

ISRO CL
27
1985

SECRET

वित्त विभाग

ATN
3678

ATN
3698

LOPEZ DE PALACIO RUBIO
Palau 141650

1ª Edición

R.C.

68 Folios de 41 líneas

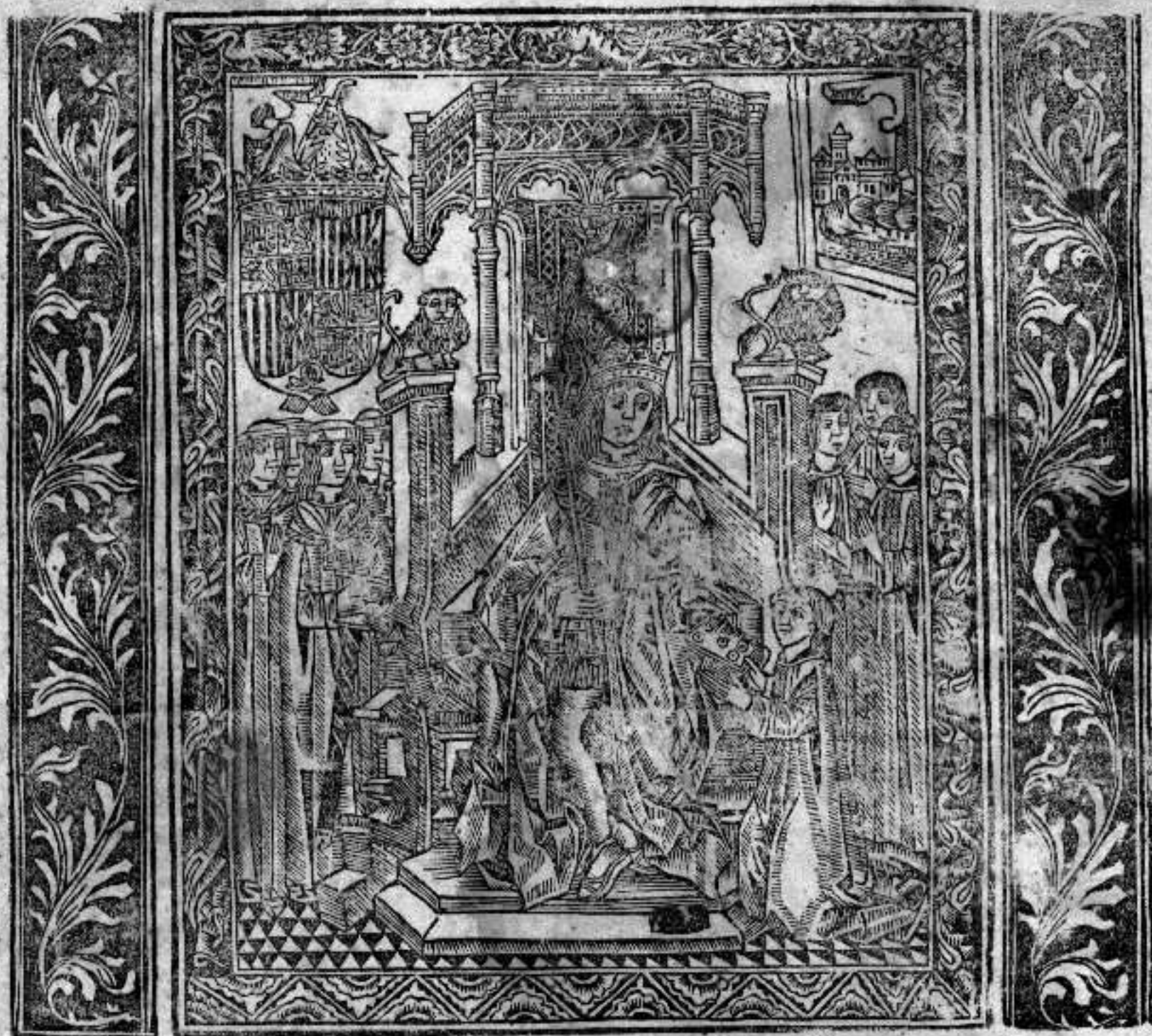

H- 46018

R- 46724

ATN

3678

De iusticia et iure obtentionis ac
retentionis regni Nauarre Liber
editus per egregium meritoq; cole
dus virum Jo. lup. de palacios ru
uios. doctores eximium Regniq; se
natus. P. scriptum. Cum privilegio.

ib. D. Joan Martínez Salafranca

*J. Lopez de
Quel*

Prologus.

Ad clementissimum inuictissimum & semper augustū Ferdinandum quintum hispaniarum, vtriusq; sicilie, hierusalem, insularum nuper in oceano repertarū similiter & continentis Regem catholicum gloriosum ac felicissimū assiduum acerrimumq; ecclesie defensorē Barbararumq; gentium domitorem / Johannis lupi de palacios Rurios decretorū doctoris / Regij consiliarij in opusculū de obtentionis retentionisq; Regni Nauarre iusticia: necnon & de ipsius terre situ et antiquitate Prologus incipit.

Inter reges et tyrānos potentissime ac inuictissime princeps / cū in alijs multis discrimen sit non paruum: In hac re summo pere inter se distāt / quod reges ea possident tantum easq; cōse qui iisq; potiri nituntur: que iure optimo ad se pertinere arbitrantur / tyranni vero non iusticie sed potentie dūtāt rationem habentes / que cumq; sibi acquirere possunt: vel posse sibi persuadent: vsurpant / atq; oblata occasiōe sine aliqua hesitatione inuadūt / inuasasq; si forte assequuntur: omni conscientie remorsu omnib; timore dei posthabito retinent / totisq; viribus detinere conantur. Contra quos diuus Augustinus in suo locupletissimo opere de ciuitate dei sic ait. Remota iusticia quid sunt regna nisi magna latrocinia: quia et latrocinia quid sunt nisi parua regna? iuxta id quod quidā pirata in suis facinoribus comprehensus Alexandro illi magno / cum totum orbem absq; aliqua cupiditatis mēsurā occuparet / respondisse traditur. Cum enim alexāder penas de homine illo sumpturus / eundem interrogasset: quid ei videretur / quod haberet mare infestū: ille grandi cum audacia loquēdus libertate / quid tibi (inquit) vt orbem terrarum? Sed quia ego exiguo nauigio facio: latro vocor / quia tu magna classe / imperator. Nam quēadmodum prelati ecclesiastici digni reprehensione & vituperio & apud deum & apud homines existunt: qui ambitione & potentia potius q̄ iure honores & prefecturas ecclesiasticas sibi assumūt: iuxta id qđ ad hebreos ait apostolus. Nec quisq; sumit sibi honorem. sed qui vocatur a deo tanq; aaron / atq; illiusmodi homines latrociniū in fama a saluatore ipso notantur apud iohānem dicente: Qui non intrat per ostium in ouile ouium / sed ascendit aliunde: ille fur est et latro: ita etiam reges & principes seculares: qui omni ratione & ordine iuris pretermisso noua dominia & potentatus sibi accumulāt / opprobrium atq; iram dei non minorem incurrūt. Nō enim modo potestatem spiritualem / verum etiam temporalem a deo derivari ac iccirco in eum ipsum esse referendam nemo est qui ambigat: Et vtriq; ministri dei a scriptura appellantur: dicente apostolo ad romanos: Non est enim potestas nisi a deo. Et illud. Principes ministri dei sunt in

Differētia inter regem et tyrānū. de quo p̄ poliebiarū li. 4. in principio.

De tyranno.

Contra eos qui iniuste dignitates acquirunt.

Omnis potestas est a deo et in ipsū referenda.

Ex Libris D. Ioan. Martinez Salasfranca. a ij

No obstante lo que dice este Autor se debe tener presente que todos los Reyes de España han dexado dicho en su Testamento, Vease o examine se lo de Navarra.

Prologus.

Contra tyrānos.

Loquitur regi.

De captione et retentione regni nauarre.

Quare rex ista scribere iussit.

Res difficilis est super his scribere et quare.

Veritas oia vincit

hoc ipsum seruientes. De his scribitur in prouerbis. Per me reges regnāt / et legū conditores iusta decernūt. Per me principes imperāt / et potētes decernūt iusticiā. De alijs vero potius quidē tyrānis q̄ regibus qui nullo iure regna aut acquisierūt aut acquisita retinuerūt. Dicit deus ipse per Oseā prophetam. Ipsi regnauerunt sed non ex me. Principes extiterūt sed non cognoui. Cuius rei cū semper habeas rationē christianissime rex / Quāuis ea peditus sis potentia eamq̄ habeas militū multitudinē, strēnitatē et robur / vt facile ac breui posses multo ampliores terminos tui imperij facere: tamē intra iusticie limites ita te cōtines / vt nihil nisi qd̄ aperto et indubitato iure tuū esse cōperitur / tibi vendices. Cū igitur Nauarre regnū cuius oppugnationē in fauorē et auxiliū sacrosante Romane ecclesie suscepisti / nuper titulis tuis accesserit: Non cōtētus de bono ac sancto fine quē in illa expeditiōe habuisti / verū etiā exoptās vt media iustissima fuerint et cunctis appareāt / mihi imperasti vt de iure occupatiōis retentionisq̄ illius regni scribēdum curarē: Et non modo maiestati tue / Cui p̄ acumen et claritatē propriū ingenij et per viros sciētia et cōsciētia pollētes tam iuris cōsultos q̄ sacre theologie professores ratio ipsius rei luce clarioz existit: verū etiā ceteris cūctis tam nostre q̄ aliarū nationū hominibus super hac ipsa causa abūde satisfiat. Visa est mihi p̄ma fronte res valde difficilis et meis viribus multo superior / queq̄ multo maiori litteratura multoq̄ grandiori auctoritate et grauitate indigeat. Nam cū hec causa ea sit: que si quā vnq̄ personas multas in sublimi statu et solio cōstitutas attingit / ipsa maxime tāgat. Cumq̄ tā grandiu tamq̄ sublimū partū magni ac multi sint sequaces et fautores / et per inde negotiū fortes cōpluresq̄ habeat impugnatores: quicquid ediderimus in ipsa pericula inq̄ hostiū fauces et in mediā procellā turbulentissimasq̄ maris undas iactasse videbimur. Cumq̄ hec res sit q̄ propter partū (vt diximus) claritatē et propter trāsacti belli nauarrici celebritatē et fame diffusionē in ore totius vniuersi versetur: etiam scripturā: que de ea ipsa re differuerit / ad multozū manus p̄ venturā ac perinde diuersozū et quasi innumerabilium iudiciū subiturā manifestissimum est: Cumq̄ vt est in prouerbio: quot sunt capita tot sint sensus: atq̄ iccirco nullū ferme sit scriptū: quod si multis proponatur magnā eozū partē non habeat cōtradicentē: necesse est: vt quicquid per me in lucē extierit / multos habeat maledicos et obtrectatores etiā ex his q̄ nullius partū sunt sequaces vel studiosi. Et tñ quia veritas magna est et pre omnibus fortior / ipsaq̄ manet et inualescit in eternū et viuūt et obtinet in secula seculozū. vt scribitur in esdra: Hecirco suscepi onus atq̄ imperio acquieui / non tam ingenio meo fretus q̄ certa iusticia cause: que ad sui confirmationem et fulcimentū subtilibus ac

Prologus.

novis non indiget argumētis nec exquisitis & coloratis rationibus/
memor illius sentētie lactātij firmiani. Qui in suis divinis institutio-
nibus dicitur pro veritate & iusticia christiane religiōis ita premittit.
Sed quoniā deus hāc voluit esse rei naturā: vt simplex & nuda ve-
ritas esset luculentior quia satis ornata per se est/ideoq; ornāmētis ex-
trinsecus additis fucata corrūpitur. Adēdaciū vero specie placet alie-
na/q; per se corruptū vanescit ac defluit nisi aliūde ornatu quesito cir-
cūlitum fuerit atq; politum: equo animo fero ingenūz michi medio-
cre fuisse concessum: Presertim quia iussis tue celsitudinis contraire
absq; nephario scelere non possem: vnde potius sub onere ruendum
fuit/ q̄ volūtati tue repugnandū. Quibus ipsis tā idoneis causis nos
mouētib; innixi/ in lucē opus ipsum emittere non formidauimus.
Accipiat igitur sacra tua maiestas exiguum alumni tui munus a di-
uine emanās volūtate/ eiusq; in te obsequij immo pietatis pot̄ quā
prestantie ipsius operis habēs rationem: eo fauore prosequere/ quo
ab omni aduersitate imperpetuum protegatur.

Et autē eorū que (deo propitio) dicere constitui: lucidior sit intelli-
gentia: in sex partes totū opus ipsuz secabimus ac distinguemus pre-
termiſsis multis alijs que dicere constituerā: si schisma ipsum (quod
tandē dei clementia extinctū est) perstitisset. Diciturus enim erā non
pauca de potestate pape/ et concilij/ & de eiusdē concilij cōuocatione/
et cōgregatiōe quem scilicet de iure spectet: an soluz papam: an ipm
cu; cardinalibus: an solos cardinales presertim in casibus papam tā-
gentibus/ et ecclesiam scādalizantibus. In casu autē quo solos cardī-
nales spectaret: an omnes an eorum maiorem partē/ an sufficiat mi-
nor pars maiore forsan negligēte vel cōtradictēte. Itē an cardinales
debeant requirere papā vt cōciliū cōuocet. Si vero requisitus nolit:
an per hoc constituatur in mora et notabili negligētia: adeo vt ius cō-
uocādi & cōgregādi cōciliū irreuocabilit̄ trāseat in cardinales: ita vt
nullaten⁹ liceat pape postea etiā mutato pposito cōciliū puocare siue
cōgregare. decreueraz preterea cōmemorare viginti quattuor scisma-
ta: preterita. et media quibus extincta fuerūt: vt ex illis forsitā aliqd
assumeretur ad recēs scisma sedandū. Multaq; alia scribere & longe
lateq; differere & disputare michi erat in animo: que in presentiarum
missa facio/ quoniā mutatis rebus & cessante necessitate/ supflūū mo-
lestūq; lectoribus mihi fore visum est quicqd nichil utilitatis sed curio-
sitate dūtaxat erat pre se laturū.

Ad sex igitur illas partes me restringēdo: q; totius negotij origo & ra-
dix fuit inobediētia & cōspiratio tā laicorū q̄ eccliaſticorū in summuz
pōtificē ac perinde scisma illud exortū & cōciliabulū preter eius aucto-
ritatē immo cōtra eā indictū: In prima operis parte/ q; ab enarratio

Notabilia vba lac-
tantij.

Premeditata pre-
termiſsa.

Diuisio operis in
sex partes.

Prima pars.

Prologus.

ne rei quēadmodū gesta fuerit/hoc est ipsius casus exordīendū est/ordinē iuriscōsultorū sectādo:rem gestā maiestati v're prelibabimus:nō vt eā discat/quippe q̄ eā super oēs homines caller eamq̄ memoriter nouit:Sed vt alij oēs agnoscat. Qui licet aliqua de his q̄ acciderūt/audierint ⁊ in veritate perpēderint:multa tamē ignozāt/et vt tua celsitudo in fronte operis intueatur quēadmodū pro fundamēto totius edificij veritatem ipsam nudam et apertam acceperimus / et a tramite illius et limite nullatenus discesserimus.

Secūda pars.

In secūda vero parte iuribus/ ⁊ auctoritatibus sacre scripture probabimus ecclie vnitatē/ cuius caput est christus: ⁊ christi nomine petrus et post petrū Romanus pōtifex in sede petri sedēs: qui non petri sed christi est vicarius in terris/ habēs eandē plenitudinē potestatis quo ad spiritualia ⁊ tēporalia: quam beatus petrus/ cum in humanis ageret/ habebat. Cui totus mūdus est datus pro nauicula vel dyocesi et vniuersalis potestas et iurisditio in toto orbe / ratione cuius omnis humana creatura ei subest. etiam Reges ⁊ principes. quos propter eorum demerita potest increpare. corrigere. castigare et si opus fuerit deponere regnūq̄ ⁊ dominijs priuare.

Tertia pars.

In tertia autem parte mōstrabimus: quod cardinales ⁊ alij reges et magnates: qui ab huiusmodi ecclie vnitatem ⁊ capite discesserunt/ se ab alijs cardinalibus ⁊ ecclie capite diuidentes/ etiā occasione reformationis ecclie in capite ⁊ in membris satis necessarie/ eorumq̄ auxiliatores. defensores et adherētes scismatici sūt ⁊ lese maiestatis rei. In q̄rta vero parte de scismaticis grauitate incōmodis ⁊ pena differemus. Ubi etiā dicemus q̄ papa pōt cōuocare principes christianos cōtra scismaticos/ qui tenētur ei parere/ ⁊ si nō pareant/ potest eos punire. Potest similiter si opus fuerit bellū contra scismaticos indicere/ et euntibus ad bellum indulgentias cōcedere/ eosq̄ cruce signare.

Quarta pars.

Quinta pars.

In quinta pte ex iā dictis inferem⁹ q̄ Regē ⁊ reginā nauarre tāq̄ vere scismaticos leseq̄ maiestatis reos/rite ac recte sūm⁹ pōtifex regno priuauit/ ⁊ maiestati v're iuste decessit/ exclusis eoz filijs etiā p̄mogenito.

Sexta pars.

In sexta ⁊ vltima parte p̄ maiori cōplemēto ⁊ abūdātia harū nostrarū lucubrationū/ aliqua de regno Nauarre eiusq̄ situ et antiquitate differemus. per quos. s. reges imperatores ⁊ duces et quoscūq̄ alios magnatus ab hinc lōgis ante seculis terra illa ⁊ prouincia gubernata sit ⁊ obtēta: vt lectores aliquā ex huiusmodi indagatiōe percipiāt voluptatē. ex cuius regni initijs demōstrabitur vitiosus primozū Regū in regno illo ingressus: propter quod forsan regni huius translatiōne in maiestatem vestrā deus fieri disposuit. Ista sunt q̄ in hoc libello principaliter agūtur. Multa tamen alia interserūtur/ que legēntibus forsitan videbuntur non minus vtilia quam iocunda.

Prima pars.

Exgrediamur nūc p̄maz

huius operis partē in qua facti seriez nar-
rare promissimus. Rei quidem veritas et
casus contingentia prout ex litteris et bre-
uibus Julij secundi atq; ex fidedigno re-
latu aliquorū didicim⁹ / sic se habet. Beoz
gius tituli sancti Sixti presbyter cardina-
lis / de Roan vulgariter nuncupatus / in re-
gno s̄francie et partibus illis apostolice se-
dis legatus / vir vtiq; in dicto regno et apud Regem magne auctori-
tatis existens / zizanie ac dissensionum sator vberissimus / omnibus ar-
tibus ad summum apostolatū (Julio secūdo pontifice maximo ad
huc in sede petri sedente) contra canonicas sanctiones temere anhe-
lans / ea que potuit contra ipsum Julium et sanctam romanā ecclesiā
moliri / tractavit. Cumq; regis francozū intentionem ac voluntatem
de tota italia prorsus vsurpanda et acquirenda notā habuisset: eidem
regi multipliciter suasit / vt de ecclesie reformatione taz in capite / quā
in membris deq; generali concilio ad id conuocādo et cōgregando /
summā haberet curam: et cardinales: quos (sub pretextu reformatio-
nis predicte: quam aliqui ex eis sumopere affectabant) ad id induce-
re posset: ad se traheret. In quo quidem cōcilio de ipsa ecclesie refor-
matiōe nec non de pluribus nephādis et horribilibus ipsius iulij cri-
minibus et prauis morib⁹ principaliter agendū dicebat. Quibus de-
tectis / ad ipsius depositionē necessario pcedendū erat. Quo iuste (vt
dicebat) deposito et aliquo regis amico in sede petri subrogato: sp̄i-
tualia et tēporalia totiusq; italie monarchiā / quā tantopere Rex ipse
cupiebat: ilico cōsequeret. Cuius cōsilio statim et spōte rex acquieuit et
de pōtifice deponēdo nouoq; creādo / cogitare cepit: et accomoda me-
dia callide pcurauit. Quosdā enī cardinales secrete sollicitat / quinq;
dūtāt ad se trahit. Quos omni fauore auxilioq; semper prosequēs /
alios capitali odio psequēbat. Ecclesijs. dignitatibus. et beneficijs:
que in regno s̄frācie eiusq; dominijs optinebāt: indebite spoliari fe-
cit. Sub grauissimis demū penis precepit ne quis in regno suo domi-
nijsue apostolicas deferret litteras / vtiq; oēs eius subditi in Romana
curia degentes: a curia ipsa statim discederent. Et quo citius maliuo-
lū propositū ad finē vsq; perduceret. Principū cōfederatiōes (quas
sibi vtilēs existimabat) secrete procurauit. Amicos vero ac Romane
eccleie subditos / ab eccleie obediētia omib⁹ vijs subtrahere conabatur.
Interea vero Julius secūdus pontifex maximus Bononie ciuitatē
ad ecclesie Romane dominū pertinentē / a bentiuolozum tyrannide

Cardinalis d̄ roā

Rex francozum.

Bononia libera

Prima pars.

Ferraria.

De duce ferrarie.

Rex francoꝝ de
fendit ducē ferra-
rie & ecclesiam im-
pugnat.

Papa bononiam
venit & cardinales
vocat.

Cardiales scisma-
tici lombardiā tē-
dunt.

Galloꝝ exercitus
bononiā obsidet.

liberavit: et ad verum iusticie cultum pacisq; amenitatem reduxit.
Quinq; etiam romandiole provincie civitates quas veneti a patri-
monio beati petri distraxerant & de facto atq; indebite occupabant:
viriliter recuperavit. Civitatem quoq; ferrarie ad immediatā obediē-
tiā sc̄te Romane ecclesie (ad quā pleno iure pertinet) redigendā pu-
tauit/ vt omnibus rebus in regione illa pacatis et ad iusticie cultū re-
dactis: citius & liberius sanctā expeditionē cōtra salutifere crucis ho-
stes (in qua omēs curas cogitationesq; suas versari dicebat) inchoa-
re & continuare posset. Quod negociū paucis diebus videbatur sibi
confici posse. Nam post priuationē Alfonsi Estēsis olim ferrarie du-
cis civitatis illius occupatoris cōsistorialiter factā: mutinenses se ab
eius obediētia substraxerūt: et ferrariēses iuliū ipsum & suos aude ex-
pectabāt/ vt fructu ecclesiastice libertatis (quēadmodū & bononiēses
& alij populi sancte Romane ecclesie imediate subiecti) perfrui pos-
sent. Oderāt enīz Alfonsum ipsūz qui oneratis quotidie onera nova
imponebat/ vectigalia augebat & ipsorū sanguinē emungebat. Qui
& ipse Regis galloꝝ fauore & auxilio fretus/ quedā salinaria in preiu-
diciū Romane ecclesie vsurpauit: et (qđ deterius fuit) ab ecclesie ro-
mane obediētia prorsus discessit. Tunc ipsius summi pōtificis māda-
to cepit cōgregari exercitus in ipsum ferrariēsem ducē pro executio-
ne illius sentētie & priuationis. Francoꝝ autē Rex protectionē de-
fensionemq; ipsius ducis suscepit. Unde & gallicus exercitus ducis
exercitui cōiunctus non modo pro viribus terras eius defendit: im-
mo impugnare aggressus est terras ecclesie presertim comitatus Bo-
noniensis. Atq; in illis ipsis initijs non parū vastationis intulit, occu-
pauitq; oppidum cētum: qđ erat patrimoni ecclesiastici.
Sūmus autē pontifex exoptās exequi predictā sententiā cōtra ducē
ferrarie lataz/ vt etiā melius tutaret terras ecclesie/ que (vt diximus)
ab exercitu galloꝝ et ipsius ducis ferrariēsis infestabātur: bononias
se cōferre deliberavit. Ab vrbe itaq; Roma illoꝝsum iter aggressus/
oēs Romane ecclesie cardinales monuit/ vt se pro defensione & recu-
peratione patrimoni ecclesiastici comitari non egre ferrēt. Quod &
fecerūt preter paucos illos (quos diximus) qui diuerso ab alijs pro-
fecti itinere/ a florentia ab eo discedētes/ in lombardiā se cōtulerunt.
Licet ab ipso romano pontifice nulla iniuria affecti: sed honoribus
& prouēntibus aucti & ad veniēdū bononiā mitissimis litteris vocati fu-
issent. Sub hoc tēpore capitaneus generalis regis ffrācie (quē ma-
gnū magistrū galli appellant) mediolano egressus/ venit obsessurus
bononiā. Unde in presentia omniū legatoꝝ principū fidelium/ aggres-
si sunt galli civitatē/ & in eā ictus bombardarū coniecerūt cōminatiq;
sunt se ipsum summum pontificem cum sacro collegio cardinalium ca-

Prima pars.

pturos et in vincula coniecturos. Tunc venit in subsidium summi pontificis a Neapoli exercitus maiestatis vestre duce fabricio colūna. Cuius accessu atque industria diligentique legati maiestatis vestre: qui satagebatur: ut galli regrederentur / illud inclamitans / fedus rumpi regum et amicitiam: si in hoc facinore persisteret: ab huiusmodi obsidione et summi pontificis ulteriori offensione destiterunt: mediolanumque regressi sunt. Cui ipsi impugnationi persecutionisque Romani pontificis cardinales predicti omnem fauorem et consensum omnesque incitamentum adhibuerunt. Cuius rei certissimum et manifestissimum argumentum fuit: quod post huiusmodi summi pontificis offensam erunamque postquam detrimentum sui exercitus / nec facultates suas (ut alij veri bonique cardinales fecere) per resarciendis tot danis ei obtulerunt / nec ullum consolationis genus adhibuerunt. Immo post modicum tempus propria auctoritate concilium pisum celebrandum indixerunt atque ipsum romanum pontificem ad ipsum concilium temerario sic ausu perperamque indictum: vocare non formidarunt nec erubuerunt / citationis cedulas in valuis edunt in quibus tunc temporis residebat et pluribus alijs locis affixis: ut pontificis merorem auferent.

Per id tempus cum ipse summus pontifex Rauene ageret: non contentus rex gallozum de offensis quas ecclesie et capiti eius intulerat: exercitum dedit bentuolis quo bononiam caperet. Quod et effecerunt traditione aliquorum intus comorantium adiuti. Bentuoli igitur gallozum presidio bononia potiti / multa turpia et ignominiosa in summum pontificem commiserunt. Arx que magna impesa ecclesie fuerat in vrbe facta / diruta est. Signa et hobarde ipsius ecclesie / que erant in arce / allata sunt mediolanum. Ab edificijs publicis raserunt arma siue insignia ecclesie et posuerunt insignia regis francie / in derisionem et detestationem siue contemptum statuam eream summi pontificis / que erecta erat a populo in foro in memoriam restitutionis vrbis ipsius in libertatem / deiecerunt et in ignem proiecerunt. Omnes actus iudiciales et preconijs regis ipsius nomine fiebant / de ipsa ecclesia Romana eiusque pontifice nulla penitus mentione habita. Multa denique alia iniusta / nephanda / turpia et crudelia in subiectos et amicos ecclesie in ciuitate ipsa comorantes viros. mulieres et paruulos fieri rex ipse permisit. Quid plura? ecclesiasticas personas platos et clericos curiam insequentes / qui in ciuitate et pumcia illa remanserant cum in multis alijs male affici / tum capi atque incarcerari et pecunijs redimi passus est. Res quippe nephanda ac plageda: que non nisi doleter referimus. His iacturis acceptis / summus pontifex / ad prouidendum inde earum remedio / Romam regressus est. Et per id tempus / iam cardinales transfuge indixerant concilium pisum celebrandum a kalendis septembris assignato diuitatibus termino trium mensium / ut vndique labor et angustie accrescerent ipsi pontifici summo / ipsumque pontificem (ut paulo ante diximus)

Hispanorum exercitus venit in subsidium pape

Cardiales scismatici.

Conciliabulum indicitur et papa citatur

Bononia a bentuolis capitur.

Arx dirupitur.

Insignia ecclesie raduntur.

Statua pontificis deijcitur.

Preconijs regis francie nomine fiunt.

Personae ecclesiastice capiuntur.

Papa romam redijt.

Prima pars.

citauerunt: aliaque in urbana et feda commiserunt. Que et si erant graui animaduersione digna: ipsum tamen non commouerunt. in bono enim malum vincere cogitabat. Cardinales vero ipsos non verbo nec scripto lesit aut vlla alienati ab eis animi signa dedit. Passis enim brachijs et obuijs vlnis ad ipsum redeunt et veniam erroris petentes: recipere paratus erat / de eorum reditu magnam gaudium percepturus iuxta doctrinam saluatoris per parabolam filij prodigi in euangelio introductam.

Sed cardinales predicti in reprobum sensum dati lenitatem et mansuetudinem pontificis pro metu interpretantes / mala malis quotidie addiderunt. Principes christianos contra Romanum pontificem inuocare non distulerunt et iuris pontificis et ciuilis interpretes ad se allicere sunt conati: adeo vt ipsi Romano pontifici necesse quodammodo fuerit cum consilio cardinalium / cardinales scismaticos monere sub priuationis pilei et alijs grauioribus penis: vt capiti se remitterent: ad Romanum pontificem redirent et erroris veniam peterent. In qua mentione valde clemens fuit Romanus pontifex. Terminum enim quinquaginta dierum illis prefixit: in quo et ab india redire potuissent. Deinde non minori clementia / prefixit tempus ad quindecim et postremo ad dies octo alios prorogauit. Permisit etiam sacro cardinalium collegio: vt fidem publicam et saluum conductum scismaticis ipsis darent promitterentque quod Romanus pontifex si rediret et veniam peterent: in eadem dignatione et gratia reciperet: qua ante eorum ab eo discessum: erant. Expectabat quidem summus pontifex quod tanta mansuetudine allecti et impunitate erroris proposita / essent ad eum redituri.

Verum cum iam vltimi termini finis instaret: non ad Romanum pontificem sed pisas versus cum armorum presidio sunt profecti / celebraturi ibi detestabile et damnatum suum conciliabulum: si Florentinus populus (qui multo sanguine et sudore maximisque laboribus et dispendijs ciuitatem illam recuperauerat) eos et armatos milites recipere voluisset. Ausi etiam sunt seguntiam vsque citationis scedulas mittere: si forte gentem illam catholicam veneno tam perniciosi scismatis possent inficere. Sed (deo volente) hac quoque spe et cogitatione frustrati sunt. Quia catholica vestra maiestas eos qui huiusmodi affixionis testes fuerunt: laicos videlicet per laicos / ecclesiasticos vero per nuncium apostolicum ad hec Regna missum capi et carcerari iussit. Interim etiam Romanus pontifex litteris et nuncijs gallozum regem sepe monuit: vt a scismate et scismaticorum fauore abstineret. sed nihil omnino profuit.

Quibus rebus cognitis ac discussis / considerans etiam Romanus pontifex quod error: cui non resistitur: approbatur: et quod mala

Cardiales scismatici principes christianos vocat.

Papa cardinales scismaticos monet

Saluus conductus cardinalibus scismaticis datur.

Cardiales scismatici pisas veniunt.

Citatio ad seguntiam mittitur.

Testes affixionis citationis carcerantur.

Prima pars.

nascentia/ priusq̄ robozentur/ facilius euelluntur/ quodq̄ non de lu-
dicris ⁊ parui momēti rebus/ sed de vnitāte sancte Rōmane ecclesie
pace ⁊ quiete totius rei publice christiane ageretur: in eisdem scisma-
ticos (qui sua benignitate abusi sunt ⁊ maledictionē pro benedictiōe
voluerūt) gladium seneritatis apostolice exercuit: Eosdē galero car-
dinalatus honore. titulis et insignibus priuilegijs voce etiam actiua
⁊ passiuā patriarchāibus quoq̄ metropolitanis ⁊ alijs ecclesijs qui-
bus preerant nec non monasterijs quibuscunq̄ que in titulū vel com-
mendam seu quouis alio modo obtinebāt: priuauit. Et ad illa ac alia
inposterū obtinenda/ inhabiles declarauit. Ab omnibusq̄ christi fi-
delibus euitari ⁊ pro cardinalibus deinceps non haberi aut nomina-
ri debere/ et tanq̄ hereticos scismaticos et criminis lese maiestatis
reos esse in posterum declarauit.

Sed nec ista eosdem scismaticos a suo pernicioso proposito retraxe-
runt: immo deteriores effecti/ in suo pisano conuenticulo processerūt
regis francorum fauore auxilio ⁊ auctoritate muniti: Quia propter
necessarium fuit Romano pontifici hec omnia christianis principi-
bus nunciare eorumq̄ auxilium inuocare/ et presertim catholice ma-
iestati vestre in ciuitate hispani tunc degenti et pro aphyrica conquire-
da omni conatu se accingenti. Catholica vero maiestas vestra litte-
ris gratiosis eidem francorum regi sapienter exposuit damna ⁊ incō-
moda: que ex huiusmodi pernicioso ac detestabili scismate immine-
bant: et indies magis exulcitantur tam contra vniuersalē ecclesiam
quā contra populū christianū: cuius pax ⁊ quies turbabatur. Unde
prudenter suadebat ei: vt ab incepto negotio desisteret. Polliceba-
turq̄ sese mediatorem ⁊ rerum pacisq̄ compositorum futurum inter
ipsum ⁊ Romanum pontificem ac perinde (deo fauente) rem ipsas
ad optatum finem perducturū: In quare ⁊ deo obsequiū acceptissi-
mum impensurum ⁊ sibi rem gratissimam facturum esse dicebat: Si
secus ageret: oportere quidem/ nec posse abduci maiestatem vestram:
quin defensionem ecclesie susciperet et susceptā preparatamq̄ in sar-
racenos aphyricę expeditionem desereret. Per quod cum deus graui-
ter esset offendendus: eidem Regi francorum imputandum testaba-
tur. Rex autem ipse noluit acquiescere nec ab iniquis ceptis desiste-
re. Immo more aspidis surde obturantis aures/ ad vltiora pcede-
bat. Maiestas autē v̄ra ex sacrosancte matris eccleie vulnere sauciat⁹
eiusq̄ lesiōe lesus/ tanq̄ verus obediētie filius omnib⁹ rebus post ec-
clesiā positis ad eccleie defensionē se pat ⁊ rē aphyricā infectā reliquit.
Ut autem recenti incommodo ⁊ imminenti periculo statim occurre-
ret maiestas vestra / ne virus indies magis ac magis serperet: ex ex-
ercitu quem in aphyricam parauerat delectu facto tam peditum quā

Cardiales scisma-
tici deponuntur.

Papa principes
christianos conuo-
cat.

Rex n̄r regi fran-
corum scribit.

Rex noster in ec-
clesie auxiliū se pa-
rat ⁊ exercitū mit-
tit.

Prima pars.

equitū/classem in italiā mittit: Jussitq; vt ex his militibus simul cum illis qui in italia erant et cū reliquis illius aciei: que iā pridē in aphtica militauerat/vnius exercitus cōfloreter: qui quāprimū gallozū motib⁹ occurreret: et ad recuperandū ecclesie patrimoniū sese conferret. Nec tunc etiā ab amicitia ipsius Regis se alienauit/immo semper in curia eius legato retento/toto conatu ei suadebat vt ad saniozem sensum rediret et ab iniuria ecclesie desisteret ac per inde Bononiā eiusdē patrimoniū antiquū ei restitueret. Nec circa hoc omnibus viribus laborare destitit quousq; luce clarius visa ipsius regis p̄tinacia (qui vt alter pharao cor habebat induratus) accito a gallica curia legato maiestatis v̄re et hinc suo dimisso/pacis federa omnino rupta fuere.

Federa inter regē nostrum et francie rumpuntur.

Bononia a nris obsidetur.

Interea nostri Bononiā obsidentes in ipsa hyemis asperitate/cum cōsisterent prope alpes/magnam difficultatē duosq; labores in ipsa obsidione sunt perpeffi. Postea cū subsidia gallozū superuenissent: et quotidie vires eorum per supplementū exercitus roborarētur auge renturq; non contenti contra phas retinere eas ecclesie terras; quas vsurpauerāt: alias inuadere temptabāt ipsasq; oppugnabāt nomine et voce ecclesie: ac si aliā illi haberent ecclesiam a catholica et vniuersali ecclesia distinctam. Unde cum obsidione cingissent Rauenam exercitusq; maiestatis vestre illuc properaret/succursum siue auxilium v̄bi afflicte prestiturus: commissum est illud horredum et multis antea seculis inauditum prelium: in quo licet hostes in campo manserint: nostri tamen mirabili virtute vsi fuerunt: et quamuis essent numero multo pauciores: longe maiorem stragem q̄ acceperint: hostibus intulerunt. Cumq; nostris necesse esset neapolim se recipere: vt inde vires repararent. galli interea debacchantes et incredibilem insolentiā pre se ferentes/ad occupandam totam Romaniam animos adiecerunt: et cum iam ante commissum prelium/brixiam in lombardia florentissimā urbem inaudita a seculo crudelitate vastassent/tunc Raenam ecclesie ciuitatem posuerunt in ore gladij non parcentes nec paruulis nec mulieribus totoq; oppido in predam et direptionem redacto. Tam grandisq; furor eorundem fuit et per illas partes terror: vt etiam Roma ipsa ecclesie caput magnum timorem et turbationem pateretur: omnesq; curiales urbem relinquere vellent: Quod et fecissent: nisi magnus animus et constantia ipsius summi p̄tificis eos animasset confirmassetq; ac perinde sua presentia et vigore animi fuisset impedimento fuisset.

Rauena a gallis obsidetur.

Bellum rauene.

Galli bacchantes multa mala fecerunt.

Rauena capitur.

Roma timet.

Tunc vero cum crescente contumacia/debeat crescere pena: et cū grauioribus langoribus et difficultatibus validiora sint adhibēda medicamina et remedia: Maiestas vestra vltra eum exercitū: qui neapoli resarciebatur in occursum furentium gallozū venturū/ quemq; hinc

Prima pars.

supplere et augere satagebat: cogitavit hinc quoque gallie terminos
inuadere: ut huc rex galloꝝ accurrens ab italia eius potentia dilabere
tur: et consequenter incolumitati status ecclesie plenius cōsuleretur:
Quod ut cōmodius fieret: inuauit maiestas vestra Serenissimum
Hēricum octauū Anglie regem generumque vestrū ut guiane ducatu
(quod iure ad eum pertinebat) repeteret. Ad maioremque sui iuris
abundantiā: Romanus pontifex Regem francoꝝ ducatum ipsum
possidentem ducatu priuauit: et ipsi regi angloꝝ facultatem illud
occupandi libentissime et vltro fecit: Quare rex angloꝝ tanq̃ ve
rus obedientie filius/ principaliter ut ecclesie afflicte et in necessitate
posite subueniret: Secundario ob patrimoniu suū recuperādum: clas
sem in hispaniā misit: que fontem rapidū cū apulisset: maiestatis vꝛe
mandato ibi et per finitima loca totus ille exercitus hospitatus est.
Cum igitur copie maiestatis vestre ac simul copie Regis angloꝝ
in procinctu essent: ut guianam intrarent/ Bellum ibidem diuturnū
gesture in ecclesie fauorem scismaticorumque offensionem ab italiaque
retractionē/ et per Biscayam ingressus esset angustissimus nec aptus
per quem comeatus ad castra venirent: ac perinde necessarium esse p̃
Nauarrā iter facere: Catholica vestra maiestas cum Rege et regina
nauarre tractare cepit ut data per eos aliqua leui securitate de indem
nitate exercitus in galliam transituri: transire nostri permetterentur/
nihil dāni aut nocumēti regno vel regnicolis illaturi. Pro ipsius aut̃
transitus securitate: maiestas vestra tres duntaxat arces poscebat tri
bus proceribus non castellanis quidem aut aragonis sed nauarris
tradendas. Qui sub homagio et iure iurando se astringerent eas se
in pignora huiusmodi fidei et securitatis vsquequo bellum confice
retur retenturos/ expleto autem bello et per ipsos Regem et reginā
nauarre vsq̃ ad consummationē, fide seruata: eisdem eas ipsas arces
reddituros. Quod si ad plenū (ut tenebantur de iure) id facerent ac
se deniq̃ pro parte ecclesie declararent: pollicebatur maiestas vestra
se cū illis amicitia cōciliaturū et cōtra quoscūq̃ eos offendere volētes
totis viribus iuuaturū. Datū preterea eis (si res ad optatū finem
pduceretur) oppida arcos et guardia nūcupata/ que olim sub dñitio
et iure nauarre extiterant queq̃ iccirco Rex ipse et regina vehemen
ter affectabāt. Quod cum non acceptassent/ nec alias iustas et honestas
cōditiones quas sacra vꝛa maiestas proposuit (cū tamen de eis esset
nimis benemeritis / fauens eisdem in obtētionē retētionēque ipsius
regni cum ex alia parte regnū illud iure sibi p̃tinere diceret Adossioꝝ
de fox primo pater secundo frater domine germane Aragonum re
gine dilectissime vxoris vestre fauente eisdem Francoꝝ Rege:)
Sed per multos dies verbis maiestatem vestram morarentur cum

Rex noster gallie
terminos inuade
re cogitat.

Guiana.

Rex noster tractat
cū regibus nauar
re de securitate tra
situs.

Prima pars.

magno et dispendio et detrimento vtriusque exercitus tam angolorum quam hispanorum qui finem huius negocii expectabant tempus amittentes/ac cum tandem iam maiestati vestre compertum esset Reges nauarre omnino se regi gallozum adiunxisse fedusque cum eo iniisse: id romano pontifici nunciauit.

Papa monet Reges nauarre.

Romanus vero pontifex de Cardinalium consilio eosdem Regem et reginam nauarre monuit: et sub grauissimis penis precepit/ quod a rege francozum aliisque scismaticis se auerterent et ecclesie Romane adhererent eiusdemque causam et maiestatem fouerent mereturque. Quod cum facere nolissent pluries interpellati. moniti et iussi immo semper in suo malivolo proposito perstitissent: confederationem et amicitiam cum francozum rege inuicem tanquam sibi utilem et proficiam publice manifestabant. papa in forma juris eos scismaticos. hereticos. rebelles et lese maiestatis reos declarauit. Attendens insuper quod eius predecessores Romani pontifices ex similibus et leuioribus causis aliquos reges et principes christianos regnis suis et dominiis temporalibus priuauerunt: eos ipse similiter regno suo nauarre priuauit et maiestati vestre aut cuiuscumque alteri capiendi illud libera fecit facultatem.

Papa Reges nauarre scismaticos et lese maiestatis reos declarat et regno priuat.

Rex noster iterum monet Reges nauarre: et peritos consulit super nauarre ingressu.

Maiestas autem vestra noluit statim illo iure uti: sed iterum atque iterum eosdem reges ut prius monuit. nihil tamen inde consequutum est. Quia propter cum multis viris virtute et scientia pollentibus (cum quibus ego licet immeritus fui) maturo prius consilio habito deliberatum est/ ut exercitus noster Nauarram potenter ingrederetur arces castella et oppida que ad transitum exercitus securitatem necessaria forent accepturus: nihil tamen damni regno nec incolis facturum si se sponte traderent. Illustrissimus ergo Fredericus a tholeto dux albanus/ generalis nostri exercitus capitaneus iuxta predictum consilium decretumque cum toto nostro exercitu Nauarram ingressus est/ omnia prudenter agens. Anglici vero ab huiusmodi ingressu se abstinerunt: quia eorum dux a suo rege de nauarre inuasionem aut expugnationem mandatum non acceperat. Manserunt tamen in campo intra terminos guiane licet vayne ad obsidionem non appropinquantes: quo usque per accessum nostri exercitus magis roborarentur.

Dux albanus cum exercitu nostro nauarram intrat.

Anglorum exercitus.

Reges nauarre decipiuntur vana spe et opinione.

Hec fuit occasio que regem et reginam nauarre fefellit: Existimauerunt enim quod cum sua potentia gallozum potentie esset coniuncta propter fedus predictum: exercitus noster solus non poterat accipere eam securitatem in nauarra: quam sacra vestra maiestas poscebat: nec ad id foret sufficiens ut eis aliquatenus posset nocere. Et in hac opinione eos confirmauit mossior de orbal patruus vel amicus ipsius regis nauarre: qui nuper apud eum legatus regis francozum extiterat. Unde necessarium fuit Regnum nauarre bello vi et armis aggredi. Quo

Regnum nauarre inuaditur.

Prima pars.

nam aliter securitas predicta haberi non poterat. Rex vero et Regina totis viribus resistebant.

Et cum post non multos dies ab exercitus ingressu pompilionensis ciuitas totius Regni metropolis in deditionem veniret; post eius adaptionem Catholica vestra maiestas iterum eos monuit ut a scismaticis recederent et ecclesie se vnirent securitatemque transitus pro exercitu nostro concederent. Quod si facerent: captam ciuitatem se restitutum et contra Regem francorum et quemcumque alium eis totis viribus opem laturum/ nec ab aliquo eis molestiam fieri se permissurum. Sed nihil omnino profuit: immo Antonium de acuña Episcopum Zamorensem Huntius super hoc et alijs negotijs a maiestate vestra missum. contra ius gentium et comunem consuetudinem qua nullibi nec etiam apud barbaras gentes legatis quicumque imminet periculi/ capi/ detineri/ ac pecunijs redimi fecerunt. Qua de re ad totius regni captionem necessario procedendum fuit.

Captum est igitur totum Regnum. traiecitque exercitus montes pyreneos cum machinis ut exercitui anglozum se coniungeret: ac perinde simul utraque potentia Buianam inuaderet. Attamen cum in via siue modo belli gerendi capitaneus generalis anglie cum maiestate vestra non conueniret: nec eius iudicio vellet acquiescere: sicut ab initio belli etiam semper repugnauerat: dilata res est per multos dies manente immo et vacante exercitu nostro cum tormentis machinisque belli: in sancto iohanne de pie de puerto et alijs finitimis locis. Interea iohannes quondam nauarre Rex collectis omnibus viribus suis adiutusque omni potentia gallici regis/ adiunctus Daphino vice ipsius regis gerenti venit regnum recuperaturus. Et tam in nauarram que in guepuzca galli irruentes/ quicquid cladis et vastationis potuerunt/ intulerunt. Aggressus est hoc facinus Iohannes ipse olim Rex propria auctoritate: cum nec nutu nec signo ad summum pontificem recurisset de commissis in ecclesiam penitens/ immo semper cum uxore sua in eadem inobediencia et schismate erga suam sanctitatem et vniuersalem ecclesiam perstitissent. Furentibus autem gallis simul cum Bearnensibus et Nauarris regis ipsius sequacibus ita restitit maiestas vestra (quis destitutus ab Anglis/ quibus fretus et confusus minorem quam par erat parauerat exercitum:) ut non post multos ab ingressu suo dies coacti fuerint non solum a guepuzca: verum etiam a terminis nauarre discedere et ad propria remeare. Adepto igitur in primis ac deinde defenso et conseruato regno: cum possideatur ipsum a maiestate vestra: de iure possidendi et pro suo habendi/ ut scribam mihi imposuit atque imperauit quemadmodum iam recensuimus. Dum autem hec agerentur Julius secundus pontifex maximus die

Post captam nauarram reges nauarre iterum monentur a rege nostro.

Episcopus zamorenسيس capitur et carceratur.

Exercitus noster traiecitur ut cum anglicis iungatur.

Rex nauarre temptat recuperare regnum.

Galli guepuzcam vastant.

Rex noster resistit gallis et nauarris.

Papa iulius moritur et leo eligitur.

Prima pars.

Cardinales se re-
conciliant.

De alijs scismati-
cis.

De rege francoꝝ.

Schisma sedatur.

clausit extremum. In cuius locū successit Leo decimus papa moder-
nus. Ad quem in principio fere sui pontificatus venerunt duo cardī-
nales de his qui ab ecclesie vnitāte discesserant et a Julio secūdo (vt
diximus) fuerant depositi/absq; cardinalatus habitu ⁊ insignibus/
erratorum suorum veniam postulantes dicētesq; Peccauimus. Ve-
niam petimus. Detestantes insuper ⁊ abiurātes quicquid in pisano
conuenticulo actum fuerat tanq̄ pestiferum ⁊ perniciosū atq; sacris
canonibus inimicum/approbantesq; omnia ⁊ singula que in sacro la-
teranensi cōcilio acta ⁊ diffinita fuere. Quam ob rem ad ecclesie vni-
tatem fuerunt admissi et ad primum locū quez antea habuerant resti-
tuti:sine tamen iuris alieni preiudicio. Post parui quoq; temporis la-
psū ceteri quoq; cardinales et quicunq; prelati siue clerici quēcunq;
assensum siue fauorē ipsi conciliabulo dederāt resipiscētes veniamq;
ab ecclesia petentes/ eidem recōciliati sunt. Immo ⁊ ipse Rex fran-
coꝝ ab insania ad sanitatem rediens/sub gremium ⁊ alas matris san-
cte Romane ecclesie tandem cōfugit. Et ita aspirante omnipotente
et clementissimo deo (qui ecclesiam suam vt nauiculaz petri quati nō
autes mergi permittit) Schisma per sathanam exuscitatum/sopitum
est/immo extinctum et ad nichilum redactum. Et propterea multa q̄
hac necessitate instante dicturi eramus/pretermittimus:vt in exordio
ipso causati sumus.

Finis prime partis.

Secunda pars.

Transeamus iam ad secū

De ecclesie et pon-
tificis unitate.

dam partem in qua dicturi sumus de unitate ecclesie per archā Noe in veteri testamēto prefigurata de qua in minori simbolo dicitur in singulari. *Credo sanctam ecclesiam. Et declaratur in maiore cum dicitur. Et unam sanctam ecclesiam. Omnes enim christiani unū corpus mysticum constituunt: ut habetur ephe. 4. et 3. q. 4. c. si. de consecra. di. 1. c. 1. et di. 2. c. dupliciter. per sanctum Tho. 2. 2. q. 23. ar. 8. et 3. parte. q. 8. ar. 1. Hoc autem mysticū corpus ecclesiam appellamus de consecra. di. 1. c. eccle. 24. q. 1. c. loquitur. In qua licet multe sint ac diuerse persone: tamen fides una est in eis scdm apostolum. 1. Corin. 1. id ipsum dicatis omnes et non sint in vobis schismata. id est omnes eandem fidem confiteamini: et eandem sententiam proferatis de his: que sunt communiter agenda: ut idem apostolus docet ad Ro. scribens in ca. 15. dicens. *Et unanimis uno ore honorificetis deum.* Alibi idem apostolus dicit. *Omnes unū vos estis in christo iesu.* id est in fide christi scdm glo. ibi et scdm hieronymū in. c. legimus prope finem. 93. di. Duplex enim est ecclesie unitas. Una membrorum ad caput: alia membrorum ad inuicem. De qua duplici unitate loquitur apostolus ephe. 4. dicens. *Solliciti seruate unitatem spiritus in vinculo pacis. Unum corpus et unus spiritus sicut vocati estis in una spe vocationis vestre. Et infra. veritatem autem facientes in charitate crescimus in illo: qui est caput/christus.* Quantū ad unitatem primam. Ex quo totum corpus compactū et conexum per omnem iuncturam subministrationis scdm operationem in mensuram unius cuiusque membri etc. quantum ad unitatem secundam. Ad utramque igitur unitatem nos inuitat ibi apostolus cum dicit. *Solliciti seruate unitatem spiritus.* Glo. id est unitatem ecclesiasticam: quam facit spiritus sanctus: ut unum corpus sitis opere spiritus sancti: et subdit. *Unum corpus esse debetis: quia unus spiritus habitat in vobis: quo unum corpus efficiamini.* Hec glo. in christo igitur iesu unū corpus sumus: nec quisquam sic ab alio ita diuisus est: ut non ad connexionem pertineat capitis cuiuslibet humilitas portionis. ut inquit Leo papa in tertio sermone. *Sicut enim in uno corpore multa habemus membra non eundem actum habentia: ita multi unum corpus sumus in christo/singuli autem alter alterius membra habentes vocationes scdm gratiam: que data est nobis/et cetera: ut per apostolū Ro. 12.* Itaque ecclesie unitas duplex consistit in conexione membrorum ad inuicem: siue in communicatione in fide ut patet ex predictis: et latius*

Secūda pars.

trahit beatus thō. 2. 2. q. 39. ar. 1. hec autē membra vñū habent spīritū sanctū viuisitāntē: vt in maiore simbolo dicitur. Nā sicut vñū hominis corpus ex multis cōstat mēbris: ab vna anima vegetatis: ita spīritus sanctus omnia corporis christi membra ex quibus ecclesia cōponitur continet et vegetat. quia idem spīritus sanctus est apud omnes scđm apostolū. 1. Corin. 12. patet ergo ex iā dictis: qđ ecclesia est vna respectu capitis et respectu membrorum. Hec autem vnitas ecclesie ex multis colligitur. Primo quidez ex vnitate principis seu capitis quo regitur et gubernatur: qui vnus est scz christus dñs deus noster: quez pater dedit caput super omnē ecclesiā: que est corpus ei⁹. Ad ephe. 1. de quo latius statim dicemus. Secūdo ecclesia dicit vna ex vnitate fidei: qua illustratur: et in qua fundatur. Omnes enī christiani idem credūt et ore confitētur. 1. ad Corin. 1. cuius paulo ante meminimus et habetur in. c. legitimus. 93. di. Tertio ecclesia dicitur vna ex vnitate sacramenti baptismi: quo sanctificatur: qđ est idem apud omnes et quantū ad materiā: de qua iohannis. 3. Nisi quis renatus fuerit ex aqua. et c. et quantū ad formā: de quo matthei vltimo Baptizātes eos in nomine patris et filij et spīritus sancti. et quantū ad effectū vltimum Marci vltimo. Qui crediderit et baptizatus fuerit saluus erit. Quarto ecclesia dicitur vna ab vnitate spei: qua ad bona celestia erigitur et eleuat in vnā expectationē beatitudinis: de qua apłus ad ephe. 4. Vocati estis in vnā spem vocationis vestre. Quinto ecclesia est vna vnitate charitatis: qua connectitur et viuificatur: de qua inquit apłus ad phili. 2. Eandē charitatem habentes vnānimes idipsum sentientes. Sexto ecclesia dicitur vna vnitate spīritus viuificantis. Vnus enim et idem spīritus sanctus tanq̄ vltima et principalis perfectio corporis mystici quasi anima in corpore est in omnibus mēbris ecclesie diuidens singulos vt vult. Diuisiones enim gratiarū sunt. Idem autē spīritus vt inquit apłus. 1. Corin. 12. Ad quam vnitatē idem apostolus nos inuitat et hortat ephe. 4. Cuius supra est facta oportuna mētio. Septimo ecclia dicitur vna vnitate vltimi finis: q̄ est ipsa beatitudo: ad quā ordinatur. Nam idem denarius per quē doctores sancti beatitudinem intelligūt: omnibus fidelibus pro mercede laborū legitur assignatus Marci. 20. Ubi dicitur. qđ cum venissent: qui circa horā vndecimā venerunt: acceperunt singulos denarios. Octauo ecclesia est vna vnitate vniū presidētis rectoris et gubernatoris visibiliter cōuersantis cū ea: de quo dicitur Johānis. 10. Fiat vnum ouile et vnus pastor qui est Romanus pontifex vicem christi gerēs in terris: vt latius in sequentibus dicemus. Hec colliguntur et diffusius explicātur per cardinalem de turre cremata in sūma de potestate ecclesie li. 1. c. 6. cum duobus sequētibz aliquid ponit beatus Thō. opusculo. 6. De

Ecclesie vnitas ex
his colligitur.

Caput.

Fides.

Baptismus.

Spes.

Charitas.

Spiritus.

Beatitudo.

Secunda pars. §. I.

clarando symbolū aploꝝ cū dicit. vnam sanctam ecclesiam. Et scđm ista intelligēda est extrauagans Bonifatij octauij: que incipit vnam sanctam: cuius infra fiet oportuna mentio.

Huius autē corporis mystici caput datus

§. I.

est christus vt inquit apls ephē. 1. dicēs. Omnia subiecit sub pedibus eius: et ipsuz dedit caput supra oēm ecclesiaz, vbi glo. christus proprie dicit caput scđm hūanitatē: scđm quā diūgitur ei ecclia natura ⁊ gratia: natura quidem per cōformitatem eiusdem nature in specie: quia per incarnationem filij dei est caput ecclesie ex hominibus assumpte. Nam verbum caro factum est ⁊ habitauit in nobis. Jo. 1. idest nobis similis habitu inuētus vt homo. Hec glo. Concordat Augustinus sup psal. 148. dicēs qđ verbū caro factū est: vt esset caput ecclesie ad hoc. c. vnicuz de sacra vnctione n̄. sed vbi: et glo. in de. ne romani de elec. in verbo non cōsonā. Et scđm ista debet intelligi illud qđ habetur Canticoꝝ. 5. Caput eius aurū optimū. glo. idest xps qui est caput ecclie sapientia plenū. quoniam vt inquit apls Collo. 2. in ipso sunt oēs thesauri sapientie dei absconditi. Itā vt idem apls Collo. 1. dicit: omnia quidez per ipsuz ⁊ in ipso creata sunt: et ipse est ante omnes: et omnia in ipso constant: et ipse est caput corporis ecclesie. vbi glo. dicit. super omnes est. nullus est ei equalis: etiaz scđm qđ hō: ⁊ sicut oia creauit ita ⁊ in ipso p̄stāt oia. Qui omnibꝫ scđm diuinitatē infusus/omnia sustinet ⁊ regit. Et cū talis sit: ipse etiaz scđm hominis naturā est caput corporis. s. ecclesie. quia ita se habet ad ecclesiā sicut caput ad corpus: prouidet em̄ ecclie: ⁊ regit eā. et in ipso sunt omnes spūales sensus ecclesie sicut in capite omnes sensus corporis. Hec glo. cū autē xps istar habeat capitū: ceteris omnibus superior ac sublimior merito habendus est iuxta illud Jo. 3. Qui de celo venit super oēs est. Quia sicut in corpore omnes habitāt sensus non autē in ceteris mēbris nisi solus sensus tactus: ita ⁊ in xpo plenitudo est omnis gratie ⁊ diuinitatis scđm apostolū Collo. 2. cuius supra meminimus. In sanctis vero alijs quasi solus sensus tactus: quibus datus est spūs ad mensuras ab ipso christo. Juxta illud io. 1. de plenitudine eius oēs accepimus. Iustus ergo et rationale fuit xpm appellari et esse caput ecclesie vel fidelium principaliter quātū ad animas: secundario quātū ad corpora: que susceptibilia sunt influētie christi: iuxta illud apli Phi. 3. reformauit corpus humilitatis n̄re configuratū corpori charitatis sue. et Corin. 6. Nescitis quoniam corpora v̄ra mēbra sunt christi. Vbi glo. augustini sic ait. Attendite qđ mēbra nostra dicit mēbra christi esse: quoniam xps caput nostrū est: eo qđ factus est propter nos. Corpus autē eius ecclesia est.

Ecclie caput xps.

Secūda pars. §. I.

Si ergo christus animā humanā tantūmodo reciperet: mēbra eius non essent nisi anime nostre. Quia vero corpus accepit: et corporis caput est. hec glo. et latius ac diffusius per beatū Tho. 3. parte. q. 8. ar. 5. Christo ergo proprie cōuenit qd sit caput ecclesie ex hominibus sumptū propter conformitatē nature quā cum hominibus habet. Ex capite enim pendet vis mēbrorum: vnde apłus ad ephe. 1. Crescamus in illo per omnia qui est caput nostrū christus: ex quo totū corpus cōpositū est et cōnexū vinculis charitatis. Ad idem collo. 2. vbi inter cetera de christo dicitur. Ipse est pax nra: qui fecit vtraq; vnū. Et io. 10. christus inquit. Alias oues habeo que non sunt de hoc ouili et illas oportet me adducere et vocē meam audient et fiet vnū ouile et vnus pastor. et Jo. 11. dicitur. Jesus moriturus est non tantū pro gēte. s. in deorū: sed vt filios dei qui dispersi erant: congregaret in vnū. De hac vnitate capitis habetur joelis. 1. Congregabūtur filij iuda et filij israel pariter: et ponēt sibi caput vnū. Psal. 146. edificans hierusalem dñs: dispersiones israel cōgregabit. Ubi glosa. dñs edificat hierusalem celestē: quam de viuis lapidibus construit ruīnā angelorū reparans et ipse qui edificat congregabit in vna fide spe et charitate dispersiones israel: idest fideles olim dispersos colliget: vt de illis edificium celeste firmetur. hec glo. Hec est ergo vnitas capitis et corporis ecclesie: quam christus facit per cōformem fidelū volūtatē vnā eandemq; fidem tenentium. Nam vt inquit augustinus in libro de vera penitentiā multorum hominū multe sine dubio sunt anime: et multa sunt corda: si tamen per fidem et dilectionem adhereant deo: sunt omnes vna anima et vnū cor. facit illud Actuum. 4. Erat illis vnū cor et vna anima. Qd verbum tractans augustinus super ioannē in sermone. 34. sic ait. Charitas dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctū: qui datus est nobis. multas animas facit vnā animā et multa corda facit vnū cor.

Conclusio.

Ex quibus omnibus liquet manifeste qd vnitas ecclesie in duobus attenditur scz in cōnexionē mēbrorū ad inuicem siue in communicatione. Secūdo in ordine mēbrorū ad vnū caput: quod est christus vt colligitur ex verbis apostoli. ephe. 4. c. cuius in precedēti. §. opportunā fecimus memoriā: et tradit Augustinus de ancho. in li. de potestate pape. q. 25. ar. 1. et plenius beatus Tho. 2. 2. q. 39. ar. 1. Christo autē ecclesie capiti data est oīs ptās: omne imperiū et omne regnū in celo et in terra: tam circa temporalia/ quā circa spūalia: vt dicitur Matthei vltimo. Et aliquādo vsus est quo ad tēporalia quādo fecit flagellū de funiculis: et de tēplo euentes et vendentes eiecit numulariorū mensas euertens. Jo. 12. trāsumptiue in. c. cum beatus. 45. di. 7. q. 7. c. accusatio. Qd autem christus vtramq; habuerit potestātē circa spi-

Secūda pars. §. 2. et. §. 3.

ritualia et tēporalia: sunt multe auctoritates sacre scripture: quas ego alias cumulaui in tractatu insularū maris oceanī. c. 4. §. 3. Ubi facili ter videri possunt: accirco hic non repeto vitande prolixitatis gratia. Aliquid etiā de vtraq; potestate dixi ibidem. c. 6. in principio: et diffusius in tractatu indulgentiarum: vbi melius ista cadunt.

Pro humani redēptione generis de sum

mis celozū ad imma mūdi descēdens et mortē tandem subijes tēpora le dei filius iesus xp̄s/ ne gregez sui precio sanguinis gloriofi redem- ptū ascensurus post resurrectionem ad patrē absq; pastore desereret: ipsius curam beato petro ap̄lo (vt sui stabilitate fidei ceteros in chri stiana religione firmaret eozumq; mentes ad salutis opera sue accen deret deuotionis ardore) cōmisit. Hec sunt pulchra verba innocētij quarti in concilio lugdunensi et habētur in. c. 1. de homi. li. 6. Quādiu ergo xp̄s in humanis ageret et iner homines visibilis conuersabat: per se ipsum mundum et ecclesiam rexit: quia nulla necessitas decētia vel utilitas fuit: q̄ ipse alium loco sui pastore poneret: sed solū quan do post resurrectionē presentiam suā corporalē visibilē esset ab eccle sia subtracturus. Sicut rex facere p̄suevit quādo se a regno absentat: cōstituit enim vicariū: qui loco sui eius gerat vices et suppleat: cui om nes subditi obediāt obreperent et obsequātur: et quoz ipse vt rex curā gerat et quasi regula ductiua metrū et mēsurā sit omnū alioz. Hec col ligūtur ex his q̄ tradit p̄bus. 11. metha. vbi ex multis p̄cludit cōueniēs fore in regno vnū esse principē. Quod late ac diffuse prosequitur bea tus tho. in tractatu de regimine principū in principio. pari siquidē ra tiōe absente ip̄o rege vel principe: oportet q̄ vnus solus relinq̄tur in regno vel principatu q̄ eius vicē gerat. Cōueniēs igitur et necessarius fuit xp̄m regē regū et dominū dominatū passurū resurrecturū et ad ce los assensurū: loco sui aliquē in terris relinquere: qui ecclesie et chri stia nozum loco sui curā haberet: cum plenitudine potestatis clauū: qui vice sua possit omnibus ecclie ac christianoz necessitatibus subuenire: alioquin non esset xp̄s bonus pater familias: vt ex dictis satis patet: et tenet Inno. in. c. qd̄ sup̄ his de voto. quē cōiter alij referūt et sequunt̄.

Ad hoc inter alios discipulos elegit pe

trū: qui quasi infirmus in fide: eo qd̄ ter xp̄m negauit: quāuis postea penituerit: melius ceteris sciret chri stianoz infirmitates/ curare eisq; cōpati: vt ait gregorius in homelia dominice resurrectionis: et habe tur in. c. considerandū. 50. di. ne ecclesia acephala/ idest sine capite re maneret vel plura haberet capita. Unde anteq̄ chri stus pateretur:

§. 2.

Petrus chri sti v̄s carius.

§. 3.

Quare petro date sunt clauis

Secūda pars. §. 3.

claves regni celozū petro date promisit mathei. 16. et. 21. trāsumptiue
in. c. in nouo. 21. di. et in. c. quodcūq. 24. q. 1. et i. c. significasti de elec.
et in. c. solite de maio. et obe. dicēs. Ego dico tibi quia tu es petrus ⁊
super hanc petrā edificabo ecclesiā meā: ⁊ porte inferi nō preualebūt
aduersus eaz et tibi dabo claves regni celozū et quodcūq. ligaueris
super terrā: erit ligatū ⁊ in celis: et quodcūq. solueris super terrā: erit
solutū ⁊ in celis. hec ibi. Super quibus verbis beatus hieronymus di
cit hanc potestātē et ecclesie edificationē super petram in futuro pro
missam: non in presenti datā esse. hec ille. Merito autē promissa est nō
data: quia cū adhuc xps in humanis ageret et ecclesiam per se rege
ret: non erat opus alio capite: quo ecclesia regeretur: vt paulo ante
dicebamus. Et propterea chrisostomus sup illud Luce. 22. facta est
contentio inter eos: dicit. credēda erat petro populozū innumera mul
tudo: et loquitur per verba futuri tēporis. Cū his cōcordat grego
rius in homelia dominice resurrectionis. Cuius verba recitatur in. d. c.
considerandū. 50. di. christus ergo ante passionē disposuerat preferre
petrū cūcte ecclesie: non tamen tūc prefecit. Sed post mortē ⁊ resurre
ctionē per verba illa Pasce oues meas: Mathei. 16. transumptiue in. c.
significasti. de elec. glo. in. d. c. cōsiderandū. Ad idem Jo. ultimo. ibi
oues suas vel agnos indistincte petro singulariter cōmisit ⁊ tanq̄ pa
storū cōmendauit: nā non designasse aliquas: est assignasse oēs: vt ait
Bernardus: li. 3. de cōsideratione ad eugenū papā. Cū quo cōcordat
Inno. in. c. solite de maio. et obe. vnde etiaz super alios apostolos
data est petro ptās: qui sub generalitate p̄dicta cōprehēsi sunt: vt sen
tit chrisostomus sup illud Jo. ultimo: Pasce oues meas. dicēs in per
sona xpi ad petrū. loco mei prepositus esto: et caput fratrū tuoz. hec
ille. Itaq. clauū ptās ⁊ ecclesie vniuersalis prelatia: inter oēs aposto
los petro tanq̄ magis ydoneo ac prestantiori a xpo decreta est: vt in
quit Nicholaus papa mediolanēsis scribes in. c. 1. 22. di. vbi inter ce
tera dicit. Ecclesiā solus ipse fundauit: et supra petrā fidei mox nascē
tis erexit: qui beato petro eterne vite clauigero terreni simul ⁊ celestis
imperij iura cōmisit. Hec ibi. Idem voluit anadenus papa in. c. sacro
sancta ea. di. vbi inter alia dicit. Inter beatos apostolos quedā pote
statis discretio fuit: quia licet oēs essent apostoli: petro tamē cōcessus
est a dño (et ipsi inter se voluerūt idipsius) vt reliquis oīmb⁹ preesset
apostolis: qui etiā eandē formā suis successoribus ⁊ reliquis ep̄is te
nendā tradiderūt. Hec ibi: q̄ satis vidētur excerpta ex sacra scriptura.
nā cōtendētib⁹ discipulis quis eoz videretur esse maior: qui post xpi
passionē principatū obtineret: ostēdit generaliter xps q̄ vnū eozū op
portebat esse maiorē ⁊ gubernatorē cū dixit. Reges gentiū dñantur
eoz. ⁊ c. luce. 22. qd̄ postea determinauit cū dixit. Ecce sathanas expe

Secūda pars. §. 3.

trūit vos: vt cribraret sicut triticū. ego autē rogavi pro te: vt non deficiat fides tua: tu aliquando cōuersus p̄firma fratres tuos. Quod verbum pertractās beatus Lirillus ⁊ exponēs dicit: postq̄ me negato ploraueris et si penitueris: corrobora ceteros fratres tuos cū te principē apostolorū deputauerim. Hoc em̄ decet qui mecū robur es ⁊ petra ecclesie. idem vult leo papa in. c. ita dñs. 19. di. dicēs inter alia. Sed huius muneris sacramētū ita dñs ad omnium apostolorū officiū pertinere voluit: vt in beatissimo petro omnium apostolorū summo principaliter collocaret: vt ab ipso quasi a quodaz capite dona sua velut in corpus omne diffunderet. hec ille. Idē sensit in sermone tertio cōsecratiōis sue cū dixit: qđ in petro omnium fortitudo inuitur: et diuine gratie ita ordinatur auxiliū: vt firmitas: q̄ per xpm petro attribuit: per petrū apostolis cōferatur. Idē latius sentit in alio sermone dicēs. Lōmune erat omnibus aplis periculū de tēptatione formidinis ⁊ diuine protectiōis auxiliū pariter indigebant: quoniā diabolus oēs exagitare/ omnes cupiebat ellidere/ et tamē specialis cura a dño petri suscipitur et pro fide proprie supplicatur/ tanq̄ aliorū status certior sit futurus: si mens principis victa non fuerit. In petri ergo omnium fortitudo inuitur ⁊ diuine gr̄e ita ordinat auxiliū/ vt firmitas q̄ per christū petro tribuit: per petrū aplis cōferatur. hec ille. Ideo em̄ super vnū. s. petrū fundauit ecclesiā: itaq̄ exordiū ab vnitate proficiscat: vt inquit Lirianus in. c. loquitur. 24. q. 1. Ideo potestātē clauū petro specialiter christus cōcessit: vt ad vnitatē eos inuitaret. Ideo eū principē apostolorū constituit: vt ecclesia vnū principaliter christi haberet vicariū: ad quē diuersa mēbra recurrerēt: si forte inter se dissentirēt. Qđ si diuersa capita essent in ecclesia: vniuersitatis vincula ruperētur. ista sunt notanda verba glo. super illud mathei. 16. tibi dabo clauēs regni celoz. vnde hieronym⁹/ et duodeciz vnus eligif: vt capite cōstituto schismatis tolleretur occasio. et Rabanus in glo. et Beda in homelia dicūt. qui em̄ regē celoz maiori dilectione p̄re ceteris cōfessus est: merito p̄re ceteris ipse donatis clauibus regni celestis donat⁹. hec illi. Quāuis ergo omnib⁹ aplis simul data sit ligādi ⁊ soluēdi ptās: tamē vt in hac ptate aliquis ordo significaret: primo soli petro data est: vt ostendatur qđ ab eo in alios debeat deriuari. vt p̄ beatū thō. 4. di. 22. itaq̄ non equaliter omnibus est concessa quantū ad potestātē regiminis ⁊ administratiōis: que soli petro cōmissa est: vt ex iam dictis satis patet ⁊ colligif ex textu cū glo. in preallegato. c. sacro sancta. 22. di.

Et scđm ista debēt intelligi iura ⁊ auctoritates sacre scripture: q̄ dicūt qđ omnibus aplis data est hec ptās mathei vltimo vbi dicit. Euntes in vniuersū mūdū: predicate euāgelīū baptizātes. ⁊c. et mathei. 10. In firmos curate. leprosos mūdare. ⁊c. Itē actiū. 15. visum est spūi scđo

Solutio cōtrariorum.

Secūda pars. §. 4.

et nobis. itē actiū. 20. Attēdite a vobis et vniuerso gregi in quo posuit vos regere ecclesiā quā acquisiuit xp̄s sanguine suo. Ad idē. c. ita dñs 19. di. vbi iesus cōmisit salutē vniuersitatis oib⁹ aplis. Ad idē. c. in nouo. 21. di. ibi ceteri vero apli cū beato petro pari cōsortio honorē et potestātē acceperūt. Ad idem. c. vnicū. §. vna vero de sūma trini. et. c. noua quedā de peni. et remi. vbi plura alia cumulauit in meis recollectis. Nā ista omnia intelligēda sunt de similitudine potestatis et honoris: quā apostolis alijs sicut petro data est/ nō tamē equalis: presertim si loquimur de potestate iurisdictionis vt late dico in preallegato. c. noua. In alio etiā differt potestas petri a potestate alijs aplis cōcessa: quia potestas petri trāsit ad successores: vt in sequenti. §. dicemus tanquā dignitati potius quā persone collata: aliorū vero apostolorum fuit personalis et cū eorum personis fuit extincta. Unde ep̄i apostolorū successores hanc potestatem a papa recipiūt: vt breuiter et cōpendiose cōcludit frater thō. de vio in suo elegāti tractatu de potestate pape et cōciliij. c. 3. post principiū. Idem in effectu ante eū sensit prepositus alexādrinus. 15. di. in principio co. 23. h. et similiter potest dīci de discipulis: super quo tamen amplius est cogitandum vt in sequenti. §. dicemus.

Conclusio.

Cōcludamus igitur quod petro principaliter tanquā apostolorū principi totius orbis prelato date sunt clauēs et presertim clauis iurisdictionis: que ab ipso in alios aplos deriuatur. vt. d. c. ita dñs. et sup hoc hodie non est amplius disceptandū: cuius iste articulus iam sit per eccliam decisis. nā papa Johannes. 22. in extrauagāte quā incipit licet scđm apostolū quosdam tanquā hereticos cōdemnauit: qui inter ceteros errores quos cōtra fidē nostrā asserere tēptauerūt: dicebāt quod petrus apostolus nō plus auctoritatis habuit quā alij apli habuerunt: et quod aliorū apostolorū non fuerit caput. Papa etiā martinus quintus in concilio cōstanciēsi damnauit errores johānis huius: quorū septimus in ordine fuit/ quod petrus nec est nec fuit caput ecclesie. Unde hodie non est insistendū super intellectu predictarū et aliarū auctoritātū que huic sententię videntur obstare: cum ecclesia romana ad quam spectat huiusmodi dubia declare ac decidere: hoc iam declarauerit.

§. 4.

Papa loco petri est vicarius xp̄i.

Post petri vero obitū illa eadē potestas quā sibi a xp̄o tradita est: trāsit in oēs successores canonice intrātes in sede petri: vt patet ex pluribus iuribus et auctoritatib⁹: de quibus supra habita est oportuna mētio. Ea quippe ratione qua xp̄s post suā passionē resurrectionē et ascensionē voluit sibi petrū vicariū ecclie prelatū et caput cōstituire: ne videlicet gregē sui precio sanguinis gloriosi redeptū absq; pastore desereret: vt in precedenti. §. in principio diximus: credēdū est voluisse petri successores vsq; ad seculi cōsumationē habe

Secūda pars §. 4.

re: cuius hec potestas potius dignitati quā persone petri data esse videatur. Quā papa petri successor/eandē plenitudinē potestatis habet: quā ipse petrus dū in hūanis ageret habebat: vt dicit textus in. c. ad honores de aucto. 7 vsupallij: qm̄ priuilegiū qd̄ beato petro cōcessus est: magis romano ecclie vel dignitati: quā persone datū esse cōstat: vt dicit textus in c. 1. de trāssa. epi. vel electi. in prin. Ideo nō puri hoīs sed veri dei vicē gerit in terris et successor est petri 7 vicarius iesu xp̄i: vt dicit textus in c. licet in tantū. et. c. inter corporalia. et. c. quāto eo. ti. cū multis simili bus. Appellat̄ etiā vicarius sūmi regis et preest regib⁹ 7 imperatori 7 facit iddē cōsistoriū cū xp̄o scdm̄ hosti. in. d. c. quāto. Quare appellas a sentētia pape ad xp̄m: videt̄ heresim sentire: qz sentit qd̄ papa nō est xp̄i vicarius nec habz iddē tribūal cū xp̄o. ita notāter dicit collectari⁹ in. c. q̄ multoties de regulis iuris: sequitur alexandrinus in. c. p̄ceptis co. 2. di. 12. bene facit text⁹ in. c. romana i principio de appe. li. 6. 7 in. c. non putam⁹ de consue. eodē li. vbi dicit qd̄ ab officiali 7 vicario generali ep̄i: nō appellatur ad ipsuz ep̄m: ne ab eodē ad se ipm: cū sit iddē cōsistoriū vtriusq̄: appellatio interposita videat̄. Idē dicitur de pre torib⁹ generalibus dñoz tepozaliū: nam si contingat appellari ab eis non ad dñm: sed ad dñi superiores appellabit̄: cum dñi et pretoris sui generalis iddē sit cōsistoriū. Ita notāter voluit io. fabri. insti. de astita tu. in fine principij et de vulgari 7 pupillari substi. in principio: quod est bene notādū pro limitatiōe legis regni: q̄ permittit appellationes a pretore ad dñm: vt intelligatur de pretore particulari alicuius loci: non de generali totius dominiij. Redeundo ad ppositū papa succedit beato petro in ea pfectiōe potestatis 7 dignitate vicariat⁹: q̄ ipse petrus a xp̄o i ecclia sublimat⁹ est. ita dcludit bñs tho. li. 4. cōtra gētes. c. 16. 7 in tractatu cōtra errores grecoz. c. 69. Habz ergo papa plenitudinē potestatis pōnificalis q̄si rex in regno: sed ep̄i partē sollicitudinis q̄si iudices singulis ciuitatibus prepositi: propter qd̄ etiā solos eos in litteris suis fratres vocat: reliquos aut̄ oēs vocat filios: ita dicit idē sanctus tho. 4. di. 29. ar. 4. in solutiōe. 3. q. ad hoc bonns tex. in. c. in nouo testamēto. 12. di. Hāc aut̄ plenitudinē potestatis habet papa in toto mūdo qz mūdos totus p nauicula vel iurisditiōe petro 7 successorib⁹ datus est: ita quidē habz sedē in anthiochia sicut in roma 7 vbiq̄ voluisset Possset etiā esse sedes sua in babilonia. nam cū habeat potestates plenā in omni terra: et in omnē hominē eam habet: quia deus sibi omnē creaturā subiecit: et cōsequēter pōt papa infideles iudicare. ita notan ter dicit petrus de palude. 4. di. 4. q. 4. prope finem. Ad cuius cōfir mationē pōt adduci textus in. c. cū ep̄s de offi. or. li. 6. vbi dicit qd̄ ep̄s i quolibz loco sue dyocesis pōt p tribūali sedere 7 libere esequi q̄ suū spectat̄ offitiū. idē faciet papa in toto orbe p nauicula vel diocesi sibi dato. p̄p̄ea a principio in p̄mitina ecclia petri nullā p̄ticulārē sedē sibi

A papa nō appel
latur ad christū.

nota circa apola in

Cōtra dños tem
porales.

Papa appellat e
piscopos fratres.

Mundus pro nau
icula.

Secunda pars. §. 4.

Roma.

appropriavit: sed hierosolimitanā iacobo fratri dñi dimisit. Antiochenā ignatio discipulo ioānis euāgeliste cōmendavit / et ipse romam trāsivit: vt tradit in. c. rogamus. 24. q. 1. diuinitus enīz sedes aplica romae posita est vt probat text⁹ in. c. per vnerabilē. §. sane qui si. sūt legi. 12. di. c. 1. 12. q. 1. c. futuras. et. d. c. rogamus. Mas licet hierosolima propter xp̄i passionē fuerit gloriosior: roma tamē pro summi pōtificis sede fuit aptior: a xp̄o quoq; preelecta in signū supioritatis: quā romanus pōtifex habiturus erat super totū orbē. Ideo voluit dñs ibi potius quā alibi ecclesie caput stabilire: vt vbi caput erat supstitutionis: ibi caput quiescat sanctitatis / et vbi gētiliū princeps habitabat: ibi sumus pontifex moraretur: vt pulchre dicit beatus Ambrosius in. c. beati. 2. q. 7. Quapropt vrb̄s Romana effusione sanguinis petri: qui fuit vicarius xp̄i primus: facta est altera hierusalē a deo q̄ per talē effusionē volūtas dei fuit vt ille locus firmaret et cōsecraretur pro ecclesia sua sancta q̄ est caput et dñā ecclesiarū scđm hosti. in. d. c. per venerabilez. §. sane et probat in. c. fundamēta de elec. li. 6. et ibi per Jo. an. et alios. et p̄pterea ecclesia romana dicitur tribus: idest omniū mater et regina: vt habetur in eplā inter claras. c. de summa trini. non ab aplis sed ab ipso dño fundata. 22. di. c. sacro sancta. propter ista etiā papa appellatur romanus pōtifex / qz ecclie romane p̄est. et qm̄ deus (vt dixim⁹) p̄vidit in romana vrb̄e populū christiani principalē sedē futurā: gentiliū tempore ante xp̄i aduentū / hic mos paulatim inoleuit vt ciuitatis illius rectores sacerdotibus subiacerēt: sicut in simili in gallia quia futurū erat ibi qđ christiani sacerdotis plurimū vigeret religio: diuinitus est permittus vt etiā apud gallos gētiles sacerdotes totius gallie ius diffinirēt: vt refert iulius cesar in libro quē de bello gallico scripsit cōmemorat bt̄is th̄o. in tractatu de regimie p̄cipū. li. 1. c. 14. in fine.

Conclusio. Ex iam dictis cōcluditur: qđ plenitudo potestatis / quā christus petro cōcessit: transit in quemlibet successorē canonice intrantē: quia potius dignitati quā p̄sone videt collata: quāq; eius propriū nomē in commissione fuerit expressus: vt volūt iura p̄allegata. Ratio huius fuit: qz materia de qua agebat videlicet ecclesie administratio et gubernatio magis cōueniebat dignitati / quā p̄sone. Ex quo inferit: qđ in materia dignitatē cōcernēte expressio proprii nominis non restringit dispositionē ad personā: sed realis cēsetur / et potētius operat. Secūdo inferitur / qđ cōcessa p̄elato in materia dignitatē cōcernēte: acquiruntur dignitati non p̄sone. Itaq; plus operatur subiecte materie natura ad dispositionē regulandā: quā proprii nois expressio: ita dicit Anto. in p̄allegato. c. 1. de trāslatio. epi. vel electi colligēdo ex illo textu. et benefacit textus cū ibi notatis in. c. relatū el segūdo de testa.

Et in hoc est magna differētia inter potestātē petro cōcessā: et pote

Secūda pars §. 5.

statē alijs discipulis collatā. nā potestas petri ipso iure trāsit in succes-
sores canonice intrātes: potestas vero aplis alijs collata non: quia cū
eoz personis fuit finita. Uñ successores aploz epi vel curati qui eoz
loco successerūt eosq; representāt: vt dicit vrbānus papa in. c. si. 68. di.
7 anacletus in preallegato. c. in nouo. 21. di. glo. luce. 10. et sc̄tis tho.
3. parte. q. 67. ar. 2. in respōsiōe ad. 2. argu. hāc ptātez accipiūt a papa
nō ab alijs aplis in quoz loco succedūt. Ita colligo ex predictis 7 sen-
tit p̄positus alexā. 15. di. in p̄m. co. 23. n̄. et finalit̄ pōt dici de discipulis
sumās qđ epi et curati nullā habēt iurisdictionē: nisi a papa fuerit sibi
p̄cessa: quāuis aploz loco subrogētur. Idē cōcludit frater tho. de vio
general̄ ordinis p̄dicatoz in quodā suo famoso tractatu de ptāte pa-
pe 7 cōciliij. c. 3. post principiū dixi §. 3. ad finē. de quo p̄ cardinalem
de turre cremata in libro de ptāte ecclie. li. 2. c. 59. 7. 63. q̄ pulcre loquit̄
vbi assignat septē ratiōes diuersitatis quare ptās petri data sit p̄tinua
ta in sumo pōnifice a xp̄o: 7 data aplis 7 discipulis: nō sit cōtinuata in
episcopis 7 curatis: que rationes per ipsum videri possunt ideo non re-
peto vitande prolixitatis gratia.

Ex istis primo infer̄ qđ licet epi habeāt

ptātem ordinis imediate a xp̄o eque amplā 7 virtuosā sicut papa pa-
tet hoc p̄ id qđ dicit̄ Jo. 20. vbi xp̄s om̄ibus aplis dixit. Accipite sp̄m
sanctū quoz remiseritis peccata: remittuntur. Probat̄ hoc similiter per
tex. in. c. in nouo testamēto. 21. di. preallegato. et in. c. loquit̄. 24. q. 1.
et in. c. generaliter. §. ecce sufficiēter. 16. q. 1. ptātem tamē iurisdictionis
ep̄alis quātū ad personas sibi subditas: 7 quātū ad vsus clauū in foro
cōtentioso 7 penitētiāli: habēta papa xp̄i vicario: quia vt in sup̄iorib;
late dictū est: clauis iurisdictionis seu tota iurisditio imediate fuit a xp̄o
petro concessa. Alij vero apostoli a petro potestatem p̄lationis et
iurisdictionis habuerunt: ab eo enim tanq̄ ab apostolorum principe
potestas et iurisditio cepit: et in alios apostolos fuit dispersa: vt. d. c.
in nouo. et. d. c. loquitur cum alijs de quibus supra. §. 3.

Unde si ep̄s nō haberet ep̄atus nec subditos: neminē posset absolue-
re vel ligare in foro cōtentioso vel penitētiāli: vt sunt isti epi quos anu-
larios seu titulares appellāt: qz cū excoicatio 7 absolutio ab excoione
vel peccatis: 7 ptās iudicādi a iurisdictione depēdeāt: nō p̄nt exerceri ni-
si ab eo q̄ iurisdictionē habeat. de iudiciali ptāte in sp̄ialib; vel t̄palib;
planū est. de absolutiōe sacramēti a pctis: patet qz in ea duplex req̄-
ritur ptās. s. ordinis 7 iurisdictionis: vt probat̄ in. c. placuit de peni. di. 6.
et clarius in. c. omnis vtriusq; sexus de peni. 7 remi. vnde licet ep̄s vel
quilibet sacerdos ratione prime ptātis. s. ordinis possit oēs homines
absoluerē: si tamen secūda deficit: scilicet iurisdictionis que ad vsus cla-

Potestas petri trā-
sit in successorem:
non sic in potesta-
te apostolorū.

§. 5.

De ptāte ep̄orum

De ep̄o ep̄scopa-
tum vel subditos
non habēte.

De potestate sacer-
dotum.

Secunda pars. §. 5.

uſū requiritur: non poterit abſoluere nō ſubditos: et ſi de facto abſoluat: nichil prodeſt: quia ſicut in iurisdictione contentioſa extra territorium ius dicenti non eſt parendū: vt. l. extra territorium. ff. de iurisd. o. ju. ſic in ſpūali ⁊ ſacramentali vt. c. 2. de cōſti. li. 6. et. d. c. omnis vnuiusq; ſexus et. c. quod autē eodē ti. Siue ergo ep̄s vel curatus abſoluat non ſubditū/ vel ſubditū a peccato a quo abſoluere non poteſt/ qz non eſt ſibi data poteſtas abſoluēdi a papa mediate. ſ. a ſuperiore vel immediate ab ipſo papa: nichil agit vt in preallegatis iurib⁹: et tenet bea⁹ tho. in quotlibe. 12. ar. 16. vbi dicit qd non habēs curā animarū quāuis ſit ſacerdos: abſoluere nō poteſt a peccatis: quia non habet poteſtatē iudiciariā in abſolutū. Uſus enīz clauū requirit propriā materiā in quā exerceatur: adinſtar clauis materialis: que non niſi propriā ſerā aperire pōt vel eā que habet ſimilitudinē ad ipſas clauē. que materia eſt homo ſibi ſubditus ⁊ peccatus: et ideo illos ⁊ ab illis peccatis poterit abſoluere: q̄ ſibi permiſſa ſunt per papā mediate vel immediate (vt diximus) et hoc niſi in mortis articulo ex permiſſione pape volētis q̄ in articulo mortis oēs homines ſint ſacerdotū quozūlibet ſubditi/ et qui libet ſacerdos toti mūdo preeſſet ⁊ quēcūq; hominē/ et a quibuſcūq; peccatis poſſet abſoluere: ſine noua cōmiſſiōe propter neceſſitatē imminentem ⁊ animarū periculum vitandū vt. c. ſi. de ſepul. c. a nobis. 2. de ſen. exco. c. eos. eo. ti. li. 6. cu pluribus alijs.

Al principio quidē chriſtus petro ⁊ alijs aplis poteſtatē remittēdi peccata cōmiſit p̄ illa verba quozū remiſſeritis peccata remittūtur eis/ nō diſtinguēs iurisdictiones: nec limitans dyoceſes vel ep̄ſcatus: immo vbiq; eſſet quilibet illoꝝ ⁊ quemcūq; peccatoꝝ ⁊ a quocūq; peccato poterat abſoluere/ ſicut hodie pōt quilibz ſac̄dos i caſu neceſſitatis. Poſtea vero dictate ſpū ſancto petrus cū aplis ⁊ ſucceſſores (vt eccleſia melius ⁊ ordinatiuſ regereſ ⁊ prop̄ ſchiſmata ſedāda:) diuiſerūt prouincias ⁊ dyoceſes et ſtatuerūt: vt nullus terminos ſue poteſtatis excederet: vt habetur in. c. legimus. 93. di. ⁊ in. c. olim. 95. di. et melius in. c. 2. 99. di. et quosdā preſecerūt certe prouincie ⁊ alios alijs / taliter qz ep̄i in prouincijs ⁊ dyoceſibus ſibi cōmiſſis ſunt prelati immediati omnium de dyoceſi. Unde licet papa ſit vniuerſalis prelatus omnium hominum: quā prelationē habet imediate a chriſto: nō tamē proprie eſt prelatus immediatus omnium hominum licet in omnes poſſit iurisdictionem exercere: Sed ep̄ſcopi ſunt prelati immediati in ſuis dyoceſibus: quia tota iurisdictione imediate reſidet apud eos. Alij vero habētes aliquā iurisdictionē vt ſacerdotes: ſunt eoz cōmiſſarij. ita concludit ep̄s abulenſis. Mathei. 16. c. q. 56. 57.

Ex quo inferē qd omnes ſacerdotes curati vel curā animarū habentes in dyoceſib⁹ ſūt cōmiſſarij ep̄ozum ⁊ ab eis dicūtur ptātez habere

Pro. c. omnis vtriusq; sexus.

Comparatio.

De ptate remittendi peccata.

De sacerdotibus ⁊ curatis.

Secūda pars. §. 5.

quia eos epūs assumit in partes sollicitudinis. qđ patet qđ epūs dicit in ordinatione sacerdotis: quia nos sufficere non possumus: in partē sollicitudinis nr̄e assumimus. Sicut in simili dicit textus in. c. qui se. 2. q. 6. et in. c. ad honorē de aucto. 7 vsu palij. Per cōcessionē tamē ordinū nihil iurisdictionis sibi cōfert etiā si beneficiū simplex sibi cōcesserit vel aliunde habeat quāvis beneficiū aliquos habeat subiectos. non etiā poterit sacerdos beneficiatus illos absoluerē nisi epūs animarū curā sibi comittat. Quā si voluerit totas sibi retinere in sua dyocesi: nō cogitur alicui comittere. Vel si comittat: poterit sibi reseruare ad libitū casus quos voluerit: vt patet ex iam dictis et tenet epūs abulen sis vbi supra. et s̄frānciscus paninus in baculo pastorali: qui tractatus de visitatione dicitur parte. 4. c. 24. dicēs qđ casus etiā non expressos in iure potest sibi reseruare epūs in quibus curati vel religiosi de iure priuilegiati ad audiēdū et absoluendū non habebūt in subditos epī clauū exercitiū in foro penitentiali sine ipsius licētia: quia sicut epī possunt ordinariā potestatem subditorum arctare: fortius ordinaria potestas episcopi substantialis per accidentalia non mutatur et hoc notat paulus de leazaris in cle. dudum de sepul.

Subdit tamē s̄frānciscus paninus ibi qđ licet exercitium iurisdictionis a maioribus ad inferiores descēdat. 21. di. c. in nouo. c. significati de electi. ab epō in sua dyocesi restringit tanq̄ maius imperiū habēte. ff. de iudicijs. l. iudiciū solui. 63. di. c. solenitane d̄ offi. or. c. cū ab eccliaz Casus tñ sine causa nō debet reseruare epūs: ne precludat tota ptās in ferioz. 11. q. 1. peruenit. hec ille. Unde sequit̄ qđ si epūs multū opprimeret potestatem sacerdotū maxime causa graui nō vrgēte: pñt sacerdotes recurrere ad superiorē: cū videāt eoz officiū valde diminutū. ar. c. ad hoc de exce. prela. Ita notāter dicit abbas siculus in. c. deus qui in fi. de peni. 7 remi. quia scđm eū regula est: qđ exceptis quibusdam reseruatis de quib⁹ per glo. in. c. 2. de peni. 7 remi. li. 6. et per hosti. in summa eo. ti. §. cui cōfitendū plen⁹ p archiep̄m floren. 3. parte. ti. 17. c. 11. Abulēsem mathei. 16. q. 57. ab omib⁹ alijs pñt sacerdotes absoluerē. Quinimmo dicit archie. flo. vbi supra qđ sacerdotes oia possunt quo ad forū penitēiale: que nō sunt spūaliter in iure epīs reseruata 7 que non sunt ipsis sacerdotibus directe vel per aliquā cōsequētiāz interdicta ar. c. ac si clerici. §. de adulterijs de iudi. 7. c. nuper de sen. ex. plures etiā casus ponere seu reseruare nō est aliud quā ptātes sacerdotū restringere: q̄ eis plenarie est data a xpō. hec ille. de quibus dictis ego sum multū dubius ppter ea q̄ supra dicta sunt. q̄ mihi de iure vidētur verioza: fateor tamē qđ si epūs cōmittit alicui curā animarū: videtur cōmittere omnia que alijs curatis cōmitti solent quātū ad vsū clauū: et ideo poterit generaliter absoluerē in omib⁹ sibi a iure vel ab epō

Nota pro curatis

Nota pro curatis

Secūda pars. §. 6.

nō reseruatīs: et ita debet intelligi text⁹ in. d. §. ecce sufficiēter. 16. q. 1. et in cle. dudum. §. verū de sepul. de quo latius per ep̄m abulensem in dicta. q. 57. et melius p̄ archiep̄i. flo. vbi supra. Nec non sunt contem- nenda: quia vtilia ⁊ quotidiana: a quibus non potui calamū reprimere: quāuis aliquo modo visa fuerūt ad p̄positū de quo agit imprinētia.

De ep̄o qui renun-
ciauit ep̄iscopatu

Secūdo ex predictis inferitur: q̄ si ep̄iscopus renūciauit ep̄iscopatu/ non habet aliquam iurisdictionē vel prelationem cum nō habeat subditos et per consequens in nullum potest iurisdictionē exercere vt no- tatur in. c. 1. de eo qui renūciauit ep̄iscopatu.

De b̄ndictiōe ep̄i-
scopali.

Tertio inferitur q̄ tales ep̄i: qui nullū h̄nt ep̄iscopatū vel habent: sed nō subditos/ vel si subditos h̄nt extra suā diocesim vel puincia nō p̄nt populū solēniter b̄ndicere: quia per talē benedictionē: dimittūtur pec- cata venialia vt notat glo. in p̄hemio li. 6. et in. c. aqua. de p̄sca. di. 3. que dimitti non p̄nt nisi p̄ sup̄iorē vt. c. q̄ aut de peni. ⁊ remi. ergo ⁊c. Ita notāter voluit d̄ns abb. sicul⁹ in. c. antiq̄ de puile. in fine. de quo ego alias dixi in. c. ois vtriusq̄ sex⁹ de peni. ⁊ remi. co. 278. alias super p̄te oia p̄ctā versī. Septio intellige: vbi cōmemorauī oīa media q̄bus peccata venialia tollūtur. ⁊ inter cetera fuit istud de b̄ndictiōe ep̄ali.

§. 6.

De p̄tate pape.

Redeūdo ad p̄positū vnde paululum me auerti colligo ex predictis amplissimā fore potestātē Romani pō- tificis in toto orbe terrarū sibi pro nauicula vel dyocesi tradito: tā cir- ca tēporalia: quā circa sp̄ualia: tā super laicos: quā sup̄ clericos. Cui in p̄sona petri terreni simul et celestis imperij iura deus ipse cōmisit: vt colligit̄ ex saꝝ dictis: ⁊ dicit̄ textus in extrauagāte. Jo. 22. que incipit si frat̄rū reperit̄ hodie sub titulo ne sede vacante vbi glo. laurēti dicit: terreni idest laicoꝝ. celestis idest clericoꝝ. Ad hoc bonus text⁹ in. c. ad aplice. §. nos aut̄ de re iudi. li. 6. 40. di. c. nō nos. Vterq̄ enī gladius sc̄z sp̄ualis ⁊ tēporalis petro traditus est et p̄ eū om̄ibus successoribus in eius sede canonicē intrātib⁹. Sed eo ecclesia vti⁹ per principis ma- nū: cui cohercedoꝝ corpoꝝ cōtulit potestātē: sp̄ualiu sibi in pōtificib⁹ auctoritate reseruata. Est ergo p̄nceps sacerdotij quidē minister / ⁊ qui sacroꝝ officioꝝ illā partē exercet: que sacerdotij manibus videtur indigna: vt colligitur ex preallegatis iuribus. notatur p̄ ber. hosti. et alios in. c. nouit de iudi. ⁊ in. c. causam que qui filij sunt legiti. plenius per hosti. in sūma qui filij sunt legi. §. et a quo glo. in. d. extrauagāte sup̄ verbo cōmisit ⁊ multi alij tradūt de quib⁹ p̄ modernos in. d. c. no- uit. Habem⁹ hodie extrauagātē Bonifatij octauī: q̄ incipit vnaꝝ san- ctā. reperitur inter extrauagātes cōmunes sub titulo de maiori ⁊ obe. vbi ex pluribus auctoritatib⁹ sacre scripture decidit: q̄ vterq̄ gladius est in potestate ecclesie. s. sp̄ualis ⁊ materialis. Sed is quidē p̄ ecclesia:

Quam sanctam

Secūda pars. §. 6.

Ille vero ab ecclesia exercēdus. ille sacerdotis is manu regū ⁊ militū: sed ad nutum ⁊ patientiā sacerdotis. temporalis autē gladius subiacet spūali: et ab eo deriuat. Nā veritate testate spūalis potestas terrenaz potestātē instituere habet ⁊ iudicare: si bona nō fuerit: si de ecclesia et ecclesiastica potestate verificatur vaticinū hieremie. c. 1. *Ecce constitui te sup gētes ⁊ regna ⁊ cetera q̄ sequūtur.* ergo si deuiat terrena potestas: iudicabit a potestate spūali: sed si deuiat spūalis minor: a suo superiore. si vero suprema/ a solo deo non ab homine poterit iudicari: testante aplo. 1. *Corin. 2. Spūalis homo iudicat omnia: ipse autē a nemine iudicatur.* Est autē hec auctoritas (Et si data sit homini vt exerceatur per hominē:) non humana sed potius diuina ore diuino petro data sibi suisq; successoribus in ipso/ quē cōfessus fuit petra firmata: dicēte dño petro. *Quodcūq; ligaueris. ⁊c.* Quicūq; igitur huic potestati a deo sic ordinate resistit/ dei ordinationi resistit: nisi duo (sicut manicheus) fingat esse principia: quod falsum ⁊ hereticū iudicamus. Quia testāte moysē genesis. 1. Non in principijs: sed in principio deus celū creauit et terram. Porro/ subesse romano pontifici/ omni humane creature declaramus. dicimus. diffinimus et pronunciamus omnino esse de necessitate salutis. Hec sunt aurea verba illius extrauagantis: ad propositū nostrū satis accōmodata: sup̄ta ex vgone. 2. li. de sacramentis. parte. 2. c. 4. que refert et sequitur Augustinus de anchona: in libro de potestate ecclesie. q. 46. ar. 1. in principio.

Emanauit illa famosa decisio ad cōpescendā inobediētiaz Philippi primi frācorū regis supbi: qui nitebatur beneficiorū collationē et eorū vacatiū custodiā vsurpare et sibi appropriare iure regio: Sup his vero Bonifatius octauus Regis inobediētiam reformare cupiēs scripsit eidē eplam hui⁹ tenoris. Bonifatius epūs seru⁹ seruorū dei: Philipo frācorū regi salutē ⁊ aplicam benedictionē: Deū time: et mādata eius obserua: Scire te volumus qđ in spūalibus ⁊ tēporalibus nobis subes beneficiorū ⁊ prebēdarū ad te collatio nulla expectat: ⁊ si aliquo nū vacantiū custodiā habes: fructus eorū successoribus reserues: et si qua cōtulisti: collationes tales irritas decernimus: et quātū de facto pcesserūt reuocam⁹ datū. ⁊c. Rex autē philipus his litteris indignat⁹/ eas in suo palacio corā plurib⁹ pburi fecit: et nūtiōs pape vacuos ⁊ sine honore remisit: pape vero ipudēter hoc modo respōdit. Philip⁹ dei grā frācorū rex Bonifatio se regēti p sumo pōtifice: Salutē modicā siue nullā. Sciat tua mātia fatuitas in tēporalib⁹ nos alicui nō subesse. Aliquarū eccliaz ⁊ prebēdarū collationes ad nos iure regio pertinere: et fructus earū vacatiōe durāte nōs facere. Collatiōes a nobis hacten⁹ factas: ⁊ i posterū faciēdas fore validas: ⁊ illaz vigore/ possessores ptra oēs nos vniuersim tueri. Sec⁹ autē credētes fatuos ⁊ demētes

Epistola Bonifacii pape.

Epistola philippi regis francoꝝ

Secūda pars. §. 7.

reputam⁹ datis. 2c. Papa ob hoc cōmotus edidit extrauagātē predictā satis salubrē et necessariā ad quincēdos plures inobediētes et rebelles reges et principes seculares: qui nolūt subesse ecclesie romane nec romano pōtifici: vt sciāt ecclesiā et romanū pōtificē habere potestātē sup eos ad eorū graua delicta puniēda / et si opus fuerit regnis et dominijs eos priuādo. Quāuis enī iurisdictiones ecclesiastica et secularis sint distincte: verūtamen imperatoris et regū seu principū seculariū iurisdictione: ab ecclesia et papa tanquā ecclesie capite et christi vicario in terris emanare censetur: vt ex predictis satis admodū liquet. Itē quanquā gladij tēporalis exercitium non habeat: apud eam tamen cēsetur esse suprema potestas et plenitudo potestatis vt. c. proposuit de cōcessio. pre. cle. 1. vt lite pen. cle. pastoralis in fine de re judi. quinimmo habet papa quandā potestātē generalissimā: que fuit transfusa a christo in petrum et successores. 21. di. c. in nouo. de transla. pre. c. 1. et scōm hanc est dñs orbis in spūalibus et temporalibus. 9. q. 3. c. per principālē. et. c. cuncta per mundū. ita dicit Jo. de ligniano in. cle. ne romani de electio. refert et sequitur ibi dñs cardinalis in. h. irritum. q. 5. in fine. de quo per ipsū in. c. venerabilem de electio. et in. c. nouit d. judi. et in. c. per venerabilē qui fi. sunt legi. Ratione cuius potest punire et si opus fuerit deponere ex causa graui Imperatorē reges et principes seculares. ita colligo ex precedentibus signāter ex preallegata extrauagāte vnā sanctā. Ita etiam firmat augustinus de anchona magne sciētie et auctoritatis vir in libro de potestate ecclesie. q. 46. ar. 2. in solu. 3. argu. dicēs. q. papam spectat correctio Regum et aliorū: non quidē propter immediatā tēporaliū administrationē: sed propter vniuersalem iurisdictionem: quam vice christi habet in toto orbe super reges et super omēs alios principes. hec ille. Idez tenet scūs tho. in tractatu de regimine principum li. 3. c. 18. in fine. de ratione quidem iuris eius est nolle: cuius est velle. et eius est auferre qui de iure pferre pōt vt statiz dicem⁹. et ita quīs Clemens quintus qui bonifacio successit declarauerit q. rex francie et regnicole per extrauagātem vnā sanctā non amplius subiiciantur ecclesie Romane quas prius erant vt habetur in extrauagantibus cōmuniibus. ti. de priuilegijs. c. meruit: per ea tamen que dicta sunt et in predicta extrauaganti / vnā sanctā / continentur: manifeste apparet reges omnes ecclesie romane fore subiectos.

§. 7.

De potestate pape super reges et vniuersum orbem.

Tenetur enim papa vice christi in toto orbe duplicem iusticiam seruare. Vnam particularem singulorum hominum vt unicuique reddatur: quod iuste sibi debetur: et releuentur a grauamine quod iniuste sibi infertur ac vt nocēdi improbis facultas

Secūda pars. §. 7.

tollatur: aliā vniuersalē vt res publica promoueat ac bonū reipublī
cē nō perturbet: et maxime q̄ totus christianus populus ecclesie xp̄i
sp̄se subiiciatur. nulla namq̄ iusticia esse p̄t que ip̄m hominē a deo
vero tollit. Unde qui se ipsuz aufert dominātī deo a quo factus est: a
dominio ecclesie se subtrahit: iniustus est: vt dicit augustinus. 19. de ci
uitate dei. c. 21. Propter istū ergo duplicē defectū iusticie: papa potest
reges deponere: vt late ac singulariter firmat augustinus de ancho
na in preallegata. q. 46. ar. 2. Primo quidē p̄pter defectū iusticie par
ticularis/ quo iusticia singulorū perditur et improbis facultas nocen
di prebetur: propter defectū aut talis iusticie: Zacharias Romanus
p̄ntifex Childericum francoꝝ reges/ non tā pro suis iniquitatibus: q̄
pro eo q̄ tante potestati erat inutilis: a regno deposuit: et Pepinum
charoli imperatoris patrē in eius locū substituit: vt illius tēporis an
nalia referūt: et cōmemorat Helagius papa imperatoꝝ scribens in. c.
altus. 15. q. 6. Ex eadē causa fuit regno priuatus seu a regno deiectus
Sardanapalus assirioꝝ rex: vt traditur per aristotelē ethicoꝝ. 1. cir
ca principū: et narrat tilius quinto de questionibus tuscalanis. refert
andreas de ysermia in. c. 1. que sunt regalia in verbo et extra ordina
ria collatio. co. 1. habetur etiam in chronicis illius tēporis et per Jo.
bocatiū de principū casu libro. 2. c. 11. Idē dicitur de Helio gabalo re
ge immo impatore omnū effusissimo: qui libidinū suarū ministros in
senatū legit sine vlla etatis ratione: quasi parū esset honores ipsos ac
magistratus v̄dere: vt haberet vnde anserū cecineribus canes/ fasia
nis ac psitacis leones pasceret: vt in lucernis balsamum ad lumen no
cturnū intingeret. Cuius fuit illa vox impurissima/ et supra quā dici
potest detestabilis. nam cū e familiaribus quidaz ei diceret: quid ma
lum/ nōne paupertatē exhorrescis? at qui inquit. Quid melius quā vt
ipse mihi heres sim/ meeꝝ vxori. Hec refert p̄tanus in li. de liberali
tate. c. 10. ad fine. Ex eadem causa Innocētiū quartus attendens q̄
rex portugalie negligens erat et remissus circa regnū et subditos eius
prodigus et dissipator/ permittebat ecclesias monasteria pia loca/ et
ipsas personas ecclesiasticas aggrauari/ viduas etiam et pupillos or
phanos et ceteros in regno suo degentes grauabat vel grauari sine
bat: supradicto regi et regno providere volens: dedit ipsi regi coadiu
toꝝ nobilem virū comitē Boloñ predicti regis fratꝝ: per quem spe
rabat futuram regni reformationem/ mādauitq̄ baronibus et comi
tibus ipsius regni portugalie quod honorifice eum reciperēt: eis in
omnibus obedirent: vt dicit textus in. c. grandi de supplenda negli
gencia prelatoꝝ li. 6. et plenius cōtinetur in chronicis illius tēporis.
huiusmodi entz homines presertim reges et principes: quibꝝ amplissi
ma viuēdi data est libertas/ nisi in ipso cursu habenas cōtineāt: breui

+
mz.
Childericus rex.

Sardanapalus
rex.

Helio gabalus
rex.

Rex portugalie.

Secunda pars. §. 7.

in preceps delati: multisq; simul viciss obtuit: pessum seu ad ruinam eant necesse est. vnde merito preueniendi sunt. Propter secundum vero iusticie vniuersalis defectum: idem Zacharias papa (cuius paulo ante meminimus) desiderium vltimum longobardorum regem ecclesiam persequentem et promissa non adimplentem regno priuauit/ et ab eo deiecit/ magni Caroli vsus auxilio: vt habetur in. c. adrianus. 63. di. et in. c. hortatu. 23. q. 8. 7 latius in chronichis illius temporis et in vita zacharie per platinam 7 alios et per Johānem bocaniū in pre allegato libro suo de principum casu li. 9. c. 10. et fratrem iacobum in supplemento chronicarū. Item cum ecclesia romana opprimeretur a rege longobardoz Stephanus secundus: qui tunc temporis in sede petri sedebat: petijt auxiliū a constantino 7 leone eius filio imperatoribus constantinopolitanis: eosq; contumaces et ecclesie romane patrocinium iniuste negantes: imperio priuauit/ atq; in germanos trāstulit: scilicet in Charolum magnum pipini francozum regis filium/ cuius nunc mentiones fecimus. huius priuationis 7 translatōis memorias facit textus in. c. in die de consecra. di. 5. 7 in. c. venerabiles de elec. post prin. et declarat ibi glosa ordinaria in verbo trāstulit. de quo etiam habetur in cle. vnica de iure iurando. et per sanctum Thomam in tractatu de regimine principum. li. 3. c. 18. Alexander secundus henrico imperatori viriliter restitit. Idem Alexander tercius fecit cōtra fredericum barbarosam romanā ecclesiam infestantē quem tandem supplicem ad venie petitionem coegit. Innocentius etiā tertius orthonē quartū imperatorem ab imperio deposuit: imperijq; titulis priuauit: qz monitus ab eo vt desisteret ab iniuria et persecutione qua fredericū secundū sicile regem adhuc impuberem persequabatur: et apulie regnū/ quod ab eodem frederico abstulerat/ cōtra voluntatē pape/ eidē restitueret: facere noluit: vt habet in chronichis de vitis pōtificū signāter in vita innocētij terci: ex qua quidē persecutiōe principes xpiani cōmouebātur 7 pacis amenitas inter eos turbabatur. vnde iuste fuit imperio priuatus. Honorius itē tercius qui predicto innocētio terciō in pōtificatu successit: fredericū secundū in basilica sancti petri imperatorem coronauit: q̄ erat fidelis ecclesie ratione regni sicilie: in quo iure mafno successerat: sed qz tractu tēporis ab ecclie 7 ipsius honorij obedientia resiliuit: dictus honorius ipm anathematizauit. et oēs fideles 7 barones a sua fidelitate absoluit: quā sententiā gregorius nonus q̄ ei successit roborauit. Innocētius vero quartus/ q̄ eidē gregorio fuit subrogatus/ in lugdunēsi cōcilio eundē fredericum tanq̄ ecclesie rebelles/ sicilie apulieq; regno et imperio priuauit: vt habetur in. c. ad apostolice de re iudicata libro .6. et latius in chronichis illius temporis/ presertim in vitis Honorij Gregorij et Innocētij predictorū romanoꝝ ponti

Desiderius rex.

Constantinus
Leo imperatores.

Henricus imperator

Fredericus bar-
barosa.

Ortho imperator.

Fredericus impe-
rator.

Secūda pars. §. 7.

ficium: et per archiep̄m flo. 3. parte historiali ti. 19. c. 5. in principio. Solus ergo papa deponit imperatorem vt inquit bal. in. l. rescripta in fine. C. de precibus imperatori offerendis. versiculo ultimo solus papa cuius meminit Andreas siculus in tractatu cardinalium. q. 2. co. se cunda. Gregorius etiam septimus vir quidem sanctimonia plenus Henricum tertium imperatorem admonet ne deinceps largitione corruptus: episcopatus et beneficia alicui per simoniaca cupiditatem committat: aliter se vsurum in se et delinquentes censuris ecclesiasticis: quod cuius non fecisset: immo scisuram in ecclesia induxisset: et alia multa mala in ecclesia fecisset: gregorius tantam iniuriam diuine maiestatis causa non diutius ferens/ eundem henricum regni administratione et imperio priuauit/ in hunc modum. Beate petre apostolorum princeps/ inclina queso aures tuas: et me seruū tuū exaudi: que ab infantia educaſti: et vsq; ad hūc diem ab iniquorum manibus vendicasti: qui me pro mea in te fide oderunt et persecuti sunt, tu michi testis es optimus: et pia iesu christi mater et frater tuus paulus tecū martyrii particeps/ me non sponte sed inuitum pontificatus gubernacula suscepisse: non quod rapinam arbitratus sum sedē tuam legitime conscendere: sed malebam vitam meam in peregrinatione degere: quā locum tuum pro fama et gloria tantum occupare: fateor ego ac merito quidem michi tua gratia non meritis meis populi christiani curam demandatam esse concessamque ligandi et soluendi potestatem. hac itaque fiducia / fretus pro dignitate et tutela ecclesie sue sancte/ omnipotentis dei nomine patris et filij et spiritus sancti Henricum regem henrici quondam imperatoris filium: qui audacter nimium et temerarie in ecclesiam tuam manus iniicit: imperatoria administratione regiamque deicio et christianos omnes imperio subiectos iuramento illo absoluo/ quo fidem veris regibus prestare consueuerunt. dignum est enim vt is dignitate careat: qui maiestatem ecclesie imminuere conatur. Preterea vero/ quia monita mea immo tua ad sui ipsius populorumque salutem contempſit/ et se ab ecclesia dei quā seditionibus pessundare cupit separauit: eum anathematis vinculo ligo/ certo sciens te esse petrum in cuius petra vt in vero fundamento rex noster christus edificauit ecclesiam suam: vt ista refert platina in vita gregori septimi. de quo etiam per archiepiscopum florentinum. 2. parte historiali. ti. 16. c. 1. §. 21. vbi inter alia dicitur quod henricus ab infania ad sanitatem rediens: erroris veniam postulauit. Contra quem pactiones minime obseruantem rursumque pontificem oppugnantem/ Robertum guiscardi apulie ducem acciuit armis iniuriam vindicaturum. Qui et pontificem ab impiorum manibus eripuit et in fontes ac rebelles grauiter animaduertit. Urbanus quartus Carolum andegauensem contra manfredum Sicilie

Henricus impator

Forma sententie

Secunda pars. §. 8.

Wāfredus rex.
 Petr^o arago rex.
 Carolus rex
 Ladislaus rex.
 Brachius.
 Ludouicus dur.
 Philippus rex.
 Sigismūdu dur
 Ludouicus rex.
 Sigismundus.
 Borius dur.
 Andegauenses.
 Ferdinandus rex
 Veneti.

regē euocauit sedē tūc apostolicā perturbātē. Qui postmodū Clemē
 te quarto opitulāte Manfredū regno parit ac vita spoliāuit. Mar
 tinus quart^o petrū aragonie regē siciliā occupantē anathematizauit.
 Urbanus sextus charolū vngarie sicilieq; regē micerie regno siculo
 priuatū declarauit. Innocētus septimus ladislaū neapolitanū regē
 pzelio victū roma fugauit: quē adhuc in sua perfidia perdurantē/ ale
 xāder quintus regno etiā spoliāuit. Martinus quintus brachiū inō
 toniū romana oppida inuadentes/ martem alterum appellatū: graui
 bello persequutus est: in quo et vitā perdidit vna cū rebus iniuste occu
 patis/ violentissime detētis. Johānes. 22. ludouicū bauarie ducem ro
 manoz impatorē rebellē ac schismaticū declarauit eo qd is Baleaciū
 et mathen vicecomites cōtra ecclesiā foueret. Bonifacius. 8. philippo
 galloz regnū ademūt et petro et iacobo colūmēsibus cardinalatū vt. c.
 vnico de schismaticis. li. 6. Pius quoq; secūdu Sigismundo austrie
 duci sacris interdixit eo qd is cardinalē in vincula coniecisset. Ludo
 uicū frācoz regē ad tollendā e regno suo pragmaticam: graui cōmi
 natione impulit. Sigismūduz malatestā inobediētē sedi apostolice:
 omni fere dominio spoliāuit. Borium ferrarie ducē eo qd is malate
 ste fauere visus fuerat: acerrime increpatū ad petēdū veniā perpulit.
 Andegauēses totū fere regnū occupantes armis inde exturbauit/ to
 tamq; ecclesie iurisdictionē in pristinā dignitatē restituit eamq; etiam
 magnopere ampliāuit. Innocētus octauus Ferdinandū apulie re
 gē deposuit. Sixtus quartus venetos ferraria bello premētes: graui
 anathemate notauit/ eozū bona cuilibet diripiēda permittēs. Ex qui
 bus omnibus patet euidenter qd papa ex iustis causis pōt procedere
 cōtra principes christianos: et si eoz demerita exposcāt: poterit eos
 deponere regnisq; priuare: qz cū papa sit iudex vniuersalis vice xpī tā
 viuoz quā mortuoz: eū spectat oim hoim cuz fore faciūt/ vniuersalis
 correctio. ita dicit Augustinus de anchona in preallegata. q. 76. ar. 1.

*Potest ad correcti
va*

§. 8.

Reges in lege ve
 teris a sacerdotib⁹
 correcti et depositi
 Dauid rex.

Saul rex.
 Ozias rex.
 Achaz rex.

In veteri etiā lege prophete qui sacerdo
 tis sūmi loco habebātur: reges delinquentes increpabāt, castigabāt. et
 aliquādo regno priuabāt ppter eoz demerita. Hoc patet de natā pro
 pheta: qui. 7. regū. 12. fortit correxit dauid regē dicēs: vniā etheū per
 cussisti gladio: et illius vxorē accepisti tibi vxorē: quā obrem nō rece
 det gladi⁹ de domo tua: in sempiternū. Itē samuel ppheta rep̄hēdit
 Saul regē de inobediētia vt patet. 1. regū. 15. c. Sūmus etiā sacerdos
 redarguit et increpauit oziā regē iuda de presumptiōe ingressus in tē
 plū ad incēsandū. 2. para. 26. Helias cū audisset ab achaz rege: tu es il
 le q̄ cōturbas israel. respōdit: ego nō cōturbauī israel: sed tu et domus
 patris tui: qui dereliquistis mādata dñi: et secuti estis baalā. 3. regū. c. 4.

Secūda pars. §. 8.

Preterea in lege noua nicholaus papa reges Lothariū de adulterio reprehēdit: vt habet in. c. scelus. 2. q. 1. multa similia exempla reperire poterit curiosus indagator. quinimmo in eadē lege veteri pluries reperimus: q̄ prophete ⁊ sūmi sacerdotes reges plures deposuerūt propter eorū delicta vel demerita: nā samuel ppheta qui tūc tēporis erat sūmus sacerdos ⁊ pōtifex in israel: saul regē non solū redarguit: sed ⁊ regno priuauit: eo q̄ mandatū dñi non impleuit: vt occideret agag regē amalech: et oēs ibi habitātes ⁊ cūcta animalia: et vniuersas eorū substantias: vt habet .i. regū. 15. 16. vbi subdit: qđ in eius locū assumpt⁹ est dauid/ et in regē p̄ eundē prophetā vinctus. Idem samuel eundem agag regē non solū regno priuauit: sed etiā occidit: et in frustra cōcidit: q̄ restitit israeli de egipto ascēdenti: vt ibi dicit. Preterea ioyada sūmus sacerdos athalia mulierē: que illis tēporibus in iudea regnabat: regno priuauit et occidi ab exercitu iussit et Joam qui erat de regio semine vixit in regem et posuit diadema super caput eius. 4. regū. c. 11. Daniel itē magnū nabuchodonosor babilonis ⁊ assiriorū regē iussu dei a regno deposuit propter eius superbiam ac religiōis cōtēptū: destruxerat enim tēplū hierusalē ⁊ vasorū eius partē asportauit/ et septē annis vt bos fenū comedit et vt bestia vixit: qui demū dei magnificētia ⁊ misericordia protestari coactus est dicēs: ego nabuchodonosor oculos meos ad celū leuaui et sensus meus redditus est mihi ⁊ altissimo benedixi. et viuētē in sempiternū laudauit ⁊ glorificauit: q̄ potestas eius sempiterna/ et regnū eius in generatiōe ⁊ generatiōne/ et oēs habitatores terre apud eū in nichilū reputati sunt: iuxta voluntatē enī suā facit tā in virtutibus celī: quā in habitatoribus terre et nō est qui resistat manui eius ⁊ dicat ei quare fecisti. ⁊ infra: oia opa eius ⁊ oēs vie eius iudicia. et gradiētes in supbia pōt hūiliare: vt hec lat⁹ habentur danielis. 4. c. Defuncto nabuchodonosor: eius filius Baltasar successit in regno. et ipse ⁊ optimates sui vxores ⁊ cōcubine biberunt vinum in vasis aureis: que nabuchodonosor ex templo hierusalem asportauerat. in eadem hora apparuerūt digiti quasi manus hominis scribētis in superficie parietis aule regis. Adane: thetel: phares: que verba interpretatus est daniel: quasi ferens vel saltē declarās sentētiā priuationis a regno cōtra eum dicēs. Adane: idest mutauit deus regnū tuū et cōpleuit illud. Thetel: idest appēsus est in statera ⁊ inuētus est minus habēs. Phares: idest diuisum est regnū tuū: et datum est mediis ⁊ persis: quia aduersus dominatores eleuatus es et vasa domus eius allata sunt corā te et tu et optimates tui ⁊ vxores tue ⁊ cōcubine vinū bibistis in eis: ⁊ cetera que sequūtur. et subditur/ qđ eadem die nocte sequenti interfectus est Baltazar rex caldeus et darius medus successit in regnum: vt hec habentur danielis. 5. c. De

Lotharius rex.

Saul rex.

Agag rex.

Athalia regina.

Nabuchodonosor rex.

Baltasar rex.

Secunda pars. §. 8.

Sedechias rex.

Sacerdotiū legis
veteris est figura
noui sacerdotij.

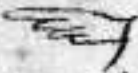
Sedechia rege iuda legitur: eo quod hieremiam prophetam carceravit et captivavit: pessima occubuit morte regno privato ut habetur hieremie. 29. c. Hec sunt exempla veteris testamenti: que in presentiarum occurrunt in quibus propheta vel summus pontifex seu sacerdos reges delinquentes correxerunt increpaverunt et aliquando a regno deposuerunt: eo quod domini mandata prevaricati sunt/ ea pertinaciter continentibus: unde merito ipsi eorumque filii regno privati sunt. Quod ipsis regibus antequam in lege veteri constituti essent: cominatus est dominus: tradens eis precepta que observare tenebantur: si in regno ipso ipsi eorumque filii longo tempore super israel regnare cupiebant, ut habetur deuteronomij. 17. c. Quis autem sacerdotium veteris legis sit figura sacerdotij novi testamenti/ quod excellentius et perfectius est: ut traditur per apostolum hebreorum. 7. et in. c. translatio de consuetudine, et sacerdos legis veteris hoc facere poterat ex causa: pari ratione et multo fortius idem facere poterit sacerdos summus legis nove: cum excellentioris sit dignitatis quam veteris: appellatur enim summus sacerdos quod nomen accepit a moysese. 22. di. c. sacro sancta. et omnes dignitates et omnem potestatem quam habuerunt omnes patriarche: papa solus habet ut inquit bernardus de contemplatione ad eugenium et refert bal. in. l. rescripta. c. de precibus imperatorum. offi. co. 2. ubi plura dicit de auctoritate et potestate pape. illud enim quod in veteri testamento servabatur circa hoc: illud idem est servandum in novo testamento: ut est textus valde notandus et ad propositum nostrum satis accommodatus. in. c. per venerabilem qui fuerunt legi. in. §. rationibus in responsiculo sane ubi littera dicit. Sane cum deuteronomium lex secunda interpretetur: ex vi vocabuli comprobatur: ut quod ibi de cernitur: in novo testamento debet observari. hec ibi. Non est ergo mirandum si hodie papa corrigat castiget et deponat principes seculares ex iusta causa: sicut olim fiebat in veteri testamento. Verit enim summus pontifex in ecclesia dei vice illius prophete: de quo dicitur deuteronomio. 18. c. prophetas suscitabo vobis de fratribus vestris etc. quicumque non audierit illum prophetam: ego ultor ero: pena. s. temporalis et eterna infligendo. Ex quo verbo dicit ibi glo. habetur quod impingentes in summum pontificem et ei resistentes: grandi pena sunt puniendi. hec ibi. qui enim superbia nolens obedire sacerdoti impio: qui pro tempore erit: morietur. et rursus. qui cohercitus obedire sacerdoti preterpserit: lapidibus eum obruet populus: ut dicitur deuteronomio. 17. transumptive in. c. per venerabilem qui fuerunt legi. ubi illa auctoritas de summo pontifice exponitur. omnes ergo homines tenentur pape obedire ipsi sequi: quia omnia aia ei subest ut ait apostolus. 1. cor. 9. transumptive in. c. magnus. 11. q. 1. et in. c. omnia aia de ceteris. nemo ergo excipitur ab obedientia et reverentia pape. Qui ergo ei resistit vel non parcendo vel ab eius obedientia et reverentia subtrahendo differendo vel dilatando: dei ordinationi resistit: ut inquit apostolus ad romanos. 12. transumptive in. c. qui resistit. 11. q. 3. cum pluribus alijs.

Secūda pars. §. 8.

Ad quorū confirmationē facit / quoniā certū est qđ papa significatur per montē synay de quo dicitur exodi. 19. qđ die tercio descendit dñs in montē synay dicens filiis israel. ne ascendatis in montem nec tangatis fines eius. qui enim tetigerit: morietur. significatur enim summus pontifex per talem montē. Primo ratione generalitatis: quia sicut mediante tali monte descēdit deus corā toto populo iudeorū: sic christus mediante potestate summi pōtificis in lege noua descendit super toto populo christianorū. secūdo ratione sublimitatis: qđ sicut ille mons sublimior est omni alio monte: ita papa sublimior omni alio prelato. tercio ratione legalis veritatis: quia sicut de illo monte data est lex: ita ab ipso papa omnes leges et iura exquirenda sunt. Omnis ergo qui hunc montem tangit / non obediendo resistendo vel impugnando vel se ab illo diuidendo vel separando: mori debet. non quocumq; genere mortis / sed lapidibus et iaculis est confodiendus / dignitate et honore priuandus etiam si Rex vel imperator fuerit: omnes quidem tenentur ei obedire eiusq; mandatis obtēperare. nam vt habetur. 1. regū. 15. c. Peccatū ariolandi est nō obedire / et scelus idolatrie non acquiescere. Peccatus igitur paganitatis incurrit quisquis dum christianū se esse asserit: sedi apostolice obedire cōtemnit. c. si qui sunt in fine. 81. di. et. c. sciendum. 8. q. 1. Si quis prelato non obedierit: hoc ipso eius est inimicus. 24. q. 1. quoniam vetus. 50. di. si quis preposter. glo. notabilis in. c. si quis diachonus. §. ecce in verbo et inimicos eadem di. Idem enim est dominū dei et pape quantū ad mundi gubernationem: sicut eadem est iurisditio delegatis et delegati: sed de domino dei scribitur hester. 13. Tu enim fecisti celū et terras et quicquid celi ambitu continetur: dominus enim vniuersorum tu es: ergo et papa qui eius vicem gerit in terris similiter dominus erit vniuersorum: non solum super spiritualia: sed etiam super temporalia et super omnes homines mundi reges et principes etiam seculares: vt supra dictum est et tradit Augustinus de ancho. in libro de potestate pape et ecclesie q. 45. ar. 2. et archie. flo. 3. parte ii. 23. c. 4. §. 17. ergo poterit eos corrigere et si opus fuerit deponere. Nam si tēporibus retro actis hoc facere potuit: multo fortius nūc facere potest: quia ecclesia per incrementa temporum semper maiori potestate vtitur vt. c. displicet ad finem 23. q. 4. tenet Augustinus de anchora in. li. de pōtate ecclie. q. 37. ar. 5.

c. iii)

¶ finis secunde partis.

Potytad correctiva.

Tertia pars.

Schismatici q̄ dis-
cuntur.

Seniamus nūc ad terciā par-

tem/in qua ostendere promissimus qđ cardinales et alii qui ab huiusmodi ecclesie ⁊ capitis vnitare recesserunt/se ab alijs cardinalibus et ecclesie capite diuidentes etiam occasione reformationis ecclesie in capite ⁊ in membris satis necessarie eorumq̄ auxiliatores defensores et adherentes / schismatici sunt ⁊ lese maiestatis rei et vt tales puniēdi. quod sic ostēditur. schisma est illicita diuisio per inobedientiam ab vnitare ecclesie facta: vt colligitur ex verbis beati hieronymi super epistolaz ad galathas: q̄ ponūtur in. c. inter heresim. 24. q. 3. Hanc schismatis definitionem tanq̄ prestantiore amplectitur hosti. in summa ti. de schismaticis. S. quid sit schisma. schismatici autem volentes dei ecclesiam discindere: peccant in fide quo ad articulum illum: et vnam sanctam ecclesiam catholicam. ad hoc. 24. q. 1. c. aduocauit cū quatuor capitulis precedētibz. Verbum autē schisma grecum est: qđ latine scissuram dicit vt. c. schisma in prin. 24. q. 1. Quis enim fides catholica et ecclesia vna sit: vt late in precedentibus dictus est: si quis ab hac vnitare recedat diuidēdo se a capite vel connexionē membrorum: diuisus est ⁊ schismaticus. Vestimentum namq̄ domini ideo scissum non fuit / sed de eo sortiti sunt io. 19. quia ecclesia scindi nō debet sed tota in vnitare consistit vt dicit tex. in. c. sicut dñi vestimentū. 16. q. 7. Unde augustinus post glo. in preallegato. c. 19. Merito inquit vestis qua significatur ecclesia de super contexta perhibetur inconsutilis autē: ne aliquando dissuatur. et ad vnum peruenit: qui in vnum omnes colligit. hec ille. Cōtra illos vero qui tunicam domini diuidere conātur se ab ecclesie vnitare diuidentes: insurgit ⁊ exclamat idem Augustinus in epistola ad seuerinū dicens. quasi diuisores vestimentorū domini esse vultis ⁊ tunicam illam charitatis desuper contextam quā nec persecutores eius diuiserūt tenere cum toto orbe non vultis. et beatus ciprianus in epistola de vnitare ecclesie Quis (inquit) sceleratus ⁊ perfidus / quis sic discordie furore vesanus: vt aut credat scindi posse: aut scindere audeat vnitare dei / vestem dñi / ecclesiam christi? monet nos ipse in euāgelio et docet dicens. erit vnus grex ⁊ vnus pastor. hec ille. Et idem ciprianus in epistola ad corneliū ita dicit. Nec aliunde nata sunt schismata / quā cū sacerdoti dei non obtemperatur / nec vnus in ecclesia sacerdos ⁊ ad tēpus iudex christi vice cogitatur: cui scđm magisteria diuina obtemperaret fraternitas vniuersa: non discidio vnitatis christi ecclesiam scinderet. Et idem ciprianus in epistola ad forentiū sic ait: Unde enim schismata sic oriuntur dum ep̄s qui vnus est ⁊ preest: sup

Vestis domini.

Tertia pars.

ba quorūdam presumptione contēpnitur/et homo dignatiōe dei ho-
noratus indignus hominibus iudicatur. Et idē cyprianus in episto-
la ad gratianum. Hec (inquit) sunt hereticorum initia et ortus atq̃
conatus schismaticorum male cogitantium: vt sibi placeant: prepositus
superbo timore contēpnat: sic de ecclesia receditur: sic altare prophā-
num foris collocatur: sic contra pacem christi et ordinationē atq̃ vni-
tatez rebellatur. Hec ille. Cuius sentētie adheret pelagius papa in. c.
non vos. 23. q. 5. dicens Quisquis ab apostolicis diuisus est sedibus:
in schismate esse non est dubium. Nam vt inquit calistus papa in. c.
non decet. 12. di. non decet a capite membra discedere: sed iuxta scri-
pturę testimoniū/omnia mēbra caput sequantur de cōsecra. di. 3. c. ce-
lebratē de prescriptio. c. cuz nō liceat. itaq̃ ab vnitāte ecclie recedere
nullo modo licet vt inquit cyprianus. c. loquitur 24. q. 1. Ad idē faciūt no-
tabilia verba beati gregozij in. c. preceptis. 12. di. vbi dicit preceptis
apostolicis non dura superbia resistatur: sed per obediētā que a san-
cta Romana ecclesia et apostolica auctoritate iussa sunt: salutifere im-
pleantur: si eiusdem sancte dei ecclesie que est caput vestruz cōmunio-
nem habere desideratis. non nouū aliquid presenti iussione precipi-
mus: sed illa que olim vidētur indulta firmamus. Cum nulli dubium
sit qd̃ non solum pontificalis causatio: sed omnis sancte spei romane
ecclesie et religiōis relatio ad sedem apostolicā quasi ad caput omnium
ecclesiarū debuit referri: et inde normam assumere: vnde assumpsit ex
ordium: ne caput institutiōis videatur omitti. Cuius auctoritatis san-
ctionem omnes teneant sacerdotes qui voluerint ab apostolice petre
(super quā christus vniuersalē fundauit ecclesiam) solidate cōuelli.
Si quis hec apostolice sedis precepta non obseruauerit: percepti ho-
noris esse hostis non dubitetur. Ad idē. 93. di. c. obediētā vbi dici-
tur qd̃ summo pontifici ea debetur ob omnibus obediētā: vt nulli li-
ceat ei communicare/ cui pro actibus suis ipse inimicus extiterit: nec in
ecclesia esse poterit: qui eius cathedram deserit. Ad idē. c. rogamus.
24. q. 1. vbi dicitur qd̃ nulla est sedes que apostolice et romane sedis di-
ctioni subiecta non sit: nec ab eius obediētā et dispositione vos deuiā-
re oportet ad quā cuncta maiora ecclesiastica negocia visa sunt refer-
ri. Ad idē verba Chrysostomi in. c. alligant. 26. q. 6. vbi inter cetera
dicitur. Qui autem superiori obedire non vult: quomodo implet il-
lud/ principem te cōstituerunt: esto inter eos tanq̃ vnus ex illis. Quo-
modo tanq̃ vnus ex illis manet: qui inter obediētes inobediens: in-
ter subditos rebellis existit. Certe probat se ex illis nō esse: qui renuit
ex obediētibz vnus esse. Ad idē. c. cūcta per mūdū vbi oēs homi-
nes mundi summo pontifici obdīre tenentur. et in extrauagante: vnā
sanctam: de qua supra habita est mentio. qui autē non obediērit vel

Tertia pars.

se ab eius obedientia subtraxerit: schismaticus erit. Et quibus omnibus colligitur quod non parere preceptis romani pontificis cum rebellionem: cum et pertinaciter quis precepta contemnit et iudicium superioris subire recusat: constituit schismatis rationem: ita notate declarat beatus thomas 2. 2. q. 39. ar. 1. in solutione. 2. argu.

De schismate datan et abiron.

De schismate tribuum israel.

Sacerdotium legis veteris.

Contra discedentes a papa.

Schisma quid est

Pater hoc ultra predicta in schismate quod chore datan et abiron cum alijs coplicibus fecerunt: quod inde ortus est: quia subesse noluerunt moysi et aaron summo sacerdoti: ut habetur numeri. 16. late per Josephum antiquitatis iudeorum. li. 4. c. 2. Item patet ex schismate quod decem tribus fecerunt: eo quod rege suo contempto: alterum sibi constituerunt. scilicet hieroboam: ut habetur regum. 3. c. 12. Sicut ergo tunc discedentes vel se diuidentes a summo sacerdote vel rege schismatici reputabuntur: et schismaticorum penas luebant: sic et multo magis idem dicendum erit de illis qui a papa discedunt eum contemnentes: cum sacerdotium legis veteris sit figura christi sacerdotis summi legis noue/eiusque vicarij secundum apostolum in hebreorum. 7. et traditur in. c. translatio de constituto. dixi supra. §. precedentem prope finem. Discedere enim a papa ecclesie capite: est discedere ab unitate ecclesie: ut ex predictis satis patet et colligitur ex his que dicit apostolus Colossens. 2. Inflatus sensu carnis sue et non tenens caput/ ex quo totum corpus per nexum et annexiones administratum et constitutum/ crescit in augmentum dei. Hoc autem caput est christus: cuius vicem in ecclesia gerit summus pontifex: ut sepe dictum est. Ideo schismatici dicuntur qui subesse rennuunt romano pontifici et qui membris eius sibi subiectis communicare recusant: ita dicit sanctus thomas 2. 2. q. 39. ar. 1. in solutione. q. in fine/ est bonus text. in. c. schisma. 24. q. 1. schisma quidem diuisionem importat/ charitatis unioni oppositam. unde schismatici illi dicuntur: qui concordiam non seruant in ecclesie obseruatione ne ecclesie prelatis obediunt/ volentes per se ecclesiam constituisse singulari. isti quidem a principio peruersum dogma non habent sed ab ecclesie fundamento recedentes/ in vaniloquium vertuntur et peruersum aliquod confingunt et sic in fine in heresim labuntur: unde Hieronymus inquit quod heresis et schisma differunt sicut genus et species. Ista sunt notanda verba beati thomae 4. di. 13. q. 2. ar. 1. q. 1. in solu. 2. argu. vult allegare hieronymum super eplam ad galathas cuius verba transcribit gratianus in. c. inter heresim. 24. q. 3. ubi littera dicit. Inter heresim et schisma hoc esse arbitror: quod heresis peruersum dogma habeat: schisma post episcopalem decessionez ab ecclesia pariter separatur: quod equidem in principio aliqua ex parte intelligi potest diuersum. Ceterum nullum schisma est nisi sibi aliquam heresim confingat ut recte ab ecclesia recessisse videatur. hec ibi. Et Augustinus in libro contra faustum distinguens inter heresim et schisma

Tertia pars.

ita dicit. Schisma est eadem opinatē ac eodem ritu colentē quo ceteri: solo congregationis delectari discidio. Heresis vero diuersa opinatur ab his que catholica credit ecclesia. hec ille. Schismatici ergo dissensionibus suis iniquis/ a fraterna charitate dissoluūt: quāuis ea credant que credimus: vt ait Augustinus in libro de fide 7 simbolo: et in libro cōtra donatistas. Non enim sufficit fides sola in formis ad hoc quod quis in ecclesia christi esse dicatur: sed requiritur q̄ maneat in vnitāte ecclesie: que attenditur ex ordine ad caput ecclesie: vt supra dictū est/ et ita q̄ subsit iuxta xp̄i ordinationē capiti ecclesie. Ro. pon. hoc est q̄ dixit beatus Ciprianus in quadā epistola et habetur in. c. deniq̄. 7. q. 1. vbi formaliter inquit. Qd̄ nō eundē quem nos deus patrem eundem filium eundē spiritū sanctum nosse dicuntur. s. schismatici: nec hoc tales adiuuare potest. Mas 7 chore datan et abiron cum sacerdote aaron 7 moyse eundem deū nouerant pari lege 7 religione uiuentes: vnum 7 verū deū qui colendus atq̄ inuocādus fuerat inuocabant: tñ q̄ loci sui ministeriū transgressi/ et cōtra aaron sacerdotē/ qui sacerdotiū legitimū dignatiōe dei atq̄ ordinationē p̄fecerat: sacrificādi sibi licentiā vendicarūt: diuinitus percussi/ penas statim pro illicitis conatibus penderunt: nec potuerunt rata esse 7 proficere sacrificia irreligiose et illicite et contra ius diuine dispositionis oblata. hec ibi. Que verba sunt satis notanda 7 ad propositū nostrū valde accommodata: decidunt enim qd̄ licet huius schismatis auctores fauctores et auxiliatores fidem teneāt quā romana tenet ecclesia eamq̄ colant/ et sequantur/ habeantq̄ aliquas occasiones quibus a Romani p̄tificis obedientia recedant. s. pretensam ecclesie reformationē tam in capite quā in mēbris satis his tēporibus necessariam: nichilominus tamen schisurā et diuisionē faciunt in ecclesia dei: ab ipso ecclesie capite christi vicario temerarie recedentes: vnde schismatici sunt 7 schismaticoz̄ pena veniūt puniendi. Qd̄ etiā apertissime sentit beatus Hieronimus ad damasum papā scribens/ cuius verba refert Gratianus in. c. quoniā vetus. 2. q. 1. prope finem vbi inter cetera dicit. Cum successore piscatoris 7 discipulo christi loquor/ ego nullū premiū nisi christus sequēs: beatitudini tue idest cathedre facti petri cōmuniōe cōsortior. super illam petrā fundatā ecclesiam scio. Quicūq̄ extra hanc domū agnū cōmedit: prophanus est. Si quis in archa noe non fuerit: peribit regnante diluuiō 7 infra. quicumq̄ tecū non colligit: spargit: hoc est qui christi non est: antichristi est. hec ibi. que sumuntur ex his que christus in enāgelio dixit luce. 11. Qui mecum non est: contra me est. et qui mecum non colligit: spargit. Ex quibus v̄bis patet neminem christianum posse neutralem esse schismatis tempore: cum omnes debeant ecclesiam 7 caput eius sequi. ille ergo qui eā non sequitur/ etiā

Nota contra neutrales.

Tertia pars.

et aliqua colorata occasione: contra eam esse censetur: ex quo ab eius capite discedit: quāuis eandem habeat fidem quā alij vt supra dictus est. non est ergo licitū immo dānatū obedientiam ⁊ reuerentiā ecclesie eiusq; capiti aliquo modo subtrahere/ dissimulādo/ dilatādo/ expectando: vel neutri partiū adherendo/ suspendendo forsan vsq; ad futurū euentum. ad hoc bonus textus in. c. non nos. 23. q. 5. teneant ergo tales si placet fidem nostrā: nichilominus tamē schismatici sunt: et vt tales merito puniendi. Idem in effectu voluit ambrosius super epistolā ad thitū. c. 3. Scribo (inquit) tibi vt scias quomodo ecclesiā ordines: que est domus dei vt cum totus mundus/ dei sit ecclesia: tamē domus eius dicatur/ cuius rector hodie est damasus: mundus namq; priuaricationis est diuerso turbatus errore: ideo illic necesse est dicatur esse domus dei ⁊ veritas: vbi scđm voluntatē suā timetur. hec ille. Et beatus hieronimus scribēs ad damasum papā vt habet in. c. hec est fides. 24. q. 1. Hec est (inquit) fides beatissime pater quā semper tenuimus in qua si minus perite aut parū caute forte aliquid positū est: emēdari cupimus a te qui petri sedem ⁊ fidem tenes. Si autē hec nostra confessio apostolatus tui iudicio cōprobatur: quicumq; me culpāre voluerit: se imperitum vel maliuolū vel etiam non catholicū sed hereticum comprobabit. Hec hieronimus vbi supra/ sentiens vnum admiratiōe dignū/ qđ in his que fidei sunt: solum Romano pontificem spectat diffinitio/ et ipso approbante/ non est qui reprobare queat: super quo tamē amplius esset cogitandū: omitto qz non est presentis speculationis. Ab ipso ergo Romano pontifice christi vicario ecclesie capite et plenitudinē potestatis habere: non licuit cardinalibus subpretextu reformationis ecclesie/ temerarie recedere. in tantum est enim attributa pape plenitudo potestatis: qđ cardinales ⁊ alij fratres sui non debent erigere calcaneū contra eum: quia monstruosum esset/ qđ subditi habeant potestatem in dominos. ff. de mino. l. minorum autem magistratus de maio. et. o. c. cū inferior. Qđ si fieret: vestis domini inconfutilis: passa fuisset scissuram/ vel sectionem. ita dicit hosti. quāuis cardinalis esset in. c. per venerabilē. §. Sane qui filij sunt legitimi. Et in signū huius superioritatis rome potius quā alibi voluit dñs ecclesie caput stabilire scđm eum vt latius retuli supra. §. 4. partis secūde. vnde cardinales alijq; prelati discedētes ante tempus ab obediētia apostolice sedis etiam si papa dicatur hereticus: dicuntur schismatici ⁊ vt tales sunt puniendi: vt est textus in. §. hinc autē. 17. di. et ibi notat dominicus dicens hoc facere cōtra cardinales qui recesserunt a ciuitate pisana antequā gregorius duodecimus fuisset depositus a cōcilio pisano. refert Jo. de anania in ru. de schismaticis. pe. co. et preepositus alexandrinus in dicto. §. hinc autem. Cum autem cardinales illi de

Cōtra cardinales

Tertia pars.

quibus agimus se diuiserint ab ecclesie unitate: que in duobus consistit. primo in membrorum ecclesie: id est fidelium ad inuicem conexione. secundo in eorundem ordine ad unum caput christi. scilicet vicarium: inde merito inferitur necessarioque concluditur schismaticos fore et ut tales iuste fuisse se punitos qui summo pontifici subesse membrisque ecclesie subiectis communicare noluerunt. A cardinalibus enim hoc schisma principium habuit: sicut et omnia preterita si recte examinetur: ut firmat beatus hieronimus dicens: veteres perscrutans historias inuenire non possis alios scindisse ecclesias dei et de domo domini in populos se diuisisse: preter eos qui positi sunt domini sacerdotes et prophete id est speculatores: hi uentur in laqueum tortuosum ponentes scandalum in omni loco. hec habentur in .c. transferunt. 24. q. 3. ut enim inquit Augustinus: sunt in ecclesia quidam prepositi de quibus apostolus dicit: sua querentes non que iesu christi. quid est sua querentes: non christum gratis diligentes: non deum propter deum querentes: temporalia comoda consequentes: lucris inhiantes: honores ab hominibus appetentes. 8. q. 1. c. sunt in ecclesia. Contra hos inuehit ezechiel. 34. ve inquit pastoribus qui pascebant seminos qui scilicet propter propria comoda perniciose suscitant schismata in ecclesia dei. Rex autem francozum huius schismatis auctor ut in casus narratione dicitur: similiter est schismaticus. Quod per nuncios suos ad hoc specialiter deputatos coram Leone papa moderno confessus est abiurans (sicut predicti cardinales fecerunt) et detestans quicquid in pisano conuenticulo actus est: approbans omnia et singula que in lateranensi sacro concilio generali acta et decisa fuere. Unde tam de rege francozum quam de cardinalibus predictis non est amplius insistendum: cum ipsi sua sponte et voce delictum suum confessi sunt: erroris veniam postulantes. Itaque contra suam confessionem non sunt amplius audiendi ut .l. generaliter. c. de non in. pe. c. per tuas de proba. De rege autem et de regina nauarre similiter dicendum est: quod schismatici sunt ex eo quod regi francozum schismatico se iunxerunt fedusque cum eo inierunt et contra summum pontificem conspirarunt: ita ut merito de eis dici potest illud psalmi. 2. transumptiue in .c. si ecclesia. 23. q. 4. Astiterunt reges terre et principes conuenerunt in unum aduersus dominum et aduersus christum eius. fautores enim adherentes et sequaces schismaticorum: schismatici sunt et ut tales merito puniendi: ut dicit textus in .c. vno de schismaticis li. 6. similiter sunt lese maiestatis rei: ut dico infra parte. 4. §. 1. sunt enim cooperatores in delicto et per consequens pari pena sunt puniendi ut .c. 1. de offi. de. c. sicut dignum de homicidio. l. quoniam multa. c. ad legem juliam de vi. publica. glo. nota. in de. 1. de penis in verbo defensauerit: cum concordatis. unde quicquid iuste potest fieri contra principales: potest etiam contra adherentes et complices ut in preallegatis iuribus. tenet expresse Asten

Conclusio.

De rege francozum.

De rege nauarre.

Tertia pars. §. I.

sis in suma li. 2. ti. 64. ar. 7. co. 2. facit. l. non dubito. ff. de captiuis. de quo latius in quarta parte. §. 3. dicemus.

Non obstat predictis textus in preallegato. c. vno. §. nichilominus omnes de schisma. li. 6. vbi fautores et auxiliatores schismaticorum solummodo excommunicantur: quia secundum archiepiscopum et alios illa decisio fuit reuocata per Benedictum undecimum. vel aliter et forsan melius ibi Bonifacius octauus expressis nominibus principalium delinquentium: eorum fautores et sequaces deducit in processum et sententia sub generalitate: et sic nominibus non expressis. quod an fieri possit de iure satis est dubium ut tradit per Innocentium et alios in. c. certificati et in. c. in nostra de sepul. secundum per de ancha. in. d. c. vno. in. 3. notabili. unde merito fuerunt leuius puniti. In casu autem nostro processus particularis factus est contra predictos regem et reginam nauarre tanquam contra schismaticos et lese maiestatis reos: ideo sicut tales merito fuerunt puniti: ut ex predictis satis patet. et colligitur ex quadam extrauagante Clementis quinti incipiente ad certitudinem que hodie repetitur sub ti. de sen. ex. de qua infra in quarta parte. §. 1.

§. I.

Oppositio.

An metus perditionis honorum excuset.

Nec eos excusat dicere quod ipsi nunquam discesserunt ab ecclesie unitate immo fidem nostram semper tenuerunt ipsi quoque iulium papam ut ecclesie caput coluerunt et venerati sunt. si autem regi francorum pape resistenti adhaeserunt: non quidem ea intentione: ut papam lederent vel ei resisterent: sed potius ne bona sua que in regno francie et prope tenebant perderent: puta dominium de bearne et ipsum regnum nauarre. Unde non videtur sibi imputandum ad schisma: etiam si indirecte pape resistant: cum sua principalis intentio fuerit bona sua conseruare et illa non perdere. Non enim omnes resistentes pape quocumque modo sunt schismatici: sed illi qui per spontaneam intentionem ac manifestam rebellionem et eius iudicialis sententie recusationem ipsum non recognoscendo ut caput ecclesie: sed si per alicuius commodi temporalis afflictionem vel periculi euitationem resistat quis preceptis pape et non obediat: talis etiam grauius peccet: non tamen dicitur schismaticus: ita dicit archiepiscopus flo. 3. parte. ti. 23. c. 4. §. II. incipit de schismaticis. Ad cuius confirmationem facit quod notanter voluit idem archiepiscopus flo. 2. parte. ti. 12. c. 6. vbi post Ray. dicit quod si fidelis fidei mente teneat: aliquem tamen actum infidelitatis facit: puta si reuerentiam idolis exhibeat propter amorem mulierum: sicut fecit salomon dijs suarum uxorum: ut habetur. 3. regum. c. 11. transumptiue. 3. q. 7. §. salomon et. 32. q. 4. c. salomon: non propter hoc apostata vel hereticus iudicandus est. hoc voluit raymundus in suma. 1. parte. ti. de apostatis. n. circa istas apo

Tertia pars. §. I.

facias licet non ita late loquat' ubi dicit: qd' si aliquis christianus resideret in ciuitate sarracenorum et profiteretur machumetum nuncium esse dei sicut machometi faciunt ad laudem et uenerationem illius que colunt et uenerantur pro sancto: uel osculatur sepulchrum alinaodi quasi ex reuerentia ac si esset sanctus: uel in publico se gerat pro sarraceno: et in occulto pro christiano et hec faciat uerbo tantum uel profiteatur propter metum: sed in corde in nullo deuat a fide: nec dicit eum apostatam nec hereticum: nec excommunicatum: peccat tamen mortaliter quamuis sit metus ut ibi per eum. Idem ergo dicendum de eo qui ex alia causa ut puta libidinis aliquid illicitum et prohibitum fecit ut de adoratione idolorum diximus. Ad hoc bene facit glosa nota. scdm abbatem ibi in. c. tuarum in uerbo signatos in fine de priuile. que singulariter uult: qd' qui libidinis causa simulat se monachum: non obligatur ad monachatum saltem in foro conscientie. bene facit. c. tua de sponsa. Integritas ergo intentionis magis quam factum in hoc attenditur. pari ratione idem uidetur in casu de quo agimus. Presertim cum hoc faciat iusto metu ducti. sine perdat honorem et bona sua uel eorum maiorem partem. metus enim perditionis omnium rerum uel maioris partis: reputatur iustus ut. l. i. c. si non iussu principis et. l. pe. c. qd' metus causa. c. abbas. eo. ti. scdm inno. in. c. cum dilectus eo. ti. super uerbo mortis. Idem tenet hosti. in summa eo. ti. §. qualiter metus uer. inuenio tamen allegat. l. propter litem. ff. de excusa. tu. habetur insti. eo. §. item propter litem. bene facit textus in. l. si. c. de reno. dona. metus ergo perditionis patrimonij reputatur iustus sicut timor damni in persona ut dicit bal. in. l. non est uerissimile. §. si fenerator. ff. qd' metus causa. et in. l. interpositas. c. de transactis post Lynum et alios antiquos. Et inde est qd' timor perditionis instrumentorum omnium bonorum uel maioris partis ipsorum: est iustus metus sicut quando infertur timor mortis uel pena capitalis. ita dicit bal. in. l. isti quidem. §. si is. ff. quod metus causa. Unde si potestas uel tyrannus dicit facias michi instrumentum mille florenorum uel alterius promissionis alias uenturas ad comburendum domum tuam: reputabitur iustus metus scdm qualitates personarum et rescindetur instrumentum si metus imminabat sicut rescinderetur si esset metus mortis uel corporis cruciatus. ita dicit Bal. in. d. l. interpositas. et sequuntur alij moderniores reputantes hoc ualde notabile. Sequitur etiam uitalis in libro clausularum in clausula de metu rerum. et inde est qd' si uassalus copulasset amicitiam cum inimicis domini iusto timore ductus: excusaretur a perditione feudi. ita notanter ad propositum dicit martinus de laude in. c. l. in ti. quibus mo. feudum amittitur libro feu. quem refert et sequitur Jacobinus in tractatu feudozum. fo. 31. co. 3. §. quinta causa principalis. alias in parte dicitur

Tertia pars. §. 2.

vassalli promiserunt non comittere felloniā co. 3. mouentur ipsi per te-
tum notabile in. l. nouissime. ff. quod falso tuto. aucto. vbi ille qui cum
tutor non esset: si compulsus aut metu ne compelleretur auctoritate ac
comodauerit: excusatur. que textu bal. ibi trahit ad multa de quibus
ibi per eū. Si enim rex et regina non adhererent regi francoꝝ pro vt
rex sibi precepit vel saltem rogauit: indignatus caperet eis dominiꝝ
de bearne: quod intra regnū gallie vel prope consistit. et consequēter
honoris periculum incurrerent. Periculum autē honoris equipara-
tur periculo vite vt sentit Bar. in. l. vt vim. ff. de iusti. et iure. Unde
glosa in. §. suspectis in ver. ob culpaz iusti. de suspectis tutori dicit qd
sicut culpa non equiparatur dolo: vbi agitur de periculo vite: ita vbi
agitur de periculo honoris: qd est notandū. bene facit textus in. l. ju-
lianus. ff. si quis omīssa causa testamē. cum dicit. non enim caret dolo
pater qui honore proprio omīso propter cōpendium alienā institu-
tionem maluit. Unde metus regis superioris et tante potētie: iustus
reputabitur: cum presertim solitus sit male tractare non obtempera-
tes: vt volunt docto. bar. et alij in. l. que onozande. ff. quarū rerū actio
non datur per Abb. et alios in. c. causam matrimonij de offi. de. et in
c. si. qui clerici vel vouētes. notatur in. l. ad inuidiā. c. qd metus causa
et in pluribus alijs iuribus vulgaribus. Ista ergo videntur reges
ipso a schismate excusare et consequenter a schismatis pena.

periculum honoris equi-
paratur periculo vite.

§. 2

Schismaticoꝝ ge-
nera.

Ad ista enim faciliter responderi potest:

Ita scdm Augustinū in libro de questionibus euangelioꝝ: tria pos-
sunt distingui genera schismaticoꝝ. Aliqui enim sunt schismatici intē-
tione nō operatione: quicunq; enim ita inuident bonis vt querāt oc-
casionē excludendi eos vel crimina sua sic defendere parati sunt si ob-
iecta fuerint vel probata: vt etiam conuenticuloꝝ segregationes vel
ecclesie perturbationes facere cogitent: ita schismatici sunt: et ab vni-
tate ecclesie corpe decisi: etiam si non inuentis occasionibus aut occul-
tis factis suis sacramēto ecclesie corporali cōuersione sociētur. Ali-
qui vero sunt schismatici operatione / sed non intentione: quia per se
non intendunt se ab vnitāte ecclesie diuidere: propter tamen aliquod
comodū tepozale cōsequendū vel periculū euitandū cōuenticuloꝝ
segregationes faciunt: ac per hoc schisma incurrunt et schismatici ce-
seri debent. Quia sicut volūtas coacta vel mixta volūtas est: vt. c. me-
rito queritur. 15. q. 1. cum cōcoꝝ. ibi positus in glo. super verbo vult et
pbus hoc probat. 3. ethicoꝝ: sic effectus sequens ex causa per accidēs /
effectus est. Sed aliqui sunt schismatici intētione et operatione. Ista
sunt notanda verba augustini de anchona in libro de potestate eccle-

Tertia pars. §. 2.

Re. q. 26. ar. 1. in corpore questionis / refert et sequitur archiepiscopus floren. 3. parte. ii. 23. c. 4. §. 12.

Ex quibus omnibus patet qd rex et regina nauarre et si rectam fidē nostram teneant et sequantur ipsumq Romanum pontificem in caput ecclesie recognoscant: propter metū tamen regis francozum et perditionis honoris vel bonorum francozū regi adheserunt: sed usq cū eo inierunt contra ecclesiam romanam Romanumq pontificem: nō excusant a schismate nec a lese maiestatis crimine. quia p nullo metu mundi debuissent a veritate et vnitāte ecclesie eiusq capite discere: et peccatum inobedientie cōmittere: vt est textus valde singularis et ad propositū nostrum satis accomodatus in. c. correcta. 24. q. 1. vbi iulius papa orbis episcopis scribēs sic ait. Nolite ppter vllā perturbationē recedere a recta fide et ab apostolico tramite: sciētes qd iuxta saluatoris sententiam beati sunt qui persecutiones patiūtur propter iusticiā. facit. c. quecūq eadem cau. et. q. ibi dum dicitur. vinculis peccatorum absolui non possunt qui a societate petri quomodolibet se segregauerint. Ecce dicit quomodolibet vt omnē causam etiā iustū metū cōprehendat. nulla ergo animi perturbatio nullusq metus excusat discedētem ab ecclesie vnitāte et romani pontificis obediētia cui vrgente fide obedire omnes cogimur vt late in precedētibz dictum est. ecclesiam enim christi que non litigiosis opinionibus fingitur: sed diuinis attestationibus comprobatur: propter quemlibet hominez relinquere non debemus: quia bonū est cōfidere in domino / quā cōfidere in homine. psal. 117. Ita dicit beatus augustinus in libro de correctione donatistarū ad bonifacium. c. 3. Propter metum ergo regis francozum: nec propter timorē perditionis bonorum: rex et regina nauarre non debuerunt ecclesiam sanctam immaculatam afflictam indefensam relinquere: eis impudenter et inuerecunde terga dare cū tam graui animarū suarū damno et periculo. Nemo enim iustus esse potest quā diu ab ecclesie vnitāte respectu capitis vel membrorū est separatus: vt inquit Apostolus ad ro. 12. Quēadmodum enim membrum si precipitur ab hominis viui corpore: non potest tenere spiritum vite: sic homo qui precipitur de christi iusti corpore: nullo modo potest spiritum tenere iusticie etiam si figuraz membra teneat quam sumpsit in corpore. Ita dicit augustinus in libro de correctione donatistarum ad bonifacium comitē: trāscribitur p Gracianū. 23. q. 7. c. quēamndū: nullus enim metus excusat a peccato. c. sacris de his q vt metusue cau. fiunt. Ad hoc nos monet saluator Mathei decimo caplo. Nolite inquit timere eos qui occidunt corpus: animā aut non possunt occidere: Sed potius timete eum qui potest animam et corpus perdere in gehēnaz: Vbi chrisostomus non solum ille predictor est veritatis: qui transgre-

Metus non excusat a schismate.

Tertiā pars. §. 2.

dicens veritatem palam pro veritate mendatiū loquitur: sed etiā ille q̄ nō libere veritate pronūciat: quā libere pronūciare oportet: aut nō libere veritatē defendit/ quā defendere cōuenit, hec ille. Et habetur in c. nolite timere. ii. q. 3. vnde Augustinus ad casulanū. Quisquis metu cuiuslibet potestatis veritatē occultat: iram dei super se prouocat: habetur in. c. quisquis. ii. q. 3. Sepe enim rectores improuidi humanas amittere gratiā formidantes: loqui libere recta pertimescūt. Et ait gregorius in. 15. sui pastoralis et habet in. c. sit rector. 43. di. Aditus ergo perditionis vite/honoris/vel rerū non excusat a peccato vt dicitur iuribus. Unde marcellinus papa q̄ adeo fuit a paganis cōpulsus: vt templū eorū ingressus grana thuris super prunas imponeret: sed illa cōpulsio eum ab heresi non excusauit vt dicitur in. c. nūc autē. 21. di. Nec similiter excusatur pilatus qui xp̄i innocentiam agnoscens ne cesaris indignationē incurreret: et officiū honoris/ quod ab eo tenebat/ sibi subtraheret: christum cruci affigi fecit. Contra hos exclamat beatus Gregorius. 19. li. moralium dicens. Omnes huius seculi dilectores in terrenis rebus fortes sunt: in celestibus debiles: nam pro temporali gloria vsq̄ ad mortem desudare appetūt: et pro spe perpetua nec parum in labore quidem subsistunt pro terrenis lucris quaslibet iniurias tolerant: et pro celesti mercede vel remissi verbi ferre cōtumelias recusant. terreno iudici toto etiam die assistere fortes sunt: in oratione vero corā dño vel vnius hore momento lassantur: sepe nuditatem dejectionem famē pro acquirendis diuitijs atq̄ honoribus tolerant: et earū rerum spe se per abstinentiā cruciant: ad quas adipiscendas festinant: superna autem laboriose querere tanto magis dissimulant: quāto magis ea retribuī tardius putant. Hi itaq̄ quasi malarum arborum more deorsum vasti sunt/ sursum angusti: quia fortes in inferiora subsistunt: sed ad superiora deficiunt. atq̄ contra ex qualitate palmarum designatur proficiens vita iustorum: qui nequaquā sunt in terrenis desiderijs fortes et in celestibus debiles: sed longius atq̄ distantiū studiosos magis deo se exhibent q̄ seculo fuisse meminerint et cetera que sequuntur habentur in. c. omnis. 47. di. Potius enim debet quis omnia mala pati q̄ mala consentire vel malum facere. c. sup eo de vsuris. c. eos. 4. di. et dicto. c. ita ne. 32. q. 5. Satius quidem est fame mori q̄ idolatricis vesci: vt ait Augustinus in libro de bono conjugali transcribitur in. c. sicut satius. 32. q. 4. de iure enim canonico vel de iure diuino metus etiam iustus: qui potuit cadere in constantem virum vel mādātū domini vel superioris: non excusat: q̄ potius debet quis cōseruare vitam anime q̄ corporis. nam cōmitendo peccatū mortale/ moritur anima: sustinēdo vero gladium/ moritur corpus. Quinimmo vir perfectus potius debet pati mortem corporalem: q̄

De marcelino:

De pilato.

Contra negligentes res spirituales

Metus non excusat a peccato.

Tertia pars. §. 2.

peccatum veniale committere. Quia peccatum veniale opponitur feruori charitatis vt traditur per glo. in prohemio li. 6. Vir autem perfectus magis debet eligere corporis interitum caduci et mortalis: quam feruorem charitatis quam habet in deum perdere bene facit quod notat in. c. querit. et. c. nequis. 22. q. 2. ita dicit abbas. per illum textum in pallegato. c. sacris. Hinc est quod clerici non seruantes interdictum ad metum vel compulsionem superioris: non excusantur. Ita notate decidit do. cardi. in cle. grauis de sen. exco. in. 7. q. pro quo allego textum expressum cuius ille non fuit memor in. c. si. de exce. prela. et istud teneo quicquid dixerit Bal. in. l. nouissime. §. i. ff. quod cum falso tutore. Hinc etiam est quod si habens uxorem de adulterio suspectam precipit seruo vel familiari: quod eam interficiat/alias minatur sibi mortem: Seruus non debet parere: et si pareat et occidat: non excusatur ab homicidio. ita notanter decidit abbas in. d. c. sacris co. 2. reprobata opinione Lyni et aliorum in. l. i. c. vnde vi. et bal. in. c. i. §. iniuria de pace iura. fir. et moderno in. c. 2. de homicidio: qui contrarius tenebant. Hinc est etiam quod si accusatus vel inquisitus de delicto positus in tormentis: tormentorum metu confiteatur delictum: quod non commisit: et ex hac causa decapitatur/ nisi hoc in extremo saltem vite reuocauerit/ videtur in peccato mortali decedere: et consequenter ecclesiastica carebit sepultura. ita mirabiliter decidit Abb. in. c. ex parte. 2. de sepul. in prin. et videtur satis rationabile: nam sicut non licet falsum dicere testimonium contra alium vt in. c. i. de crimine falsi: ita nec contra seipsum: sicut dicimus in simili de occidete se ipsum: vt. c. sicut non licet in primo. 23. q. 5. Idem de clerico percuciente se ipsum: nam incidit in excommunicatione ac si alium clericum percussisset vt tenent docto. in. c. contingit in primo de sen. exco. et ibi Abb. in quarto notabili/ idem tenent docto. in. c. i. de vita et honestate clericorum. li. 6. quos refert et sequit matheus in tractatu de extensione iurium co. ante pe. Idem tenet iacobus doctor antiquus in. §. iuris precepta instituta de iusti. et iure prout refert ibi io. fabri ad hoc bonus text. in. c. si quis absciderit. 55. di. vbi dicitur quod si quis amputauerit sibi virilia: non fiat clericus: quia sui est homicida: et dei conditioni inimicus et ibi per prepositum alexadrinum. Idem dicendum est de eo qui in iudicio constitutus metu pene veritatem negat: nam iste eodem modo grauer peccat secundum abbas in. d. c. ex parte. et in. c. i. post prin. de testibus cogendis. Inducit ad hoc quod voluit bar. in. l. relegati in prin. ff. de penis vbi dicit quod si aliquis est iuste ad mortem damnatus et fugit: peccat. Si autem peccat: non debet fugere: immo potius omnia mala pati. Ad hoc glo. notabilis et ibi docto. in cle. pastoralis de re iudi. Hinc est quod testem falsum metus non excusat vt nota. 15. q. 5. c. auctoritatem in glo. magna secundum bal. in. l. data opera. c. qui actu. non po. co. 13.

Contra clerici violentantes interdictum propter metum.

Nota illum textum

De seruo aliquod illicitum faciente propter metum domini

De illo qui metu tormentorum falsus confitetur.

De illo qui propter metum veritatem negat.

Tertia pars. §. 2.

Superiori parien-
dum est.

Ita ergo videtur dicendum in casu nostro ut reges ipsi Nauarre po-
tius debuissent exponere se omni rerum et personarum periculo / q̄ cō-
tra ecclesiam ire. Magis enim debuissent obedire deo ecclesie et ro-
mano pōtifici christi vicario: quā regi francoꝝ. Actū. 5. c. Nam si ali-
quid mādat procurator et aliud proconsul: obediendus est proconsu-
li. Et si aliquid mandat proconsul et aliud imperator: obediendus est
imperatori / non proconsuli. Ita dicit glo. notabilis. Ro. 13. Est textus
et. c. si dñs in. c. qui resistit. II. q. 3. 7 in. c. que cōtra mores. 8. di. Ad idē
text. in. l. contra pupillū in fi. ff. de reiudi. vbi is qui ad maius audito-
rium vocatus est: si litem inchoatas deseruit: contumat non videtur.
Quia semper superiori obediendum est / 7 obteperandū: ut ibi dicitur
et in. c. cum teneamur de appella. cum concor. ibi positis. Adenū er-
go regis francoꝝ vel perditionis honoris seu bonoꝝ vel maioris par-
tis eorum non habuit: Reges ipsos excusare ut clare patet etiam di-
ctis et tenet expresse hosti. in sūma ti. de peni. et remi. §. quibus 7 qua-
liter versiculo quid de rapina. vbi dicit: qd̄ non excusatur quis si dñm
adiuuat in bello iniusto propter timorem amittendi feudi vel incur-
rendi damnū aliud tēporale. 32. q. 5. c. ita ne. Cum autem bellū ex par-
te regis francoꝝ et schismaticoꝝ esset iniustum: ut late in prece-
dentibus dictum est: non debuerunt reges ipsi se confederare cum eis
in preiudiciū ecclesie / nullusq̄ metus eos excusare potuit: presertim
cum offus metus abesset: eo qd̄ sacra vestra maiestas policebatur se eis
fauorem et auxilium latirū contra regem francoꝝ et quemcumq̄
alium volentem eos offendere. Et quibus omnibus necessario con-
cluditur: qd̄ tam reges ipsi nauarre q̄ rex francoꝝ et Cardinales
predicti eorumq̄ fautores auxiliatores 7 defensores fuerunt schisma-
tici et lese maiestatis rei et ut tales merito puniendi.

Conclusio.

Finis tercię partis.
Incipit quarta pars.

Quarta pars.

Unc dicamus de quarto articulo. s. de schismatis grauitate et pena. volens enim deus nobis ostendere quod horrendum et detestabile sit hoc crimine: Lihore **Dathan** et **Abiron** Schismaticos eo quod **Aaron** summo sacerdoti debitam reuerentiam denegarunt ab eo recedentes: nouo quodam mortis genere eos puniuit: aperies namque terra os suum deuorauit eos cum tabernaculis suis et omni eorum substantia: descenderuntque uiui in infernum operti humo: et perierunt de medio multitudinis: ut legitur numeri. 16. c. et psalmo. 105. Preterea cum post mortem **Salomonis** regis iudeorum regnasset et duodecim tribus israel **Roboam** eius filius obtineret: decem tribus eum reliquerunt/ feceruntque schisma et adheserunt **Hieroboam**/ regem eum sibi constituentes. Quas obrem tanta domini indignatio extitit aduersus illos qui schisma fecerunt: quod demolitus est eos: et dedit in direptionem donec abijceret eos a facie sua: quia dissipatus est israel a domo dauid. Et **abdon** propheta missus est a domino ad **hieroboam** ad exprobandum sibi peccatum schismatis/ prohibuit est apud illos schismaticos panem comedere/ et aquam bibere: quod quia non seruauit: morsu leonis in itinere necatus est. Continetur ista. 3. li. regum. c. 13. tra sumptiue in. c. denique. 7. q. 1. Et magnitudine autem et grauitate pene qua deus tunc temporis priora delicta puniuit/ et cauenda ac fugienda monstrauit: apparet delictorum grauitas. nam pena debet esse delicto conformis ut. l. respiciendum in principio. ff. de penis et in. c. felicis eo. ti. li. 6. cum multis similibus. Quis enim iam dubitauerit hoc sceleratius esse commissum/ quod grauius est vindicatum? ut inquit **Hieronimus** in. c. non asseramus. 24. q. 1. Unde beatus **Augustinus** ad emeritum de hoc crimine schismatis ita loquitur. Quanti autem diuino iudicio pedatur hoc facinus? lege quod relegisse non ambigo. inuenies autem **Dathan** et **Abiron** hiatu terre deuoratos: ceteros omnes qui ei consenserunt: igne de medio eorum exeunte consumptos. illud ergo scelus ad exemplum deuotandi dominus deus presenti supplicio demonstrauit: ut cum talibus patientissime parcat/ quale ultimo iudicio restaret/ ostenderet. hec ille. Idem licet sub alijs uerbis uoluit beatus **Hieronimus** in dicto. c. non asseramus: et **Cyprianus** in. d. c. denique. Sacriligium ergo schismatis omnia delicta transgreditur: ut inquit **Augustinus** contra epistolam **parmeniam**. Quapropter beatus **Cyprianus** schisma idolatrie comparauit/ refert eum **Augustinus** li. 4. contra **cretanum** gramaticum: et in epistola contra **Seuerinum** ita loquitur. Quare dimissores uestimentorum esse uultis et tunicam illam charitatis desuper cointertextam

De schismatis grauitate.

De schismate data.

De schismate tribuum.

Schisma dicitur sacrilegium.

Quarta pars. §. I.

Schismaticus est hostis.

Conclusio.

quā nec persecutores eius diuiserunt tenere euz toto orbe non vultis? Idem in effectū dixit cyprianus in quadam epistola de vnitāte ecclesie cuius supra habita est mētio. Quid plura? Schismaticus/alienus est/prophanus est/hostis est/habere non potest deum patrē: qui vniuersalis ecclesie nō tenet vnitātē. Ita dixit sedē Ciprian⁹ in quadā sua epistola: et habet in. c. alienus. 24. q. 1. Ecce qđ schismaticū dei hostē appellat quia tunicā domini incōsulē: quā pilati milites nō fuerūt ausi scindere: schismatici xp̄i crucifixoribus crudeliores effecti scindere conātur. Quapropter eoz sacrificia tanq̄ inimicorū deus ip̄e odit/ et proicit: vt inquit Amos ppheta ⁊ habet. c. odi. 24. q. 1. Et quibus omnibus apertissime demonstratur schismatis grauitas. Nam inter peccata que fiūt in proximū: schisma est maximū: quia contra spūale multitudinis bonū ⁊ cōtra christianorū quietē ⁊ tranquillitātē vt p̄ beatus thō. 2. 2. q. 39. ar. 2. et per augustinū de anchona in li. de potestate ecclesie. q. 25. ar. 4. et per archiep̄m flo. 2. parte ti. 3. c. 11. §. 1. et per cardinalem sancti sicuti in li. de potestate ecclesie quarta parte. c. 8. Quibus addo bedam super matheū dicentē. Quicumq̄ ab vnitāte fidei vel societate petri apostoli quolibet modo seimetip̄os segregauerint: tales nunc nec vinculis peccatorum solui/ nec ianuas possunt regni celestis ingredi. Nec ille: et reperiuntur ista verba in. c. quicumq̄. 24. q. 1. Itē cyprianus in. c. didiscimus eadem causa et. q. Cuncti schismatici quia foris sunt idest extra ecclesiam: spiritum sanctum non habent. Idem repetit in preallegato. c. alienus vt supra retuli. Et cum schisma graue dānosum periculosum ac detestabile peccatū sit: graui animaduersione est dignum. Nam scđm mensurā delicti debet esse plagarū modus. deutrono. 25. c. et. c. felix. §. ceterum de penis. li. 6.

§. I.

Pena schismaticorum.

Pena que pro schismate a iure reperitur imposita est: primo enī schismatici ip̄so iure sūt excoīcati. 23. q. 5. de ligurib⁹. c. 2. de schisma. Et cōsequēter eis cōicandū non est. c. a nobis de excep. cū similib⁹. et merito eis nō cōicatur: quia per ea q̄ quis peccat: debet puniri: vt dicit Sapiētie. 11. c. et. c. quāto. de trāssa. pre. c. līteras de tēpo. ordi. c. cū oliz magister de offi. de. c. 2. de rebus eccle. nō alie. c. pastoralis in fi. de iure patro. c. ad liberandā de iudeis. Cū autē schismatici ab ecclie ⁊ mēbroz suoz vnitāte ⁊ cōione separēt se: cōueniens est qđ eis non cōmunicetur: vt declarat beatus thō. 2. 2. q. 39. ar. 4. refert et sequitur archiep̄s flo. 2. parte. ti. 3. c. 11. §. 1. co. 2. Cardinalis sancti sicuti in suma de potestate ecclesie. 4. parte. c. 8. De his intelligendū est quod scribitur numeri. 16. Recedite a tabernaculis hominum impiorū: qui. s. schisma faciunt: et nolite tangere quod ad eos pertinet ne induamini peccatis eorum ⁊c.

Quarta pars. §. I.

Secundo schismatici puniuntur pena depositionis/privantur enim dignitatibus suis. 23. d. c. In nomine dñi. de scisma. c. vno. li. 6. publicatur etiam eorum bona vt. d. c. de liguribus et in preallegato. c. vnico de schismaticis li. 6. Qd sapienter constitutum est. Nam cum schismatici eorumque sequaces recusent ecclesie capiti subesse: merito a sua dignitate deponuntur: vt non sint aliorum caput vt per beatum thomam et alios vbi supra. Et propterea Bonifacius octavius Jacobum et petrum de columna Cardinales schismaticos ab omni cardinalatus comodo et honore deposuit omnibusque beneficijs dignitatibus/ et prelaturis perpetuo privavit/ reddidit etiam inhabiles ad habenda: cunctis eorum bonis mobilibus et immobilibus/ iuribus/ actionibus ac iurisdictionibus publicatis/ expositis insuper eorum personis capiendis: vt hec latius continentur in preallegato. c. vnico de schismaticis li. 6. ff. atque tamen quod benedictus vndecimus eos postea restituit exceptis confiscationibus/ in quibus nichil immutavit/ vt habetur in extrauagante benedicti: que hodie reperitur inter extrauagantes communes sub titulo de schismaticis. incipit dudum bone memorie: per hoc tamen non correxit penas in. d. c. vno contentas. Sunt preterea schismatici lese maiestatis rei tanquam in supremum omnium regum et principum regem ac principem conspirantes: vt in precedentibus dictum est: et tanquam lese maiestatis rei schismatici non habent filios in potestate: vt dicit bal. in. l. nam et ciuium. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris: refert iohannes de anania in rubrica de schismaticis pe. co. vnde rex francorum huius schismatis auctor cardinales etiam schismatici/ qui contra ecclesiam et Romanum pontificem conspirauerunt: huius criminis indubitanter rei sunt: vt. l. 1. ff. ad legem iuliam maiestatis. et. l. quisquis. C. eodez. Rex autem et regina nanarre in hoc crimen similiter inciderunt: eo quod fedus inierunt/ et amicitiam conciliarunt cum rege francoz ecclesie inimico: vt est text. in. l. 2. ibi aut priuatus ad hostes profugere et in. l. 3. in principio et in. l. 4. ff. ad legem iuliam maiestatis: vbi dicitur: quod eo ipso quod aliquis ad hostes romani imperij confugit/ aut opem vel auxilium eis quoquo modo dederit/ reus est huius criminis. Ille ergo qui vadit ad hostes/ vel mittit litteras/ vel nuntium: vel aliquid simile facit in damnum principis vel rei publice/ vel in damnum romani pontificis aut ecclesie romane: proditor est censendus vt colligitur ex predictis iuribus: et firmat an. de pfermia in. c. 1. §. porro. 3. co. que fuit prima causa beneficii amittendi li. feu. Bar. in extrauagante quoniam in verbo rebellando post principium et petrus de ancharrano consilio. 278. 2. co. §. si dicatur vbi concludunt quod si aliquis rebellat contra papam vel contra rectores per ecclesiam positos aliquibus modis de quibus supra: incidit in crimine lese maiestatis. Quia leges que de hoc crimine disponunt trahuntur ad papam: nam si in persecutione vel machinatione contra vnum cardinalem dicimus

Schismatici privantur bonis et dignitatibus.

Schismatici sunt lese maiestatis rei.

Et contra confederationes.

Contra confederationes.

Quarta pars. §. I.

quod ad exemplū criminis lese maiestatis: multo fortius si contra statum romane ecclesie: vt. c. felix de penis libro. 6. Hinc est etiā qđ si fidelis regis prestat iuramentum fidelitatis regis hosti: crimen lese maiestatis cōmittit: vt probatur in preallegatis iuribus. tenet luchas de pena in. l. 2. co. 2. n. sed pone fidelis. c. de meta. et epidema. li. 12. Ad predicta bene facit tex. singularis. l. 1. §. cum patro. in fi. ff. de offi. prefecti vrbis vbi graniter punitur libertus cōspirans cōtra dñm cuius eius inimicis. Ex quo colligit ibi glo. argu. qđ si vassallus fecit amicitias cū inimicis dñi: auferitur ei feudū. Idez voluit glo. in. l. liberti in verbo amicitias. c. de in offi. testa. et in. c. 1. in verbo cōcubuerit in ti. quibus modis feudū amittitur. Est bonus textus in. c. vno in ti. quot testes sunt necessarij ad probandū feudi ingratiudinē. Tenet bal. in l. prima. 4. l. q. ff. de rerum diui. vnde ex confederatione vel parentela cū inimicis cōtracta: probatur inimicitia. nam cōiuncti et confederati presumuntur eiusdē intentionis. ita dicit bal. in preallegata. l. liberti reputans hoc bene notandū. Cōfederati enim tenentur se inuicē iuuare omni modo quo possunt/ per ambaxiatores/ per gēres armigeros et per conuocationem amicorum. ita notabiliter dicit Angelus de perusio in lege. 2. §. excusantur. ff. ad silentianum. Ad predicta cōfirmāda allego tex. singularē in de. vna. §. porro de iure iurā. vbi impator iurat: qđ nunq̄ cū sarraceno/ pagano/ schismatico/ seu alio quomodolibet comunione catholice fidei non habente/ aut cum aliquo alio prefate ecclesie inimico vel rebelli seu eidem manifeste suspecto vnionē qualibet seu parentelam aut cōfederationem iniret. Hec ibi cum quibus concordat extrauagans Clementis quinti que incipit ad certitudinē hodie reperitur sub ti. de sen. ex. c. 3. vbi dānantur et irritantur confederationes facte cū schismaticis: et ipso sūt iure excommunicati contrariū faciētes: eorumq̄ terre ecclesiastico subdūtur interdicto: priuanturq̄ bonis que ab ecclesijs obtinent huiusmodi confederationes facientes: et ad alias penas spirituales et temporales: pro vt vtile videbitur procedi potest (vt ibi dicitur.) Ex quibus liquido constat illicitum esse amicitiam conciliare vel confederationem facere cū schismaticis vel ecclesie inimicis immo cum manifeste suspectis ecclesie. Quia ille qui talem cōfederationē facit cū inimicis ecclesie: dicitur venire contra ecclesiam: vt est textus notandus in d. §. porro. scđm jo. de imola in. 3. co. qui dicit hoc esse contra florentinos: q̄ fecerūt ligas cū rege frācoz/ q̄ deo propitio plus fuit eis perniciofa q̄ vtilis scđm eum. Idem possumus nos dicere de amicitia cōtracta et cōfederationē quā predicti rex et regina nauarre fecerūt cū rege galloz. Nam p̄ eas effecti fuerūt ecclesie inimici/ leseq̄ maiestatis rei/ et in eozū damnum et incōmodum confederatio fuit conuersa.

Nota illum textū.

Quarta pars. §. I.

Quamuis enim confederationes et lige ad bonum et laudabilem finem/puta ad defensionem iustam rerum et personarum contra tyrannos licite sint et approbate: vt voluit Inno. quem omnes sequuntur in. c. dilecta de exce. prela. et in. c. i. de schismaticis. Bar. et alij in. l. si. ff. qd cuiusq; vniuersitatis nomine: et in extrauagante quoniam nuper in verbo occulte/ in titulo qui sunt rebelles: ad hoc possent allegari plura iura: que videntur confederationes permittere in. c. ego. 63. di. c. sane. 16. q. 7. c. omne. 22. q. 1. c. nouit de iudi. c. ad apostolice de re iudi. libro. 6. et in sacra scriptura Machabeorum. 8. et. 13. vbi machabei iniurunt fedus cum romanis et iosue. 9. et. 10. vbi iosue iniurunt fedus et tenuit confederationem cum gabaonitis. et. 1. regum. 7. vbi amorrei tenebant pacem et confederationem cum populo israelitico. et. 1. regum 27. 29. vbi dauid accessit ad achis regem geth et fecit confederationem contra saul. et genesis. 17. Deus iniurunt fedus cum abraham et successoribus suis: et exodi. 23. Deus iniurunt fedus cum populo israelitico dicens. Inimicus ero inimicis tuis et affligam affligentes te: si tamen fiant contra cesarem vel papam: non sunt nec esse possunt ad bonum finem. immo ille appellantur conspirationes/ que sunt indirecte etiam contra prelatum inferiorem: vt. c. conuentionum/ et. c. conspirationum. 11. q. 1. cum pluribus alijs. Et quibus colligitur qd omnis coniuratio vel conspiratio presumitur ad malum finem facta. ita dicit Archidiaconus in. c. si quis clericorum eadem causa et. q. refert et sequitur Angelus de perusio in preallegata. l. 1. in principio. ff. quod cuiusq; vniuersitatis nomine. Quando autem fit conspiratio contra imperatorem vel papam non solum presumitur ad malum (vt dictum est) verum etiam confederantes incidunt in crimen lese maiestatis vt. l. 1. c. vt armorum vsus. li. 11. ita dicit Martinus de laude in tractatu de confederatione versi. 20. est textus in. l. quisquis in principio. c. ad legem iustam maiestatis: vbi prohibentur et puniuntur huiusmodi factiones lige et confederationes contra imperatores: non solum quando fiunt publice ac directe/ sed etiam quando fiunt occulte seu palliate: vt dicitur in preallegata extrauagante quoniam nuper: et ibi Bar. in verbo occulte/puta quando fiunt sub colore defensionis rerum vel personarum: et secrete aliud intendunt. s. damnum alicuius tertijs. Nam hoc indistincte prohibitum est a iure vt. c. 1. §. conuenticulas de pace iura. fir. li. feudorum scdm bar. in. d. verbo occulte. et notatur in. c. exhibita de iudicis et in. c. si. de testi. cogendis vbi late per modernos et in. c. constitutione de verborum significatione. li. 6. vbi per dominicum et alios. Nam vt inquit beatus Ambrosius in libro de officijs: si non potest subueniri alteri nisi alter ledatur: comodius est neutrum inuari: qm grauari alterum. habetur in. c. denique. 14. q. 5. Licet videatur permissus immo

Confederationes qd sunt licite.

Magnanimitas

Confederationes contra regem vel papam sunt illicite.

in illis dicitur

Quarta pars. §. I.

iniunctū iuuare / iniuste et de facto oppressum: vt. c. dilecto de sen. et. libro. 6. l. prohibitum. c. de iure fisci. li. 10. 23. q. 5. c. Regum. c. principes. c. administratores cum multis alijs. Unde in ecclesiastico. c. 4. dicitur. Libera eum: qui iniuriā patitur: de manu superbi. Ille ergo qui necdū nō abstinēt ab adiutorio inimicorū ecclesie contra ipsam ecclesiam: quā defendere tenetur / immo fedus ⁊ confederationem cum eis contra ecclesiam facit: et amicitiam cum eis conciliat: inimicus est ecclesie et lese maiestatis reus. Quod enim ad defensionis subsidium est inuentum: ad depressionis dispendium non debet retorqueri: vt. c. in quibusdam de penis. c. conquerente de restitutione spoliatorū. c. quanto de iure iurando. c. 3. de appella. c. vno de natis ex libero ventre. 22. q. 4. c. inter cetera. Preterea facientes comēticula de papa tu viuente papa / crimen lese maiestatis committunt: vt notatur in. c. veniens. 1. de testi. per gofredum. 10. an. et alios quos sequitur bal. in. l. quoniā liberi. c. de testibus et Martinus de laude in tractatu de crimine lese maiestatis ver. 9. Cum aut istud scisma super hoc fuerit in ecclesia introductū: vt in casus narratione diximus: sequitur qd omnes qui in hoc schismate auxilium ⁊ fauorem prestiterunt: facientes contra statū romani pontificis / rei sunt lese maiestatis. ille aut dicitur facere contra statū principis / qui vult dirigere statū ad aliud regimē puta ad aliū principē / scdm bal. in. l. 1. §. huius studij. 2. co. ver. item nota qd arbitrium. ff. de iusti. ⁊ iure Martinus de laude vbi supra. §. 12. De his qui tales cōfederationes illicitas ⁊ ad malum faciunt: intelligitur illud qd dicitur job. 41. Corpus illius quasi scuta fusilia compactū scamis se prementibus vna vni coniungitur ⁊ nec spiraculum quidem: scilicet spiritus sancti: incedit per eas. Quasi dicat qd multitudo hominū malorū: qui sunt quasi quedā scame diaboli: ita sunt ad male agendū cōiuncti connexi ⁊ obstinati: qd nō recipiūt instinctū spiritus sancti ad bonum. ita dicit ibi nicholaus. Misit enī dñs spiritū pessimum inter abimelech ⁊ habitatores sicheim: idest inter hos malos homines: vt dicitur iudicū. 9. c. Ad idem facit illud qd scribit naaū. 1. Sicut spine se inuicē complectuntur: Sicut cōiuuū eorū pariter potantium: consumētur quasi stipula ariditate plena: Sic erit de malis hominibus qui confederationes ⁊ ligas faciunt contra ecclesias: Quia consumentur sicut stipula ariditate plena: vel sicut ligna arida. de istis dicitur ecclesiastici. c. 21. Sicut stupa collecta synagoga peccantium: et consummatio eorū flamma ignis: idest hi qui ad malum faciendū congregantur: sicut in hoc seculo arserunt flamma cupiditatis: sic in alio ardebunt flammis infernalibus.

Pena rebellium.

Pena autem rebellantium contra supremam maiestatem / est qd ipso iure perdūt omnia: que iuris ciuilis sunt: vt. l. amicissime. ff. de capitis

Quarta pars. §. I.

diminutione. Ideo schismatici propter crimen lese maiestatis diuine perdunt patriam potestatem: quam in filios habent vt paulo ante diximus. Possunt etiam impune occidi. l. 3. in fi. ff. ad legem corneliam de sicarijs. l. proditoris. ff. de remilij. etiam si sint occulte rebelles: nam ipso facto penam incurrunt: et in iudicio quo postea procedetur contra illos hoc liquidabitur an fuerunt rebelles. ita notater decidit bar. in extrauagante quonia nuper in ti. qui sint rebelles in verbo rebellando prope finem. §. circa secundum. refert et sequitur petrus de ancharrano. consilio. 278. co. l. §. pro hoc optime. Si autem placet capienti possunt captiui detineri vt serui. ff. de acqui. reru do. in. l. transfuga et capite puniuntur. l. si quis aliquid. §. transfuge. ff. de penis. Traditur per bar. in dicta extrauagante / quonia nuper in ver. rebellando et per doc. in de. pastoralis de re iudi. Bona vero rebellium ipso iure publicantur: quauis de illis in sententia nulla sit facta mentio: vt. l. quisquis et. l. pe. et fi. c. ad legem juliam maiestatis. Que quidem bona possunt statim ab eis capi: anteq̄ contra eos feratur sententia: nam si est licitum occidere vt paulo ante diximus: multo magis bona capere ar. l. nec in ea. ff. de adulte. vbi q̄ occidere pot̄ adulteru: multo magis iuris contumelia poterit afficere. ita notater dicit petrus de ancharrano in preallegato consilio. allegat et ponderat ad hoc glo. qua reputat singulares in. c. felicis in verbo disponant de penis. li. 6. que notater vult q̄ si feudatarius comisit crimen lese maiestatis: feuda libere reuertuntur ad ecclesias: a quibus obtinent: vt ad libitum pro sua voluntate de eis disponant vt ibi dicit textus: illis feudatarijs non vocatis etiam si de facto possideant. Cuius ratio est quia postq̄ textus ibi habet illos pro diffidatis et banitis: talium bona possunt inuadi et occupari. c. pro humani ad finem de homicidio. li. 6. vbi textus in simili pro minori delicto dicit qd̄ sufficit constare de illo scelere probabilibus argumentis: nec alta sententia deportationis requiritur: vt ibi dicit littera in fine. Priuatur similiter suis dignitatibus et honoribus vt. d. de. pastoralis vbi inter alias penas quibus Robertus rex fuit punitus propter rebellionem: quam contra imperatorem henricum comiserat: priuatur bonis dignitatibus et regno: vt in preallegata de. dicitur: et plenius in sententia qua Henricus imperator contra euz protulit: cuius tenorem ad litteram recitat Albericus in preallegata. l. quisquis. Ad idem. c. ad apostolice de re iudi. li. 6. vbi imperator Fredericus secundus propter rebellionem qua contra ecclesiam comisit: priuatur regno et imperio: vt diximus supra. 2. parte. §. 7. Ex quibus omnibus liquet manifeste: qd̄ Julius secundus iuste et recte priuauit Cardinales predictos suis dignitatibus / ecclesijs / et beneficijs: quibus preerant: et ad habenda inhabilitauit: Regem vero et reginam nauarretanq̄ rebelles schisma

Conclusio.

Quarta pars. §. 2.

ticos atq; ecclesie inimicos similiter iuste regno priuauit: et cuiusq; capiendi illud licenciam fecit: vt in prima parte diximus.

§. 2.

Ecclesia conuocat
principes xpianos
co schismaticos,

Quod si predictis penis schismatici co-
herceri non possint/ quia pertinaciter perseverant et propter eoru po-
tentiaz ecclesia amplius facere non potest: manu armata per brachiu
seculare ab ecclesia inuocatum penaz executio est facienda vt. c. 1. 7. c.
quoniam in fine de offi. 02. 17. di. c. nec licuit in fine. 11. q. 1. c. petimus
notatur in. c. significasti de offi. dele. per oldra. con. 89. Ad hoc bonus
textus in. c. de ligunib⁹. 23. q. 5. vbi pelagius papa scribens narfe patri-
cio super quibusda schismaticis ab ecclesia danatis inter cetera sic ait.
Si quis schisma fecerit: iste excommunicetur atq; damnetur. Qd si for-
san 7 hoc contempserit 7 permanserit diuisiones et schisma faciēdo: per
potestates publicas opprimatur: 7 infra. facientes autem scisuras in
sancta ecclesia/ non solum exilijs: sed etiam proscriptione reru per pu-
blicas potestates debeant coerceri. Ad idem. c. quali ea. ca. et. q. vbi
idem pelagius eidem narfe scribens ita dicit. Petimus vt prefatis q
a nostra sede directi sunt/ in omnibus prebeatu auxiliu. Nec pute-
tis peccati esse alicuius si huiusmodi homines premuntur: hoc enim
diuine 7 humane leges statuerunt: vt ab ecclesie vnitae diuisi et eius
pacem inquietissime perturbates: a secularibus potestatibus compri-
mantur. Nec quicq; maius est: vnde deo possitis sacrificiu offerre:
q si id ordinetis: vt qui in suam 7 aliorum perniciem debachatur: co-
petenti debeant rigore compesci. hec ibi. Ad idem. c. quando. c. nimiu
c. displicet. 23. q. 4. vbi Augustinus monet principes: vt procedant ad
correctione et punitione aduersus schismaticos 7 dissipatores eccle-
sie. Exemplu habemus notabile in sacra scriptura iudicu. 20. vbi dici-
tur qd cu aliqui ex filijs beniamin vxorem cuiusdam accepissent: et in-
credibili furore libidinis vexassent: deniq; mortua est: cumq; moniti
corrigi parati non essent: congregati sunt omnes alij tunc filij israel
de alijs tribubus in silo/ vnoq; consilio ex precepto domini vindicta fe-
cerunt de filijs beniamin: ita vt interficerent viginti quinque milia pu-
gnatoru/ nec remanserunt de illa tribu nisi sexcenti viri. Quo exemplo
patet qd cu graue scelus (vt est schisma) per christianos committitur:
no paratos corrigi: poterit papa principu xpianoz auxiliu contra eos
iuocare: ita dicit augustin⁹ de anchona in. li. de ptate ecclie. q. 25. ar. 5.
Raro enim vel nunq temporibus transactis ecclesie calamitates per
censuras et processus ecclesiasticos legimus fore sublatas/ nec eccle-
sia collapsa vel vacillans suis vnq operibus vel viribus se erexit: im-
mo semper humano auxilio fuit erecta: vt dicit textus in. c. si quis pe

Notabile facinus

Ecclesie calamita-
tes per principes
reparantur.

Quarta pars. §. 2.

tunsa. 79. di. per aliquos videlicet principes seculares vt per Charolū
magnum. othones de saxonia. Reges francie. comune ianue. Pisa
nos/ac diuersos alios: quos curiosus indagator inuenire poterit. Tē
pore enim Stephani secundi Pipinus pater charoli magni longobar
dos ecclesiaz infestantes stephani mandato perdomuit. Postea tem
pore Leonis et Adriani primi iuit Charolus magnus cepitq; deside
rius: et vicit longobardos: restituitq; ecclesiam vt habetur in. c. Adria
nus. 63. di. et in. c. hortati. 23. q. 8. Johānes. 13. passus est magnas per
secutiones a quodam berengario: rex autem saxonie cepit berenga
rium et ecclesiam pristine restituit libertati. Leo octauus fuit ab vrbe
expulsus/et creatus Benedictus: quod audiens imperator otho pri
mus: obsedit romam donec benedictus fuit sibi traditus: missitq; illū
in exilium in saxoniam (vbi mortuus est) vt habetur in in. c. in sino
do. 63. di. Johānes. 17. fuit expulsus per quēdam crescentium patri
cium fuitq; vocatus otho tercius rex saxonie et imperator: qui venit/
fugatoq; illo crescentio totam suam progeniez extirpauit. Tunc fuit
creatus Gregorius quintus: qui erat de genere othonis. Post otho
nis vero recessum: expulsus fuit gregorius per dictum crescentium et
romanos: qđ audiens dictus otho reuersus est romas: obseditq; eos
in castro sancti angeli cepitq; et mēbris mutilauit. Eugenius quartus
anno. 1445. hortatus est dalsinum francie: vt bellū faceret contra ba
silienses/ ecclesiam infestantes: vt refert io. de ana. in rubrica de schis
maticis in fine. Ista et multa alia his similia patent ex chronicis et hi
storijs antiquis in quibus reperio plures romanos pontifices veros
a roma pulsos/et aliquando restitutos (vt iam diximus) quorū no
mina sunt hec. Julius primus. Simachus. Siluerius primus. Vir
gilius primus. Martinus primus. Leo tercius. Eugenius secūdus.
Johānes octauus. Leo quintus. Johānes decimus. Johānes deci
mus tercius. Benedictus octauus. Johānes decimus quartus. Jo
hānes decimus sextus vel septimus scđm alios. Gregorius quintus.
Benedictus nonus. Gregorius septimus. Victor tercius. Pascha
lis secūdus. Alexander tercius. Bonifacius octauus.

Principes autem et reges christiani ad ecclesie defensione vocati/ve
nire eamq; defendere tenentur. Nā vt inquit Ambrosius libro primo
de patriarchis: Sicut principibus et potestatibus fidem et reuerentiā
exhibere cogimur: ita secularium dignitatū administratoribus defen
dendarū ecclesiarū necessitas incumbit: qđ si facere contēperint: a cō
munionē sunt expellendi. hec ibi. habentur in. c. dicat aliquis. §. pre
terea. 23. q. 5. Administratores plane secularium dignitatū qui ad ec
clesiarū tuitionem pupilloz ac viduarū protectionē rapacitq; refre
nationē cōstituti esse procul dubio debent: quotiens ab episcopis et ec

XII
Stephanus papa.

Leo.
Adrianus papa.
Johannes.

Leo papa.

Johannes.

Gregorius.

Eugenius.

Pontifices a Ro
ma pulsi.

Reges christiani
tenentur ecclesiaz
defendere.

Quarta pars. §. 2.

eclesiasticis viris cōuenti fuerint: eorum querimonias attentius audiāt: et scdm qd̄ necessitas expecierit absq̄ negligentia examinent: et diligenti studio corrigant. Quod si dei timorē pre oculis non habētes negligere post secūdam ⁊ terciā admonitionem inuēti fuerint: omnes se nouerint cōmunionē vsq̄ ad condignā satisfactionem priuati. Ita dicit Johānes papa octau⁹ in .c. administratores ea. causa. et. q. Regū enim ⁊ principū est propriū officium facere iuditiū atq̄ iusticiā et liberare de manu calūmiantū vi oppressos: vt ait hieronim⁹ hieremie. 7. habetur in .c. regū. 23. q. 5. Nam vt inquit ysidorus. Principes seculi non nunq̄ intra ecclesiam potestatis adēpte culmina tenēt: vt per eādem potestatem disciplinam ecclesiasticam munitant. Ceterum intra ecclesiam potestates necessarie non essent: nisi vt quod non preualent sacerdotes efficere per doctrine sermonem: potestas hoc imperet per discipline terrorē. Sepe per regnū terrenum celeste regnum proficit: vt qui intra ecclesiam positi contra fidem ⁊ disciplinam agunt: rigore principum cōterantur / ipsamq̄ disciplinam q̄ utilitas ecclesie exerceat non preualet / ceruicibus superborū potestas principalis imponat / et vt venerationem mereatur / virtutem potestatis imparciatur. Cognoscant principes seculi deo se debere esse reddituros rationem propter ecclesiam: quā xp̄o tuendam suscipiunt. Mā siue augeatur pax et disciplina ecclesie per fideles principes / siue soluatur: ille ab eis rationem exigit: qui eorū potestati suam ecclesiam tradidit. Nec ille. Habetur in .c. principes. 23. q. 5. Ad idem tex. in .c. grandī de suplen. negli. prela. li. 6. hoc enim pertinet ad reges christianos: vt temporibus suis pacatam velint matrem suam ecclesiaz habere (vt inquit augustinus super Johānes habetur in .c. quādo vult deus. 23. q. 5.) Debēt ergo pacē ecclesie procurare / non autē turbare per schismata vel alias. c. in quibusdam de penis. Tenentur ergo reges alijq̄ principes christiani vocati a papa pro ecclesie defensione venire: eamq̄ viriliter defendere: vt in .c. 1. in principio in ti. hic finitur lex deinde incipiunt consuetudines ⁊ cetera. et ibi notat bal. et in .c. 1. in principio quibus modis feu. amittitur. iuxta illud psal. 2. Et nūc reges intelligite erudimini q̄ iudicatis terrā: Seruite dño in timore et exultate ei cū tremore. Ad exponens beatus Augustinus in libro de correctione donatistarū ad bonifacium. c. 13. trāsumptiue in .c. si ecclesia. 23. q. 4. sic ait. Quomodo ergo reges dño seruiunt in timore: nisi ea que cōtra iussa domini fiunt: religiosa seueritate prohibendo atq̄ plectendo: et subdit. aliter enim seruit quia homo est: aliter quia etiā ⁊ rex est. Quia homo est: ei seruit viuēdo fideliter. Quia vero etiā rex est: seruit leges iusta precipientes ⁊ cōtraria prohibentes cōuenienti vigore sanciendo. Sicut seruauit ezechias: lucos et tēpla idolorū et illa excelsa que contra pre

Conclusio.

Quarta pars. §. 3.

cepta dei fuerunt constructa destruendo. 4. regum. 15. sicut seruit iofias talia et ipse faciendo. 4. regum. 22. Sicut seruit rex minuitarum uniuersam ciuitatem ad placandum dominum compellendo ione. 3. Sicut seruit darius idolum frangendo in potestate danieli dando: et inimicos eius leonibus ingerendo. danielis. 14. Sicut seruit nabuchodonosor omnes in regno suo positos: a blasphemando deo lege terribili prohibendo. danielis. 3. In hoc ergo seruiunt domino reges: in quantum sunt reges: cum ea faciunt ad seruiendum illi que non possunt facere nisi reges: alioquin iram dei in se prouocant: et eius indignationem incurrunt: cui de his rationem strictam reddere tenentur. Et ultra hoc papa potest eos corrigere/castigare/et si opus fuerit deponere: sicut de constantino et leone eius filio imperatoribus constantino politanis et de alijs regibus dictum est. §. in. 2. parte. §. 7. aliquid etiam dicitur in sequenti parte cum de rege et regina nauarre specialiter agitur.

correctiva potest

Conuocatis autem regibus et principibus

§. 3.

christianis contra schismaticos/eorumque auxilio ab ecclesia postulato: potest si opus fuerit ecclesia bellum iustum contra eos mouere: ut notatur in. c. venerabilem de elec. et in. c. nouit de iudi. et in. c. ex gestis de clericis non residentibus et in. c. ad apostolice de re iudi. libro. 6. et in. c. 1. de homicidio eo. li. et in. c. alius. 15. q. 6. tenet expresse io. de ligniano in tractatu de bello: quem refert et sequitur archiepiscopus flo. 3. parte. ti. 4. c. 2. §. 3. in principio et §. 10. versi. Item queritur. Adde tenet io. de pla. in. l. vna post principium. ver. item quero. c. ut armorum usus libro. 11. concludentes quod papa potest indicere bellum contra imperatorem schismaticum vel hereticum vel iura et libertates ecclesie usurpantem. Pro rebus enim ecclesie: licite potest ecclesia bellum mouere: et principes christianos ad hoc vocare. 23. q. 3. c. maximianus. 15. q. 6. c. auctoritatem ibi glo. et. 3. q. 8. c. igitur et. c. hortatu. debet ergo pontifex si vult bene iura sua defendere propugnatores penes se habere 23. q. 8. c. igitur. c. ut pridem et. §. ecce. notatur per glo. in summa. et contra violatores ecclesiastice libertatis/vel res ecclesie inuadentes si oportuerit arma suscipere. 23. q. 5. c. principes et. c. sequenti. non possunt enim regna atque imperia sine armis defendi. Unde contra delinquentes et apostolice sedis maiestatem contemnentes: seueritate uti oportet/ nec ullus pertimescere quamuis etiam prepotentem Ambrosij et Innocentij primi exemplo: quorum vnus theodosium: alter archadium excommunicare non timuit. Et si opus fuerit: potest et debet arma sumere bellumque contra tales indicere sedesque apostolice maiestates tueri. Porro quid excellentius quidue laudabilius: quam pro vnitatem ecclesie reuincere sua

Ecclesia mouet bellum contra schismaticos.

23. q. 8. c. igitur. c. ut pridem et. §. ecce. notatur per glo. in summa. et contra violatores ecclesiastice libertatis/vel res ecclesie inuadentes si oportuerit arma suscipere.

23. q. 5. c. principes et. c. sequenti. non possunt enim regna atque imperia sine armis defendi.

Quarta pars. §. 3.

in defensione contra ecclesie hostes magno aio ingenio apparatu arma capere: hoc proprium summi pontificis munus est: ad quem spectat ecclesie unitatem et iura per vires defendere. Ecclesia quidem non semper debet persecutionem expectare: sed aliquando ex iusta causa persecutionem facere potest contra ecclesie inimicos ut notat Augustinus in libro de correctione donatistarum ad Bonifacium comitem. c. 8. transumptive in. c. ecclesia. 23. q. 4. Quod prefiguratum fuit in veteri testamento in illa sanctissima muliere libera Sarra que matrem nostram celestem hierusalem id est veram dei ecclesiam figurabat: ut inquit apostolus Gala. 4. Illa quippe ancillam iuste affligebat. Si autem melius discutiamus: magis illa persequabatur sarraz superbiendo: quam illam sarra coercendo. illa enim domine iniuriam faciebat: ista ponebat superbie disciplinam. Iuste ergo ecclesia malos persequitur: iuxta illud psal. 17. Persequar inimicos meos et comprehendam illos: et non conuertar donec deficient. Iusta ergo est persecutio quam facit impijs ecclesia christi: ista itaque beata que persecutionem patitur propter iusticiam: illi vero miseri qui persecutionem patiuntur propter iniusticiam. Proinde ista persequitur diligendo: illi seruiendo. ista ut corrigat: illi ut evertant. ista ut reuocet ab errore: illi ut precipitent in errorem. denique ista persequitur inimicos et comprehendit donec deficient in vanitate: ut in veritate proficiant: illi autem retribuentes malum pro bonis etc. Iustissime ergo ecclesia insurgit contra schismaticos et alios eius iura et bona occupantes ac perturbantes: ut eosdem a suis insolentibus prauis actibus et moribus compescat. Eius namque proprium est aberrantes et diuisos ab erroris sui semita reuocare: ad bonum cogere: Ezechielis. 34. ut late demonstrat idem Augustinus vbi s. c. 16. et. 20. transcribitur per gratianum. 23. q. 6. c. schismatici. Multitudinibus enim per schismata pereuntibus sancta romana ecclesia ut subueniat: studere debet: ut per eundem Augustinum vbi supra. c. 27. transumptive in. c. ut constitueret. 50. di. Quinimo quilibet prelatus qui habet iurisdictionem temporalem: in subditos inobedientes licite mouet arma. 15. q. 6. c. auctoritatem. et. c. nos sanctorum. ar. 25. q. 8. c. scire igitur et. c. hortatu et. c. dispar. diximus supra. §. 2. in principio: de quo per glo. archi. et prepositum in. c. si quis. 26. di. et archie. flo. 3. parte. ti. 4. c. 2. §. 9. ita querit vtrum. Et tunc quando contra schismaticos vel bona seu iura ecclesie usurpantes arma sumuntur: non proprie dicitur bellum: sed melius executio iurisdictionis vel iusticia. ff. de rei ven. l. qui restituere. Ista sunt notanda verba Innocentij in. c. olim causas prope finem de resti. spo. Immo si recte consideremus: ista dicitur defensio que iure naturali permittitur: ut. l. ut vim. ff. de iusti. et iure et. l. 1. c. unde vi. cum pluribus concordantibus. Et magis videretur procedere hoc casu prelatus ut

Prelatus mouet bellum contra subditos inobedientes

Bellum dicitur de sensio.

Quarta pars. §. 4.

pars que iura sua defendit q̄ vt iudex. in qua quidem defensione potest vti mucrone spiritali excommunicando sine cause cognitione et sine monitione: vt notat̄er voluit Inno. in. c. venerabili de cēsis. co. 3. n̄. nec obsunt et ibi abb. in fi. co. et in. c. cum venissent de judi. pe. co. Angelus de perusio in. d. l. vt vim in fi. potest etia; vti armis materialibus indicendo bellum eo modo quo diximus. Bellum enī non est indistincte ab ecclesia prohibitum: immo aliquando permittitur et indicitur pro defensione ecclesie et iurium suorum: nec nō pro xpianorum tranquillitate: vt colligitur ex. c. paratus cum sequētib; . 23. q. 1. Gregorius enim primus ciuib; tuscie precepit arma capere contra longobardos iurisdictionem ecclesie infestantes: vt legitur in registro gregozii: et habetur. 23. q. 8. c. vt pridem. Et in. c. sequēti dicitur qd̄ precepit quibusdā militibus: qd̄ cōtra ecclesie hostes qui in marcha conuenerant bellum mouerent: vt per viā diuersionis / roma tranquilla maneret / ne deo sibi irato hostes contra urbem impetum facerēt. Aldrianus quoq; primus hortatus est Lihozolū magnū ad capescendū bellū cōtra longobardos patrimoniu ecclesie occupātes. 23. q. 8. c. hortatu. Leo quartus ludouicū augustū contra sarracenos ad bellum concitat vt. c. igitur cū duobus capitulis sequētib; ea. ca. 7. q. 3. Idem fecere multi sūmī pontifices / siue pro tutāda religione / siue pro ampliāda / seu pro rebus ecclesie vendicādis / siue pro seruanda pace reipublice: vt in chronicis romanorū pontificū satis legitur. Augustinus etia; cōmendat Maximianū vagiēsem ep̄m: qui bellū ab imperatore impetrauit cōtra ecclesie sue hostes / eū si secus fecisset / de negligentia reprehēdens. 23. q. 3. c. Maximianus. Hoc enim habet ordo iusticie naturalis / vt quando vtilitas publica aliter haberi nequit: gladio bellico per principes: qui iudicari possint cōtra cōtumaces impetretur / non tam sūi vlciscendi causa / q̄ tuende ecclesie sibi credite vel religionis et reipublice sibi cōmissę: vt. d. c. maximianus et. 15. q. 6. c. auctoritate; cū multis similib; . Maximianus enī vagiēsis ep̄s / auxiliū petiit ab impatore christiano cōtra hostes ecclesie: a quib; quāplures iniurias et dāna pertulerat: non tā sūi vlciscēdi causa: q̄ tuende ecclesie sibi credite. qd̄ si pretermisisset: non eius fuisset laudāda paciētia: sed negligētia merito culpāda. Nec enī apl̄s paulus vite sue trāsitorie p̄sulebat: sed ecclesie dei: quādo cōtra illos qui eū occidere cōspirauerāt: cōsiliū illoꝝ tribuno vt prodere; effecit. vnde factū est vt eū ad locū quo fuerat producēdus deduceret miles armatus. Ne illoꝝ patere; insidias: romanas etiā leges implorare minime dubitauit: ciuē romanū se esse proclamās: quos tunc affligi verberibus nō licebat. itemq; ne iudeis interim eum interimere cupientibus traderetur: cesaris poposcit auxiliū: romani quidem principis: sed non christiani: vt ista habentur

Excoicatio.

Bellū ab ecclesia permittitur.

Bellū per viā diuersionis.

Quarta pars. §. 3.

Actuū. 22. 23. 25. c. In quibus satis ostēdit apls quid facere deberent postea christiani dispēatores / quādo imperatores christianos periclitante ecclesia reperirēt. Hinc ergo factū est vt imperator religiosus et pius prelatus in noticiam suam talibus causis: inallet pijsimis legibus illius impietatis errorem omnino corrigere et eos qui cōtra christum christi signa portarent: ad vnitatē catholicam terrendo et cohercendo redigere: q̄ sentendi tantūmodo auferre licenciam et errandi ac pereundi relinquere. Ita notanter ad propositum dicit Augustinus in libello de correctione donatistarum ad bonifaciū. c. 18. et traditur in preallegato. c. maximianus. Attendens ergo Julius secundus pontifex maximus: ecclesiaz ex pernicioso illo schismate afflictam: iura etiam et bona romane ecclesie tirānice accupata: cuius vires non sufficiebant ad ipsam ecclesiam ruīnam minitantem et pene omnino colapsam: erigendam: nisi principum christianorum auxilio vteretur: ipsum implozauit: vt per viam diuersionis contra regem francozū bellum conficeretur: quousq̄ ab insania ad sanam mentē rediens sacrosanctam matrē ecclesiam incolumē atq̄ illesam omnino relinqueret: a prauis inicijs desistendo / et mala preterita reparando. Istud autē bellum dicitur iustum / immo iustissimum: et potest dici defensio / que a iure naturali permittitur / vt paulo ante dicebamus: nam quilibet tenetur ius suū defendere: vt. l. illud. ff. de pen. here. et. 63. di. c. antepe. ita dicit glo. in preallegato. c. maximianus in. n. Sed negligētia pro defensione igitur iurū suoz: qz vim vi repellere licet dicta. l. vt vim. ff. de iusti. et iure. l. 1. c. vnde vi. c. olim causas de restit. spo. c. significasti. de homi. c. dilecto. de sen. exco. li. 6. l. prohibitū. c. de iure fisci. notant doctores in. c. sicut el. 3. de iure iurando / traditur per Archiep̄m flo. 3. parte. ti. 4. c. 1. in fi. In hoc autem bello interueniūt illa quinque: que ad iustū bellū requirit glo. 23. q. 2. in summa: et reducūtur ad tria q̄ ponit Sanctus tho. 2. 2. q. 40. ar. 1. et Archiep̄i. flo. vbi supra et doctores in preallegato. c. sicut de iure iurando. s. auctoritas principis / causa iusta / et recta intentio vt late per eos. In casu enim de quo agimus: interuenit auctoritas pape vicarij christi in terris ac supremi principis: iusta causa / quia pro defensione ecclesie et pro tranquillitate totius populi christiani: itaq̄ non zelo vindicte / sed magis zelo iusticie / ad promouendum bonum et vitandum malum / et vt mali a suis peruersis conatibus compescantur: vt inquit Augustinus contra manicheos et habetur in. c. quid culpatur. 23. q. 1. ff. ateo: tamen quod si interueniant illa duo: scilicet auctoritas superioris et iusta causa / quāuis intentio recta deficiat / vt puta si ex odio aut animo / malignandū bellum geratur: peccabit quidem mortaliter bellum gerens: ad restitutionem tamen ablatorum et damnorum datorum: non tenebitur:

Bellū dicitur de
fensio.

Requisita ad bel-
lum iustum.

Quarta pars. §. 4.

quousq; ad iusticiam faciendā et obedientiam superiori exhibendam se offerat is contra quem bellū geritur scdm Archiepm flo. vbi supra. Patet ergo ex predictis qd ex iusta causa pro vt est schisma potest papa bellum iustum mouere contra schismaticos: vt a schismate desistat et a suis prauis conatibus cōpescantur. In quo quidez bello omnes presertim principes christiani tenentur ecclesiam iuuare: et schismatici capti in tali bello debent furca suspendi scdm bal. in. c. 1. §. iniuria. 9. co. de pace iura firman. al incipit. §. furtum in principio. refert Jo. de anania in. ru. de schismaticis. co. 3. in fine. et cuz sint diffidati a iure vt. c. vno de schisma. li. 6. post principiu ibi expositis personis eorum capiēdis: videtur qd si se defendat: possunt impune occidi sicut de diffidatio ab imperatore dicit dominicus in. c. 1. de homicidio li. 6. quem refert et sequitur martinus de laude in tractatu de principib. n. 508. Vassalli etiam imperatoris et cuiuscūq; schismatici: possunt absolui a iuramento fidelitatis / vel potest declarari: qd vassalli non teneantur ipsum iuuare vt. d. c. nos sanctorum et in. c. iuratos. 15. q. 6. 2 in. c. ad apostolice de reudi. li. 6. cum alijs similibus: immo ipse imperator tenetur dare subsidium pape ad belladum suos hostes: vt. d. c. maximianus. 23. q. 3. et per totā illam causam et. c. auctoritatem. 15. q. 6. cū cōcordantijs ibi positis. Ad idem. c. administratores et. c. principes et. c. quali. 25. q. 5. de quibus in precedenti. §. mencionē fecimus / de quo etiam per oldra. con. 62. in fine. incipit circa hoc veniunt 2 consilio. 89. et per fredericū con. 163. Unde cum schismatici sint ecclesie hostes: vt. c. alienus. 24. q. 1. tenetur impator contra eos ecclesiaz adiuuare vt est rex. notandus in de. romani principes. §. porro de iure iurando et notat ibi Jo. de ymo. co. 3. dicens: nota imperatorem debere dare fauorem contra schismaticos 2 hereticos ex iuramento: et si non facit: est per iurus 2 deponi potest. hec ille. Potest enim papa ex causa ardua iurisdictionem in tēporalibus quam a deo habuit vel suscepit in habitu: deducere ad actū ptra quoscūq; / maxime cōtra schismaticos: vt patet ex tā dictis: et firmat abb. siculus in. c. sicut el 3. de iure iuran. co. 6. n. ego ampli: presertim inuocādo brachiū seculare vt in pcedēti. §. dictū est.

Vassalli schismatici
corū absoluntur
ab eorū fidelitate.

Imperator tenet
iuuare ecclesiaz cō
tra hostes suos.

Schismatici sunt
ecclesie hostes.

Papa ex causa ar
dua potest exerce
re iurisdictiones in
temporalibus.

Et non tantū poterit papa bellū indice
re contra schismaticos et rebelles ecclesie: verum etiam euntibus ad bellum potest indulgentiam concedere eosq; cruce signare: vt Julius papa in casu de quo agimus fecit. Nam si crux transmarina pro acquisitione vel recuperatione terre sancte tantummodo predicatur: multo fortius videtur predicanda pro vnitatem ecclesie conseruanda

§. 4.

Papa potest da
re indulgentia cō
tra schismaticos et
cruces.

Quarta pars. §. 4.

Sicut dñi vestimentum. Nec enim filius dei in mundum venit/ nec crucem subiit/ vt terrā acquireret; sed vt captiuos redimeret/ et peccatores ad penitentiā reuocaret: nec aridam immo catholicā ecclesiam desponsauit. Cum autem maius periculum imminet in hac vltima quā in prima/ quia preciosior est anima: q̄ res. c. de sacro san. eccle. l. sanctinus: idest magis subueniendum est. 61. di. c. miramur. 42. di. c. quiescamus: ergo r̄c. Si vero offensionem personarū consideremus/ nemo dubitat: quin magis delinquūt inobediētes christiani atq; schismatici/ qui ad fidem semel susceptam precise cogendi sunt: quā sarraceni: qui nec ipsam inuiti suscipere compelluntur. 23. q. 5. c. ad fidem. 45. di. c. de iudeis. Nemo enim mittens manum ad aratrum et respiciens retro aptus est regno dei. c. magne de voto. Adinus etiam malum est viam domini non agnoscere: quā post agnitāz retroire. c. quidam in fine de apostatis. Si autem pro simplici contumacia hoc accidere solet vt. c. si. de penis: quid de detrahentibus potestati romane et ponentibus os in celum? Nam qui romane ecclesie detrahāt: hic proculdubio in heresim labitur. Fidem quippe violat/ qui aduersus illam agit / que mater est fidei/ et illi hoc est deo contumax inuenitur: qui eam cunctis ecclesijs noscitur pretulisse. 12. di. c. omnes. Itē qui contra pacem ecclesie sunt si dignitatem aut cingulum habent: nudentur eis. 24. q. 1. qui contra pacem: ad quam nudationē faciendam possunt principes christiani conuocari indulgentia cōcedi et crux predicari: nam crucis signo inimici christi fugandi sunt: vt dicit glo. super illud psal. 81. ffac mecum signū in bonum: vt videant qui oderunt me et confundantur. Schismatici autem hostes et inimici dei sunt: vt sepe dictum est. c. alienus. 24. q. 1. fugandi ergo sunt signo crucis: q̄ (vt inquit chrisostomus in homelia de laude crucis) est cōsolatio pauperū refirmitio diuitum. destructio superborum. tiranorum pena. triumphus contra demones. obsessorum munus. pater orphanorum. defensor viduarum. Si autē contingat aliquos christianos diabolicis instigationibus sic superari et implicari/ vt tunicas domini velint scindere: et a capite eccleie tiranica violentia se subtrahere: tanq̄ mendaces effecti pmissionis facte in baptismo in quo pmitterūt diabolo et pompis eius renūciare/ et ipi xp̄o per fidē et charitatē incorporari: p̄ crucez xp̄i cōpescendi sunt magis quā pagani vl' iudei. Quia (vt dicitur. 2. petri. 2.) meli⁹ erat eis viā veritatis nō agnoscere: q̄ post agnitōnē retrozū reuerti ab eo sācto pposito: qd̄ datū ē eis. Et signāter dicit meli⁹: qz nun⁹ malū ē pati iniuriā ab extrāeis quā a familiarib⁹ vt ibi dicit glo. Propterea dauid in psona xp̄i loquens de iuda q̄ euz traditur⁹ erat dicebat psal. 40. Qui edebat panes meos: magnificauit sup

De cruce.

Iniuria a familiaribus.

Quarta pars. §. 4.

me supplantationē. Ad ideē psal. 56. Si inimicus me^{us} maledixisset mihi: sustinuissez utiqz: et si is q̄ oderat me super me magna loquutus fuisset: abscondissez me forsaz ab eo: tu vero hō vnanimis dux meus et notus meus/qui simul mecum dulces capiebas cibos in domo domini ambulabamus cum consensu/et cetera. ffacit etiam illud quod dicitur solet. Nulla maior pestis/q̄ familiaris inimicus. Contra tales igitur christianos schismaticos ecclesiā dei eiusqz prelatū grauiter offendentes pacemqz ecclesie perturbantes/concedenda est indulgentia et crux predicanda. ita notanter concludit hostien. in summa ti. de voto. §. in quo casu et Augustinus de anchona in libro de potestate ecclesie. q. 25. ar. 5. Oldardus consilio. 62. in fine incipit et circa hec. Albericus in. l. iubemus nulli. 4. co. in fine. c. de sacro san. eccle. et jo. de ana. in rubrica de schisma. prope finem. qd̄ michi satis placet: quoniam vt ex predictis constat: hic interueniunt duo: que ad indulgentiam sunt necessaria: videlicet p̄tās Romani p̄tificis cōcedētis: et iusta causa cōcessionis. s. defensio ecclesie et iurium suorum nam si pro alijs leuibz causis solet indulgentia concedi: vt puta pro dedicatione ecclesiarum et pro edificatione pontium vt dicit tex. in. c. q̄ autez de peni. et remi. vel pro oratione pro rege facienda: vt alias cōcessit Innocētius quartus his qui orabāt pro rege ffrañcie: vel pro alijs similibz causis de quibus per doctores in. d. c. quod autez: et per theologos in quarto sententiaz. di. 20. et per archiep̄m flo. 3. parte historiali. ti. 22. c. 14. in principio: et in locis infra allegandis: multo fortius concedi potest super retam graui tamqz ardua /ecclesie et pene toti christianitati necessaria. Unde iustum est qd̄ decedentes in tali bello: apostolicis iumentur indulgentijs/et de thesauro ecclesie afflicte: cui obsequium et seruitium prestiterunt: participant. cum eas etiam pro minori bono et inferiori difficultate: sepius ecclesia concesserit/ vt pote pro sola mansione vel mora in hora mortis apud aliquod hospitale/vel pro facili visitatione alicuius loci pii/aut similibz. ffuerunt quoqz multi Romani p̄tifices qui indulserunt plenarie decedentibus in bello pro ecclesia suscepto. Itā gregorius non^{us} Anno dñi. 1224. cōcessit indulgentiā plenariā laborātibz p̄ defentiōe eccleie cōtra impatorē ffredericū secundū iura et bona eccleie occupātē/et pacē eccleie p̄turbātē: vt refert Archie. flo. 3. pte historiali. ti. 19. c. 4. §. 3. post prin. Idē ex eadē causa et cōtra eūdem p̄cessit Inno. 4. vt refert idē archiep̄s vbi s̄. c. 5. §. 2. in principio. Idē fecit Urbanus quartus anno dñi. 1261. contra māfredū eiusdem frederici filium: quia cōtra ecclesiam et iura sua pugnabat: vt per eūdem archiep̄iscopū vbi supra. c. 13. in principio. Idē fecit Aldar^{tinus} quartus/ vt conseruatet Charolum primū Andegauie ducem

Requesita ad indulgentiam.

P̄tifices qui bel-
latis pro eccle-
sia indulserunt.

Quarta pars. §. 4.

et Sicilie regem in noua ipsius regni possessione contra Petrum aragonum regem: qui vocatus a siculis prosequabatur ius uxoris constantie filie regis manfredi: qui longa possessione regnum sicilie tenuit. sicut eius pater et auus / et a predicto charolo interfectus et regno priuatus. ipse autem Petrus confirmatus in eodem regno a nicholao tercio: ipsum regnum prosequabatur: et vindictam mortis soceri sui manfredi: regnumque sicilie dedentibus incolis suscepit: nec vlla alia re sedem apostolicam molestauit: immo causam suam iustis iudiciis decidendam semper obtulit: et tamen pro sola conseruatione dicti charoli possessoris inuestiti per Romanam ecclesiam de regno illo: idem Martinus indixit bellum contra dictum petrum / non modo pro recuperatione regni sicilie: verum etiam pro expugnatione et inuasionem patris et auis regni aragonum: quo illum priuauerat: quia facile ecclesie non obediuit / crucemque contra eum predicari fecit / indulgens plenarie ad id bellum accedentibus / prout ista constant ex archiuis apostolicis et tradit archiepiscopus florentinus in eadem. 3. parte historia li. 20. c. 4. §. 8. quauis ipse tanquam scriptor nationis florentine que a galis plurimum semper pependit: partibus andegauenium plus equo faueat in historia. Martinus etiam quintus indulgentiam concessit pugnantibus contra brachium pro defensione aquilane ciuitatis que est regni apulie pro ut refert archiepiscopus flo. in eadem. 3. parte li. 22. c. 7. §. 5. Plures alii romani pontifices idem concesserunt / pro faciliores causas et bellis non tam iustis / sicut erat istud de quo agimus contra regem francozum huius schismatis auctorem: qui multas ecclesie romane fecit iniurias et plures eius terras et iura inuasit / eiusque pontificem multipliciter molestauit: neque his contentus: bellum uniuerse itale minatus est: et de tota ipsius italie monarchia usurpanda contendebat: cuius necessario ex hoc timeretur ecclesie et iurum suorum oppressio / ac christianitatis confusio / et pene totalis euersio. cum merito timendum sit nata occasione diuisionis christianorum / turcos infestissimos hostes in christianos (pro ut assolent) intollerabilius seuituros. Lupiens igitur Julius Pontifex maximus regem francozum ad iusticie limites reducere / et ecclesie deperdita recuperare: ad finem uniuersalis pacis iuxta illud quod pater in ethicis tradidit / bellum (inquit) gerimus ut in pace uiuamus. habet in. c. noli existinare. 23. q. 1. et in. c. paratus in fine. et. c. apud veros: indixit bellum regi francozum signanter per ducatum Buiane hispanie contiguum: quosque pacis et iusticie terminos complecteret: ne forte sumptis uniuersis galliarum viribus / nullo sibi obice interposito uniuersam italiam et ecclesie iura (pro ut eius antecessor fecerat) confunderet atque euertiret: immitatus beatum gregorium qui per modum diuersionis bellum indixit /

Tarat antoninus
proclinu in fauore
gallozum.

Bellum gerimus
ut in pace uiuamus

Bellum per viam
diuersionis.

36
Quarta pars. §. 4.

contra hostes ecclesie vt Roma tranquilla maneret (vt diximus in
precedenti. §. post principium) mala enim voluntas cobibenda est. de
bilitare enim ea que nocitura sunt: laudabile ac pium est / vt inquit hie
ronim⁹ sup sophoniā : et habetur in. c. Si quis fortitudinē. 23. q. 3. nā
sic agendo: adimitur malis potestas delinquendi et bonis consulitur
vt in pace viuant. c. ab imperatoribus ea cau. et. q. nam contra futurū
grauamen verisimiliter inferendum: potest quis sibi prospicere pro
rumpendo in appellationem. c. bone de app. item per viam facti resi
sti potest: si mora interpellandi vel aduendi iudicem est allatura pe
riculum. l. ait pretor. §. Si debitorem. ff. de his que in fraudem credi.
melius enim est ante tempus occurrere: q̄ post vulneratam causā re
medium querere. l. si. c. in quibus ca. in inte. resi. non est ne. Unde
terentius. Adalo nos ante prospicere: q̄ vlcisci accepta iniuria. Et
his concordat quod scribit valerius. li. 3. ti. 2. de fortitudine. c. 18. Nam
cum Liberius grachus teneret rem publicam Romanorum oppres
sam factionibus et conspirationibus: et Murtius sceuola consul legi
bus non armis rem gerendam diceret: ceteris quoq̄ torpescensibus:
Scipio nastica quoniam inquit consul dum iuris ordinem sequitur / id
agit: vt cum omnibus legibus Romanorum imperium corruat: ego
met priuatus idest nullo magistratu fungens / voluntati vestre me of
fero ducem. ac deinde circumdedit manum leuam toga: erectaq̄ ma
nu: proclamauit. Qui volunt rem publicā esse saluam: sequatur me.
et seditiosum virum Liberium grachum cum sceleratis eum sequenti
bus et federatis penas luere coegit. Ex isto exemplo naturali Ro
manorum patet / qd̄ vbi quies patrie infestari timetur: omisso iuris
ordine ad arma recurritur. Res enim grauiorē armis / parue autem
legibus terminantur: vt dicere solebat papa Pius secundus sicut in
eius vita in fine platina commemorat. Iuste ergo fecit Romanus
pontifex Julius secundus preuenire hostium maliciam: indicendo
bellum regi francozum: vt ab ecclesie molestia desisteret. Et autem
christianorum animos ad hoc alliceret: iuste eos cruce signauit et in
dulgentiam plenariam eis concessit: vt alij Romani pontifices pro
leuoribus causis id fecerunt. Ad hoc vltra predicta bene facit textus
in. c. omnium. 23. q. 5. vbi Nicholaus papa exercitui francozum scri
bens ita inquit. Omnium vestrum nosse volumus charitatem: quo
niam quisquis (quod non optantes dicimus) in hoc belli certamine
fideliter mortuus fuerit: regna illi celestia minime negabuntur. Ad id
dem facit qd̄ scribit Leo quartus eidē exercitui francozū in. c. omni ti
more. 23. q. 8. Omni (inquit) timore ac tremore deposito cōtra inimi
cos sancte fidei ⁊ aduersarios oim religionū agere viriliter studete.

e iiii

contra futurum.
nam potest q̄
apelauit.

Res tunc Regi
terminantur gra
res armis. sic
Locus 23. §. 4. q̄
Leo. Regal

Nota illum textū.

Nota illum textū.

Quarta pars. §. 5.

Quo morietes in bello dicuntur martyres.

De morietibus p religioe vel re publica.

Mouit enim omnipotens si quilibet vestrum morietur quod pro veritate fidei et saluatione patrie ac defensione christianorum mortuus est: et ideo ab eo premium celeste consequetur. hec ibi. Quauis enim ille textus loquatur de bellantibus contra infideles: vt eorum forte bona et terras accipiant: idem fortius dicendum est de bellantibus contra schismaticos ecclesie rebelles: et pacem inter christianos turbantes: vt in principio huius §. probatum est. Quinimmo aliqui audet dicere qd morientes in tali bello iusto: si id faciunt principaliter propter deum et pro defensione ecclesie martyres dicuntur. Martyr enim grece: interpretatur latine testis: ad perfectam autem rationem martyris scdm doctores presertim beatum Thomam. 4. li. sen. d. 49. Tria requiruntur voluntas. pena. et causa. vt ibi per eos / que omnia concurrunt in bellantibus pro defensione ecclesie. Voluntas quidem paciendi penam non quacumq; sed mortem si opus fuerit pro defensione ecclesie et ita pro ipso christo eius sponso. Itaq; martyrii causa est ipse christus et eius sponsa scdm beatum Thomam vbi supra: qd videtur satis rationabile. Nam si in religione gentilium non vera / decedentibus pro republica et salute patrie loci esse definitum in celo vbi beati sempiterno eno fruerentur (apud gentiles ipsos pro veritate tenebatur) vt refert cicero in libro de somnio Scipionis instituta de excusationibus tutorum in principio: multo vberius pietissima christiana religio: que centessimum fructum vsq; metit: non modo obeuntibus pro salute religionis et rei publice / premium celeste constituit vt in proximo allegatis iuribus dicitur: verum etiam si illa principaliter in christum transferatur ultra essenciale premium: aureolam etiam martyrii repromittit: super quo tamen amplius cogitandum est.

§. 5.

oppo.

So.

An et quo licitum est christianis gladio uti.

Nec predictis obstat si aliquis dixerit qd papa non potest nec debet talem indulgentiam concedere: per quam homines ad bella incitat. Qd christus cuius ipse est vicarius prohibere videtur: cum dixerit per matheum. c. 26. Omnis qui acceperit gladium: gladio peribit. Indulgentie autem sunt allectiua quedam ad eas res pro quibus dantur: si autem bella sunt a christo prohibita: non debent pro eis a christi vicario indulgentie concedi: quoniam ad hoc respondetur ex supra dictis qd auctoritas euangelij predicta prohibet usum gladii in priuata persona et auctoritate propria et in publica non zelo iusticie sed vindicte: illud enim est accipere gladium / cu quo semper perit / qui accipit mortaliter scilicet peccando: nisi peniteat: priuata autem persona que de mandato superioris et cum causa

Quarta pars. §. 5.

vel publica que ex zelo iusticie/ quasi deo iubete gladio vtitur: nō ipsa accipit gladium/ sed ab alio sibi commissio vtitur: vnde premium non autem penam meretur: ita exponit Augustinus in libro. 2. contra manicheos et habetur in. c. ille gladium. 23. q. 4.

Non obstat si dicatur quod papa quantum potest debet multa sustinere / et multa pati ad evitandum scandalum infirmorum iuxta illud apostoli. 1. ad Corin. 9. Omnia sustinemus ne aliquod offendiculum demus euangelio christi. Sed de hoc qd christiani cruce signati ad expugnandum christianos destinantur / multi populares et inferiores de ecclesia scandalizantur: tale ergo scandalum per papam est vitandum. Ad hoc respondetur / qd ad evitandum scandaluz infirmorum papa quantum potest debet sustinere ne auxilium crucis super aliquos christianos faciat inuocari: quando tamen graue delictum commissum est: quod euidenter apparet non esse tollerandum propter tale scandalum non est admittendum: quia propter scandalū passiuū nec veritas doctrine nec sanctitas vite/ nec equitas iusticie est obmittenda: vt dicit Hieronimus de quo plenius per glosam in. c. qui scandalizauerit de re. iuris.

Non obstat auctoritas Augustini in libro de vera religione/ cum dicit: qd nullum peccatum comitti potest nisi dum appetuntur: que dei filius contempsit/ aut fugiuntur/ que ille sustinuit: quia tota vita eius in terris per hominem/ quem suscipere dignatus est/ nobis disciplina morum fuit: vt. c. significasti de electione: sed christus per crucem nō exercuit potestatem et seueritatem iusticie/ sed magis humilitatem: Exemplo ergo christi papa non debet vti cruce ad seueritatem iusticie/ sed ad humilitatem misericordie. Nam ad hoc dicendum est/ qd sicut christus pauper esse voluit: vt nos diuites faceret: et mori voluit vt nos a morte liberaret: sic humilis esse voluit vsq; ad crucis patibulum: vt nos de superbia tyrannorum eriperet. Per ipsam vero crucem voluit demones et omnes tyrānos debellari vt in precedenti. §. diximus. Unde scribitur Sapientie. 13. Benedictum lignum per quod fit iusticia: quod de ligno crucis intelligendum est.

Non obstat similiter si dicatur qd cruce signatus non eicitur cruce scribitur enim Mathei. 12. Si sathanas sathanam eicit: quomodo stabit regnum eius? Cum autem in casu de quo agimus schismatici sint cruce signati quia christiani immo Rex francie christianissimus appellatur: non ergo debet expugnari per cruce signatos. Ad hoc respōdetur: qd non eicitur cruce signatus a cruce signato in quantum est crucis christi imitator: sed vt est vicarij christi contemptor et membrorum ecclesie persecutor. Crux enim christi/ est superborum destructio

Oppō.

De scādalo vitādo

So.

Oppō.

Christi actio nra fuit instructio.

So.

Oppō.

An crux detur cōtra christianos.

So.

Quarta pars. §. 5.

De rege francie.

De charolo magno.

De regib⁹ francie.

Quare reges francie christianissimi appellantur.

Sepulchrum charoli.

et tyrannorum pena (vt dicit chrisostomus in homelia de laude crucis: cuius verba in precedenti. §. recitimus.) Unde etiam contra christianos schismaticos et rebelles cruci predicari et indulgentia concedi possunt etiam contra regem francorum: quauis enim eius antecessores temporibus retroactis Reges gallie obediētes fuerint: et sequaces sacro sancte matris ecclesie/ et in schismatibus preteritis raro vel nunq̄ deuiauerint ab unitate ecclesie/ immo ipsam colapsam sepe totis viribus erexerunt: presertim Charolus magnus (vt in precedentibus diximus) qui religionis zelo et contemplatione sibi et successorib⁹ imperium adeptus est et a grecis in ipsum est translatus. A sancta etiā synodo summorum pontificum electione sibi concessa vt traditur in ecclesiastica historia et in. c. Adrianus. 63. di. Reperio etiā q̄ reges francie qui pro tempore fuerunt: octo summos pōtifices a sede propria expulso ad sedem ipsam reduxerunt: quorum nomina sunt hec. Sergius. Leo. Zacharias. Stephanus. Calixtus. Innocentius. Alexander tertius. et Paschalis. Non tamen propter hoc christianissimi appellati sunt vt aliqui putant. Primus enim qui hoc nomine appellatus est: fuit prenominatus Charolus magnus in magifico monumento aquisgranu vbi ipse fuit sepultus: cui additus ex firmo lapide cum huiusmodi inscriptione. Charoli magni christianissimi imperatoris Romanorum corpus sub hoc sepulchro conditum est. Hunc excessum habuit Charolus: quia nichil antiquius duxit q̄ christi fidem dilatare: et terminos proferre christianorum: vt inquit Robertus Guaguini in historia regum francorum cum de ipso charolo magno agit. Item etiam quia imperator erat: merito christianissimus appellari potuit/ eo qd̄ apud imperatorem maior cura et sollicitudo rei publice christiane versatur. Nec credendum est peculiariter regibus francorum attributum titulum christianissimus: quorum Charolus magnus et reliqui eius successores qui hoc nomen meruerunt: fuerunt etiam imperatores non reges tantum francorum: immo germani imperio et origine fuerunt: et cum hoc possederunt franciam: solis igitur imperatoribus hoc nomen conuenit / et primo tributum imperatoribus Charolo germano et suis posteris quorum prosapia multos ante annos defecit. Ita dicit henricus bebelius in suis comentarijs statim post principium cum agit de modo scribendi ad cesarem. Titulus ergo christianissimi proprie conuenit imperatoribus vt. c. ecclesie. 97. di. et omnibus regibus qui in religione nostra superiorem in temporalibus minime recognoscunt habentibus videlicet iura imperij et curam et sollicitudinem reipublice christiane sicut maiestas vestra habet vt experientia docet. Et propterea eum aliquando christianissimum

Quarta pars. §. 6.

appello. quia nomina debent esse consona rebus ut instituta de donationibus §. est et aliud. quicquid sit non sufficit ad premia christi eiusque vicarij consequenda bene nominari: sed oportet bene agere. Si ergo rex francorum christianissimus appelletur et populi christiani curam non habet immo ecclesias persequatur / schisma perniciosum ac pestiferum in ecclesia dei inducendo: iustum est quod contra eum crux predicetur et indulgentia concedatur: ut in precedentibus dictum est.

Et quavis schismatici propter eorum fors-
san potentiam predictas penas effugere possint: timere tamen et animadvertere debent quod licet aliquando nauicula petri fluctuet: submergi tamen non potest ut inquit Ambrosius super Adarchuz et habetur in. c. non turbatur. 24. q. 1. Nam vera religio casui subiacere non potest: ut in epistola inter claras. C. de summa trinitate. et schismatici licet inter vicia ferueant: incrementa vero habere non possunt: nec augere quod illicite ceperunt: sed statim cum prava sua emulatione deficient ut dicitur in. c. nouacianus epus. 7. q. 1. Unde quia contra religionem faciunt: sacrilegi censentur: et omnia delicta transgrediuntur: ut inquit Augustinus contra epistolam parmeniam cuius in principio istius quartae partis mentionem fecimus. Ad hoc bonus textus in. c. Sacrilegium et in. c. quisquis inuenus. 17. q. 4. et in. c. 1. de maledicis et in. l. Si quis in hoc genus. C. de episcopis et clericis et in. l. 1. C. de crimine sacrilegij. et in. l. 1. ff. ad legem iuliam de maiest. Qui enim iniuste vexat ecclesiam: sacrilegius committit. 12. q. 2. c. predicta. 16. q. 1. c. placet in fine et. l. iubemus nulli. C. de sacro san. eccle. secundum Archiep. Jo. an. Ancha. et Dominicum. in. c. felix de penis li. 6. Sacrilegium enim est sacre rei violatio vel usurpatio: et accipitur hic violatio: pro quacumque irreuerentia aut dehonoratione. et dicitur quasi sacre rei vel legis lesio: ut per glosam et doctores in. c. Sacrilegium. 17. q. 4. Committitur autem sacrilegium tribus modis. Primo ratione rei: auferendo sacrum de sacro loco: vel non sacrum de sacro: vel sacrum de non sacro: ut in preallegata glosa. Secundo ratione loci: sicut cum violatur immunitas ecclesie vel cimiterij ut. c. si quis. el. 1. cum multis sequentibus ea. ca. et. q. Tercio ratione persone: sicut cum quis ledit personam ecclesiasticam: ut. c. quisquis ea. ca. et. q. Et tanto maius reputatur crimen sacrilegij: quanto in digniore personam committitur: ut dicit glosa per. in. v. quod deo in. c. Serpens. de peni. di. 1. et in. d. c. felix in verbo sacrilegij de penis. li. 6. Quis autem papa maior et dignior persona totius mundi sit: quia optinet vicem dei viventis in terris: ut. c. inter hircum de peni. di. 1. et late dictum

§. 6.

Contra schismaticos.

Schismatici sunt sacrilegi.

Sacrilegium contra magnam personam

Quarta pars. §. 6.

est supra in. 2. parte. §. 4. Concludit quod istud est maius omni alio sacrilegio: quia contra ecclesiam et Romanum pontificem committitur. Unde non est credendum quod deus eum inultum relinquet: cum sit zelotes/ id est zelans et vindicans peccatum patrum etiam in filios et usque in tertiam et quartam generationem: ut dicitur Exodi. 20. transumptive in. c. nisi cum patrem de renuntiatione. In hoc igitur vel in alio seculo grauer schismatici puniendi sunt: quia religionem nostram contempserunt. Ex exemplis enim pluribus videmus aliquos in hoc seculo fore punitos/ propter religionem neglectam. De Iuliano quidem apostata/ legitur quod cum deo dicata vasa vniuersa et palia collegisset/ proiciens hec in terram/ contumelijs et iniurijs quibus voluit agens christum/ super ea etiam sedit et cumulum auxit iniuriarum/ moxque verenda eius et loca femoribus circumposita fuere percussa: et ad tantam peruenit usque putredinem: ut vermes crearet / medicis laborantibus nec valentibus vincere passionem. et donec moreretur: non fuit ab hac passione securus. Hoc itaque claruit diuina indignatione gestum/ dum etiam custodes imperialium thesaurorum et alij plurimi aduersus ecclesias insurgentes: in opinata et miseranda morte defuncti sunt: ut habetur in historia tripartita libro. 6. c. 10. et in. c. 32. subdit quod repente Iulianus seua infirmitate detentus/ visceribus putrefactus interiit et fimum non permeatus digestibiles/ sed scelestus os quod blasphemijs ministrauerat: organum huius digestionis est factum. Gundericus primus vandalorum Rex in hispania in galletie partibus regnans: cum auctoritate regie potestatis irreuerenter manus in basilicam sancti Vincentij martyris hispalensis ciuitatis extendisset: mox dei iudicio in foribus templi demonio correptus interiit: ut latius refert Iudas tudensis in principio sue chronice. Alfonsus aragonum rex multa commisit sacrilegia: sacra spoliando templa: et propterea statim diuino iudicio punitus est: nam vitimo bello quod contra sarracenos apud fragram constituit occisus est: et nulla eius vestigia reperta sunt: ut annalia illius temporis referunt. Erraca etiam regina sepe sacra spoliavit templa: ecclesie ministros vituperauit: inter cetera semel iussit militibus suis ut ecclesiam monasterij sancti Ysidori legionensis spoliaret calicibus et ornamentis: et cum hoc illi facinus horrerent nec presumerent atemptare: ipsa indignata templum cunctis spoliavit iocalibus que secum ferens pre foribus templi crepuit cunctis videntibus et dei iudicia laudantibus. Sanctius dictus maior nauarorum Rex cum esset magnus venator/ aprum secutus est usque ad ecclesiam sancti Antonij que tunc in quadam silua nemorosa erat sita: cum vero aper ad altare Sancti martyris confugisset: Sanctius conatus est eum vena

stipes hecibus alus ysaie
in du cosas sagradas sin
verencia De Iuliano.

Gundericus rex.

Alfonsus rex.

Erraca regina.

Sanctius rex.

Quarta pars. §. 6.

bulo percutere: qua propter ob irreuerentiam sacri templi illico obruit brachium eius donec precibus beati martyris vires brachij restitute fuere. vnde ecclesiam insignem edificauit ibidem: vt choronice illius temporis referunt presertim Iro. de Areualo epus palatinus in sua choronica cum de eodem Sanctio agit: vbi alia similia gentilium exempla cumulat/ q̄ per eum videri possunt ideo non refero. Item Almanzor maurozum rex Cōpostella capta ecclesiam dirupit et statim incredibili dyasenteria. i. fluxu vētris fuit percussus. Veremundus secundus Rex legionis facili credulitate ductus contra episcopū cōpostellanum thaurū ferocem iniecit. thaurus autē diuino mysterio mā sufactus ad episcopū innocentē accedens / cornua in manibus eius protinus collapsa reliquit. Hic etiā rex Ep̄m ouetensem iniuste carcerauit: et tandiu pluuia cessauit/ et valida fames terras oppressit/ vbi vero epus fuit liberatus: pluuia habundanter de celo venit. Quo miraculo veremundus cōpunctus/ ecclesiam sancti iacobi et alia pia loca per almanzor diruta restaurauit: et penitentiam de prelatorum consilio egit vt tradunt historie.

Multi alij gentiles ⁊ iudei fuere qui ad sacra templa eorumq̄ ministros irreuerenter se habuerunt: et sui sceleris penas statim luerunt. Nachabeorum enim princeps illico post templi violationem: ingenti victoria contra violatores potiti sunt/ dixeruntq̄ vadamus munda re templum domini. Nabuchodonosor quia vasa templi hierusalem asportauit grauius fuit punitus vt diximus supra. 2. parte. §. 7. Balthasar eius filius: quia in illis vasis vinum bibit regno priuatus est et occisus vt supra dictum est in. 2. parte. §. 7. De sedechia rege similiter legitur ex eo q̄ hieremiam prophetam incarcerauit pessima occubuit morte: vt habetur hieremie. 32. 39. Ozias rex quia contumelias sacerdotibus intulit eisq̄ penas cominans: statim lepra in fronte respersus est vt habetur. 2. Paralipo. 26. transumptiue in. c. nos si competenter. §. Itē cū dauid. Lambises magni regis cyri filius ⁊ heres propter religionē neglectā/ spōte suo gladio se interemit. Valeus imperator igne crematus/ contēpte religiōis penas luit. Philippus macedonū rex magni Alexātri gēitor religionē p̄tra focēses grecos vindicās: gloriā ac famā magnā ⁊ multa dominia in greciā acq̄siuit/ acq̄rēdi autē causas ⁊ fundamētū ip̄a vindicta dedit. Cyrus etiā rex p̄p̄t religionē cōtēptā regna sua perdidit. De dyonisio tirāno legit q̄ tēplū proserpine violauit ⁊ sculapio barbā euulsit: p̄pterea eius filius a regno deiectus est. Varro qz parū honorauit sacra tēpla: canensem clade pati meruit. Quint⁹ flamini⁹ qz offendit sacra romanis suis immemorabile illā stragē apud trāsimenū p̄p̄essus est. Lū scipio aphyrican⁹

Almanzor rex.

Veremundus rex.

Exēpla gentiliū et iudeorum.

Nabuchodonosor rex.

Balthasar rex.

Sedechias rex.

Ozias rex.

Lambises rex.

Valeus impator.

Philippus rex.

Cyrus rex.

Dionisius tyrān⁹

Varro.

Quint⁹ flamini⁹

Scipio aphyrican⁹

Quarta pars. §. 6.

carthaginem euertisset quidam appollinis templum ingressus eius si mulachrum aurea veste indutum spoliare temptauit: quare indignatus apollo id egit/ vt sacrilege manus inter fragmenta vel fimbrias vestis a corpore absce reperiretur pro vt narrat valerius li. i. ti. i. c. 3. appollo nichil agere valuit: qui nichil est: nam idolū vt aplius inquit nichil est: sed verus deus noster hoc egit (si verū fuit) qui facit mirabilia magna solus: cuius non falsa diuinitas in ficta illo deo violari cēsebatur. Pompeio obsedente hierusalem aristobolus ⁊ hircanus intra vrbem plurimum disidebant dum alter ingressus pompeii impedire: alter vt intraret niteretur. Que discordia effectit vt libere pōpeius vrbem caperet/ captiuatis itaq; aristobolo ⁊ filiis hircanum reliquit pontificem ⁊ ducem ciuitatis: interim tamen Romani insolentes ex victoria effecti sacrum templū irreuerenter polluant: equosq; in porticu locant: et sacra multipliciter prophanauerunt: qua de re fertur pōpeium ex illo tempore infelicem fuisse et semper victum: qui ante victoriosissim⁹ fuit: vnde miserabiliter a julio cesare victus fugit in egyptum vbi ptholoineus rex egypti vt julio cesari complaceret: caput ei amputari fecit et ipsi julio cesari in domū misit: Julius vero cesar eo viso ac diligēter inspecto ⁊ cognito: auertit faciem lachrimas mittēs pro tanti principis infelicitate. Brenus gallozum dux delphis apollinis templum ingressus: dei voluntate in se manus vertit (scdm valerium vbi supra) qui alia plura exempla commemorat que per ipsum videri possunt. Nero et domicianus fidei nostre hostes accerrimi: penas luerunt sacrilegiorū in templa et sanctos martyres cōmissorum. Valens quoq; perfidus/ quia sacra et religiosos insequabatur: diuino miraculo in bello cōtra gothos viuus celesti igne cōsumptus est. Ex quibus omnibus ac nōnullis alijs vitade prolixitatis gratia omissis/ patet qualis reuerētia ⁊ obediētia debetur religioni ⁊ ecclesie eiusq; ministris. Nā apud gētiles magna fuit religiōis cura: vt testat valerius li. i. ti. i. c. ii. dicēs. Omnia nāq; post religionē ponēda semp nostra ciuitas duxit: etiam in quibus summe maiestatis decus cōspici voluit: qua propf nō dubitarūt sacris imperia seruire: ita se hūanarū rerū futura: regimē existimātia: si diuine potētie bene ac cōstanter fuisset famulata. Hec ille. et recitat bñs tho. in tractatu de regimie principū li. i. c. 14. in fine. que licet agētib⁹ dicta sint vel facta ex quo bona sunt: ab eis extorqueri: debēt sicut ab iniustis possessorib⁹: ⁊ in vsu fidelium applicanda vt dicit hieronimus in eplā ad pla. et augustinus in. i. de doctrina christia. dicit. siue quis doceat siue adiscat bonū a spū sancto est. idem Gregorius in homelia pen. pro vt refert Andreas de isernia in. c. i. §. firmiter ad finem in ti. de probi. feu. alie. per frederi.

Pompeius.

Brenus.

Nero imperator.
Domicianus imperator.
Valens impator.

Religio apud gētiles.

Quarta pars. §. 6.

videtur de mente beati thome vbi supra dixi plene in tractatu de con-
filiis et consiliarijs regis. c. 4. in principio. Et subdit sanctus tho. qd
hec ita erant apud gentiles ordinata: apud quos sacerdotium et diui-
norum cultus erat propter temporalia conquirenda: que omnia ordi-
nantur ad multitudinis bonum comune: cuius regi cura incumbit: et
propterea conuenienter sacerdotes gentiliu regibus subdebantur: et
similiter in lege veteri in qua promittebantur bona terrena: non a de-
monibus sed a deo vero/ religioso populo exhibenda: semper tamen
vt Augustinus dicit sub figura terrenoru spiritualia spirituales iudei
et in lege et ante intellexerunt hoc expresse dicitur in multis locis et in li.
de medicina penitentie. Ideo in lege veteri sacerdotes regibus leguntur
fore subiecti: sed nichilominus tam gentiles quam iudei sacris et sacer-
dotibus reuerentur: et colebant eos tanquam religionis ministros. Hoc
idem et multo fortius in noua lege faciendum merito est: in qua est al-
tius sacerdotium/ per qd homines traducuntur ad bona celestia. Un-
de in lege christi Reges debent sacerdotibus esse subiecti: propter qd
mirabiliter ex diuina prouidentia factus est: vt in Romana vrbe qua
deus prouiderat christiani populi principalem sedem futura: hic mos
inolefceret paulatim: vt ciuitatis rectores sacerdotibus subiacerent: et
quia futurum erat vt in gallia christiani sacerdotij plurimum vigeret reli-
gio: diuinitus est permiffum: vt etiam apud gallos gentiles sacerdo-
tes totius gallie ius diffinerent: vt refert Iulius cesar in libro: que de
bello gallico scripsit scilicet beatus Tho. vbi s. retuli supra. 2. parte. §. 4.
omnes ergo christiani etiam reges et impator debent sacerdotibus esse
subiecti: et presertim summo et supremo sacerdoti: que deus ab omni-
bus gentibus honorari precepit dices per hieremiam. c. 1. Ecce consti-
tui te super reges et regna. Per sacerdotium autem iubente domino regalis po-
testas ordinata est. nam. i. regum. 8. dixit dominus ad samuelem sacerdotem. Audi
vocem eorum. scilicet filiorum israel petentium sibi regem: et constitue super eos re-
gem. quam obrem reges pape obediunt: et se illi subiungunt: et coram
eo genua flectunt: vt habetur in. c. Solite de maio. et obe. vnde licet pa-
pa conditione sit homo: dignitate tamen est super omnes homines. est altior
regibus et felicioz angelis: creator sui creatoris: vt de sacerdotibus di-
ci solet: de quibus dominus per iucham. 10. c. dicebat: qui vos audit: me au-
dit. et consequenter qui eos honorat: deum honorat. et qui eos perse-
quitur: deum persequitur. et qui eos spernit: deus spernit vt ibi dicitur.
Quis enim dubitat iniuriam dei ministris illatam deo inferri: que per prophetam
ait nolite tangere christos meos. bene facit. l. quisquis. c. ad legem iuliam
maiestas. vbi inferetes iniuriam his qui ad principis latus sunt: lese ma-
iestatis crimine committunt: quasi ipsum principem iniuriasse videantur: quia pars
viscerum suorum esse censentur. Siquidem ista de quolibet sacerdote dici possunt:

Religio xpiana.

Roma.

De papa.

Regalis potestas
per sacerdotium ordi-
nata est.

Contra iniurias
ministros ecclesie.

Quarta pars. §. 6.

De athila rege.

multo fortius de ipso summo maximoque omnium sacerdotum supre-
mo ipsum christum representante / et vicem eius in terris tenente / et
iddem consistorium cum christo faciente vt in secunda parte huius ope-
ris. §. 4. et se. diffuse diximus. Unde narrat Romanorum historia qd
cu3 Athila hunorum Rex: ecclesiam deuastaret: vir sanctus Leo pa-
pa ad eum accessit: et omnia que obtulerat obtinuit. territus namque
Athila dei nutu fuerat: nec christi sacerdoti aliud rependere valuit: ni-
si quod ille optabat. Fertur quoque post discessum pontificis interro-
gatum esse Athilam a suis: cur ultra solitum morem tantam reueren-
tiam Romano pontifici exhibuerit / quoniam pene ad omnia que ille
imperasset: optemperare ipse iussisset. tunc Rex respondit / non se pa-
pe personam reueritum esse: sed alium se virum cum habitu sacerdo-
tali vidisse / forma venustiore / canicie venerabile3 / euaginato quoque
sibi gladio terribiliter mortem minantem nisi omnia que ille experis-
set / impleret: vt hec reasumit valensis in comuni loquio parte. l. di. 3.
c. 8. in fi. Unde reges et principes christiani sumere debent exempluz:
vt summo pontifici obediant et pareant. Nam si ille hoc faciebat ti-
more perterritus / et indignationem dei fugiens / cum peruersus esset /
adeo qd flagellum domini se dicebat: multo fortius hoc ipsum facere
debent principes christiani.

Explicit quarta pars huius operis.

Incipit quinta pars.

Quinta pars. §. I.

Accedamus iam ad quintam huius operis partem / gratia cuius omnia predicta scripsimus: ex quibus euidenter colligitur quod cum papa sit supremus princeps super omnes reges et principes / possitque illos increpare: corrigere. castigare: et si opus fuerit / deponere: ut late diximus in. 2. parte presertim in. §. 7. et. 8. Cumque rex et regina nauarre federe ini erint amicitiamque conciliauerint cum rege francorum huius schismatis principali auctore:

et post consequens fuerit schismatici: ut diffuse diximus et probauimus tercia parte huius libelli / fuerintque lese maiestatis rei: ut late monstrauimus in. 4. parte. §. 1. relinquatur necessario concludendus: quod reges ipsi penas schismaticorum et lese maiestatis reorum incurserint. de quibus plene in. d. §. 1. differuimus: inter quas propter huiusmodi crimina priuatur rei dignitatibus et honoribus: ut ibi diximus. Itaque iuste fuerunt regno suo priuari ex multis causis: que ex iam dictis colligi possunt.

Prima causa fuit: quod scilicet in schismate predicto / ecclesie afflicte et in tanta necessitate posite: rex et regina nauarre alique principes christiani tenentur auxiliium prestare totisque viribus eas defendere: prout reges in sua coronatione iurant: quod iuramentum continetur in pontificali ecclesie romane. est textus inde. vna de iure iurata et ibi vocat 10. de pino. ut diximus supra in quarta parte. §. 3. in fine. Arcaturque de iure ad hoc faciendum: ut diximus supra in. 4. parte. §. 2. quod si non fecerint: poterunt iuste regno priuari: ut diximus supra in. 2. parte. §. 7. cum de potestate pape agebam: Ubi inter cetera diximus: quod constantinus et leo imperatores constantinopolitani fuerunt impio priuari a papa: eo quod requisiti ecclesiam afflicta non defecerunt. Et merito fuerunt impio priuari: quia omne regnum a deo est: et a voluntate dei regis institutio dependet: ut habet de throno. c. 17. ubi de regis institutione dicitur populo israel. eum constitues regem quem dominus deus tuus elegerit de numero fratrum tuorum. Item danielis. 4. dominabitur excelsus in regno hominum: et cui voluerit dabit illud. Non est quidem potestas nisi a deo. ro. 13. transumptiue in. c. qui resistit. ii. q. 3. et in. c. quid culpatur. 23. q. 1. et. q. 4. c. questum facit illud iohannis. 18. non haberes potestatem aduersum me ullam: nisi datum esset tibi desuper. Magna quippe sunt tamen omnibus dona dei ab eterna collata clementia / sacerdotium et imperium: illud quidem diuinis ministrans / hoc autem humanis presidens ac diligentiam exhibens / vno eodemque principio utraque

De priuatione regis et regine nauarre

§. I.

Regis ecclesiam non defendentes sunt regno priuari.

Regna sunt a deo.

Omnis potestas est a deo.

Quinta pars. §. 2.

Reges sūt feudatarij dei vt ecclesiā defendant alias regno priuantur.

Nō faciens illud propter quod beneficium recipit perdit illud.

Reges tenentur ecclesiam defendere etiā nō requisiti.

procedentia humanam exornant vitam. ita dicit imperator in autentica quomodo oportet episcopos in principio colla. 1. Unde salomon in prouerbijis in persona dei loquens dicit. Per me reges renant &c. Reges ergo quodammodo regnum a deo cuius sunt omnia vt psal. 71. et paralipome. 1. c. ultimo accipiunt in feudum cum hoc onere: vt ecclesiam defendāt vt. c. administratores & c. principes 24. q. 5. cū alijs plurib⁹ de quibus supra. 4. parte. §. 2. qui si susceptū ministeriū fideliter gesserint: ecclesias ipsas defendēdo: recte quidē: tantus ei honor exhibendus est / et reuerentia tanta: quantū caput omnibus membris corporis ante cellit. quod si non fecerint: tanq̄ ingratū regno sunt priuandū argu. l. si. c. de reuocando. et. c. si. de dona. ad idem facit tex. in. c. 1. quibus modis feudum amittitur et. c. domino guerram in ti. hic finitur lex de inde regni consuetudines incipiunt: vbi vassalus qui dominum non defendit: feudo priuatur. Nō est enim alia iustior causa beneficii auferendi: quam si id propter quod beneficium datum fuerit: hoc est seruitium facere recusauit / quia beneficium amittit: ita dicit tex. notandus in. c. 1. §. Item qui dominum. & sed non est alia in titulo: que fuit prima causa beneficii amittendi li. feu. bene facit. l. quero. §. inter locatorem. ff. locati: vbi conductor expellitur a domo conducta: si non soluit pensionem: Ad idem. l. si. ff. de rescidenda venditione: vbi emptor perdit beneficium emptionis: si non soluit precium. Ad idē. c. peruenit. el. 2. de. iure iurā. vbi non tenetur quis seruare promissū etiā cum iuramento: si altera pars non seruauit. Cum autē reges christiani teneantur ecclesiam afflictam defendere / hoc ipso quod sciunt ecclesie calamitatem: quantum non fuerint interpellati: vt est textus valde singularis in. d. c. 1. §. Item si delator in ti. que fuit prima causa beneficii amittendi: vbi si vassalus cognouerit dominum inclusus: & cum potuerit / nō liberauit: feudum perdit. Non est ergo necesse: q̄ dominus denunciet vassalo se inclusum: quia sufficit quod aliunde sciuerit. Qui enim certus est: certiorari non debet. l. 1. ff. de actionibus empti regula: eum qui certus est de regu. iuris. li. 6. cum concor. Cumq̄ reges nauarre pro certo scirent ecclesie calamitatem ratione schismatis predicti / & insuper fuerunt certiorati. moniti. et iussi a romano pontifice: vt ecclesias defenderent: & a schismaticorum consortio et fauore abstinere: quod cum facere nolissent: iuste fuerunt regno priuati: vt diximus supra in. 2. parte. §. 7. Vbi commemorauimus aliquos reges et principes: qui ex similibus et faciliozibus causis fuerunt regno depositi a domino priuati a romanis pontificibus: que hic non repeto vitande prolixitatis gratia.

Quinta pars. §. 2.

Secūda causa fuit quia rex et regina na
uarre nō solū nō defēderūt ecclīaz vt tenebātur / immo offēderūt: eo
qd fed^o inierūt ⁊ amicitia cōciliarunt cū rege frācorū hui⁹ schisma
tis auctore: quē iurare tenebātur rōne cōfederatiōis predictē / conspi
rātes cōtra ecclīaz et romanū pontificē: ⁊ cōsequenter fuerūt schisma
tici: vt dixim⁹ in .3. parte in .fi. principij / et similiter fuerūt lese maiesta
tis rei: vt probauimus in quarta parte. §. 1. Itaq³ grauitē offendē
runt ecclīaz: ⁊ ppter ea merito fuerūt regno et dignitate pūati vt .c.
in noie dñi. 23. di. et .c. vnico de schismaticis li. 6. et .c. ad aplice de re
iudi eo. li. et de. pastoralis eo. ti. diximus latius / in .d. §. 1. Quod vi
detur satis equū et rōnabile: nā si regib⁹ xpianis regna a deo sūt con
cessa pro ecclīe defensiōe: vt late in precedētib⁹ dictū est: ⁊ ipi eā non
defendāt: abutūtur potestate a deo sibi cōcessa: ⁊ cōsequēter regnum
amittere meretur: ⁊ multo fortius si eā vl^o eius summū pontificē of
fendāt: Quia priuilegiū meretur amittere: qui permissa sibi abuti
tur p^oate: vt dicit tex. in .c. vt priuilegia in principio de priuilegijs cū
cōcor. ibi positis. Abutitur enim quis sua p^oate: vel nō faciēdo quod
oportet: vt ē ecclīe defensio: ad quā oēs reges ⁊ principes xpiani om
nino tenētur (vt sepe dictū est) vel faciēdo qd fieri non licet: immo
prohibetur: vt est ecclīe offensio. ⁊ cum vtrunq³ sit malū / scdm tamen
grauius est / sicut peccatū delicto grau⁹ eē solet. Delinquit enim qui
non implet officiū: sed plane peccat quisquis cōmittit cōtrariū. Lin
gulo quidem milicie abutitur miles taz ille qui non implet qd op^o: q^o
ille qui impugnat milicie sacramentū / sicut hostis verus ignauo mili
te odibilior est. Unde qui rē publicā et iuramentū militarib⁹ armis
impugnat: iustissime exautoratur: tanq^o ille qui figurā hostilē i due
rit: hec sūt fere verba notabilia polichzati li. 6. c. 13. in .fi. Reges ergo
q^o nō solū nō defendūt ecclīaz: sed poti⁹ illā impugnāt: merito exauto
ratur. Itā q^o p^otra ecclīe pacē sūt: si dignitatē aut cingulū milicie habēt
nudentur eis: vt inquit liberius papa in .c. qui contra pacē. 24. q. 1. ⁊
ppter ea plures romāi pōtifices aliquos imperatores ⁊ reges impio
et regno priuarūt: q^o ecclīaz offendebāt: et iura sua turbabant: quo
rū aliquos cōmemorauim⁹ supra in .2. parte. §. 7. Si quidē alij roma
ni pōtifices hoc facere potuerūt p^o eolibus vel minoribus et faciliori
bus causis: similiter iulius hoc facere potuit. Exempla enī sancto
rum patrum sequenda sunt / et secundum ea iudicandū. 20. di. c. de qui
bus. 37. di. c. qui demensa. 81. di. c. legimus. 7. q. 1. c. omnes. 9. q. 3.
c. fi. 32. q. 2. c. non est culpandus. Maiorum quidem actus pro lege
accipiuntur. ff. de penis. l. capitalium. §. fi. ff. de religio: ⁊ sumpti
fu. l. minime cū pluribus alijs. Ad idēz facit lex an apud. ff. de manu.
vindi. vbi dicitur q^o proborum doctorū auctoritates / vt labeonis / sūt

§. 2.

Reges ecclīā offē
dentes regno pri
uantur.

Contra abutētes
p^oate sibi cōcessa.

Exēpla sātorū pa
trū sequēda sunt.

Quinta pars. §. 3.

fleretib⁹ qui nauarrēses hodie dicuntur / suntq³ cōiuncti pyreneo per
ruciū vallem / et sic per nauarrā tanquā per aptū immo per aptiore lo
cū ad transeundū ad vasconiā transiuit sicut historici chroniciq³ testā
tur. Pari ergo ratione maiestas vestra exercitū suo locū illū ad trans
eundū ad ducatū guiane similiter elegit: et sicut olim hanibali transi
tū impediebant et ab eo debellati ac victi et subiugati fuere: sic et nunc
illis maiestati vestre resistētib⁹ similiter euenit. Qui quidē transitus
ad ducatū guiane / licitus erat / tū ratione iuris: qd³ rex anglozū ad eun
dem ducatū habere pretēdit: quo dicit se fore spoliatū / tū ex decreto
et auctoritate romani pontificis. ar. legis iuste possidet. ff. de acqui. po.
Erat etiā trāsitus innocuus / quia nichil mali facturū erat exercitus
in regnū nauarre: si securitas ad transeundū a regibus ipsis prestaret:
quā sacra vestra maiestas ab eis poscebat. Ad quā procurandā et acci
piendā exercitus noster intrauit: sed reges nauarre cum regis franco
rū auxilio et fauore totis viribus resistebāt: quam ob rem sacra vestra
maiestas ad iracundiā prouocatus in transitu et securitate semper insi
stens: bellum mouet iustum cōtra regem et reginā nauarre: tum quia
transitus impediebāt ad ducatū guiane. tū quia inimici ecclesie erāt:
vt in precedentibus sepe dictū est. Ad hoc allego singularem doctri
nam bar. in. l. christianis. c. de paga. vbi notanter dicit: quod ecclesia
licite potest indicere bellum cōtra sarracenos tenentes et occupantes
hierusalem (que terra sancta dicitur) et contra omnes alios infideles
inter medios impediētes vel nō permittētes christianos ire vel trans
ire ad illā sanctam expeditionem: vnde et contra hos dicit fore iustum
bellum. Quod est valde notādus et ad propositū nostrū satis accomo
datū: presertim cū vltra resistantiam et impedimentū qd³ reges ipsi pre
stabāt: erant etiam schismaticozū fautores et inimici ecclesie et per con
sequēs sicut bellū erat iustū ptra schismaticos: sic et cōtra eoz fautores
et cōplices. Ita notabilif decidit asten. in su. li. 2. ti. 64. ar. 7. co. 2. §. 2.
cōsistit / cuius mētionē fecimus § in. 3. parte in fine picipij. Bene facit
tex. in. l. non dubito. ff. de cap. vbi littera dicit. Non dubito quin fede
rati et liberi nobis extranei sint: quāuis glosa ibi de alijs federatis in
telligat: potest enī intelligi de federatis cū inimicis: nam et illi inimi
ci sunt vt late diximus supra in quarta parte. §. 1. in fine. Et inde est:
qd³ diffidato principalī ad bellū: vidētur similiter diffidati omnes eius
complices et auxiliantes. Ita notanter dicit bal. l. 2. co. 21. §. et nota qd³
quando aliquis diffidatur. c. de seruitu. tibus.

Ad predictorū confirmatiōē facit illd³ qd³ habetur in sacra scriptura
machabeozū. 5. de utro. 2. et paralipo. 20. numeri. 21. vbi dicitur qd³ cū
fili israel ab egipto in terram promissionis ventrent: miserūt nūtiōs
ad Seon regem amorreozū dicētes. Obsecramus vt trāsire nobis li

Nota.

Cōtra fautores et
complices.

Diffidatio.

Cōtra impediētes
transitū licitū.

Quinta pars. §. 3.

ceat p̄ terram tuam / nō declinabimus in agros et vineas / non bibem⁹
aqs ex puteis / via regia gradiemur: donec transeam⁹ terminos tuos.
Quis cederet noluit vt trāsiret israel per fines suos: quin potius exer
citu cōgregato egressus est (obuiā in desertū: et venit in iasa pugna
uitq̄ contra eum) a quo percussus est. s. Rex Seon in ore gladij: et pos
sessa ē terra ei⁹ ab Arnō vsq̄ ad ieboch et filios Amon quia forti pre
sidio tenebantur. Tulit ergo israel om̄s ciuitates eius et habitauit in
vrbibus amozrei. et cetera. Unde Augustinus in questionib⁹ numeri
ita dicit. Notandus est sane quēadmodū iusta bella gerebantur a fi
lijs israel cōtra amozreos: innoxius enī transit⁹ negabatur: qui iure
humane societatis equissimo patere debebat. Hec ibi et habentur in
c. fi. 23. q. 2. vbi glo. dicit. Licet enī transire p̄ alienū agrū ius non sit:
vt. l. di. c. 1. tamen qz necessarius erat iste transit⁹: isti phiberi non de
buerūt. vt. ff. de aq̄ plu. ar. l. in suma. §. itē var⁹. Itē qz via publica erat
et nemo phibetur via publica vt. c. de serui. l. p̄ agrū. hec glo. idē
sequitur beat⁹ tho. in tractatu d̄ regimine principū. li. 2. c. 12. et luchas
de pena. in. l. i. co. 3. in fine. c. vt armorū vsus. li. 11. vīe enī cōmunes
sunt oībus quodā iure nature et legibus gētiū: vt p̄z ex predictis et te
net sanct⁹ tho. in preallegato. c. 12. in principio. Ex quibus patet: qd̄
exercit⁹ maiestatis v̄re volēs trāsire ad ducatū guiane: nō erat aliquo
modo phibend⁹ nec ei resistēdus: et qz phibebat et resistebatur: licite
potuit sacra vestra maiestas cōtra eos bellū iustū indicere: et capta in
bello sua facere: ac sibi iure retinere: qm̄ capta in bello iusto efficiun
tur capientius: vt notatur p̄ oēs in. l. hostes. ff. de capti. et in. c. sicut el.
sc̄do de iure iurādo / maxie si capiātur ab hostib⁹ et inimicis ecclie: pro
vt sūt schismatici: quoz bona licitū ē occupare et retinere p̄pter cōstitu
tiōes vel cōcessiones principū cōcedentiū ea occupāda. 8. di. quo iure
23. q. 7. p̄ totū ista sunt notāda verba innocētij et ad p̄positū n̄m satis
acomodata in. c. qd̄ super his de voto in fine. quē alij comuniter oēs
referūt et sequūtur signāter hosti. jo. an. et cardi. Idē dicūt d̄ bonis he
reticorū. Ad hoc bon⁹ textus in. c. cū s̄m leges de here. li. 6. idē in effe
ctu voluit innocētus in. c. cura in fine de iure patro. dicēs qd̄ illi qui
tuti sūt auctoritate eius qui p̄tatem condendi ius h̄z super tēporalib⁹
qui penā amissionis iurū induxit: salua consciēcia possūt iura et bona
illa retinere: qd̄ est valde notandū. Sentēcia ergo priuatiōis et ad iur
dicatiōis romani pōntificis abstulit regnū a regibus nauarre et maie
stati v̄re tradidit: quo ad verū dñū: quonīā sentēcia aufert domi
niū a vero dño: et transfert in eum pro quo lata est: vt voluit glo. in. l.
ex hoc iure in. §. dominia in fine. ff. de iusti. et iure: et ibi notat bar. co.
2. §. aduerte tamen. Idem tenet glo. in. §. si instituta de officio iudi
cis in verbo cui ad iudicatum est et in. c. proposuit in verbo vacare

att
via publica nemo
subcat. qu.

Capta in bello iu
sto efficiuntur ca
pientium.

Schismaticorū bo
na licite capiuntur.
Nota.

Sententia aufert et
trāsferit dñū.

Quinta pars. §. 3.

de concessione prebem. Notatur in. l. 1. et in. l. sūt 7 alie in glo si. ff. de publiciana. idem sentit inno. in. c. q2 pleriq3 post principium de immunitate ecclesiarum: quem alij referunt et sequuntur. Eiusde3 intentionis fuit bal. in. l. id quod pauperibus. q. 7. C. de. ipfis et clā. quē simpliciter refert/ et sequitur petrus de ancharrano in rla possessor de regu. iuris. li. 6. cō. 36. ver. tercio quero et moderni in. c. 1. de. cōsti. Idē3 voluit beatus tho. 2. 2. q. 62. ar. 3. Cōcluditur ergo quod reges Nauarre predicti iuste fuerunt regno priuati: 7 sacra vestra maiestas licite illud obtinuit: iureq3 retinet. Quod etiam vltra predicta probatur ex auctoritate sacre scripture in preallegatis locis machabeorum. 5. deuterono. 20. 7 numeri. 21. vbi filij israel prohibiti trāsire ad terras promissionis per terram Seon regis amorreorum debellarunt eum: 7 occiderunt/ regnumq3 et ciuitates suas acceperunt/ retinueruntq3 sibi et possederunt: vt ibi aperte dicitur 7 declarat ibi glo. Augustini et refert ibi hugo Cardinalis super verbo tulit ergo. Dicit enim. Hic possedit israel ciuitates amorreorum: quas bello superauit. Sic ergo erit dicēdum in casu nostro: quod cum maiestas v̄ra iusto bello regnū illud acquisierit: licite illud tenet: ac retinet in foro consciencie: quoniam niam acquisita in bello iusto: efficiuntur propria capientis in vtroq3 foro: vt colligitur ex predictis: 7 probatur ex his que dicit beatus Ambrosius in li. 1. de patriarchis 7 habetur in. c. dicat aliquis. 23. q. 5. probatur etiam ex his que dicit beatus Augustinus contra petilianum 7 habetur in. c. si de rebus. 23. q. 7. facit quod notatur. l. naturale. §. vltimo. ff. de acqui. rerū dño 7 in. §. eaque instituta de iure naturali 7 l. di. in. c. ius gentium 7 per glo. in. c. dñs noster. 23. q. 2. in fine que dicit quod acquisita in bello. s. iusto: facit quis sua: a deo quod si in dicto bello consequutus est totum suum interesse: poterit adhuc debitum in iudicio petere: quia ea que in bello acquisiuit facit sua ex auctoritate belli. quod tamen intelligendus est quādo ab alio q̄ a principali debitore: vel qui habet causas ab eo acquisita sunt. alias secus: quia bona fides non patitur/ vt semel exactum iterum exigatur. ff. de regu. iuris bona fides 7 ibi glo. 7 in preallegato. c. dñs n̄r que sic debet itelligi scō3 jo. de fan. et archi. ibi etiohanē de ligniano in tractatu de bello quē refert et sequit̄ archiepiscop⁹ flo. 3. parte ti. 4. c. 2. §. 10. Et existis aliqui audēt dicere: q3 si vnus ab alio in bello iusto plurima occupauit: 7 postea ille cuius sunt res occupate vult satisfacere: is qui occupauit nō tenetur restituere occupata: 7 recipere satisfactioē3: q2 qd quis occupat iure gentium: suū efficitur: instituta de iure gen. §. eaque. l. di. ius gentium. Et quod aduersarius damnificari possit. Habetur in li. feu. de milite vassalo qui contumax est in fi. secundum archi. in. preallegato. c. dominus noster in fine.

Conclusio.

Capta in bello iusto efficiuntur capitium.

An ille qui debitū suū acq̄siuit i bello potest illud postea in iudicio petere.

Quinta pars. §. 4.

§. 4.

Regna trāfferūt
de gente in gētes.

Ex predictis causis nobis notis et alijs soli deo forsan cognitis voluit deus regnum nauarre ab ipsis regibus auferre et maiestati vestre concedere. Deus enim trāfert regna de gente in gentē propter iniusticias: vt ex iam dictis clare constat: signāter ex eo quod dicitur danielis. 4. **Dominiabitur excelsus super regna hominum: et cuiuscumque voluerit dabit illud.** Et in. c. sequenti. **Diuisum est a te regnum et datus est medis et persis.** Et primo regū. 15. Pro eo quod abiicisti sermonē domini: abiicit te dñs ne sis rex. Ad idem deuter. in. c. 2. **Loquens deus populo israel dixit illis. Surgite et transite torrentē arnō: ecce tradidi in manu tua seon regem esebon Amorreum et terram eius incipe possidere et cōmitte aduersus eum prelium.** Ex quibus verbis ostenditur bellum filiorum israel esse iustum ex auctoritate et precepto domini: qui terram vnus pro voluntate sua potest dare alteri scđm Nicolauum ibi. **Sedes enim superborum destruxit deus: et sedere fecit mites pro eis radices gentium superborum arefecit deus: et plantauit humiles ex ipsis gētibus.** Ecclesia. 10. vnde merito ibidē dicitur. **Regnum a gente in gentem trāfertur propter iniusticias et iniurias et cōtumelias ac diuersos dolos.** Sicut patet de monarchia assiriorum translata ad babilonios: et a babilonijs in persas et medos. Daniel. 5. Et ab illis in grecos. Macha. 1. Et a grecis in romanos. Luce. 2. Et primo a grecis trāslatū est in germanos: vt dicit text⁹ in. c. venerabilem de electio: et ibi glo. Ad idem facit quod christus loquēs principibus sacerdotum dicebat **Matthei. 21. Auferetur a nobis regnū dei et dabitur genti facienti fructus eius/ transumptiue in. c. si de rebus. 23. q. 7.** Tangitur per apostolū ad hebre. 7. **Notatur in. c. trāslato de cōsti. et per oldra. cōsilio. 72. et per albericū in rubrica. c. de paga.** Tradiderat enim deus principibus sacerdotum potestatem ministrandi super regno suo israel: vt habetur numeri. 3. et. 17. **Ipsisque dederat omnia iura proueniētia ex sacrificijs et oblationibus.** Numeri. 18. Deuter. 18. Josue. 13. **De isto principatu gaudebant ipsi: quia honorabantur et locupletabantur: et quoniam isti non crediderunt christum verū messiam: auferitur ab eis regnum dei sibi commissum: vt daretur gentibus eum querentibus.** **Hic est verus et litteralis illoꝝ verborū intellectus scđm ep̄m Abuleñ. Matthei. 21. c. q. 99.** Et scđm istum intellectum potest induci illa auctoritas contra omnes reges et principes seculares non facientes iusticiam vel illud ad quod alias de iure tenentur/ vt si non fecerint: debeant ab eis auferri regna et dominia. Et ad istum sensum inducitur illa auctoritas per Augustinum scribentē contra petilianum vt habetur in preallegato. c. si de rebus vbi littera dicit. **Si de rebus vel locis ecclesiasticis: quā non tenetis quārimini: possunt**

Quinta pars. §. 5.

7 iudei iustos se dicere 7 iniquitatē nobis obijcere: quia locum in quo impij regnauerunt: modo christiani possident. Quid ergo indignus si ea que tenebant heretici scdm parem voluntatem domini catholici tenent? Ad omnes iniquos et impios illa vox domini valet. Aufertur a nobis regnum dei / 7 dabitur genti facienti iusticiam: an frustra scriptū est: scz Sapient. 10. Labores iniustoz pij edent: quapropter magis mirari debetis: quod adhuc tenetis aliquid: quam quod aliquid ammisistis. Itē si qua iam precisi possidere cepistis: quia vobis ablata nobis dominus deus dedit: non ideo concupiscimus aliena: quia illius imperio cuius sunt omnia facta sunt nostra 7 iuste nra sunt: vos enim vtebamini ad precisionem: nos ad vnitatem: alioquin 7 primo populo dei possent illi obijcere aliene rei concupiscentias: qui diuina potestate ab eorum facie: qui ea terra male vtebantur expulsi sunt: et ipsi iudei a quibus ablatum est regnum scdm verbum domini 7 datū est genti facienti iusticiam: possunt obijcere aliene rei concupiscentiā: quia christi ecclesia possidet / vbi persecutores christi prius regnabāt. Hec ibi. que verba sunt valde notanda 7 ad propositum nostrum valde accommodata. Ex quibus patet quod non possunt nec debent conquiri rex 7 regina nauarre de regno sibi ablato: ex quo non fecerunt iusticiam: 7 id ad quod tenebantur videlicet ecclesie defensionē: quin immo eam offenderunt eo modo quo diximus. Unde iuste deus disposuit quod regnum nauarre ab eis auferetur 7 daretur maiestati vestre qui iure illud retinet tanquam sacrosancte romane ecclesie obediens filius assidu⁹ accerrimusqz ipsius defensor. Inter omnes autē in iusticias nulla capitalior est quam ecclesie 7 christi vicario dei vices in terra gerenti obedientie 7 reuerētie cultum subtrahere / aut in aliquo diminuere. Patet ergo ex his que dixim⁹ rei veritas luce clarior. Scz quia non sufficit veritatē pādere: nisi etiam destruantur ea que ediuerso dicuntur siue dici possunt: opere precium est ea in medium adducere eisqz congruum dare responsum.

Non obstat predictis si dicatur quod regnum nauarre erat proprium patrimonium regine 7 nō transit in dotem quantum ad dominium nec quantum ad administrationē in maritū: nisi ipsa regina velit: vt notanter voluit Bal. in. c. Significauit de rptis. co. 2. n. 7. pone regina que simpliciter refert 7 sequitur An. sicut ibi in fi. Unde delictū mariti fauendo scismaticis: non habuit nocere regine vt. c. ne vxor pro marito per totum. Pene enim suos debēt tenere auctores. l. Sanctimus. c. de penis. c. quesuit de his que fiunt a maiori parte. ca. Quoniam ad hoc dicendus est / quod delictū

§. 5.

An regnum transit in dotem.

Quinta pars. §. 5.

mariti non iuuatis eccliaz: vt tenebatur: nocet vxori: vt est casus valde singularis in. c. 1. in. fi. in ti. de capi. corradij li. feu. vbi dicitur qd si maritus vxoris feudatarie: q̄ tradidit feudū in dotem: nō prestittit seruitia dño debita: feudum dotale committitur: et habetur pro commisso: saltem durāte matrimonio inter illos: ita notantur tenent ibi omnes doctores: et sequitur iacobus de sancto georgio in tractatu feudoꝝ super parte 7 promiserunt eidē domino prestare debita seruitia co. 10. v. sed hic cadit pulcherrima dubitatio In caū aut de quo agimus: administratio et nomen regni Nauarre: transiuit in maritū: nam rex appellabatur: 7 regnum vna cū vxore administrabat: quia secundum leges hispanie ita fieri debet. Unde propter delictū mariti vxor perdit regnū saltem durāte matrimonio: quādo ipse solus delinquit: 7 tale est delictus pp̄ quod regnū perditur. In casu tamen nro: non solum maritus/verumetiam vxor deliquit non defendo ecclesiā prout tenebantur: immo et offendendo vt in precedentibus dictum est: presertim cōfederando se cum rege francoꝝ in fauorem schismaticoꝝ 7 ecclesie offensionem: in qua re ipsa fuit principalis auctor: nec cū posset marito prohibuit: et consequenter fuit in culpa. l. culpa ff. de re. iuris. l. in omnibus et. l. in delictis. ff. de noxalibus actionib⁹ maxime cum delictus in fauendo schismaticis: h̄ret causas successiuā 7 continuam: vnde non prohibendo cum posset: non caret scrupulo societatis occulte. c. causam de proba. c. constitus de testi. 86. di. culpam. 23. q. 3. qui pōt nota. in. c. 1. de offi. dele. 7 in. c. petrus de homi. Error quidem cui nō resistitur: approbatur. 83. di. c. error. Qui enim alios cum potest ab errore non reuocat: se ipsum errare demonstrat de hereticis. c. qui alios 7. c. cum ex iniuncto. s. pe. de sen. exco. quant. 2. q. 1. si peccauerit de cogna. spūali. c. tua de homi. c. sicut dignum. Poterat quippe ipsa regina tanq̄ domina et regni proprietaria contradicere marito/7 data inter eos discordia: preualuisset vxoris contradictio: sicut de presentatione ratione iuris patronatus dicimus/qd̄ prefertur presentatus ab vxore patrona vt volumini domini de rota de cisione. 422. q̄ alias reperitur sub ti. de iure patro: incipit fuit dubitatum refert 7 sequit̄ abb. in. c. fi. de concessi. preben. vbi loquitur de diuersitate inter pupillum 7 tutorem in presentādo: 7 cōcludit quod prefertur presentatus a pupillo: si est maior septenio: quod etiam tenet io. an. in. c. ex eo de ellec. li. 6. Ipsa aut regina non solum nō contradixit: immo nec protestata est quod propter mariti potentiam vel timorem non contradicebat: vt per hoc ius suuz cōseruaret iuxta notata in l. non solum. s. morte. ff. de noui opis nuncia rōe 7 in. c. cū. in. de consti. 7 in. c. 1. de his q̄ vi metusue ca. fiunt. vbi est bonus rex. ad propositus. Nec interuenerunt mine nec metus nec coactio nec alia

Rex et regina nauarre deliquerūt.

Quādo est discordia inter maritum et vxorem.

Protestatio.

Quinta pars. §. 6

impresio ex parte mariti: Immo ipsa sponte et vltro vna cum marito fedus et confederatione fecit cum rege francorum huius schismatis auctore. unde iuste fuerunt priuati. Mulier enim maritata delinquere potest: et delicti penas in se et bonis suis luere debet: quia matrimonium non reddit libertatem ad delinquendum: sicut neque patria potestas filios delinquentes liberat: ut. l. milites agrum. §. desertore. ff. de remili. l. qui cum vno. §. qui filium eodem titu: de quo per salicetum et paulum de castro in. l. propter infidias. c. qui accusare non possunt et per doctorem in. c. l. de delictis pueroz. Unde si vxor tale delictum commisit propter quod bona sua confiscantur vel alias illa perdit: perdet similiter regnum saltem pro tempore vite sue quo ad commoditatem et utilitatem: quam inde habitura erat. l. quotiens. c. de donatis que sub modo: Nam quantum ad hoc regnum et alia bona restitutioni subiecta veniunt in confiscatione bonorum ut. d. l. statius florus. §. cornelio felici. ff. de iure fisci. Ad idem. c. l. de capi. corra. nota in. l. filius familias. §. diui seuerus. ff. de le. l. et in cle. nolentes de hereticis: de quo infra latius subiungemus: cum de filio Regis nauarre differemus. Transeat ergo vel non transeat regnum in dotem venit in confiscatione bonorum propter delictum vxoris: ut supra dictum est. Nec excusatur propter maritum nec maritus propter metum perditionis bonorum vel rerum seu maioris partis earum: quia vterque magis tenebatur veritatem sequi ecclesiam defendendo: quam cum animarum suarum periculo et incommodo spreta veritate et contempta: schismaticis adherere. cum pro defensione veritatis etiam propria impugnare oporteat: ut inquit probus ethicorum. l. diximus late supra in. 3. parte. §. 1. et. 2.

Mulier maritata delinquit.

Bona restitutioni subiecta quomodo confiscantur.

Super est ad hoc vna alia non mediocris

difficultas. Presupposito quod Rex et Regina nauarre ex suo delicto iuste fuerint regno priuati: eorum tamen filius primogenitus: qui post Regine vitam in regno successurus erat: non videtur quod regnum perdere debeat: cum pene suos debeant tenere auctores: nec pena sit vltimus protrahenda: quam delictum fuerit in excedere repertum: ut dicitur in. c. quesiuit de his: qui fiunt a maiore parte ca. l. sanctimus. c. de penis. l. ob maritorum. c. ne vxor pro marito. c. illud. ii. q. 3. c. Romana. §. si. de sen. exco. li. 6. vnde versus: auctores proprios sua crimina iure tenebunt. plus quam peccatur: non vltra pena trahatur. In sacro etiam eloquio ezechiel. is. dicitur: anima que peccauerit: ipsa morietur: filius ergo non portabit iniquitatem patris ut. c. ne filius pro patre per totum. Patris enim casus vel calamitas: filijs non obest: ut. l. si. c. de usufruc. Quia propter crimen paternum: vel pena paterna: nullam maculam infligere potest. Nam vnusquisque ex suo admisso: sorti subijcitur: nec aliam?

§. 6.

An filius regis priuetur regno propter delictum patris.

Quinta pars. §. 6.

criminis successor constituitur vt. l. crimē. ff. de penis canonizata. l. q. 4. c. crimen. inde est qd ex persona vel nota patris/ nepotes non excluduntur a bonis liberti vel aviti. l. diui fratres. ff. de iure patro. Ex quo dicebat ibi diuus/ quem alij sequuntur: qd filius propter delictū patris non priuatur feudo: maxime si feudum est antiquū non paternum: cū illud non iure hereditario sed tanq̄ ex genere deferatur vt. c. l. §. i. in ti. si vassallus feudo priuetur: et ibi bal. Ad idem bonus textus in. l. eum qui. ff. de interdictis et regla ibi que vero non a patre sed a genere a ciuitate a rerum natura tribuerentur: ea manere eis incolumia. Dicit glo. vt sic prior parens quā secundus inspiciatur. De quo etiā per glo. et docto. in. l. adoptiuū. §. si. ff. de in ius vocā. et in. l. emancipati. §. si quis et patrē. ff. de sena. vbi nepos ob parētum flagicia maiorū dignitate non priuatur: plus enim prodest liberis aui dignitas: quā casus patris obesse possit: vt ibi dicitur. Et inde est qd exhereditatio filij etiā iusta non nocet descendētibus a filio. l. 3. §. si emancipatus. ff. de bono po. contra ta. l. pater filium et. l. postumus. et. l. si is qui. ff. de in offi. testa. et. l. 1. §. si pater. ff. de cōiun. cū eman. libe. ad idē. l. pater familias testamēto. ff. de here. insti. Quinimo etiā si p̄ p̄dueliōis crimē cōmisit: et propterea damnatus est: iura libertozū paternozū salua liberis manent. l. iura. ff. de iure pa. ad idem lex eorum. ff. ad legē iustam maiestatis: vbi si pater crimē lese maiestatis cōmisit: et propterea fuit damnatus: eius bona liberis conseruātur. ad idē. l. cum ratio. ff. de bonis damna. et autērica bona dānatoz. c. eodem. Et multo fortius cōseruabuntur bona: que non a patre sed ab alijs proueniunt vt d. l. eum qui. ff. de interdictis et relega. cum alijs de quibus supra. Cū autē regnū non deferatur a patre: nec sit in eius bonis: sed potius deferatur a primo instituēte. vt. l. coheredi. §. cum filie. al est. §. qd si heredem. ff. de vulgari et pupillari notatur in. l. vnum ex familia in principio. ff. de lega. 2. et in. l. precibus. c. de impu. et alijs substi. et in. l. si cognatis. ff. de rebus dubijs et quātū ad regni successionē nichil habēt a patre nisi virtutē quā trahit a lumbis eius circūscripto hereditariā facultatē iure vt dicit bal. cōsilio. 417. co. 2. n. nam quedā sunt: relinquuntur de necessario dicendū qd propter parētū delictum filius non debet regno priuari.

Nota illū textum.

Regnū defertur a primo instituēte

Regna quomodo defertuntur.

Regnum quidem Huarre sicut et alia regna defertur filiis primogenitis: non quidem iure hereditario: sed potius ordine primogeniture vt est textus valde notāndus in. c. licet de voto: vbi dicitur qd regnum debetur primogenito: naz vt dicit bal. in. l. ex hoc iure. 2. co. n. 4. queritur. ff. de iusticia et iure. et refert an. siculus in. c. significauit. 4. co. de rescriptis: semp fuit et semper erit qd primogēitus succedat in regno. Consuetudo autē circa regnozū et aliarū dignitatū successionem attē

Quinta pars. §. 6.

denda est et sequenda: ut vult notabiliter bal. in. c. 1. de feudo marchie. Ad hoc bonus tex. in. c. denique. 7. q. 1. Cessante vero consuetudine: regnum non transit in filios: Quia filius non succedit patri ex patris persona: nisi in his que pater in bonis suis censetur habere. ff. de inoffi. testa. l. papinianus. §. quoniam aut. ff. ad leges falci. l. in quantitate in principio et. l. penales/auctentica de triere et semisse in principio colla. 3. Rex quidem non habet regnum in bonis suis: quia iura regnorum sunt publica: et in nullius bonis. ff. de rerum diuisione. l. 1. §. quedam et. l. in tantum. §. vniuersitatis: instituta eodem in principio. Et propterea rex dicitur regni administrator: ut colligitur ex. l. 2. in principio. ff. de origine iuris: cum dicit. Quod initio ciuitatis romane omnia manu regia gubernata fuere: Ergo rex est gubernator vel administrator/ non dominus ut. l. vna. §. 1. ibi regimētis. ff. de offi. prefetti pretorio. Hec autem gubernatio ad utilitatem rei publice non ipsius regis data est regi ut colligitur ex. d. l. 2. §. nouissime. ff. de origine. iuris et morte ipsius regis finitur ut. l. 1. c. de heredi. tuto. et instituta quibus modis tutela finitur. §. simili modo/ sicut de prelato ecclesie dicimus in. c. 2. de donaci. Habet tamen/ rex liberam administrationem vel potestatem in regno: ut notatur in. c. grandi de sup. negli. prelato li. 6. et in. l. preses. c. de transactis: et per glo. in. l. mandato generali. ff. de procurato. immo secundum aliquos est dominus regni ad tempus: donec viuit. l. quotiens. c. de dona. que sub modo sunt: unde sumpta est lex regni. §. partita ti. 4. l. 7. et potest uti et frui rebus et iuribus regni in vita sua tanquam usufructuarius: salua tamen rerum substantia remanente: ut. l. 1. cum pluribus alijs. ff. de usufru: et instituta eodem in principio. Recte autem gubernando et administrando rex: non debet regni conditionem deteriozem facere seu aliter regnum dannificare ut. l. 1. c. de decretis decurionum. li. 10. notatur in. l. Ambiciosa. ff. de decretis ab ordine faciendis. Ad hoc bonus textus. in. l. creditor. §. lucius. ff. mandati: quem doctores in diuersis propositis semper habent in ore/ vbi data alicui generali administratione/ non potest aliquid dolose facere: et si faciat: non obligat dominum: nec ei preiudicat. Non ergo potest rex de rebus ipsius regni libere et ad libitum disponere/ vel aliter eas alienare ut. c. intellecto de iure iurando notatur per bar. et alios in. l. prohibere. §. plane. ff. quod vi aut dam. Bonus tex. in. l. contra iuris regulas. §. si. ff. de patris et in. l. filius familias in principio. ff. de donaciis. Si autem per viam contractus rex non potest regnum alienare in preiudicium successoris: si militer nec delinquendo: Quia in delictis quasi contrahitur et per quasi contractum se obligat delinquens ad penam ut. l. imperatores. ff. de iure fisci et in. l. si. c. de colla. fundo. patri. li. 11. et ibi notat angelus glo.

Regni au transit
in filios.

Rex est regni ad-
ministrato: nō do-
minus directus.

Rex habet liberā
administrationem
in regno.

In delictis quasi
contrahitur.

Quinta pars. §. 6.

in. l. i. §. bestias in. v. honorari. ff. de postu. et in. l. si seruus. ff. de his q̄ notantur infamia. Delictū enim ē preparatio pene: vt. l. quesitū. ff. q̄ et a quib⁹ et. l. aliud. ff. de verborū signi. Qui autē cōsentit in antecedere: videtur cōsentire in cōsequenti: vt. l. et si nō cognitio. C. si cōtra ius vel vtilitatem publicam. Et inde est: quod in delictis est reperire obligationem naturalem: vt voluit inno. in. c. in nra de iniurijs: refert et seq̄tur angelus in. d. §. bestias in fi. Sicut ergo rex nō potest preiudicare successori per consensu adhibitu in contractu: sic nec per consensum adhibitu in delicto. vt notatur in. l. post contractum et in. l. fili⁹ familias. ff. de dona. et in. l. fili⁹ familias. §. diui seuerus dele. i. et in. l. cōcessa. ff. de vectigalibus. Nullo ergo modo poterit rex regnum alienare in preiudicium successoris. Bene tamen poterit sibi ipsi preiudicare: quo ad commoditates quas in vita sua erat in regno percepturus vt. l. stacius flozis. §. cornelio felici. ff. de iure fisci. l. ex facto. ff. ad trebe. c. i. de capi. contra. Ex quibus iuribus colligitur: quod confiscatis bonis alicuius / confiscatur commoditas q̄ habet in bonis alienis: ita dicit bā. in. l. si quis presbiter. C. de epi. et de. diximus supra in §. 5. ad fi. succedet ergo in regno nauarre filius primo genitus. Ista sunt que multorum turbant spiritum.

Indelictis ē obligatio naturalis.

Conclusio.

§. 7.

Sed reuera si recte predicta cōsiderem⁹ parum aut nichil faciunt ad propositū de quo agimus presertim si teneamus opiniones illas: quam multi non leuis auctoritatis doctores tenent: quod filius primo genitus habet regnū a patre: sicut heres patris: vt late ac singulr̄ ponit alberic⁹ in. l. pe. C. de dona. inter virum et vxor. co. 3. v. nunc transeamus propter delictum ergo patris filius perdit regnū. vel aliter potest dici quod predicta nō habent locū in casu nostro / nō enim habent locū in criminibus enormibus et grauissimis prout est heresis apostasia schisma et crimen lese maiestatis: in quibus filij ppter parentum delicta puniuntur. De heresi est textus in. c. quicumq̄ et. c. statutum de hereticis. li. 6. et. c. vergētis. eo. ii. De schismate est textus in. c. vnico. §. contra natos de schismaticis. li. 6. schismaticus enim largo modo dicitur hereticus: quia nullus schisma est: nisi sibi aliquam heresim confingat: vt inquit Hieronimus super epistolā ad gala. habet in. c. inter heresiu. 24. q. 3. Et p glo. in suma 24. q. 1. quam allegat et comendat jo. de anania in rubrica de schismaticis. co. 2. Heresis quidem opponitur vnitati ecclesiastice charitatis: ideo sicut fides et charitas sunt diuerse virtutes / quamuis quicumq̄ caret fide / caret etiam charitate: ita schisma et heresis sunt diuersa vicia: quamuis quicumq̄ hereticus sit etiam schismaticus: sed non con-

Schismaticus largo modo dicitur hereticus

Quinta pars. §. 7.

uertitur: Verum est tamen: quod sicut ammissio charitatis est amissio fidei formate et est via ad ammittendam fidem informem: iuxta illud primathimo. 1. A quibus quidam aberrantes. s. a charitate et alijs huiusmodi: conuersi sunt in vaniloquium et cetera: ita etiam schisma est via ad heresim. ita declarat beatus tho. 2. 2. q. 39, ar. 1. Propterea dicit glo. notabilis in. c. didicim. 24. q. 1. in ver. nil habere quod omnis schismaticus est hereticus: et loquitur de schismate inueterato: quod sapit heresim: nam si non esset hereticus: non tandiu in schismate perduraret: ita declarat abb. siculus in. c. q. diligentia de elec. Si ergo quis recedat ab obediētia pape: qui vices christi tenet in terris/ nolens/ superbe contumaciter et in contemptu et subicij: est schismaticus rātus: sed si diu persistit inobediens: presumitur hereticus: ad hoc bonus textus in extrauagante clemētis quinti que incipit ad certitudinem in principio: vbi antiquatos schismaticos appellat hereticos: reperitur hodie sub titulo de sen. ex. c. 3. Ubi tamen ideo recederet: quia credit papam non habere potestatem condendi canones: aut qd potestas suprema non residet penes ipsum: tanq̄ qui vices gerit eius: qui est caput ecclesie: qui est christus (vt supra dictū est) iste est hereticus stricto modo: ita dicit glo. in. c. nulli. 19. di. 7 in. c. generali in ver. inhihemus de elec. li. 6. Satis sit ad propositum nostrū: q̄ schismaticus largo modo potest dici hereticus/ vel saltem est heresi proximus: ita vt merito dispositum contra filios hereticorum / sit etiam dispositum contra filios schismaticorum: vt propter parentum delictū debeant puniri in publicatione bonorum et iurium suorum: et alijs penis de quibus in. d. §. contra natos.

De crimine vero lese maiestatis: habemus textum singularem in. l. quisquis in prin. c. ad legem iuliaz maiestatis canonizata. 6. q. 1. c. si quis cum militibus vbi littera dicit. Quisquis cum militibus vel priuatis vel barbaris scelestam inierit factionem/ aut factionis susceperit sacramentum/ vel dederit de nece etiā viroꝝ illustrium: qui consilijs et consistorio nostro interfunt: senatorum etiā (nas et ipsi pars corporis nostri sunt) vel cuiuslibet postremo qui nobis militat: cogitauerit: (eadem enim seueritate voluntatem sceleris q̄ effectum puniri iura voluerunt) ipse quidem vt pote maiestatis reus: gladio feriatur/ bonis eius omnibus fisco nostro addictis. hec ibi. Conspirantes ergo contra principem vel eos qui sunt ad latus principis: incidūt in crimen lese maiestatis / sola ordinatione et tractatu licet non sequatur euentus. Unde vltore gladio debēt puniri et omnia bona sua efficiuntur fisci. sequitur in textu. Filij vero eius quibus vitam imperatoria specialiter lenitate concedimus (paterno enim deberent perire supplicio: in quib⁹ paterni hoc est hereditarij criminis exēpla metū

Pena rebellum.

Pena filioꝝ rebellum.

Quinta pars. §. 7.

tur Namaterna vel auita/omnium etiam proximorum hereditate ac
successione habeantur alieni: testamentis extraneorum nichil capiant
sint perpetuo egentes et pauperes. infamia eos paterna semper com-
mittetur: ad nullos proorsus honores ad nulla sacramenta perueniant.
sint postremo tales: vt his perpetua egestate soxidentibus: sit et mors
solatiuz/et vita supplicium. **Hec ibi:** habentur in pro alegato. c. si quis
cuz militibus. 6. q. 1. et in. c. vergentis de hereticis. 2. 7. parti. ti. 2. l. 2.
Ecce quomodo propter crimen lese maiestatis a patre commissum:
filij puniuntur et efficiuntur inhabiles ad succedendum in bonis pa-
rentum vel extraneorum ex testamēto vel abintestato/et sic ab omni
successione: et per cōsequēs a successiōe alicui⁹ regni vel dignitatis/ quā
quam in his non succedatur propriē parentibus: sed potius primis
stituentibus: vt in precedenti. §. diximus: vnde non immerito dicitur
ibi: quod ab omni successione habeantur alieni: et ex testamentis extra-
neorum nichil capiunt: sint perpetuo egentes et paupes. **Egens enīz**
et egenus dicitur quasi extra gentem vel extra genus quasi sine gēte
seu genere. **Et dicitur** ab egeo eges egui/ idest nō habere opes: et ita
carere difert ab egere: quia carere est nō habere: sed multotiens ege-
mus rei/ quam habemus: **Et inde dicitur** egestas et difert a pauper-
tate: **Quia** paupertas est aliquando honesta: sed egestas semper est
turpis secundum poll. quem refert et sequitur archi. in. d. c. si quis cū
militibus. **Vult ergo imperator:** quod filij eorum/ qui conspirant con-
tra principem: in perpetua egestate et turpitudine viuant. **Sunt prete-**
rea filij talium infames: quia infamia paterna eos semper comitatur et
consequenter sunt regni dignitatum et bonorum incapaces: quia infa-
mibus porte dignitatum patere non debent: vt. l. 2. c. de dignitati-
bus. li. 12. 81. di. c. tantis daniel de excessi. prela. c. inter dilectos regu-
la infamibus de regu. iuris. li. 6. **Ratio predictorum est:** quam red-
dit imperator in preallegato. §. filij vero: quia paterno debent peri-
re supplicio: in quibus paterni hoc est hereditarij criminis exempla
metuuntur. **Et ita isti filij** propter delictum paternum dicuntur esse
affecti: quia nati sunt ex sanguine improbato. **Et sic cum perfidus sā-**
guinis comittetur eos/ merito dici possunt indigni: licet ex alieno vi-
cio ista infectio sanguinis processerit. **Et qz semper lex** presumit eos
esse heredes paterni criminis et paterne audacie successores: ideo re-
putantur in digni: non solum ratione delicti paterni veri/ sed etiā ra-
tione proprij delicti presumpti: vt notanter sentit iacob. bu. et. ci. in.
d. l. quisquis in . 5. q. quem salii et alij omnes communiter referūt. **Pro-**
pterea sentētia lata contra patrem in crimen lese maiestatis: habet ef-
fectum inferende pene in filium sine nouo processu: vt late ac singu-
lariter concludit bar. in. l. cum filius familias. ff. de verbo. obli. **Ad qz**

Egens egenus.

*Filij rebellū sunt infames et ab ho-
noribus et digni-
tatibus exclusi.*

*Sententia lata con-
tra patrē in crimi-
ne lese maiestatis
preiudicat filijs.*

Quinta pars. §. 7.

torum enim et parentum exempla/inferioribus et filiis preiudicant: vt. l. si cohortalis. C. de coharta. l. 12. et. c. venerabile de elec. v. eos igitur
Ubi inter cetera impedimenta que duci obijciebantur: erat vnus precipuum. s. persecutio diuulgata: quam progenitores eius presumpserunt in apostolicam sedem et alias ecclesias exercere. Ex quibus verbis colligit ibi glo. quod in filiis parentum exempla metuentur: Unde illud. sepe solet similis filius esse patri. Ex quo infer ibi abb. in. 6. co. quod ad repelendum quem a dignitate adipiscenda etiam seculari/consideratur delictum progenitorum. Hec est vna causa quare filius spurcius non potest ad ordines promoueri: vt notat glo. in. c. 2. de filiis presbiterorum. li. 6. secundum abb. vbi supra. Ad predictorum confirmationem facit lex qui contra. ff. de iure patris. vbi si pater contra legem eliascentiam libertum ad iusiurandum adegerit: preiudicat sibi et liberis suis. Ad idem. l. 1. §. 1. ff. si quis aliquem testari prohibuerit vbi delictum patris aliquem testari prohibentis nocet filiis: vt non possint petere in testamento relicta. Ad idem. l. si quis filium. C. de in offi. testa. vbi exheredatio patris iusta: nocet filio. De quo per docto. ibi et per diuum in regula non debet de regu. iuris. li. 6. Ad idem l. diuo marcho. C. de questionibus et quod ibi notatur: vbi aliquando ex delicto patris filius perdit priuilegium vel nobilitatem. Ad idem l. 1. C. de bonis libertorum vbi pater delinquens preiudicat posteris in iure patronatus et ibi notant bal. salicetus et alij. Ad idem. l. 2. C. de liberis et eorum libertis: vbi similiter delictum patris nocet filiis: etiam in concessione facta patri et filiis secundum bal. ibi: quod est nota dignum: et ad propositum nostrum satis accomodatum: dicit enim post nicho. de mata. quod si pater habet feudum pro se et filiis suis et descendentes: et committat delictum propter quod perdit feudum: perdent similiter filij et descendentes: quia sicut in emphiteosi ille qui facit contra naturam contractus non soluendo canonem: aperit viam proprietario exclusis omnibus sequentibus: quia hec tacita conditio insuit ab initio argumentum. ff. locati. l. quero. §. inter locatorem: ita in feudo: nam ille qui committit feloniam: facit contra naturam contractus: vnde ex tacita natura contractus/reddat ad dominum: et hec est ipsa veritas secundum bal. maxime quando vassalus commisit feloniam contra personam domini: a quo habet feudum: nam tunc non solum preiudicat sibi: sed etiam filiis liberis et omnibus successoribus agnatis et cognatis: vt est textus notabilis in. c. 1. §. denique in ti. que fuit prima causa beneficii amittendi li. feudorum: vbi pater feudatarius committens in dominum: perdit feudum et reuertitur ad dominum/exclusis omnibus filiis et descendentes et quibuscumque successoribus: vt per hoc dominus sue iniurie habeat vltionem. Ideo probat textus in. c. vno in ti. si vassal' feudo

Exempla parentis
preiudicant filiis

Aliquando delictum
vel factum patris
preiudicat filiis.

Nota hoc.

Quinta pars. §. 7.

pruuetur et in. c. 1. §. si vassalus culpa in ti. si de feudo fue controuersia inter dominum et agnatum: vbi propter parentum flagitia / eorum descendentes feudo pruuantur: etiam si fuerit antiquum: et ista est communis conclusio: quam tenet Bar. in l. 2. ff. de interdictis et relega. Bal. in l. qui se patris. c. vndeliberi co. 7. ver. et collige argumentis et in preallegato. c. 1. si vassalus feudo pruuetur salicetus et alij moderniores in. d. l. 2. c. de liberis et eorum libertis iohannes de immola et alij moderni in. c. 2. de feu.

De delictis enormibus.

Alia etiam ratio potest reddi propter quam filij rebellium puniuntur ex delicto patris. s. criminis turpitude et inhumanitas vt dicit archidi. in. d. c. si quis cum militibus super verbo seueritate. idem in effectu voluit io. mo. et sequitur ibi io. an. in glo. ordinaria in additionibus in verbo damnentur / dicentes: quod propter imensitatem criminis non putant locum esse distinctioni. l. 3. ff. de interdictis et relegatis. que distinguit inter paterna et auita hec illi / quos alij sequuntur. **B**rauitas enim et enormitas delicti: est iusta causa transgrediendi regulas iuris: vt notanter voluit inno. in. c. 1. in fi. de consti. de quo docto. in pluribus locis et ad diuersos casus solene faciunt festum / quorum aliquos commemorant moderni in. d. c. 1. allegantes ad hoc bonum tex. in. l. si hominem. ff. mandati: vbi ex magna causa procurator generalis potest in hibere procuratori speciali. Per quem textus multa dicunt docto in diuersis locis de quibus per modernos in preallegato. c. 1. de consti. **S**i autem inferioribus iudicibus datur facultas transgrediendi leges ex causa magna et graui: vt loquitur inno. et sequaces: multo fortius poterit hoc facere imperator et romanus pontifex: qui est super omnes reges et principes et super omnia iura et contra illa potest dispensare / illaque in totum euertere: et alia de nouo condere vt. c. proposuit de concessi. pre. **E**t per consequens potuit reges ipsos regno pruuare imperpetuum: ita quod eorum filij non succederent: quanquam huius delicti non essent participes / nec esset in eis culpa actualis / sed sola presumpta que ex paterno delicto resultat: quamuis iura canonica super hoc non disposuissent: cum et hodie potuisset papa tale ius condere / vel sententiam ferre ratione vniuersalis potestatis: quam habet in mundo: vt diximus supra in secunda parte. §. 7. Presertim cum hoc iure cautum reperiatur tam iure canonico vt. d. c. vno de schismaticis li. 6. et in. c. felix de penis eodem libro in. §. qd si quis predictorum: vbi puniuntur filij et nepotes insequentium pcutientium aut capientium cardinales: quam ex de iure ciuili: qd plene sub hoc dispōit vt. d. l. quisquis. §. filii vero. c. ad legem iuliam maiestatis. **A**d qd ius ciuile: i defectum iuris canonici potuit haberi recursus: vt dicit tex.

Quinta pars. §. 7.

in .c. lege imperatorum et in .c. si in adiutorium .io. di. et in .c. i. de. noui operis nunciacione. Itaque delicti grauitas est causa efficacissima propter quam aliquando puniuntur homines absque propria culpa: habemus exemplum in eo quod legitur iudicum. 21. c. ubi dicitur quod cum aliqui ex filiis beniamin accepisset uxorem cuiusdam et incredibili furore libidinis: uerassent: denique mortua est. Congregati sunt omnes alii filii israel de alijs tribubus vindictam fecerunt de filijs beniamin: ita ut interficerent viginti quinque millia pugnantium: nec remanserunt de illa tribu nisi sexcenti viri. Quo exemplo patet: quod cum grande scelus (ut est schisma vel rebellio contra ecclesiam vel summus pontifex) committitur: non solum puniuntur hi qui scelus perpetrarunt: sed etiam filii et plures alii ut diximus supra in .4. parte §. 2.

Alia adhuc ratio assignari potest quare filii schismaticorum puniuntur ex paterno delicto. scilicet pronitas hominum ad delinquendum in hoc crimine. Multociens enim homines ex diuersis causis procurant schismata fieri in ecclesia dei. Et ut ab huiusmodi pronitate retrahantur penarum metu: graues pene impositae fuere etiam in lege veteri: quia enim iudei proni erant ad contenciones et schismata excitanda: iuxta illud quod dixit moyses de utro. 31. Ego enim scio contentionem uestram et ceruicem uestram durissimam. adhuc uiuente me et ingrediente uobiscum semper contentiose egistis contra deum: quanto magis cum mortuus fuero. Et primo esdre. 4. c. scribitur inuentus fuisse in libris historiarum antiquorum patrum: quod ciuitas illa hierusalem: ubi iudei habitabant: a diebus antiquis aduersus reges rebellabat et seditiones et prelia concitabantur in ea: Unde propter hanc prouitatem chore Bathan et abiro concitantes schisma aduersus moysen: pena grauissima et in asueta puniti sunt: ita dixit notabiliter augustinus de anchona in li. de potestate ecclesie. q. 25. ar. 4. diximus supra 4. parte in principio. Idem tenet archiepiscopus flo. 2. parte ti. 3. c. 11. §. 1. in fine / et ratio est secundum eum: Quia cum pene sint quedam medicine ad arcendum homines a peccatis: ideo aliquando ubi est maior pronitas ad peccatum aliquod: seuerior debet pena adhiberi. Sicut etiam ab ecclesia maior penitentia iniungitur uxoricide quam matricide: ex eo quod proniores sunt homines ad occidendum uxores: quam matrem: ut. c. ad monere. 33. q. 2. ut igitur homines schismata procurantes sciret se puniendos non solum in se ipsos: uerum etiam in filios: quod grauitate ferre solent. ut. l. isti quidem. ff. quod metus causa: graues pene etiam filiis impositae sunt et grauiiores quam in alijs maioribus criminibus: ut per hunc modum homines a schismatibus se auertant: quando et hoc crimen satis sit graue ut in .4. parte plene demonstrauimus. in tantum ergo ista pena imponitur filiis pro patre

Notabile exemplum

*Tacite 2013. 50
Si uadit Tuz hifos
Tuz hifos de Tiquen, des. 01
Pronitas delin-
quendi.*

Quinta pars. §. 8.

tum peccatis: in quantum contingit parentes triftari de pena que filiis infligitur: vt sic patres in filiis puriantur: et sic redundat pena in auctores peccati. ita dicit epifcopus abulensis mathei. 5. c. 9. q. 330. co. 2. vbi late differit questione an et quando filij puniantur propter delictis parentum de qua per sanctus thomas. 2. 2. q. 108. ar. 4. vbi inter cetera dicunt quod in crimine lese mageftatis: filius punitur pro delicto patris: vt volunt iura preallegata. quanuis pena fpiritali pro delicto patris non afficiantur: vt ibi lacius per eos.

Restat nunc respondere ad quasdam obie-

ctiões: q̄ contra predicta fieri posūt in fauorē filij regis et regine nauarre: quarū aliquas tetigim⁹ supra in. §. 6. Prima assumitur ex. l. iura. ff. de iure patro. vbi si pater perduelliois crimē cōmisit et propterea dānatus est: iura libertorū paternorū salua liberis manēt. Ad idē. l. eorū. ff. ad legē iuliā maieftatis: vbi si pater crimē lese maieftatis comisit: et propterea fuit dānatus: eius bona liberis cōferuantur. Publicatis enim bonis alicuius ex quocūq; delicto: reseruat filijs legitima in bonis paternis vt. l. cū ratio. ff. de bonis dānatorū: et in autentica bona dānatorū. c. eodē. Ad ista respondetur qd iura predicta sunt hodie correctā pdictā legē quisquis. c. ad legē iuliā maieftatis secū dū cynū et alios ibi idē voluit glo. cynus bal. et comuniter alij in. l. i. c. de bonis libertorū tenentes: quod in crimine lese maieftatis confiscātur bona delinquentis exclusis etiam filiis.

Secunda obiectio est: qd in casu de quo agimus: videlicet de successione regni nauarre: nō agit de bonis vel successiōe parētū: sed poti⁹ antiquorū regū nauarre: quib⁹ videt⁹ succedere rex nouus: et a quib⁹ regnū defertur vt. l. coheredi. §. cū filie. ff. de vulgari et pupi. cū alijs de quib⁹ supra. §. 6. itaq; nō habet a parētib⁹ nisi virtutē: quā trahit alumbis eorū circumscrip̄to hereditariū facultatum iure: vt dicebat bal. cōsilio. 417. ergo a successiōe regni nō debuit filij⁹ excludi p̄ tex. singularē in. l. eū q̄. ff. de interdi et rele. et. l. diui f̄res. ff. de iure patro. et in. c. i. §. .i. in ti. si vassal⁹ feudo p̄uē. Ad ista similiter respondetur p̄ ea q̄ dicta sūt in. §. 7. videlicet qd nō habet locū in crimine lese maieftatis: maxime q̄nō cōmissū ē in primo capite vs cōtra sup̄remū p̄cipē. Nā tunc filij comittentū: efficiūtur in habiles et in capaces cuiuscūq; successiōis ex testamēto vel abintestato proximorum et extraneorum: vt est casus notādus in preallegata. l. quisquis. §. filij vero. Sunt preterea infames et ratione infamie non admittuntur ad dignitates vel regna: vt in precedenti. §. diximus.

Tercia obiectio est qz cū regnū nauarre sit p̄p̄rius patrimonū ip̄ius

Opposicio.
An propter crimē
lese maieftatis dat
quis bona.

Solutio.

Opposicio.

Solutio.

Opposicio.

Quinta pars. §. 8.

regine/ac propter suum delictum in vita sua iuste fuerit regno priuata: ea tamen defuncta/regnum debetur eius filio primo genito non obstantibus predictis: que si bene aduertantur: loquuntur/ quando pater delinquit/non quando mater: vt colligitur ex tex. in. d. l. quisquis. Unde cum finus in materia odiosa et penali. l. loquens in patre: non debet extendi ad matrem: cum non subsit eadem ratio que in patre. Pater enim et filius pro eadem persona reputantur / non autem sic est in matre et per consequens filij non afficiuntur pena illius legis matre committente crimen lese maiestatis: ita tenet ibi odofredus. 2. co. §. quero quid erit. Cuius. 2. co. §. circa istam. l. hos sequuntur nicholaus oldradus et alberici. l. co. §. querit glo. et salicetus in. d. §. filij. l. co. §. adhuc quero. Quicquid isti dixerint: contrarium et verius tenuit azo quem refert et sequitur glo. ordinaria in. d. l. quisquis §. filij. §. minus ausuras: quam sequuntur ibi petrus et alij antiqui docto 7 glo. in. c. statutum el. 2. in verbo inane de hereti. li. 6. cum qua transeunt ibi doctores. approbat etiam bal. statim post principium motus ex eo quod. l. illa non loquitur distincte de patre: immo loquitur p. verbum vniuersale quisquis: quod de sui significato ratione subauditum substantiuu homo: qui est comunis generis comprehendit masculinum et femeninum significatum/ non per interpretationem extensiuam: vt notatur. ff. de reiu. in rubrica. facit. l. i. ff. de verborum significatione et in. l. illud. c. de sacrosan. eccle. et in. l. transigere. c. de transactio. secundum bal. ibi quem moderni comuniter sequuntur ibi: et in. §. interdum instituta de heredita. que ab intestato deferuntur. vbi hoc firmat angelus aretinus in fine 7 in tractatu maleficiorum in parte che ay tradito la tua patria. co. 6. §. et aduertendum dicens hanc esse comunem opinionem. et in simili allegat glo. notabilem in. l. femine. c. de secundis nuptiis: que dicit quod ille tex. qui loquitur in matre ad secundas nuptias transeunte: habeat locum in patre: quanuis materia sit penalis et odiosa. Ad iddem facit tex. in. c. si quis cum militibus. 6. q. 1. vbi canonizatur. d. l. quisquis/ nam verbum siquis ibi positum: comprehendit siqua secundum glo. archidi. et alios in. c. si quis suadente. 17. q. 4. tradentes regulam quod verbum/ masculinum a lege crimina puniente: feminas comprehendit: quia ita peccant femine sicut masculi: licet quandoque minus puniantur. ad hoc bono textu in. l. si quis in tantam. c. vnde vi et. l. si quis non docet rapere. c. de rap. virginu. l. quicumque. c. de seruis fugitiuis. c. vbi cumque de penis. li. 6. et in. c. de. i. eo. cum multis similibus. 7 ista opinio est tenenda et sequenda: tum quia comunis iuxta notata in. c. 1. de costi. tum quia est opinio glo. ordi. que ceteris opinionibus est preponenda: vt voluit iacobus butricalis in. l. 1. c. qui pro sua iurisdictione et cynus in. l. 1. c. de accio et obliga. bal. et alij

Solutio.

Quinta pars .§. 8.

in pluribus locis quos moderni doctores cumulare solent: quos referre non curio.

Opposicio.

De filiis ante crimē
natis.

So.

Quarta obiectio que magis videtur urgere. s. quod filius regis et regine nauarre fuit natus ante crimen a parentibus commissum. In quo non presumitur quod sit paterni criminis imitator: quia non descendit a sanguine infecto. Ad hoc. l. emancipatum. ff. de senato. et l. diuo marcho. C. de questionibus. hoc tenent petrus cynus et angelus in. d. l. quisquis. Hinc est: quod filij hereticorum orthodoxi nati ante crimen heresis per patrem commissus non afficiuntur penis a iure inductis / maxime vt non possint admitti ad honores et officia publica: ita notāter concludit calderi. con. 3. in ti. de hereticis. Ita ergo videtur dicendum in casu nostro. Sed contrarius tenet albericus in. d. l. quisquis co. 2. v. sed nunquid hec lex: Immo quod filij etiam antea nati afficiantur penis illius legis propter rationem ibi positam: que similiter illos includit cum dicit: quod filij presumuntur imitatores parentum. Itaque imperator non fuit motus ex presumptione sanguinis corrupti: a qua filij deriuatur: sed potius ex eo quod presumuntur parentum imitatores: imitari autem possunt filij parentes: non solum si nati fuerint post delictum a parentibus commissum: sed etiam si ante. itaque non minus in eis hereditarij criminis exempla sunt metuenda: sicut in alijs postea natis: et cum sit eadem ratio in vtrisque: eadem erit iuris dispositio vt. l. adigere. §. quāuis. ff. de iurepa. lex ergo illa q̄ simpliciter de filiis loquitur / de vtrisque debet intelligi / presertim cum loquatur de filiis natis ante supplicium patris: qui eodem deberent puniri supplicio: quod est speciale in crimine lese maiestatis secundum salicetum in. d. l. quisquis. §. filij. 2. co. v. quero si isti: que refert et sequitur angelus aretinus in tractatu maleficiorum in parte chebat tradito la tua patria co. 7. v. querit ibi salicetus: cum quo transit ibi augustinus in additionibus allegat pro hoc glo. singularem in c. si quis cum militibus in verbo fili in fine. 6. q. 1. que hoc in terminis decidit: quam approbat ibi dominicus: tum per illam litterā: que simpliciter loquitur de filiis: tū q̄ prohibet emancipationē fieri de filiis post delictū: q̄ presumitur fieri in fraudē: vt in eos bona cōferat pater delinquens: vt sic non veniāt ad fiscū: vt est glo. in. d. l. quisquis in verbo nō valeat. Et pro ista opinione facit qd̄ tenet hosti. 7. sequitur io. an. in. c. in quibusdam in verbo posteritates de penis: vbi dicit: penam illius decretalis habere locū etiam in ias natis. Hoc idem repio tenere episcopus ouetenses in tractatu hereseos .q. 23. co. 3. Vbi per hoc dicit: qd̄ filij hereticorum etiam nati ante heresim commissam: incurrunt penas a iure statutas contra filios hereticorum: allegat ad hoc textum singularem in. c. statutū. §. si. de hereticis li. 6. ibi cū dicit vel ta

Quinta pars. §. 8.

les etiam decessisse probantur : ex quo inuitur sufficere quod pa-
tres eorum in morte fuissent heretici. Nec potest dari conueniens so-
lutio ad illum textum. Ad idem facit. c. filij eo. ti. quod loquitur de il-
lis / qui ostenderunt signa heresis cum decumberent in lecto ppter in-
firmitatem: de q̄ decesserunt secundum euz. Et quanuis ille nō dicat
iddē videtur sentire jo. an. in. c. vt cōmissi. eo. ti. et li. co. 2. in. v. priuan-
di. vbi dicit non esse veram illaz distinctionē: q̄ aliqui faciebant : aut
beneficia fuerunt collata filiis vel nepotibus hereticorum ante deli-
ctuz cōmissum vel postea: quoniā vtroq; casu perdunt beneficia ipso
iure. Unde non est necesse quod per sententiā priuētur: sed satis est
declarare illos fore priuatos. allegat ad hoc tex. singularē in. c. felix
§. quod si quis de penis li. 6. Vbi filij in sequentiuz cardinales sunt
priuari ipso iure omnibus beneficijs : q̄ habebāt ante delictum com-
missuz aparentibus. Et si dicatur: alius est casus: dicit jo. an. quod ra-
tio est maior in heresi: et euz hoc transeunt ibi doctores comuniter si-
gnanter dominicus in. §. priuadi. co. 1. et philippus in principio. aliq̄
tamen defendūt illaz distinctionē quā jo. an. reprobat per tex. in. c. qui
cumq; iuncto. c. statutuz de hereticis li. 6. vbi filij hereticorū in habi-
litantur ad beneficia obtinenda / de obtentis nichil dicitur. Pro istis
facit textus in. c. iam itaq; et in. c. non imputari. l. q. 4. et glo. in. c. sa-
tis peruersum. 56. di. Sed quanuis inter doctores si differentia quā-
tuz ad officia et beneficia ante delictum commissum obtenta: in obti-
nēdis tamen omnes sunt concordēs quod redduntur habiles ad ea
obtinenda per textum in. d. §. quod si quis / modo fuerint ante de-
lictum commissum vel postea. Ita ergo videtur dicendum in casu
nostro.

Quinta obiectio est qd̄ cum textus in preallegata. l. quisquis loqua-
tur de his qui factionē inunt contra personam imperatoris eorūq;
filijs: et sic de illis qui committunt crimen lese maiestatis in primo ca-
pite: non videtur qd̄ possit nec debeat trahi ad illos qui ex secūdo vel
alijs capitibus illud cōmiserunt: vt expresse decidunt ibi docto / comu-
niter om̄s presertim odofredus cy. Angel^o et salicetus: et p̄ cōsequēs
cū rex et regina nauarre directe nō cōspirauerint cōtra eccliaz vel ro-
manum pontificē / sed fedus solummodo inierint cum rege franco-
rum: non videtur quod contra eos et multo fortius contra eorū filiū
primo genitū dispositio penalis illius legis trahi possit. Ad hoc pa-
tet solutio ex predictis: quoniam vt in precedentibus dictum est: hoc
ip̄o quod fedus inierūt euz rege francozū ecclie inimico huiusq; schi-
smatis auctore: effecti sunt ecclie inimici et conspiratores contra eccle-
siaz romanūq; pontificē diximus supra in. 4. parte. §. 1. vers. sunt
preterea schismatici / et per consequens pena illius legis cōprehendit

Oppositio.

An et quādo pro-
pter crimē le. ma.
a patre cōmissum
puniūtur eius filij

Quinta pars. §. 8.

eorum filium. Et posito (sine veritatis preiudicio) quod rex et regina nauarre non reputentur principales huius schismatis et rebelliois auctores: reputabuntur saltem fautores et auxiliatores vel cōsocij seu satellites: vt ex precedentibus satis patet: contra quos eorumque filios pena dicte legis locum habet: vt expresse dicitur in eadem. l. cuius verba sunt hec. Id quod de predictis eorumque filiis cauimus: de satellitibus cōsocijs ac ministris filijsque eorum simili auctoritate censemus. hec ibi. Et quibus constat apertissime: quod impator voluit punire omnes intendentes circa factionem contra eum / tam principales quam accessorios vel adherentes / eorumque filios nepotes et alios descendentes: vt declaratur per constitutionem frederici imperatoris secundi: quam romana ecclesia postea approbavit: cuius verba recitat cymus in. d. l. quisquis in fine: vbi ponitur verbum liberorum: vt ceteros descendentes comprehenderet. l. quod si nepotes. ff. de testamētaria tutela et l. liberorum. ff. de verborum signi. secundum cy. in. d. l. quisquis: quem simpliciter refer ibi alber. co. 2. vers. Item queritur. Bal. tamen dicit quod per illam constitutionem hodie est declaratum: quod ista pena non extendatur nisi vsque ad primum et secundum gradum: Quod tamen quidam intelligunt in posteritate paterna: in materna autem dicunt non transire delictum vltra primum gradum ad instar criminis hereseos vt c. statutum de hereticis. li. 6. cū in preallegata constitutione frederici simili pena puniat hereticos: qua crimen lese maiestatis contra principem committentes. Et sic cum decretalis illa in crimine heresis sic exaudiatur et interpretetur: sic exaudiatur in crimine lese maiestatis. ista sunt verba saliceti in. d. l. quisquis in. §. filij in. 4. q. Idem in effectu videtur sentire ange. in. d. l. quisquis. 2. co. vers. itē tempore huius legis. Et cum sit ego arbitror: quod et si per iura cāonica et ciuilia hoc non sit bene discussum: per eadem tamen iura non sit abbreviata vniuersalis potestas ecclesie et romani pōtificis in toto orbe: cuius virtute potest reges et principes christianos increpare. corrigere et si opus fuerit deponere: vt plene dictum est in. 2. parte. §. 7. Quia cum par in parem non habet imperium vt. c. innotuit de elec. non potuerunt romani pōtiffices futuris successoribus legem imponere vt. c. felix. §. ceterum de penis li. 6. et ibi glo. in verbo possit extendere: cū quilibet romanus pontifex possit supra ius dispensare: et iura de nouo cōdere vt. c. proposuit de concessio. pre. potuit ergo romanus pōtiffex reges nauarre regno priuare excluso etiam filio / et omnibus descendentes similiter exclusis prout alij romani pontiffices hoc ipsius fecerunt: de quibus diximus supra in. 2. parte. §. 7. vbi inter ceteros commemorabimus leonem et constantium imperatores constantinopolitanos fuisse imperio priuatos: quia requisiti ecclesiam defendere noluerunt.

Leo constans imperatores

Quinta pars. §. 8.

propterea imperium fuit translatum in aliam gentem penitus extraneam, s. in germanos: et datum est charolo magno: vt narrat gl. in. c. venerabilem de elec. De quo latius dictum est in preallegato. §. 7. Et si dicatur: quod istud exemplum parum facit ad propositum nostrum: eo quod agitur de priuatione imperij: ad quod non deuenitur per viam successione sed electionis: vt. d. c. venerabilem: Dico quod ea ratione qua papa potuit transferre imperium a grecis in germanos exclusis omnino grecis: apud quos imperium tunc temporis erat: poterit similiter ex iusta causa regnum a gente in gentem transferre exclusis omnibus hominibus illius gentis: apud quos regnum prius erat vel descendentes ab illo: qui regnum ipsum tenebat. Sic legimus factum fuisse antiquis temporibus: quando zacharias romanus pontifex childericum francozum regem a regno deposuit: et pipinus charoli imperatoris patrem in eius locum substituit: vt habetur in. c. alius 15. q. 6. diximus in preallegato. §. 7. Similiter factus est in in priuatione desiderij regis longobardorum de quo supra parte. 2. §. 7. propter iniurias zacharie romano pontifici illatas: quas charolus magnus pontificis iussu vindicauit desiderium superans et vincens: et in francias lugdunum cum vxore et liberis in exilium mittens. Postea longobardis francos prefecit: qui eos in pace retinent. Atque ita anno salutis nostre. 774. longobardorum regnum finem accepit. Inde ea gens ducentis iam triginta et pene duobus annis maiori italie portione potita nichil iam externi preter nomen retinebat. fuit autem sub duobus et viginti regibus ab aluino vsque ad desiderium potrectum: tunc autem quo ad se filiosque et posteros omnino extinctum: vt chronice illius temporis attestantur. Si ergo tunc temporis romani pontifices illud facere potuerunt: multo forcius his temporibus romanus pontifex illud facere potest: quia ecclesia per incrementa temporum semper maiori potestate vtitur vt. c. displicet ad fines. 23. q. 4. Tenet augustinus de anchora in li. de potestate ecclesie. q. 57. ar. 5. diximus supra in fi. 2. partis. Ad confirmationem predictorum pondero textus in. c. grandi de sup. negli. prela. li. 6. Ubi ille rex portugalie dissipator erat et negligens: et per vtrumque poterat remoueri: vt dicit ibi glo. in verbo regis in principio: sed papa volens gratiam facere: non remouit regem: sed coadiutorem sibi dedit: protestatur tamen papa: quod per hoc non intendit memorato regi vel ipsius legitimo filio: si quem habuerit: predictum regnum adimere: quasi velit dicere: quod si non diceret illud: videretur adimere regnum etiam filio. Si autem ibi fuit specialiter prouisum: in contrarium erit regula: vt priuato regno patre ex iusta causa priuatur similiter filius et descendentes. Ad istius sensus potest trahi auctoritas saluatoris mathei. 21. cum dicit. auferetur a vobis regnum: et

Childericus rex.

Desiderius rex.

Ecclesie potestas
crescit.

Rex portugalie.

Quinta pars. §. 9.

dabitur genti facienti fructus eius declarata eomodo quo supra declarauimus ista eadez parte. §. 4. Et alie auctoritates de quibus ibi: vt si aliqua gens vel aliquis ex certa gente vel certo genere regnum tenens aliquod: graue delictum commisit: propter quod illud perdere meruit: auferetur ab eo regnum et poterit dari alteri genti penitus extranee/exclusis filiis et alijs illius gentis vel generis hominibus. Ad hoc bonus tex. in. c. si de rebus. 23. q. 7. cuius litteras recitauimus supra ista parte. §. 4.

§. 9.

De auctoritate sacre scripture.

Hec autez regni priuatio respectu filij et

descendentium habet etiam fundamentum in sacra scriptura: cuius auctoritas cunctas alias antecellit: et nichil est dignius: quam vt homo sit sui auctoris imitator. Et secundum modum proprie facultatis diuini sit operis executor. Ita notater ad propositum dicit leo papa in quodam sermone de ieiunio quadragesimali quinto incipiente apostolica prope finem. omnes enim dei actio nostra est instructio. c. significasti de elec. et. c. qualiter et quando el. 2. de accusa. et. 2. q. 1. c. deus omnipotens. Et sacra enim scriptura si recte aduertatur: aperissime ostenditur: quod aliqui reges propter sua demerita regno priuati fuerunt: eorumq; filij et posterij: et in alias gentes penitus extraneam regnum aliquando fuit translatum: vt pater in aliquibus exemplis que supra in. 2. parte. §. 9. narrauimus. Saul enim primus iudeorum rex a deo datus: propter inobedientiam: quia non exterminauit omnes amorreos eorumq; substantiam: vt samuel propheta ei preceperat: regno priuatus est ipse et filius eius: et datum est dauid: qui regnauit post eum: vt habere Danielis. 5. et 1. regum. 15. Salomon filius dauid propter sua demerita perdidit medietatem regni sui: quod ablatum est a roboan filio eius: ab ipso vero roboan et filiis eius ablati sunt vndecim populi propter suam superbiam et alia demerita: vt colligitur ex. 3. regum. c. 11. 12. et totum regnum ablatum fuisset ab eo: nisi dauid merita obtulissent iuxta illud psalmo. 31. propter dauid seruum meum non auertam faciem christi mei. de ablati autem: nichil ad filium suum peruenit. Athalia regina israel similiter priuata fuit regno et occisa regnumq; datum est iehu qui regnauit post eam: atalie filijs exclusis. Reges edon et seon eorumq; filij regno priuati sunt et occisi: quia filijs israel transitum ad terram promissionis impediabant resistentes eis: et regnum eorum indei acceperunt vt habetur numeri. 21. transiptione in. c. fi. 23. questione quinta. De quo per iosephum libro quarto capitulo. 3. de antiquitatibus iudeorum. dixi supra ista. §. tercio. de virtute namq; parentum protenditur successio filiorum in regno. et succe-

Saul rex.

Salomon rex.

Roboan rex.

Athalia regina.

Reges edon et seon

Quinta pars. §. 8.

dentium felicitas / et decedentium vel precedentium iniquitate pre-
stinditur. nam spiritus sancti certum est testimonio: quia iniusti de pe-
ribunt simul: et reliquie impiorum interibunt. Si quidem iustis regi-
bus conceditur a domino / vt ipsi eorumque filij longo tempore regnent:
vt dicitur deutronomini. 17. c. Si iniusti: domini mandata preuarica-
ti fuerint: et sanctam ecclesiam quam defendendam suceperunt / non
defendant: iuste ipsi reges eorumque filij regno priuantur: vt late im-
precedentibus dictum est. Continuat quippe regnum in successores
et in eos tunc demum protenditur: quando ipsi domini precepta obser-
uant. Aufer inquit salomon prouerbiorum. 25. c. impietatem de vultu
regis: et firmabitur iusticia thronus eius. Si enim a vultu idest a
voluntate et operibus regis / recedit impietas idest irreuerentia erga
deum et sanctam ecclesiam: totius regni opera virga equitatis et cul-
tu iusticie diriguntur. Unde illud. rex qui sedet in solio iudicii: dissipat
omne malum intuitu suo. Ecce quanto privilegio gaudent principes
deum timentes et ecclesiam defendentes perpetuatur enim regni glo-
ria etiam in carne et sanguine suo. Gloriat dominus se virum inue-
nisse secundum cor suum: et cum eum in regni apicem postmodum sub-
limasset: succedentium sibi filiorum curriculo / regnum ei perpetuum
policetur. de fructu ventris tui (inquit) ponas super sedem tuam: et si
custodierint filij tui mandata mea / que iam dedi: et testimonia mea
que (per me vel vicarios meos) docebo illos: et ipsi et filij eorum sede-
bunt super sedem tuam. psalmo. 131. et subdit. et ponam in seculum seculi se-
men eius / et thronum eius sicut dies celi. Si autem dereliquerint fi-
lij eius legem meam: et in iudicijs meis non ambulauerint: si iusticias
meas prophanauerint: et mandata mea non custodierint: visitabo in
virga iniquitates eorum et in verberibus peccata eorum. psalmo. 88
hec de dauid eorumque posteris dicta fuere. sed quonia eorum posteri
multipliciter transgressi fuerunt legem diuinam: vt patet ex discursu
4. regum et. 2. paralipomenon: ideo ista successio in dignitate regni te-
pore sedechie fuit interrupta: vt habetur. 4. regum ultimo. c. et merito
quoniam malignitas euertit sedes potentum vt scribit in libro sapien-
tie. c. 5. in fine. Sedes ducum superborum destruxit deus / et sedere
fecit imites pro eis ecclesiastici. c. 10. sed que maior ac detestabilior ma-
lignitas et superbia regum esse potest. quam eorum qui regnum ama-
nu dei recipientes: vt suas sanctam defendant ecclesias: non solum non de-
fendunt: immo offendunt. Quam obrem iuste a sedibus suis ipsi eo-
rumque filij (dei) ciuntur. et regnum transfertur de gente in gentem / et
deletis his heredibus: qui secundum carnem esse videntur: transferat
successio ad illos / qui fidei et iusticie inueniuntur heredes. in eorum pro-
missionis subsistit veritas / et rata permanent que ex ore altissimi pro-

Quinta pars. §. 9.

cesserunt & iustis regibus successione fidelium semē permanet in eternum adeo si quidez vt si omnibus recte dispositis et in eis manentibus: nulla videatur esse sollicitudo vel officium presidētis: constat his qui semel principem admitterunt: de semine illius successione non de futuram saltez ad conseruandam sanguinis claritatez. Quod et istoriarum liquet exemplis. fertur enim quod cuz magnus alexander vltimum littus oceani perlustraret: brachmanorū insulam debellare parabat. ad quam illi in his verbis miserunt. audiuimus inuictissime rex prelia tua et felicitatem victoriae vbiq; subsecutam. Sed quid erit homini satis/ cui totus nō sufficit orbis: diuicias non habemus: quarum cupiditate nos debeas expugnare: omnin; bona/ omnibus communia sunt: esca est nouis pro diuicijs: pro cultibus et auro/ vilis et rara vestis. femine autē nostre non ornantur/ vt placeant/ quem quidez ornamentorum cultus/ potius oneri deputant: quam decori. etenim nesciunt in agenda pulchritudine plus affectare: quaz quod nate sūt: antra nobis duplicem vsum prestant: tegumentum in vita: in morte sepulturam. Regem habem; non pro iusticia: sed pro nobilitate conseruanda. Quem enim locus haberet vindicta: vbi nulla fit iniusticia his verbis motus alexander: nullam ratus victoriam/ si eorum pacez perpetuaz turbaret: in quiete sua dimisit. 2 forte si eos bello fuisset aggressus: minime preualuisset aduersus innocentes: eo quod innocentia nō facile superatur. 7 veritas suis viribus constās: de militia quā tunuis armata triumphat secundū polichratū li. 4. c. II. cum autem in casu de quo agimus tam facile fuit maiestati vestre totum nauarre regnum expugnare acquirere et obtinere: credendū merito est ex iustis causis a domino factum esse/ propter regis et regine malicias dolos et fraudes aduersū deum et sanctam ecclesiam pertinaciter perpetratos: necdum non defendendo vt tenebantur: verum etiam offendēdo ac persequendo (vt sepe dictus est) vt impleretur illud celebre sapientie dictum ecclesiasti. 10. c. (cuius pluries in precedentibus mentionē fecimus). regnum agente in gentem transfertur propter iniusticias et iniurias et diuersos dolos. Quapropter in breui subuersū fuit solium primi regis in populo dei saul et iouathe cuz ceteris filijs exigētibus cuplis in montibus corruerunt/ vt thronus illius qui de postfretantes electus firmaretur. Omnin; historiaruz si percurramus seriem et regni successiones: in breui videuimus/ et quasi in exordio tele domino precedente/ succisas. 7 quo reges fuerint clariores: eo citius: si aduersus deum in tumuerint: conculcatur semem eorum. Non est sapientia/ non est prudentia/ non est consiliū contra dominū / certe nec fortitudo/ si ille insurgit / si persequitur: ad emendicata sacramentorum suffragia/ ad presidia municionū frustra de curritur. Quia non est qui

Quinta pars. §. 9.

de manu illius possit eructe. Quis alexandro maior in grecia? et tamen non suus legitur successisse sed filius saltatrici. Quis cesaree domus seriem nescit: rarus eorum aut nullus filium relinquit heredem. Omnes et in breui post varia pericula et cedes sui et suorum plurimas diuersis mortibus / et fere ignominiosis quasi in momento deleti sunt: et descendentes ad inferos: successores habuerunt / aut hostes / aut ignotos. Quid obsecro tam potentia regna / tam cito subuertit et transfudit? certe indignatio dei: quam in se multiplex iniusticia prouocabat. Est autem (ut stoicis placet) iniusticia metus habitus: quae a regione morum exterminat equitatem. animam namque priuare iusticia: ex priuatiua particula nominis declaratur. In eo autem maxime iusticia constat: si non noceras: et ex officio humanitatis prohibeas nocentes. Cum vero noceras: accedis ad iniuriam: cum nocentes non impedis: iniusticie famularis. est autem contumelia / quando timore metus in lesione alterius manifesta / operis sequela committatur. eorum iniquitati seruiunt: quod in eis cui reuerentia per conditione officij vel nature consortio debetur: insolenter in surgit. Dolus autem est (ut diffinit aquilius) cum aliud agitur: et aliud simulatur: malus utique quoties sit intentione nocendi. Differt autem plimum dolus a contumelia quoniam haec superbe et manifesto: ille fraudulenter et quasi ab insidijs nocet. Dolus namque ex timiditatis imagine: infirmitatis notam habet: et fortitudini plimum aduersatur secundum plutharcum li. 4. c. si. regum igitur gloria transferretur de gente ingentem si iniusti / iniuriosi / contumeliosi / inueni fuerit aut dolosi. Cum autem rex et regina nauarre tales fuerint aduersus ecclesiam sanctam eiusque pastorem: iniuste / iniuriose. contumeliose et dolose agentes: faciendo ligas et confederationes cum inimico ecclesie: merito deus ipse eos eorumque filios etiam primogenitum regno priuauit: ita ut merito eis dici possint verba quae samuel dixerat sauli iudeorum regi quando regno fuit priuatus quae habentur. 1. regum. c. 13. stulte egisti / nec custodisti mandata domini dei tui: quod si non egisses: iam nunc preparasset dominus regnum tuum super israel in sempiternum: sed nequaquam regnum tuum ultra consurget. Quae sicut videtur dominus virum iuxta cor suum: et precepit ut esset dux super populum suum. haec ibi. iustus enim qui ambulat in simplicitate sua: beatos post se filios relinquet. puerbiorum. 20. Qui ergo in iustis fuerit: et non in simplicitate: sed in malicia deum et ecclesiam offenderit: miseros et absque honore filios relinquet. Ex quibus omnibus simul iunctis clare constat quod iulius seculus pontifex maximus regem et reginam nauarre eorumque filios et descendentes regno priuare potuit / et occupandi illud cuiuslibet licentiam facere / et consequenter maiestas vestra illud occupans iuste retinet.

Iniusticia.

Iniuria.

Contumelia.

Dolus.

Conclusio.

¶ Finis quinte parte.

Sexta pars.

Hic liceret rex inuictissime pōere iā
metas labori huic quē maiestas v̄ra meis humeris imposuit:
tamen q̄ diuersa sunt hominū studia: et vnusquisq̄ gaudet
easibi proponi que didicit: in quibusq̄ nutritus est: ⁊ quibus assuefa
ctus iuxta aristotelis sententiam: iccirco non ab re erit si postea quaz
de iure: prout dominus dedit: locuti sumus: iam tandem in hac sexta
operis parte historice aliquid differamus: vt appareat quemadmodū
regum nauarre post miseram illam et calamitosam hispanie cladez
vniuersalem fuerit viciosus ingressus: ac per inde fortassis sic iustissi
mus deus preordinauerit: et iam tandem effecerit: vt regnum illud
mutationem susciperet: et ab alio in aliū transferretur: sacro eloquio
testante (vt iam supra meminimus) regnum a gente in gentem trās
ferri nonnumq̄: propter iniusticias iniurias contumelias et diuersos
dolos. Que omnia ad propositum facile possent adaptari: cum pre
ter ipsum iniquum ingressum quo ab eneco arista reges precedētes
dominio illo potiti sunt: hec illi finitima regna taz aragonie q̄ castel
le temporibus ante actis tam remotis q̄ propinquis: ab illa terra et
gente multas fuerūt passa iniurias et nocumenta. Quia igitur ple
riq̄ homines narrationi reruz siue hystorie potius sunt dediti: q̄ sciē
tie iuris: quippe qui in ea educati non fuerūt: nec imbuti et de illo co
gnitionis genere non est qui aliquid non degustet: ab hoc autem
multi sunt alieni et experies: ideo vt omnibus satisficiamus: nam sa
pientibus ⁊ insipientibus debitores sumus (vt ait apostolus) de ori
gine et successione illius regni altius reperētes: dicere aggrediamur
vt ea etiam que in exordio operis promissimus: adimpleamus.

¶ Finis.

Sexta pars. §. I.

D inuestigandas igitur

nauarorum originem antiquitatem et successum quamuis difficile sit / res nimium a nostris seculis remotas propter earum parvam et umbratilem cognitionem ; tamen a uetustissimis scriptis exordiando usque ad nostra tempora : ea que hac atque illac lectitudo adinuenimus : sub breuitate et compendio referemus. Cum itaque post alias nationes / que prisca temporibus in hispaniam venientes / eas obtinuerunt : tandem hercules aduenisset / et post eum alij duces ex grecis ; in dominium grecorum venit hispania tota et sub eo extitit multos annos. Qui cum per multa secula ipsius dominium tenuissent / tandem a poenis ab ipsa expulsit sunt. Mas (ut ait iustinus in ultimo libro sui epitomatis) cum gaditanam a tyro (unde et cartaginensibus origo est) sacra herculis perquietem iussi in hispaniam transtulissent / vrbesque gades ibi condidissent : inuidientibus incrementis noue vrbis finitimis hispanie populis / ac propterea gaditanos bello laceissentibus : auxilium consanguineis cartaginenses misere : ibi felici expeditione et gaditanos ab iniuria vindicarunt : et maiorem partem prouincie suo imperio adiecerunt. post hoc hispania a cartaginensibus ad romanos primo ex parte secundo in totum transiit / hac occasione : consulatum agente Appio Claudio (qui primus contra cartaginenses arma sumpsit) anno ab vrbe condita . 477 . secundum eutropium aut . 478 . secundum titum liuum cartaginenses iam potentes in Africa et hispania : effecti cumque non parvam etiam Sicilie partem sub sua ditione tenerent : Messanas eiusdem insule vrbes eis non obediens infestare obsidereque aggressi sunt. Messanenses auxilia a romanis petierunt . unde appius claudius consul exercitum traiecit in siciliam : cum tamen antea romani terminos italie nunquam egressi fuissent : ac nauale bellum classisque apparatus antea romanis res esset incognita. Atque ita excaudit efferbuitque inter romanos et cartaginenses bellum : ut non contenti eo : quod gerebatur in sicilia : ad hispaniam usque etiam illud extenderint . in quo plurime vrbes et populi a cartaginensibus defecerunt ad romanos . Postea vero inter romanos et cartaginenses pax composita est sub hac conditione : ut ea pars que citra iberum fluum est et pireneum attingit romanis cederet / altera vero pars que ultra est et in herculeum fretum tendit cartaginensibus traderetur . Saguntum vero nobilissima hispanie vrbs / cuius ultra iberum esset et ad penorum partem consisteret / post longa certamina

Greci hispaniam obtinent.

Gaditani ad hispaniam veniunt.

Cartagineuses ad hispaniam veniunt.

Romani ad hispaniam veniunt.

Bellum inter cartaginenses . et romanos.

Pax inter eosdem

Saguntum.

Sexta pars. §. I.

Hanibal saguntū
obsidet et capit.

Mulierū fatius.

Hanibal p nauar
rā transit in italiā

libertate donata est: cum facile diuidi non posset: neque propter eius magnitudinem in portiones distribui conueniret. Postea cum hanibal / qui carthaginensium partes eius exercitu tenebat / gubernabatque: contra federa pacis saguntium obsideret: ac primo quidem ciues obsidione perterriti et sese imperata facturos polliciti: argenti trecenta talenta et totidem obsides dare pepigerunt. Quibus acceptis conditionibus: hanibal cum soluisset obsidionem: saguntini penitentia ducti: nichil eorum que pepigerant: prestiterunt. Rursus igitur ad obsidionem conuersus hanibal: et durius inito certamine oppressos malis undique barbaros: tandem ut conditionibus huiusmodi dederent: perpulere: ut liberis hominibus cum singulis tantum vestimentis ex urbe migrare liceret. Mulieres igitur id quod tandem euenit fore suspicite: ut scilicet hostes diligentius viros ne quis occultum telum efferret intuentes: seipsas egredientes negligenter atque in tactas abire permitterent: gladijs intra sinus occultatis / ex urbe digresse sunt. Cumque omnes iam ciues urbem exissent: hanibal equitum massyliensium turmam ad portam ciuitatis in statione collocauit: ceteris in composito ad urbem diripiendam intrare permissis. Cumque multi: ut in talibus fieri solet: multa undique asportarent: non se ultra continere massylienses potuerunt: sed porte estatione dimissa / indignantes ad predandum discesserunt. Interea mulieres clamore sublato: cum gladios quos gestabant viris tradidissent: simul cum illis impetum in hostes fecerunt. ferturque earum unam ex hanonis cuiusdam manibus direptam hastam in eum ipsum vulnerandum conuertisse: verum quia thorace inductus erat: occidere minime valuit. Et viri multis hostibus interfectis: reliquis vero qui obuiam venerant in fugam versis / una cum mulieribus sese ex urbe incollumes receperunt. Quod postquam est hanibali renunciatum: equites repente qui persequerentur dimisit. Cumque ex ipsis aliquot adduxissent captiuos: ultimo supplicio affici iussit. Verum maxima pars in proximos montes dilapsa: hostiles manus effugerunt: qui paulo post misso ad hanibalem caduceatore: veniam atque in urbem reditum ab eodem impetrarunt octauo obsidionis mense cum magna hominum cede et strage: ruptaque omnino pace: romani in carthaginenses bellum indicunt. Creantur consules ad id bellum gerendum in sicilia et italia (quo hanibal properabat) publicus cornelius scipio et. T. sempronius. Hanibal enim considerans quod ipse huius belli causa fuerit / non decretum carthaginensis senatus: cum milites in nouam carthaginem reduxisset / partitis spolijs militibusque ex victoria iocundatis / munitis hispanie urbibus in italiam ire parat. Occupata autem reliqua hispania pyreneis transire satagit. Et superatis illergetibus (qui nauarri hodie dicuntur suntque coniuncti pyreneo) per rucisum

Sexta pars. §. I.

vallem in vasconiam atq; inde in italiam se transtulit.

Interis vero **gnens scipio publicij scipio** nis frater in hispania (a pisenis omnino iam occupata) mittitur contra hasdrubalem hannibalis fratrem. **Q**ue hannibal in italia profiscens hispanie profecerat. **Q**ui cum in hispania aduenisset/pretermisiss alijs: quæ gessit. quia non deseruiunt multum proposito/tarracone capta ibiq; dimisso presidio classe in vrbes emperias remissa Ilergete gentem opprimere decreuit. Ilergetes aut nauarri dicti sunt qui et ipsi coniuncti sunt pyreneo. **P**rofectus itaq; scipio in Ilergetes Atanagrum urbem (quæ hodie pampylona dicitur) obsidet. **Q**ue caput illius gentis habebatur/sicut et nunc. **H**ec enim ciuitas siue condita fuisset a grecis siue a cartthaginensibus siue forte a romanis/cum possiderent partes hispanie quecumq; est/citra iberum/non satis ex auctoribus constat: dicebatur tamen atanagrum. **Q**ue cum forte post diruta/a pompeio magno esset reedificata vel saltem amplata/dum non longe ab ea pugnasent cum sertorio: dicta fuit pompelis idest ciuitas pompeij vt voluit strabo in li. 3. de situ orbis. **P**ostea vero corrupto vocabulo Pampylona ab aliquibus ab alijs vero corruptioni adhuc Pampylonia appellata est. **A**d hanc igitur scipio cum venisset atq; eam obsidione cinxisset: **P**ost dies paucos obsidibus acceptis ilergetes ipsos pecunia quoq; multatos in sua ditionemq; recepit. **I**nde in austranos procedens/ tute lam urbem ad oras iberi perueniens obsedit: cumq; cesaraugustani alijsq; vicini/vrbi ferrent auxilia: nocte non longe ab vrbe/cum intrare vellent/excepti insidijs cessi sunt ad duodecim millia: reliqui vero per agros diffugere sunt compulsi. **U**rbi tunc maximo adiumento eratnix iniqua infestaq; oppugnantibus. **Q**ue (cum hyemis esset) per xxx. dies quibus durauit obsidio/altitudine quattuor pedum alta extitit. **D**e inde cum amusitus eorum princeps ad asdrubalem confugisset/oblatis de vrbe. xx. talentis argenti obsides / tarraconem deducuntur. **C**um vero Asdrubal a scipione victus esset ac perinde in lusitaniam exercitum duxisset: ac propius oceanum confidere fecisset/ sperans reliquos estatis ibi tranquile transigere: **I**nterim sicut hispanis mos est noua expetere/ **M**andonius quidam nobilis ex ilergetarum gente (que/vt diximus/hodie nauarrensis dicitur) cum intellexisset romanum duces a saltu castulonis ad maritimam oras duxisse partem romanorum sociorum/eos inuasit: contra quem/cum a scipione missi fuissent tria milia romani exercitus eius expeditis auxilijs: leui certamine deuictus est **M**andonius: ipsoq; capto ac omnibus suis occisis tumultus sedatus est.

§. I.

Gneus scipio venit in hispaniam.

Nauarre opprimuntur.

Pompilonia obsidetur et capitur.

Tutela obsidetur

Amusitus nauarorum princeps.

Asdrubalagneosa piene vincidit.

Mandonius nauarrus vincidit.

Mandonius vincitur et occiditur a romanis.

Sexta pars. §. 2.

§. 2.

Publius scipio venit in hispaniam.

Duo scipiones fratres vincuntur et occiduntur a cartaginensibus.

Scipio africanus venit in hispaniam eamque subiugat.

Nauarii rebellant contra romanos et subiugantur.

Post hoc autem publius scipio cum exercitu in hispaniam venit. Sine quoque Scipioni fratri se ad iunxit / atque deinde post aliquod tempus ambo in hispania contra cartaginenses bella gesserunt. Qui cum feliciter cum hostibus per non paruum tempus confluxissent: tandem fortuna omnia versante: ambo pariter et victi et interfecti sunt. In quorum locum statim subrogatus est lucius marcius septimi filius / ab ipso exercitu in ducem siue imperatorem assumptus. Post hoc publius cornelius Scipio publij scipionis interfecti filius in hispaniam venit a Senatu populoque romano imperator creatus: sub cuius imperio et ductu / peni ab hispania fuerunt omnino expulsi et tota fere terra in ius ditionis romanorum venit. Cum iam igitur romani tota provincia potirentur: post paucos dies cum egrotaret scipio grauius / et in morte eius in qua corde sincero romanis non adhaeserant: sed necessitate compulsi / ponerent spem: ilergetes qui et nauarii / Adandonio et indibili duces rebellauerunt. Post restitutam autem scipioni sanitatem: in eos mouens praelia: eos victos (non parua facta strage nec sine ipsorum romanorum incommodo) ad obsequium reduxit. Haec fere sunt peracta anno ab vrbe condita. 543. Sicque deinceps mansit hispania sub domino romanorum per longa tempora / exuscitatis in diuersis ipsius partibus per diuersa tempora rebellionibus: contra quas diuersi duces siue imperatores per vices missi sunt: qui eas nunquam ad plenum coercuerunt. Quae omnia praetermittimus: ne nimis plixus faciamus volumus: et vt in his quae ad nauarram spectant (quae proposito proprie deseruiunt) insistamus.

§. 3.

De octauiano cesare.

Cantabri romanis non parent.

Tandem anno ab vrbe condita. 710. interfecto in senatu Julio Cesare: Octavianus testamento ipsius cesaris auunculi sui et hereditatem et nomen assumpsit annos natus. 17. Qui cum post paucum tempus consul crearetur / et cum antonio et lepidus ab eo anno quo primum consul creatus est duodecim annis imparer: tandem cum antonio confligens propter repudiatam sororem: eum debellauit naualli pugna: atque interfecit. Ex eo autem die rerum omnium summam atque absolutam potestatem (quam greci monarchiam vocant) adeptus est. Quibus peractis Cesar ipse Octavianus iam a senatu cognominatus augustus cum animaduerteret cantabros / vaceos austeres et iliturgos ferocissimas hispanie nationes romano imperio non parere: in hispanias ad eas perdomandas venire parat / existimans parum fuisse bellum gestus in hispania per annos plusquam ducentos ab ipsis romanis: si ille nationes libere ab eorum iugo existerent. Ille enim nationes (quantum coniectura iudicare licet) partim romanis nunquam se

Sexta pars. §. 4.

subdiderant/ferocitate ppria ⁊ asperitate terre sue habitationis freti: partim temporibus ante actis ab obedientia iam islorum se substraxerant forte discordijs ciuilibus ipsorum romanorum primo inter Mariuz et sillaz: secundo inter cesarem ⁊ pompeium adiuti. Inter has autem quatuor nationes (vt hystorici dicunt) cum potētiōres essent cantabri et astures: cantabrorū (sub quibus nauarri ab hystoriographis et cosmographis computantur) effrenatiō et magis pertinax in rebellando animus fuit: qui non contenti libertatem suam defendere/ finitimis imperare temptabant vicinasq; gentes crebris incurfionibus fatigabant. Ad hos igitur cantabros augustus primus ueniens/ partito exercitu eos debellare cepit: habebat enim classem ab oceano: que terga hostium grauiter premebat. Hinc cantabri deficientes nec uis romanorum ferre valentes/ fugam in eminentissimum uicinū montem arripiunt: in quem potius oceani maria q̄ romanorum arma ascensura esse crediderant: Octavianus ipsum montem fossa et vallo quindecim miliarum obsidione circumdedit / assistente circum undiq; romano exercitu. Cum uero obsessi extrema uite uiderent: die timq; fere certarent: certi de suo interitu/ quidam qui ferro cum hostibus agere non poterant/ ueneno sumpto: quod ex arboribus taxeis exprimitur: (quorum arborum in ipso monte copia magna est) mortem sibi conscuerunt: sicq; illorum pars maxima obsessorum a captiuitate (que inuicere uidebatur) subtracta est. Deuicta itaq; hac cantabrorum natione / deinde et alie tres scilicet asturum uaceorum et iliturgorum deuicte sunt et subiugum romani imperij sunt redatę. Durauit autem bellum hoc per annos quatuor ut placet Orosio et lucio floro. In hoc tamen dissentiunt an per se augustus cesar illud gesserit an per legatos: pluribus tamen placuit quod per se illud gesserit augustus: quamuis lucius florus dissentiat: tamen liuius per eundem augustum perdomitas ait hispanias primū. Deniq; hoc bello finito/ cum omnia bella humani generis cessarent: Augustus cum Tarraconā diuerteret / iaz secundo (se imperante) portas iani claudi iussit: atq; ibidē illud instituit edictū qđ in euāgelio luce legit: exit edictū a cesare Augusto ⁊c. ut in tractatu insularum maris oceani. c. 7. §. 7. et . 9. late diximus. Hec cum circa ortum saluatoris hoc modo confecta essent: quiescit terra sub imperio romano per multos annos: ille enim rebellandi finis hispanie (vt ait lucius florus) ac de inde certa fides. Vandali ⁊c.

Postea uero circiter ānos domini. 30.
barbare qđā natiōes hispanias inuaserūt. Quādali. Alani. Bugui et

h ii

Cantabri.

Octavianus cāta
bros debellat et
uincit.

Edictū cesaris au
gusti.

§. 4.
Vandali alani bu
gui et sueui ueniūt
in hispaniā eamq;
inter se patiuntur

Sexta pars. §. 4.

sueni. Que quidē incognite antea hispanis gentes / eas causam hispanias ingrediēdi habuerunt: q̄ theodosius senior imperator eos inse-
quens a galijs: (quas ex parte occupauerant): fugauit. Quare com-
pulsī sunt pyreneos montes transire: quibus traiectis / hispanias oc-
cuparunt: easq̄ post multas contentiones et prelia: inter se partiti sunt
Alani enim lusitaniam et carthagines sunt sortiti. Vandali galliciā.
Sueni occidua maritima oceanū obtinuerunt ⁊ partem Celtiberie.
que prouincie nauarrozum coheret: quam forte saltē ex parte obtine-
bant. Per id tempus romani saguntum. Numātiā et nonnullas
alias vrbes adhuc retinebant: Vandali autem cognomine silingui:
relicta Gallecia: postq̄ tarraconenses insulas depredati sunt: ad in-
teriora hispanie sese recolligentes: prouinciam bethicas sortuntur:
quorum nomine prouincia ipsa vandalia ⁊ remota. U. a principio
andalusia pro vandalijsq̄ in hodiernum dies dicta ⁊ ea occasione
sueni galliciā potiti sunt. Hispani autem tunc temporis per ciuita-
tes et castella residua de romanorum absentia neglectiq̄ tuitionis
plangentes / sese miserabiliter seruituti subiiciunt vt beatus ysidorus
in sua chronica narrat.

Barū nationū romani tedio affecti / et de eorundē insolentia indigna-
ti / clamoribusq̄ hispanorum inclinati: ab hispania eos pellere satage-
bant. Sed cum iam eorum vires essent debilitate nec id efficere vale-
rent: honorius imperator hispanus (qui per id tempus imperabat)
afflictioni vexationiq̄ hispanorum compatiens / gothos in hispanias
mittendos curauit / auxilijs hispanis prestituros: et prouinciam a se-
ua barbarorum seruitute liberaturos. Utq̄ id cōmodius efficere pos-
sent ⁊ libentius: hispanias ipsis grata donatione cōcessit / athanarico
primo rege super gothos regnante vel (quod vero similis est) Ala-
rico secundo gothozum rege. Si autem donatio hispaniarū facta fuit
athanarico (vt aliqui volunt) attribunda est (vt tempora concordentur)
precedenti alicui imperatori puta theodosio seniori eiusdem ho-
norij patri: que postea fuerit per honorium confirmata. Satis tñ est
ad propositum q̄ gothis hispaniarum facta est donatio per honori-
um cesarem: de qua donatione preter ceteros auctores meminit An-
tonius archiepiscopus florentinus secunda parte sue historie ti. ii. c.
6. Gothi igitur hispanice gentis humanitate et dulcedine freti / eo-
rumq̄ strenuitatē et vires experti / derelictis ceteris orbis (quas obti-
nuerunt) regionib⁹ / ad hispanias se receperūt / existimātes totius eu-
rope monarchia potiri facile posse / si gētis hispāie aut subiectiōe aut a-
micicia potirentur. Habebāt aut gothi ipsi Vandalos. Alanos. Sue-
uos et hugnos inuisos nimis tanquā ppinquos loco suozū natalijs.

Honorius impe-
rator hispanias go-
this donat.

Sexta pars. §. 5.

Quare freti hispaniarum auxilijs: eorundem vandalorū suenorum et hunnorum seuciā feritatemq; ferre nō valentes: eosdē vādalos ceterasq; barbaricas natiōes ab hispāia expulerūt/ac deniq; omīuz hīspaniū monarchiā obtinuerūt: immo et vltra mōtes pireneos nō parū partē galliarū retinuerūt. Quarū galliarū donationem honozius ipse etiā fecit: quāuis ipi: terre amenitate vbertateq; ⁊ hominū ingenijs (vt dixim⁹) oblectati: sedē in hyspania figere maluerunt: et inde euenit vt sub vno principe tota hyspania regeretur: quāuis plures cōtineret prouincias diuersis nominibus appellatas: inter quas puincia que nunc nauarra dicitur non erat ignobilis.

Gotbi hispaniarū monarchiam obtinent.

Hinc est illud quod dicit jo. de fau. et re

§. 5.

fert archi. in. c. conuenioz 25. q. 8. qd a legione vsq; ad montē pesulanū oēs sunt gotbi. Sed qd immediate subdūt predicti doctores: vel a veritate alienū est: vl' debet sano modo intelligi et alio quidē modo quā solet: subdūt enim sic. omīs sunt gotbi exceptis nauarris qui sunt iberici vt quidā dicunt et vltra armenias vt dicit pascian⁹ in libro. 6. Nusquā enī legif qd ab ibernia insula coloni venerint. Qui sedes fixerint et (vt ita loqr) populauerint nauarrā aut aliquā aliaz hyspanie partē: et multo min⁹ legif: qd ab eadez insula fluxerint colōi: q; populauerint vltra armeniā: que in oriēte quidē puincia est: et hec in occidēte insula et parua quidē ppinqua britanie. Nec tale quid dicit pascian⁹ i. 6. libro. Ubi allegat nec alibi i toto suo ope. Restat ergo qd vitiose ponit ibi iberici/p iberi. vl' debet intelligi iberici. i. iberi nō ab ibernia qdez insula: sed ab ibero flumio. Et hoc est qd dicit pascian⁹ in. 6. libro vbi allegat qd. i. hiber⁹ est flum⁹ quē vulgo ebrū dicim⁹ hiber autē est gens. i. hiber. i. psecundā declinationē iuxta illud lucāi. Si tibi dur⁹ hiber aut si tibi terga dedisset. et illd eiusdē. Nec licet ad duos martē cōuerture hiberos. hiber. is. aut p terciā declinationē significat gentē q; habitat vltra armeniā. sed tñ ē sic intelligēdo hiberici p hiberi. i. accole fluminis hiberi nō solū illi sūt nauarri: immo et aragonij et aliq; ex parte castellai: quozus terras etiam preter fluit hiberus sicut nauarrā: immo et tota hyspania ab antiquis auctoribus solet appellari hiberia/ et vniuersi hyspani hiberi iuxta auctoritates lucani modo adductas et multas alias/ que taz ex ipso/ quā ex alijs antiquis facile possent adduci: nāq; dicit alibi. pfugicq; agēte vetusta gallozū celte miscētes nō hiberis. vnde tota prs hyspanie contigua ⁊ cōtermina hiberio celtiberia dicitur: siue nunc a castellanis seu nauarris seu aragonensibus aut tarraconensib⁹ habitetur. Dicit autē hiberia ab hiberio anne. ipsi vero flumio nomen dedit gens q; oram fluminis

De nauarris.

Sexta pars. §. 6.

antea incoluerat. pcessit vero illa gens a prouincia hiberia que in asia situm habet/ media inter armenia et colchos secundus claudiu ptho lomeu. Dicunt tamen aliqui gentem ab illa prouincia verustissimo ias tepore prodisse et primo in illa insula hibernia venisse et suocq no mine hibernia appellauisse atq inde in hispania scdo nauigatioe per uenisse. Que cu oras fluminis statiz incoleret: flumini z regioni. i. toti hispanie nomen tradidit: vt hiberus annis et hibera prouincia ap pellata sit. Et ad hoc confirmandu allegant priscianum in supra di cto loco. Sed nichil tale dicit priscianus: sed id tantu qd rettulimus: nec aliquis ali auctor et antiquis. Sed posito qd hoc veru sit: no se quitur qd hibernici dicatur in hispania ab hibernia insula in mari bri taico: sed dicant hiberi a flumio et originaliter ab illa puincia asie: et illi quide no sint solum nauarri (vt dicit io. de fan. et post eu archidi) sed oes accole illi a annis ta nauarri q aragoni q et castellani accipiedo hiberos i strictissima figatioe/ accipiedo aut in coi figatioe/ oes hispa ni z ois hispania hiberia. nec ppter ea et sequit qd illa ges nauarroz no sint gothi scdz eos. na illa ges hiberoru antiqissima e et ante hercule venit in hispania. Unde sicut aduentus grecoz. penoz et romanoz et dñium vniuscuiusq haru nationu p longu tepus no obsistit hispanie nec alicui eiusde parti quin tande p aduentu et dominu gothozu di cant gothi: ita a forciori nec nauarri obstat qui et gothi dicant: qua do quide ipsi quocq sicut et alie hispanie portioes subiugu venerunt gothozu queadmoduz et ceteri omnes hispani hiberi dicuntur.

§. 6.

Hispaniarum mo narchia continua tur in gothis.

Roderici tpe hi spania capitur a mauris.

Sed vt ad ea q de gothis dicere incepim reuertamur: qmadmoduz. s. toti hispanie sceptru penes illos exti tit: et pulsus alijs exteris nationib/ dico qd ab ipso Athanarico conti nuata est successio in regno z principatu toti hispanie immo magne partis gallie vltra pyreneum presertim Aquitanie Gascome et toti prouintie Marbonensis vsq ad infelicem rodericum regem. Quibus ipsis regibus gothis vsq ad rodericum regem inclusive: ipsam etiam nauarre prouinciam seruire ac subditam esse non est ambigu um. Vnius autem roderici regis tempore peccatis populi exigenti bus ac perinde ira dei efferuescente ac iusticia vlcisete: sceptru ac mo narchia hispanie reguz humiliata est: et potetia no modo attenuata/ veru etia ad nihiluz fere redacta. Na post illud horrendu et infelicissi mum prelium apud xericium commissum: in quo christiani terga ver terunt et rex ipse nunquaz amplius comparauit/ arabes per totas hi spanias debachati sunt atq eas biennio obtinuerunt/ preter aliqua mo tana puta asturias z vizcayam et arces nonnullas in regno aragonie.

2. annis seculo.
Bañe z hango sel.
ei d. Rodrygo =

60

Sexta pars. §. 7.

Neque solus hispania eas diruptiones passa est: sed magna pars gallie/ ea presertim que gothis parebat: de qua paulo ante meminimus. Unde tunc ea furente tempestate: etiam nauarre prouincia agothis ad arabes transfijt. Euenerunt autem hec circa annum circiter domini. 712.

Roderico autē cū filiis mortuo vel quo

cūq; alio modo ab oculis hominum subtracto/ Delagius frater eius secundū aliquos vel filius fasile ducis catabrie secundū alios et sanguine gothico pgenitus: regnū vel (vt accomodatim loquamur) reliquias regni suscepit. Seruatim enī fuerat hic princeps vt miseris hispanias peccatis xpiani populi afflictas et pene euersas restitueret: ne inclite gētis gothice lucerna in orbe penit extingueret. Hic igitur pelagi furēte maurozū rabie cū aliquib; christiāis apud asturias se cōtinuit et diuino cōfortatim auxilio paucorū catholicorū turba siue societate fretus arabes (quib; vndiq; circūseptus erat) paulatim insequitur: et tandē deo ipso magis ac magis aspirante: incredibilia et plūsq; humana bella gessit: adeo vt paucis interietis annis: non medio crē terrarū perditarū partē dño adiuuate recuperauerit. Cumq; legionē post alia adepta oppida recuperasset: rex legionis appellatim est: non quidē ppter ea qd sui predecessores sic appellarentur: sed ex eo qd legio ciuitas fuit primū preceptū oppidū: qd a mauris adeptus est. Ab eo autē tēpore in hispania regnātes/ iā non reges gothi siue reges gothorū dicti sunt: vt antea maioris erat: sed reges legionis vel castelle vel huiusmodi. Ante cladē enī et calamitatē illā: roderic; et alij superiores reges/ nō reges hispanie: nedū alicui; partū eius: sed reges gothi siue reges gothorum appellabantur. Sed postea exorte sunt alie intitulationes. et prima fuit a legione: a quo nomine (q; et nomen apud hispanos vsitātū. s. leo et insignia manifeste videtur discrepare) non ab re erit: si ea que per non segnē inuestigatiōez in libris adinuenim; in mediū afferam; vt appareat quēadmodū et nomē apd hoies nostre nationis et insignia ipsa non careant ratione. Est igitur nō ignauiter aduertendū qd cū primū vrbs illa cōdita fuit/ nō legio sed Eleona a primis suis cōditorib; fuit nominata/ sic dicta a prouincia libie Eleona appellata/ ppinqua Lirene et ethiopia: in qua maxima leonū copia inuenitur adeo/ vt pro multitudine pecudū greges videantur: a quibus vt sibi caueant homines regionis illius: leones sibi domesticos nutriunt ad tutelam. Est enim leo domabile animal et proum in sui benefactoris tutamen. Hec autē gens in hispaniā (cum ibi imperitarent carthaginenses vt supra diximus) venientes magnā domesticorum leonum multitudinē pro sue regionis moribus et

§. 7.
Delagius.

Delagius quare rex legionis appellatus est.

*La Primera ciudad de
re Delago fue Leon*

Quare reges legionis appellati sunt et habent leonem pro insignijs

Leo ciuitas quomodo antiquitas appellabatur.

Quinta pars .§. 7.

consuetudine adduxerunt: qua ex releonis illi vrbi a se condite pro armis siue insignibus figuram dederūt: que insignia vsq̃ in hodiernum diem retinet ipsa vrbs/inimmo et totum ipsius regnum quod post excidium vniuersale hispanie nomen sibi ab ipsa vrbe accepit. hoc refer Margarit̃ episcopus Serundius in suo paralipomenō hispanie li. 3. c. 3. Beatus tamē ysidorus iunior in sua chronica mūdi in sexta etate. c. 23. aliter videtur sentire. Dicit enim quod circa centesimum annum domini/traianus imperator natione hispanus postquam romanū imperium vsq̃ in orientem longe lateq̃ perduxit: babiloniaz et arabiam cepit et vsq̃ ad indie fines post alexandrum accessit: tandem quatuordecim legiones misit contra occidentem: vt ciuitates in arduis locis positas destruerent et in plano eas conderent: ne contra romanum imperium amplius possent rebellare: Ex quibus cum due venirent in hispaniam: ciuitates sublantiam et florem destruentes non longe ab ipsa flore urbem condiderunt: quam a legionibus ipsis legionem appellauerunt ⁊ quoniā eius legionis que urbem condidit insigne seu vexillum leonis erat ideo insignia eius regni leonē prefeferunt. Sed quamuis nomen antiquum a libycis inditum non perseuerauerit: tamen cum illa carthaginensium ciuitas aliqua istarū forte sit vel in illis terminis sita fuit/vero simile est quod insignia antiqua remanserunt: dummodo verum sit id quod de nomine et cōditiōe Eleone retulimus. Post succedente tempore accreuit ratio q̃re ipsa vrbs a leone haberet nomē et insignia: nam circa annos domini. 572. leonegild⁹ rex gothorū in hispania regnans cui⁹ portione gallie sicut et ceteri gothi: cum romanos milites in presidium legionis positos/apud ipsam urbem bello extingueret: atq̃ eam ipsam caperet: ex suo nomine leones appellauit: ita dicit idem beatus ysidor⁹ in sua chronica hispanica cui⁹ de leonogildo agit. c. 36. itaq̃ primo vocata est Eleona a prouincia eleona in lybia: vnde eius fūdatōres prodierunt. secundo vocata est legio alegionibus que sublantia et flore urbibus in arduis positis euersis/eam condiderunt. tercio et vltimo quasi antiquo noie repetito leo nominata est: Atq̃ inde hispanie reges/legionis vel leonis merito appellantur vel appellari possūt. vnde et pelagius qui illam urbem ad christianitatez ⁊ dominum gothorum reduxit: non iniuria titulum legionis vel leonis sibi assumpsit et posteris reliquit: quamuis luchas tudensis dicat quod acceperint leonem pro insignis: quia leo et est et interpretatur rex omnium bestiarum. sed prior ratio verisimiliter apparet. Habuit autem pelagius pro armis vel insignis leonem rubeum in campo albo et hec cōstant ab eo tpe fuisse insignia regū leōis siue legiōis vt dicit Rodericus episcopus palentin⁹ in sua hystoria hispanica. i. parte. c. ii. Dec

Traianus legiōis
mittit.

Insignia regū le
gionis.

Sexta pars. §. 8.

ommittamus quod apud alios auctores scriptum reperitur quod. f. reges gothi pro armis siue insignib⁹ deferebant scutu⁵ in quattuor partes diuisum. in parte enim superiori dextra quattuor baltheos nigros in campo aureo in sinistra vero tres coronas aureas in cāpo rubeo. In prevero inferiori dextra leonē fuluū habentē in manib⁹ securi amazoniā in cāpo albo / in sinistra autē pre leonē fuluū i cāpo aureo hec erant gothorum regum insignia non autē quinq³ buffones / quē admodum aliqui hystoriarū ignari inepte asserunt. vt cūq³ sit reges gothi pro armis vel insignib⁹ inter cetera leonis habebāt imagines secundū burgenzes in sua chronica et genealogia regum hispanie cū de leonegildo agit. Sed tamen cū post cladē calamitosā et vniuersale hispanie excidium mutata fuerit regum intitulatio (ceperūt enī dici reges legionis: vel castelle vel huiusmodi / cum ante non modo alicuius partium : sed nec totius hispanie dicerētur / sed reges duntaxat gothi et regnum gothorum (vt paulo ante diximus) non mirum si insignia quoq³ mutarent. Pelagius itaq³ et eius successores solum deferebāt leonē rubeu⁵ in cāpo albo / et nominabātur reges legiōis.

Insignia regū gothorum.

Post lōga vero tempora circa annos do

mini. 1017. ferdinandus huius nominis primus filius sancti cognomento maioris regis nauarre et Eluire filie sancti ferdinādi sexti et vltimi comitis castelle / primo rex castelle nominatus est: licet alij attri buant hanc primam nominationem sanctio patri. hic fernandus duxit vxorem santiam filiam alfonsi regis legionis et sororem beremū di: Quo sine filijs decedente / fernandus predictus propter vxorē santiam regnum legionis obtinuit: vnde venit vt hic rex ferdinādu⁵ primus: rex diceret castelle et legionis precessit autem nomen castelle in titulo: quia ei iam regi castelle existentia: ccessit seu superuenit regnū legionis: Quamuis secundū iura / regni legionis nominatio tanquā antiquioris debuisset precedere. Dicitur autē castella (vt cōmunius fertur) a castellis: quibus nimis erat munita: presertim cum hostes. i. mauros circumquaq³ adiacentes haberet. immo vsq³ ad viscera penetrantes. Vel (vt alij accuratius et maiori eum indignatiōe sentiūt) quē admodum totum regnum dictum est legio ab vna ciuitate: ita castella dicta est a castulone vrbe olim opulentissima mediū fere tenēte inter citeriorem vltiorēq³ hispaniam / in principio tamen vltioris hispanie (ad q³ pertinet castella) sita / amica satis populi romani licet postea inimica: cum carthaginesibus adhesit post deuictos atq³ interfectos duos scipiones / de quorum calamitate et morte iam fecimus mentionem / ob quod facinus post victore iam cornelio Scipio

§. 8.
Rex castelle.

Quare precedit in intitulatio castelle.

Castella quare dicitur.

Castulo ciuitas.

Sexta pars. §. 9.

Castelle insignia.

ne (qui post aphyricanus cognominatus est) eam ipsas deleuit. Arma vero vel insignia castelle antiquo tempore ante. s. quam regni titulo potiretur fuerunt castellum aureum in campo rubeo. Coniunctis tamen regnis reges leonis et castelle simul solum leonem rubeum in campo albo pro armis vel insignibus deferebant vsq; ad tempora alfonsi octavi circa annos domini. 1160. Ipse enim primitus castellus in insignis suis simul cum leone depingi fecit: quauis sui maiores siue predecessores leonem solummodo depingere consueuerunt. Unde ab illo tempore vsq; in hodiernum diem reges castelle et legionis afferunt pro insignibus scutum quadripartitum hoc modo. in parte superiori dextra et in inferiori sinistra castellum aureum in campo rubeo. In parte superiori sinistra et in inferiori dextra leonem fuluum in campo albo. In colore leonis ab eo quod pelagius gestabat differētia est. Ille enim (vt diximus) rubeum gerebat leonem. hec licet aliquo modo a proposito aliena aliquibus videantur: tamen (cum in his licet parui momenti rebus plures etiam periti viri defecerint) placuit ea inserere: vt titulus et insigniorum principatum castelle rō omnib; in notescat.

§. 9.

De pelagio et regibus gothorum proueniēte primo rege legionis.

Sed iam ad propositum redeundo de pelagio (de quo dicere exorsus sumus, siue dicamus filium fasile ducis siue fratrem regis roderici) omnes historiographi sine aliqua controversia in hoc conueniunt: a regibus gothis ipsum fuisse propagatum ab illarum regia pro sapia descendisse. Et post cladem illarum hispanie miserandam primitus hispanie principatum obtinuisse saltem iure licet non de facto. non enim fuerunt ei vires ad tantas et tan latas terras quas roderici regis sinistro fato et peccatis populi / gothi immo christiani amiserant / recuperandas. satis egit quod cum amissa recuperare inceperit: posteris exempla recuperandi reliquit: et quod auspicijs operarum illius factus est: ne linea siue series regum gothorum terminaretur aut cessaret immo nec in terrumperetur: cum post breuissimum tempus a morte siue euanitione roderici: regni gubernacula et titulum suscepit. In eo itaq; mansit et representatus est ius et successio principatus hispanie / nullo rege aut propinquiore herede superstite aut in terris apparente. et id quidem siue dicamus quod ad regni fastigium gothi per successionem iure primogeniture admitterentur: cum per id tempus ex genere gothorum neminez alium legamus fuisse propinquorem / siue dicamus quod per viam electionis ad regnum gothi assumarentur quod verius est: nam et tunc christicole hispani qui apud asturias latitabant (penes quos ius eligendi principes indubitato permanebat) ipsum in regem elegerunt. ipsum inquam virum ex genere gotho

Sexta pars. §. IO.

rum de quo cōmunis erat consuetudo et forte lex reges eligere. Atq̃ tunc in postera tempora pro lege sanxerūt: vt si rex fuerit catholicus: primogenitus eius: atq̃ ante obitū patris decedēte primogēito scđo natus et sic per ordinem quantūlibet minime sit etatis: in regnū sub sti tuatur. Si autem defuerit filius masculus: vt filie scđm ordinez pre dictum assumantur in principatu: et ipsa magnorum gothorum pro uidentia de nobiliozibus gothis accipiat virum/ de quo regalis poste ritas conseruetur/ vt refert Luchas tudensis in sua chronica cum de Pelagio agit. Ipse ergo pelagius legitimus rex hyspanie fuit atq̃ successores: qui omnes ab eo vsq̃ ad maiestatem vestram per lineam rectam descendunt: vt patet genealogiam regum gothorum vel me diocriter intuenti: presertim quia Alfonso catholicus filius petri du cis cantabrie ex progenie gloriofissimi principis Ricaredi gothorum regis (qui primus inter yulpicos reges expulsus a se et a suo toto do minio arriatico errore: fidem catholicam cu omnibus iur p. c. a. est) gener fuit ipsius Pelagii: quippe qui ornifendam vel herifon dam eiusdem filiam duxit vxorem: Atq̃ ob id pelagio ipso ⁊ filia fi lio ab hac luce subtractis: Alfonso ipse successit in regnū: A quo ip̃o Alfonso ceteri legionis et castelle reges vsq̃ ad maiestatem vestram descendunt. Unde fit vt pelagius et ab eo descendentes iure princi patum hyspanie sibi vendicauerint.

Regnū hyspanie defertur primoge nito.

Pro filia regis.

Alfonfus catholi cus.

Hic igitur alfonfus re ⁊ nomine catholi cus sceptrum regni accepit Anno domini. 731. qui cum a mauris plu rimas ciuitates. castra ⁊ oppida recuperasset / recuperauit quoq̃ et nauarram (vt sine controuersia historie referunt) cum sua metropo li pompiloma/ vsq̃ ad montes pyreneos tanq̃ rem quidem sui iuris et sibi iure debitam ac perinde ad suam conquisitionem siue conqui stam (vt vulgari vocabulo vtamur) pertinentem. Alfonso vita perfū cto: successit in principatu et monarchia hyspanie s̃ froila eius filius anno domini. 752. contra quem cum nauarri rebellarent : eos armis coercuit et ad obediētiā reduxit: ymmo ⁊ in vasconiam copijs traie ctis eam sue addidit ditioni. Et autē nauarros non modo vi et metu sed etiam amore retineret: vxorem ex ipsa gente accepit nomine Ado niam siue Adonerinam: cum qua his confectis in asturias legionēq̃ reuersus est: Eius successores prouinciaz ipsam Nauarre cum vasco nia per sequentia tempora retinuerunt. Post hoc cuz sorte omnia ver sante Nauarra vel ex toto vel ex maiori parte ad manus arabum re disset: ⁊ ea adessent tempora: quibus nō modo nauarra in potestate esset infidelium: verum etiam terra legionis ⁊ castelle crebris eorum

§. IO. Alfonso catholi cus nauarrā a mau ris recuperat.

Froila nauarros rebellantes subiu ingat.

Froila ex nauarrijs vxorem duxit

Sexta pars. §. IO.

**Enechus aristapri
mus rex nauarre
tirannus.**

Reges nauarre.

dem incurſionibus vaſtaretur / & vix hec reges tuerentur / ne dum illa que pertinent ad nauarrā recuperaret: aduenit ex comitatu Bigorre circa annos dñi. 96. vir bellicoſus ſtrēnuus & armis aſſuetus vocatus **Enechus arista.** hic cū in montibus pyreneis nauarre cōtiguīs (arce conſtructa) moraretur: inde paulatin ad planiciem nauarre deſcendens: plurimis prelijs viriliter & feliciter contra mauros geſtis: tandē eos a prouincia expulit. quo facto / diadema regni propria auctoritate ſibi aſſumpſit & a populis illis in regē nauarre acceptus eſt: itaq; ſi eius ingreſſum bene conſideremus: vitioſus fuit & iniuſtus: qz cū prouincia nauarre de regno eſſet hyſpanie / vt ex precedentibus apparet: non licuit ipſi **Enecho ariste** eam ſibi vendicare / etiam ex populi voluntate ſeu cōſenſu: cum non ſit in populi poteſtate reges ad libitum mutare: preſertim reges hyſpanie: qui iuſto titulo et non ingreſſu tyrannico aut vicioſo tanto tempore monarchiam obtinuerunt.

Enechus arista nauarroꝝ rex fuit **Enechus arista** cuius paulo ante meminimus. Deinde **garſias** eius filius rex. ij. Poſt eū **ſantius** eius filius cognominat⁹ **abarca** rex. iij. Cui ſucceſſit **garſias** eius filius appellatus **tremuloſus** rex. iij. Hunc ſecutus eſt **ſantius maior** eius filius rex. v. qui duxit vxorem **Eluiram ſanti fernandi ſexti** & vltimi caſtelle comitis filiam natu maiorem: ex qua genuit filium **garſiam** qui poſt eum regnauit. hic fuit rex. vi. Deinde **ſantius** eius filius rex. vii. **Ramirus** eius filius: **Roderici cidi gener** rex. viij. **Garſias** eius fili⁹ rex. ix. **Santius ſapiens** eius filius rex. x. Poſt hunc regnauit **ſantius** cognomento **fortis** eius filius rex. xi. Quo ſine filijs vita deſuncto: **Blanca** eius ſoror in regno ſucceſſit: que nupſit **Theobaldo** cāpanie comiti qui fuit. xij. rex. Et iſto matrimonio genitus eſt alter **theobaldus**: qui poſt matris obitum in regno ſucceſſit rex. xiiij. Qui ſine prole deceſſit & regnauit pro eo **Henricus** cognominat⁹ **crallus** eius frater rex. xiiij. Hic genuit filiam **Joannaz** quam nuptui tradidit **Philipo pulchro** qui fuit francoꝝ & nauarroꝝ rex. xv. Poſt quē in regno francie & nauarre regnauit **Ludouicus butin** eius filius natu maior: qui fuit rex. xvi. Quo ſine filijs maſculis decedēte ſucceſſit ei in vtroq; regno **Karolus** euſdem philipi et ioanne ſecundus filius. hic fuit rex. xvij. Qui ſimiliter abſq; prole deceſſit: & ſucceſſit in vtroq; regno **philipus longus** euſdem philipi tercius filius rex. xvij. Poſt hunc ſine prole decedentez: ſucceſſit in regno nauarre: **Joanna ludouici butin** filia: q̄ tradita fuit nuptui **Philipo comiti de burliens** q̄ ob matrimonio fuit in nauarra rex. xix. Hiſ ſucceſſit **Karolus** eozū filius ſimiliter comes de burliens rex. xx. Huic ſucceſſit **Karolus** eius filius rex. xxi. Hic nullum reliquit filium maſculum: ſed vnicam filiam **Blancā** nomine: q̄ **martino** regi ſicilie fuit marrimōio copulata. iſte fuit rex. xxij.

Sexta pars. §. 10.

Ho vero sine prole decedente: secundas contraxit nuptias cum dno Joanne maiestatis vestre progenitore qui fuit rex nauarrozum. xxiiij. similiter fuit rex aragonum: et Karolum genuit filium qui ante regni adeptionem sine prole decessit: genuit etiam filiam Blancam nomine natu maiorem: que Henrico principi Joannis secundi regis castelle filio fuit matrimonio colligata et ab eo postea repudiata. genuit similiter etiam aliam filiam Eleonoram nuncupatam Basto comiti de for matrimonio coniunctam. Hi regnandi auiditate victi: predictam blancam ad manus suas deduxerunt: et (vt fama est) fine vite eius imposuerunt: vt regno ipso potiretur. Sed statim infra dies quindecim quibus ipsa eleonora regine nomen assumpsit: die clausit extremum. et quia parum duravit non ponitur in numero regum. Ex isto autem matrimonio procreati fuerunt quattuor filij et nonnullae femine. Masculorum primus fuit Joannes qui duxit uxorem magdalenam Ludouici francozum regis sororem: ex qua genuit filium masculum nomine Phebum: et filiam Latherinam. Joanne vero (ante regni gubernacula assumeret) decedente: regni successio ad phebum eius filium Eleonoris nepotem statim delata est. hic fuit rex. xxv. in ordine in predicto regno. Quo sine prole decedente: Latherina eius soror successit in regno: fuitque matrimonio copulata Joani delabrid olim nauarrozum ultimo regi: Qui quidem ope et auxilio maiestatis vestre regni apicem adeptus fuit: et nunc demum schismaticis fauores et auxilium prestiteret: qua propter iuste immo iustissime regno priuati fuerunt: vt late in precedentibus demonstrauimus.

Ab ipso igitur Enecho arista incepit in hispania regum multiplicatio christianorum: cum antea vnus tantum esset exceptis mauris qui facto et non iure regnabant. Cum autem peruentum est ad sanctium maiorem eiusdem abnepotem: adhuc maior diuisio facta est. Nam ille ramiro filio aragoniam reliquit: Nauarram garcie: castellam quam ex matrimonio assecutus est: quamque ipse in regium titulum erexit (vt iam diximus) reliquit ferdinando: cui etiam per matrimonium deuenit regnum legionis: vt iam enarratum est. Regnum autem portugalie post incepit. scilicet tempore Alfonsi sexti huius ferdinandi filij qui Toletum a mauris obtinuit: qui cum filia bastardam nomine Eresia daret henrico alemanno in armis viro strenuo et in bellis hispanie contra mauros satis experto: daretque ei in dotem eam partem gallicie: que hodie portugalie est: et conquistam contra mauros sibi finitimos: cunctis primo Ibericus ipse/ deinde Alfonsus filius feliciter contra mauros pugnantem/ et reliquas terras obtinissent: Alfonsus titulum regium absque assensu regis Castelle et legionis sibi assumpsit. et ita vsque ad nostra tempora quinque regna in hispania peruenerunt. Regnum aragonum cui accedit Valencia atque catalonia que partim armis contra infideles

Regnum aragonum
incipit.

Regnum portugalie
incipit.

Regna hispanie.

Sexta pars. §. IO.

Regnum nauarre

Regnū legionis
et castelle.

Alfonso octauus
regez nauarre sibi
subditum facit

Alfonso octauus
regez nauarre sibi
subditum facit

Santius tertius
nauarrā subiugat

partim matrimonio accreuerunt. Regnū portugalie: qđ ex portione
Gallicie et aliqua parte lusitanie constat. Regnū granate: qđ tandē
industria atq; auspitijs vestre maiestatis ad christianitatē reductū est
omnino/ab hispania arabibus depulsis. Regnū nauarre: de quo in
presentiaz principalis intentio est: qđ quidē antiquis tēporibus par
tem ex cātabria: partē ex celtiberia sumebat/mare etiā oceanū parum
contingit prope fontē rapidum. orientē versus gallos et vascones re
spicit. setentrionē versus et occidentē regno castelle cingitur: ad meri
diem vero ad aragoniam Cataloniāq; vergit. Itaq; castelle atq;
aragonie contiguū est parū quidem gleba: sed mira fertilitate predi
tum. Quintum et principale hispanie regnum est illud quod Legio
nem et castellā amplectitur: qđ est hispanie centrū/ et a quo predicto
rum regnorū reges exceptis mauris vsq; in hodiernū diem derivati
sunt. Hoc autē regnū predictis omnibus nō modo terre situ et fertili
tate: sed et terre ambitu magnitudineq; populorūq; multitudine ma
ius atq; prestantius existit. Nam ex quinque prouincijs quas hispania
continet: hoc castelle et legionis regnū quattuor fere sub se complecti
tur. Maior igitur pars hispanie subdita est regi castelle: ita vt eius to
tius non immerito appellari possit: cum iuxta iurū dispositionez qui
maiozem rei partes obtinent/ totius rei dñs appellari recte possit. in
surgit aliūde potior huius nominationis ratio / qđ successio regū go
thorū: qui in solidū monarchia totius hispanie potiti sūt: per reges le
gionis et castelle cōtinuata est et vsq; in hodiernū diem deducta. Un
de insurrexit apud omnes nationes hic cōmunis animi cōceptus/ eaq;
est omnū populorū vox: vt nō in alijs hispanie regnis natos: sed eos
dūtaret q̄ nati sūt in regnis subditis regi castelle et legionis/ hispanos
appellēt: ceteros autē pprijs vocabulis vel nauarros vel portugalēses
vel huiusmodi a pprijs regnoz nominib; designēt/ et hūc regē hispa
nie: ceteros vel portugalie vel nauarre nominēt: et hoc quidē siue no
uerint regnoz hispanie distinctionē/ siue ignorēt/ vt patet p̄ rodericū
ep̄m palētinū in sua chronica hispanica in fine prime partis. Hec autē
ratio cū nō modo ius ad nominationē/ verū etiaz ad rē facere videat:
hinc forte motus Alfonso octauus castelle et legionis rex nō illicitū
iudicauit regez nauarre sibi subditus facere: qđ et effecit circa annos
dñi. IIII. immo ille rex imperator est intitulat; hispaniaz/ corona im
periali cōsilio procerū accepta: q; subditos sibi habuit oēs reges his
panie tam fideles q̄ infideles. Illa autē subiectio nauarre regis: mor
te etiā ipsius impatoris nō fuit abscissa: immo Santius tertius cogno
mento desideratus eius filius: qui ei in regno successit: idipm ius et su
perioritatē super regē nauarre prosecutus est/ et continuauit: et forte
vsq; in presentem diem esset continuata: nisi tam breue fuisset regnū

Sexta pars. §. II.

ipsius tantum: non enim regnavit nisi anno vno relicto filio alfonso in tenerrima etate: cuius infamia et turbationes in castella occasione illius excitatione/forassis fuerunt causa vel occasio ut rex navarre iugum a se posset excutere et usque in presentem diem ab obedientia regum castelle subtraheretur.

Sed ut ad finem huius sexte partis ac per inde totius operis iam tandem veniam /pretermittis multis euitade plixitatis gratia: quae ex chronicis et annalibus hispanicis ad propositum poterat adduci/illud in calce nostri laboris non pretereundum censuimus: quod memoratu dignum visum est: quod scilicet continuatio regum Castelle et legionis ab arbanarico rege usque ad maiestatem vestram per lineam rectam eiusdem generis siue sanguinis absque alicuius extraneae familiae aut stirpis interpositione per .83. gradus computando quolibet regem pro vno gradu/res ita singularissima est: ut in tota Europa immo forsitan in toto mundo similis non valeat reperiari. In qua quidem ipsa europa quamvis multi antiquissimi et excellentissimi principatus existant: non tamen est aliquid regium solium siue sceptrum tam diuturnis temporibus sub eadem familia et prosapia continuatum absque alterius cuiuscumque familiae interpositione: Et hoc plerumque inter eosdem hispaniae reges certatum sit: nunquam ad extraneam domum aut genus principatus devenit. Quod tam excellens beneficium ac privilegium non aliter credendum est ratione ab altissimo donatum fuisse nisi ob singularem et deuotum religionis catholice cultum et ad diuum iacobum gratias et diuturnum affectum tanquam ad hispanie patronum ac singulare refugium: Nec non et propter obseruatissimam reuerentiam. perseuerantem et perpetuam obedientiam ad apostolicam sedem: ut manifesto non fallere scriptura sacra conperiatur: que ait. Deut. 26. si obedieris: faciet te dominus cunctis gentibus excellens/et puer. 21. Vir obediens loquitur victoria: quemadmodum ediuerso infelices effecti sunt plerumque: hi qui irreuerentes et inobedientes in ecclesia dei et eius prelatos extiterunt. Dimissis enim alijs multis: quae in propositum possunt adduci: quia in terminum festinamus: illud sufficiat quod legitur in tripartita/ quod scilicet cum pompeius armis dissensio neque Aristoboli et hircani obtinisset hierosolimas/obtinensque irreuerenter erga replem sese cum suis habuisset: et sacra multipliciter profanaret: ex illo tempore infelix fuit et sepe victus usque ad totalem ruinam: quae antea victoriosissimus sepe extiterat: quemadmodum supra memorauimus. sed quid longe exempla petimus: cum ludouicum duodecimum galliarum regem proprijs oculis intueamur tam subito ad tantam calamitatem peruenisse et tam preter omnium spem quicquid possidebat in italia amississe propter irreuerentiam ad ecclesiam romanam et inobedientiam ad eius vicarium et pastorem Iulium secundum bone memorie pontificem maximum. Hanc rationem de regum gothorum permanetia et conseruatione: quam tetigimus dat episcopus palatinus. l. parte. c. 16.

§. II.

Continuatio regum hispanie.

De pompeyo.

De ludouico francorum rege.

Sexta pars. §. 12.

in fine. Quod ipm. s. parte. §. 4. rettulimus. Ego addo altā rōnē hu
ius ppetuitatis regni gothorū i hispāia et qre penes illos monarchia
seper extitit nec vnquā ad aliq̄ aliā gentē transierit: qz. s. a principio
iustū habuerūt ingressū ex donatione honorij impatoris (vt supra di
ctū est.) At econtrario cū primī nauarrozū reges vitiosū habuerint in
gressuz (vt parū ante estendim⁹) et insuper rex et regina moderni no
uā iniusticiā adderēt/ fauorē ⁊ auxiliū negādo ecclie in sua afflictione
et necessitate: immo inimicis ecclie eisdēq̄ schismaticis se adiungen
do et militib⁹ xp̄i et ecclie .i. hispanis impedimentū prestādo per trā
situs denegationē: disposuit clemētissim⁹ idemq̄ iustissim⁹ de⁹ vt do
minio priuarētur transiretq̄ regnū in aliaz gentē iuxta id qd̄ adduxi
mus supra ex eccliaſtico de trāſlatione regum ppter iniusticias et il
lud saluatoris apud Matheū capite. 21. Aufertur a vobis regnum et
dabitur genti facienti fructus eius.

§. 12.
Ad regē nostrum

Hec sūt clementissime principes que circa
materiā obtētionis nauarre p tuā maiestātē michi iniūctam dicēda al
tissimo aspirante sese obtulerunt. Qua in re a maiestate tua humi
lime atq̄ obnixē etiā atq̄ etiā peto ⁊ obtestor: vt potius affectus quā
effectus habens rationē: et nō quemadmodū dixerim: sed quēadmo
dū dicere desiderauerim considerās: eo fauore prosequaris: quo rem
multo maioris momenti et pfectionis psequeris/ inemor vniuersa
lis illius regis saluatoris nri cuius vices in terris geris: qui acceptio
ra fuisse duo era minuta: que pauperula vidua misit in gazophylatiū
quā diuitū opulenta donaria cōmemorat: qz (inquit) oēs ex eo quod
abundabat illis misserunt: hec vero de penuria sua omnia que habuit
misit. A lectoribus vero illud exproscō vt voluntate nra siue intentio
ne cōtenti: et qd̄ veritatis simplicitati puritatiq̄ quantū potuimus in
stitimus/ de his nos q̄ superaddi potuissent nō incusent/ illud aduer
tentes qd̄ nō omnia possumus om̄s: et quod alius alio plura adinue
nire potest: nemo omnia quodq̄ iuxta sententiā Aristo. vnusquisq̄
de natura rerum: Ac perinde: de moribus et de quibuscunq̄ alijs re
bus circa quas scientie versantur: aliquid dicit: singuli aut parū confe
runt: sed ex omnib⁹ cōgestis magnitudo quedā emergit/ cōsiderātes
quocq̄ qd̄ licet rem ad summū nō perduxerim⁹/ nec ad vnguē eā discul
serimus: nō tñ parū fecisse censendi sumus/ qui initiū fecimus/ materi
amq̄ et occasionem subtiliores rationes argutioresq̄ vias excogi
tandi: alijs prestiterimus.

Finis.

Ad lectores.

Tabula siue repertoriuz precedentis tractatus.

A

Appellari non potest a papa ad christum. 2. parte. §. 4.
Appellari non potest a pretoze generali alicuius domini ad ipsuz do-
minum. 2. parte. §. 4.

B

Bellum mouet ecclesia contra scismaticos. 4. parte. §. 3.
Bellum mouet prelatus pro defensione rerum ecclesie. 4. par. §. 3.
Bellum aliquando dicitur defensio. 4. par. §. 3.
Bellum aliquando permittitur et indicitur ab ecclesia. 4. par. §. 3.
Bellum iustum ista requirit. 4. parte. §. 3.
Bello capta quando efficiuntur capientium. 5. parte. §. 3.
Bello qui recuperat sibi debitum an potest illud petere. 5. parte. §. 3.
Beneficium perdit qui non facit illud propter quod fuit sibi conces-
sum. 5. parte. §. 1.
Bona restitutioni subiecta quomodo confiscantur. 5. parte. §. 5.
Bona sua an quis perdat propter crimē lese maiestatis. 5. parte. §. 8.

C

Cantabri romanis non parent. 6. parte. §. 3.
Castella quare sic dicta est. 6. parte. §. 8.
Castelle insignia. 6. parte. §. 8.
Castelle intitulatio quare preceedit. 6. parte. §. 8.
Casus narratio super quo iste tractatus est. 1. parte.
Cause propter quas iste tractatus factus est in prologo.
Christus est caput ecclesia. 2. parte. §. 1.
Christi vicarius petrus. 2. parte. §. 2.
Christi actio nostra est instructio. 4. parte. §. 5.
Christianis quando licet gladio vti. 4. parte. §. 5.
Christianissimus quare dicitur rex francozum. 4. parte. §. 5.
Clericus violans interdictum ppter metū non excusatur. 3. par. §. 2.
Confederationes contra ecclesiam vel papā sunt phibite. 4. par. §. 1.
Confiscantur bona restitutioni subiecta. 5. parte. §. 5.
Cruz an et quando detur contra chustianos. 4. parte. §. 5.
Curati a quibus peccatis absulvere possunt. 2. parte. §. 5.

D

Tabula.

- Delictis quasi contrahitur. 5. parte. §. 6.
- Delicto inest obligatio naturalis. 5. parte. §. 6.
- Delicti enormitas est contra transgrediendi leges. 5. parte. §. 7.
- Delinquendi pronitas agruat penam. 5. parte. §. 7.
- Dignitates iuste sunt acquirende. in prologo.
- Disidato principali disidantur accessorii. 5. parte. §. 3.
- Diocesis pape est totus mundus. 2. parte. §. 4.
- Diuisio tractatus in sex partes.

E

- Ecclesie unitas. 2. parte. in principio.
- Ecclesie caput est christus. 2. parte. §. 1.
- Ecclesia conuocat principes christianos contra schismaticos. 4. par. §. 3.
- Ecclesias iuuare tenetur rex et imperator. 4. parte. §. 2. 3. 5. par. §. 1.
- Ecclesie potestas semper crescit. 2. parte. inf. 5. parte. §. 7. in fine et. §. 8. in fine.
- Ecclesiam vel eius ministros offendentes grauiter a deo sunt puniti. 4. parte. §. 6.
- Edictum cesaris augusti. 6. parte. §. 3.
- Ecclesia mouet bellum contra schismaticos. 4. parte. §. 3.
- Episcopos quare papa fratres appellat. 2. par. §. 4. infine.
- Episcoporum potestas a quo deriuatur. 2. parte. §. 5.
- Episcopus qui renunciauit episcopatum non potest iurisdictionem exercere. 2. parte. §. 5.
- Episcopus qui non habet episcopatum vel extra suam diocesim non potest solemniter benedicere. 2. parte. §. 5.
- Epistola bonifacii ad regem francozum. 2. parte. §. 6.
- Epistola regis francozum ad bonifacium. 2. parte. §. 6.
- Excommunicatio aliquando ferri potest sine monitione. 4. par. §. 3.
- Exempla sanctorum patrum sequenda sunt. 5. parte. §. 2.
- Exempla parentum preiudicant fillis. 5. parte. §. 7.

F

- Factum schismatis super quo iste tractatus fit. 1. parte.
- Fautores et complices schismaticorum possunt debellari. 5. par. §. 3.
- Filii rebelium quomodo puniuntur. 5. parte. §. 7.
- Filii preiudicant parentum exempla et delicta. 5. parte. §. 7.
- Filius natus ante patris delictum. 5. parte. §. 8.
- Filius an puniatur propter crimen lese maiestatis patris. 5. par. §. 8.
- Filii regum qui ex parentum delicto sunt regno priuati. 5. par. §. 8. 9.
- Fisco quando debentur bona restitutioni subiecta. 5. parte. §. 5.

Tabula.

H

Hispaniam quando greci carthaginenses romani vandali sueui h^uni et gothi obtinuerunt. 6. parte per totum.

Hispanie diuisio inter carthaginenses et romanos. 6. par. in principio.

Hispaniam quando venit cneus scipio et nauarros oppressit. 6. par. §. 1.

Hispaniam quando venit publius scipio eius frater ⁊ quomodo vincuntur et occiduntur a penis. 6. parte. §. 2.

Hispania quando venit scipio africanus. 6. parte. §. 2.

Hispaniam quando et quare venit cesar augustus. 6. parte. §. 3.

Hispaniam quando intrarunt vandali h^uni ⁊ sueui et diuisio inter eos facta. 6. parte. §. 4.

Hispania ab imperatore honorio gothis donatur. 6. parte. §. 4.

Hispaniarum monarchia quando gothi obtinuerunt. 6. par. §. 4.

Hispaniarum monarchia continuatur in gothis vsq; ad tempora nostra. 6. parte. §. 6.

Hispania tempore roderici capitur a mauris. 6. parte. §. 6.

Hispaniam recuperat pelagius. 6. parte. §. 7.

Hispanie regnum defertur filio primogenito ⁊ in defectum masculi defertur femine. 6. parte. §. 9.

I

Indulgentiam concedit papa contra schismaticos. 4. parte. §. 4. 5.

Indulgentia vt sit iusta ista. requirit. 4. parte. §. 4.

Indulgētia aliquādo fuit concessa bellantib; p ecclesia. 4. par. §. 4.

Iniuria a familiaribus facta est grauior. 4. parte. §. 4.

Insignia vel arma regum gothorum. 6. parte. §. 7.

Insignia regum legionis. 6. parte. §. 7.

Insignia regum castelle. 6. parte. §. 8.

L

Legio ciuitas a quibus fuit edificata ⁊ quomodo antiquitus nomina batur et que fuerunt eius insignia. 6. parte. §. 7.

M

Martires an dici possunt qui in bello pro ecclesia moriuntur. 4. parte. §. 4. in fine.

Marti delictum quando preiudicat vxori in dote. 5. parte. §. 5.

Martus et vxor simul delinquentes puniuntur. 5. parte. §. 5.

Marito et vxore discordantibus quis preualet. 5. parte. §. 5.

Metus non excusat a peccato delicto vel schismate. 3. parte. §. 1. 2.

Metus non excusat clericum interdictū violantem. 3. parte. §. 2.

Metus tormentorum non excusat falsum confitentē. 3. parte. §. 2.

Tabula.

Adentis non excusat ab inobedientia pape vel superioris. 3. par. in fi.
Adonarchia hispanie quare continuatur in gothis. 6. parte. §. 11.

A

Auarre reges quare fuerunt regno priuati. 5. parte. per totum.
Auarri quomodo restiterunt hanibali volenti transire in italiam.
5. parte. §. 3. et. 6. parte in principio.
Auarri opprimuntur a cneo scipione. 6. parte. §. 1.
Auarre ciuitas pompylona athanagrū antiquitus appellata a qui
bus fuit condita ampliata obsessa et capta. 6. parte. §. 1.
Auarre ciuitas tutela a cneo scipione obsidetur et capit. 6. par. §. 1.
Auarrozū duces amulsus mandomus et indibilis contra romanos
rebellant a quibus vincuntur. 6. parte. §. 1. 2.
Auarre romanis non parent quos cesar augustus debellat vincit
et subiugat. 6. parte. §. 3.
Auarri an sunt de genere gothorum. 6. parte. §. 5.
Auarra hispanie puintia sub regib⁹ gothis seper extitit. 6. p. §. 10.
Auarra post cladē recuperatur ab alfonso catholico. 6. parte. §. 10.
Auarram rebelantem subiugat froila alfonsi catholici filius qui ex
nauarri duxit vxore. 6. parte. §. 10.
Auarrozum regno viciose incipit. 6. parte. §. 10.
Auarrozum reges vsq; ad tempora nostra. 6. parte. §. 10.
Auarrozū reges sibi subditū fecit rex alfōsus octauus. 6. par. §. 10.
Auarram subiugat rex sanctius tercius. 6. parte. §. 10.
Negligentes res spirituales grauer increpantur. 3. parte. §. 2.

P

Papa est christi vicarius. 2. parte. §. 4.
Ideo a papa non appellatur ad christum. 2. parte. §. 4.
Papa totus mundus datus est pro diocesi. 2. parte. §. 4.
Papa amplissimam habet potestatem. 2. parte. §. 6.
Papa habet potestatem super imperatores et reges et potest eos cor
rigere castigare et deponere. 2. parte. §. 7.
Papa significatur per montem sinay. 2. parte. §. 8. in fine.
Papa ex causa ardua potest exercere iurisdictionem in temporalibus
4. parte. §. 3. in fine.
Papa potest dare indulgentiam euntibus contra schismaticos et cru
ce eos signare. 4. parte. §. 4.
Parentum exempla filiis nocent. 5. parte. §. 7.
Peccatorū remissio quō fit a papa episcopis et sacerdotib⁹. 2. p. §. 5.
Pena schismaticorum et rebellium. 4. parte. §. 1.
Pena filiorum schismaticorum et rebellium. 5. parte. §. 7.

Tabula.

- Delagius quare rex legionis appellatus est. 6. parte. §. 7.
Delagius a regibus gothis originem traxit. 6. parte. §. 9.
Petrus fuit christi vicarius. 2. parte. §. 2.
Petro quare date fuerunt claves. 2. parte. §. 3.
Pontifices romani a sede pulsi et restituti. 4. parte. §. 2.
Potestas est a deo et in ipsum referenda in prologo.
Potestas petri transit in successores non sic de alijs apostolis. 2. p. §. 4. in fine.
Potestas episcoporum et sacerdotum unde puenit. 2. p. §. 5. in principio.
Potestas ecclesie semper crescit. 2. parte. §. 8. in fine.
Potestas regalis a sacerdotio ordinata est. 4. parte. §. 6.
Potestatem perdit qui ea abutitur. 5. parte. §. 2.
Privilegium amittit qui eo abutitur. 5. parte. §. 2.
Protestatio vxoris qd metu mariti facit quid operatur. 5. parte. §. 5.

R

- Regnum iuste est acquirendum in prologo.
Regni nauarre occupatio et detentio. 1. parte ad fine.
Regna sunt a deo. 5. parte. §. 1.
Regna transferuntur a gente ingentem. 5. parte. §. 4.
Regnum an transit in dotem. 5. parte. §. 5.
Regnum defertur a primo instituente non ab ultimo possessore. 5. p. §. 6.
Regnum quomodo transit in filios. 5. parte. §. 6.
Regnum quomodo defertur filio primo genito. 5. parte. §. 8.
Regnum quando aufertur a filio propter matris delictum. 5. par. §. 8.
Regnum hispanie defertur filio regis primo genito et in defectum masculi defertur femine. 6. parte. §. 9.
Regnorum nauarre aragonum et portugalie inicia. 6. parte. §. 10.
Regna quinque hispanie. 6. parte. §. 10.
Regna castelle et legionis sunt hispanie precipua. 6. parte. §. 10.
Regni castelle et legionis intitulationes et insignia et quare precedit intitulatio castelle. 6. parte. §. 8.
Reges quos romani pontifices correperunt castigarunt et deposuerunt. 2. parter. §. 7.
Reges in lege veteri a sacerdotibus correcti et depositi. 2. par. §. 8.
Reges christiani tenentur ecclesiam defendere. 4. p. §. 2. 5. par. §. 1.
Rex tenetur iuuare ecclesiam contra hostes suos. 4. par. §. 3. in fine.
Rex francie quare dicitur christianissimus. 4. parte. §. 5.
Reges qui contra ecclesiam deliquerunt et fuerunt a deo puniti. 4. p. §. 6.
Regalis potestas per sacerdotium ordinata est. 4. parte. §. 6.
Reges nauarre ex quibus causis fuerunt regno priuati. 5. par. per totum.

Tabula.

- Reges sunt feudatarij dei cum hoc onere quod ecclesijs defendant quod si non fecerint: regno priuantur. 5. parte. §. 1.
Reges ecclesiã offendentes regno priuantur. 5. parte. §. 2.
Regis filius quãdo priuatur regno ppter patris delictũ. 5. par. §. 6.
Rex est regni administrator et dominus ⁊ habet liberaꝝ regni administrationem. 5. parte. §. 6.
Reges legionis quare sic appellati sunt et leonis insignia deferunt 6. parte. §. 7.
Reges castelle quare sic dicti et eorum insignia.
Regũ gotorũ monarchia quare fuit in eis continuata. 6. par. §. 11.
Rex difert a tyranno vt in prologo.
Rebellum et filiorum pena. 5. parte. §. 7.
Religionẽ gentiliũ offendentes ad hũs eorũ sũt puniti. 4. parte. §. 6.
Religio apud gẽtiles in summa veneratione habebatur. 4. par. §. 6.
Religio christiana in summo honore est habenda. 4. parte. §. 6.
Remissio peccatorum quomodo apostolis concessa est. 2. par. §. 5.
Roma preelecta est a deo p ecclesiastica sede. 2. parte. §. 4. et. 4. p. §. 6.
Romanus pontifex quare papa appellatur. 2. parte. §. 4.

S

- Sacerdotum potestas quanta et aquo. 2. parte. §. 5.
Sacerdotes quomodo possunt peccata dimittere et cuius auctoritate. 2. parte. §. 5.
Sacerdotiũ legis veteris figura fuit nobis sacerdotis. 2. parte. §. 8.
Sacerdotes christiani maxime sunt honorandi. 4. parte. §. 6.
Sacerdotes gentiliũ au fidebantur regibus vel econtra. 4. par. §. 6.
Sacerdotem dei athila timuit eiꝝ paruit. 4. parte. in fine.
Sacre scripture auctoritas. 5. parte. §. 9.
Sagunt' ciuitas ab hambale destruitur. 6. parte. in principio.
Schismatis origo et processus. 1. parte. per totum.
Schismatici qui dicuntur. 3. par. in principio.
Schisma Baran et Abyron. 3. parte in principio.
Schismatici non excusantur propter metuz perditionis honoris vel rerum. 3. parte. §. 1. 2.
Schismatis grauitas. 4. parte in principio.
Schismaticus dicitur sacrilegus. 4. parte in principio.
Schismaticus est hostis ecclesie. 4. par. in principio et. §. 5. in fine.
Schismaticorum et filiorum pena. 4. parte. §. 1.
Schismaticorũ vassalli absoluuntur ab eorũ obediẽtia. 4. par. §. 3. in. fi.
Schismatici grauitè a deo puniuntur. 4. parte. §. 6.
Schismaticorũ bona licite capiuntur et retinentur. 5. parte. §. 5.
Schismaticus largo modo dicitur hereticus. 5. parte. §. 7.

Tabula.

Scandalum quando est vitandum. 4. parte. §. 5.
Sententia auferet et transfert dominum. 5. parte. §. 3.

T

Tiranni conditio et quomodo difert a rege in prologo
Transire an et quando licet per terram vel agrū alienū. 5. parte. §. 3.
Transitum licitum impediētes possunt debellari. 5. parte. §. 3.
Transit hāmbal per nauarram ad italiam. 5. par. §. 3. et. 6. par. in prin.

V

Vassali schismaticorū absolūtur ab eorum obediētia. 4. pars. §. 3. in fi.
Veritas omnia vincit in prologo ad finem
Veritas rationibus exquisitis vel coloratis non indiget in prohe-
mio ad finem.
Vestis domini scinditur a schismaticis. 3. parte. in principio.
Unitas ecclesie et pōtificis in quibus consistit. 2. parte. in principio.
Uxor quando preiudicat delictum mariti. 5. parte. §. 5.
Uxor et maritus simul delinquentes puniuntur. 5. parte. §. 5.
Uxore et marito discordantibus quis prefertur. 5. parte. §. 5.
Uxor alicuius delinquens puniatur. 5. parte. §. 5.

Finis.

Table

of the ... of the ...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

...

